

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Π.Μ.Σ. «Εφαρμοσμένες Πολιτικές & Τεχνικές Προστασίας Περιβάλλοντος»

Διπλωματική Εργασία

**Τίτλος: «ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ Η
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

Ονοματεπώνυμο Φοιτήτριας: Πανούση Κωνσταντίνα

Επιβλέπων: Δρ. Νικόλαος Σκουλικίδης

ΑΘΗΝΑ, Μάιος 2022

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
«ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ Η
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Επιβλέπων καθηγητής : Σκουλικίδης Νικόλαος

Η Τριμελής Επιτροπή

Γεώργιος Βαρελίδης,

Δημήτριος Αλεξάκης,

Νικόλαος Σκουλικίδης

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Πανούση Κωνσταντίνα του Ηλία, με αριθμό μητρώου 160 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εφαρμοσμένες Πολιτικές & Τεχνικές Προστασίας Περιβάλλοντος του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών της Σχολής Μηχανικών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 30/6/2023 και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλύσα

Κωνσταντίνα Πανούση

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω
τον επιβλέποντα **Καθηγητή μου κ. Σκουλικίδη Νικόλαο**
Γεωλόγο, Βιογεωχημικό, Δ/ντή Ερευνών ΕΛΚΕΘΕ

Επίσης ευχαριστώ όλη την οικογένειά μου, για την αδιάκοπη στήριξη που μου παρείχε κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Κωνσταντίνα Η. Πανούση

Πρόλογος

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναζήτηση, η καταγραφή και η εφαρμογή του Νομοθετικού πλαισίου που αφορά τις Προστατευόμενες Περιοχές Natura2000 της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας. Επίσης είναι η διερεύνηση της θεσμοθετημένης ισχύουσας Νομοθεσίας και της πληρότητας αυτής καθώς και της όποιας έντεχνης ή υπόκρυφης παράκαμψης αυτής που αφορά τις περιοχές αυτές και τα προστατευόμενα οικοσυστήματα αυτών. Η έρευνα και η μελέτη του νομοθετικού πλαισίου και της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών ανέδειξε ότι η χώρα μας με επικαιροποιημένο νομοθετικό πλαίσιο εντείνει τις προσπάθειες να εναρμονιστεί στους σκοπούς των περιβαλλοντικών Ευρωπαϊκών Οδηγιών. Τα προβλήματα που αναδύονται κάθε φορά κατά την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας προκύπτουν από τη γενικότητα ή τις ασάφειες των διατάξεων και τα πολυσύνθετα οικονομικά ή και τοπικά κοινοτικά κοινωνικά συμφέροντα που πολλές φορές προηγούνται λόγω της ισχυρής πίεσης που δύνανται να ασκούν στην πολιτική εξουσία. Παρά ταύτα η συγκροτημένη διαχείριση και η δομημένη διακυβέρνηση των Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα είναι υλοποιήσιμοι στόχοι όταν προσβλέπουν στην αλληλεπίδραση, των διοικητικών δομών, της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας ζωής, του φυσικού πλούτου και της αδιατάρακτης πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκριτικά με τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής, η δημιουργία ισχυρού νομικού πλαισίου τόσο στη διαφύλαξη της πλούσιας φυσικής κληρονομιάς, Ευρώπης και Ελλάδας, όσο και στην προστασία όλων των υπόλοιπων υγιών οικοσυστημάτων είναι διαχρονικό εχέγγυο καλλιέργειας συνεχούς και ολοκληρωμένης προσέγγισης ενός αειφόρου περιβάλλοντος για το καλό της υγιούς διαβίωσης και της ανάπτυξης των πληθυσμών τους.

Prologue

The purpose of this work is to investigate, record and implement the Legislative framework concerning the Protected Areas Natura2000 of the European Union and Greece. It is also the investigation of the enacted current Legislation and its completeness as well as of any artful or hidden circumvention of it concerning these areas and their protected ecosystems. The research and study of the legislative framework and the management of protected areas has shown that our country with an updated legal framework is intensifying its efforts to harmonize with the purposes of the European Environmental Directives. The problems that arise from time to time in the implementation of the relevant legislation arise from the generality or ambiguities of the provisions and the complex economic and social interests that often precede due to the strong pressure they can exert on the political power. Nevertheless, the structured management and structured governance of Protected Areas in Greece are achievable goals when they look forward to the interaction of administrative structures, ecological balance, quality of life, natural wealth and undisturbed cultural heritage. Compared to the problems of the modern era, the creation of a strong legal framework both in the preservation of the rich natural heritage of Europe and Greece, and in the protection of all other healthy ecosystems is a timeless guarantee of cultivating a continuous and integrated approach to a sustainable environment for good living and development of their populations.

Περιεχόμενα

Ε Υ Χ Α Ρ Ι Σ Τ Ι Ε Σ.....	4
Πρόλογος.....	5
Prologue.....	6
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	13
ΟΡΙΣΜΟΙ.....	14
Εισαγωγή.....	18
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	22
Κεφάλαιο 1 - Περιληπτική Προσέγγιση Εργασίας.....	22
1.1 Γενική Περίληψη.....	22
1.2 Ελλάδα – Γεωφυσική Θέση - Βιοποικιλότητα.....	25
1.3 Προστατευόμενες Περιοχές.....	28
1.3.1 Ίδρυση Προστατευόμενων Περιοχών.....	28
1.3.2 Οι λειτουργίες και οι σκοποί των Προστατευόμενων Περιοχών.....	29
Κεφάλαιο 2 - Χαρακτηριστικά εργασίας.....	30
2.1 Μεθοδολογία.....	30
2.2 Παρουσίαση Ερευνητικού Προβλήματος.....	30
2.3 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	31
2.4 Θεωρητική Θεμελίωση της Προβληματικής.....	31
2.4.1- Πηγές του εθνικού περιβαλλοντικού δικαίου.....	31
2.4.2 - Σύνταγμα των Ελλήνων.....	32
2.4.3 - Κανονισμοί και Οδηγίες της ΕΕ.....	32
2.4.4 - Δίκαιο του Περιβάλλοντος.....	32
2.4.5 - Συνοπτικά η Ελληνική Νομοθεσία.....	33
2.4.6 - Η Πολυνομία.....	34
2.4.7 - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	34
2.5 Χαρακτηριστικά Διπλωματικής Εργασίας, Σκοπός και Δομή της Εργασίας.....	35
2.5.1 - Χαρακτηριστικά – Καινοτομία της Εργασίας.....	35

2.5.2 - Σκοπός της Εργασίας	36
2.5.3 - Η Δομή της Εργασίας.....	36
Κεφάλαιο 3 - Θεωρητικό υπόβαθρο	37
3.1 Περιβάλλον - Διεθνείς Οργανισμοί – Συνθήκες.....	37
3.1.1 - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) – Πρόγραμμα Περιβάλλον	37
3.1.2 - Διεθνείς συνθήκες για το περιβάλλον.	38
3.2 Συστήματα Ταξινόμησης και Δίκτυα Προστατευόμενων Περιοχών	40
3.2.1 - Τα Συστήματα Ταξινόμησης των Προστατευόμενων Περιοχών.	40
3.2.2 - Το σύστημα ταξινόμησης κατά την MCPFE	42
3.2.3 - Σύστημα ταξινόμησης κατά τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.....	43
3.3 Δίκτυα Προστατευόμενων Περιοχών (NATURA 2000 – EMERALD).	43
3.4 Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	45
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	47
Κεφάλαιο 4: Ευρωπαϊκή Νομοθεσία – Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών	47
4.1 Σκοπός και αντικείμενο της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.	48
4.2 Σκοπός και αντικείμενο της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.	49
4.2.1 - Η διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών.	50
4.2.2 - Συγκριτική Αξιολόγηση Δράσεων - Ευρωπαϊκή Εμπειρία - Παραδείγματα.	51
4.3 Η συμμετοχή των ΜΚΟ στη διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών.....	54
Κεφάλαιο 5: Natura 2000	56
5.1 Η Natura 2000 στις χώρες της Ε.Ε.	56
5.1.1 - Το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών στον κόσμο.	56
5.1.2 - Η χρηματοδότηση για τη διατήρηση της φύσης στην ΕΕ τα τελευταία 20 χρόνια....	58
5.1.3 - Χάρτες περιοχών Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000 (ΣΓΠ του ΕΟΠ).	58
5.1.4 - Παραδείγματα συνεργασιών Natura 2000 κρατών ΕΕ.	59
5.2 Natura 2000 - Αναλυτική αναφορά και προσέγγιση	60
5.2.1 - Σκοπός – Τύποι, Κατηγορίες, Διαβούλευση και Επιλογή Περιοχών Natura.....	60
5.2.2 - Οι Τύποι οικοσυστημάτων που περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000.	61

5.2.3 - Δημόσια διαβούλευση.....	62
5.2.4 - Επικοινωνία, συνεργασία, ενεργός συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών.	63
5.2.5 - Επιλογή περιοχών Natura.....	64
5.2.6 - Κοινωνικοοικονομικά ζητήματα κατά την επιλογή των περιοχών Natura 2000	65
5.3 Χαρακτηρισμός – Διατήρηση – Τροποποίηση – Αποχαρακτηρισμός Περιοχών.	66
5.3.1 Χαρακτηρισμός περιοχής Natura 2000 και οικονομικές δραστηριότητες	66
5.3.2 - Καθορισμός στόχων διατήρησης για τις περιοχές Natura 2000	66
5.3.3 - Τροποποίηση περιοχών Natura2000, Αποχαρακτηρισμός, Αφαίρεση από το δίκτυο.	68
5.3.4 - Διασφάλιση της μη υποβάθμισης των περιοχών Natura 2000.....	68
5.3.5 - Ολοκλήρωση δικτύου Natura 2000. Ένταξη νέων περιοχών στο μέλλον.	70
5.3.6 - Η διαφορά στις ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ), στους τόπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), στις ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) και περιοχών Natura 2000	71
5.4 Διαχείριση, Νέες Δραστηριότητες, Χρηματοδότηση, Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	71
5.4.1 - Διαχείριση περιοχών Natura 2000. (Εκτενής αναφορά Κεφάλαιο 4 παρ. 4.2).....	71
5.4.2 - Νέες δραστηριότητες στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000.	71
5.4.3 - Χρηματοδότηση της διατήρησης και της διαχείρισης περιοχών Natura 2000	72
5.4.4 - Το δίκτυο Natura 2000 ως ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης.....	74
5.4.5 - Οι δραστηριότητες αναψυχής στις περιοχές Natura 2000.	75
5.4.6 - Το παράδειγμα των Πρεσπών.	75
5.4.7 - Οι περιορισμοί στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 – Τα Αιολικά Πάρκα.	76
5.4.8 - Παρεχόμενες υπηρεσίες στην κοινωνία οικοσυστήματος περιοχών Natura 2000....	79
5.4.9 - Παραδείγματα σε όφελος κοινωνίας και οικονομίας.	80
5.4.10 Τα Υ/Η Φράγματα στις Προστ. Περιοχές – Η περίπτωση των Βαλκανικών Χωρών.	82
5.4.11 Τα Αιολικά Πάρκα στις Προστ. Περιοχές.....	92
5.5 Η Υποχρέωση της Εθνικής Έκθεσης.....	94
Κεφάλαιο 6: Ελλάδα, Φυσικό Περιβάλλον & Προστατευόμενες Περιοχές	96

6.1 Φυσικό Περιβάλλον – Οικολογικό Ενδιαφέρον.....	96
6.2 Οι Προστατευόμενες Περιοχές της Ελλάδας	96
6.2.1 - Προστατευόμενες Περιοχές Εθνικής νομοθεσίας.....	96
6.3 Βάση δεδομένων CDDA. Γεωχωρικά data εθνικώς προστατευόμενων περιοχών.....	103
6.4 Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδος σε Διεθνές Επίπεδο.	103
6.4.1 - Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές.	104
6.5 Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδος με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες.	105
6.6 Οι ολοκληρωμένες Εθνικές Εκθέσεις.....	107
6.7 Ελλάδα, Ανασκόπηση Περιβαλλοντικής Εφαρμογής.	108
Κεφάλαιο 7 - Ελλάδα Και Natura 2000	111
7.1 Ελληνικό Δίκαιο – Νομοθεσίες - Natura 2000.....	111
7.1.1 - Νομοθεσίες - Θεσμικό Πλαίσιο για την προστασία της Βιοποικιλότητας.	111
7.2 Η Οδηγία 79/409/ΕΚ στο Ελληνικό Δίκαιο.	112
7.3 Η Οδηγία 92/43/ΕΚ στο Ελληνικό Δίκαιο.	113
7.4 Ιστορικό Προστατευομένων περιοχών στην Ελλάδα.....	113
7.5 Νόμος 4685/2020.....	115
7.5.1 - Διαχείριση Προστατευομένων Περιοχών	115
7.5.2 - Ζώνες εντός Προστατευομένων Περιοχών	117
7.5.3 - Περιβαλλοντική Αδειοδότηση	117
7.6 Το Δίκτυο Natura 2000 στην Ελλάδα - Περιοχές Natura.....	125
7.6.1 - Εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.....	125
7.6.2 - Εθνικός Κατάλογος περιοχών δικτύου NATURA 2000 (ΠΙΝΑΚΕΣ).....	125
7.6.3 - Βάση δεδομένων, γεωγραφικά αρχεία περιοχών NATURA 2000 Ελλάδας.....	126
7.8 Παρεκκλίσεις Κ.Μ., Εθνικές Αποκλίσεις-Προειδοποιήσεις-Παραδείγματα.	126
7.8.1 - Οι παρεκκλίσεις των Κρατών Μελών από τα συστήματα προστασίας.	126
7.8.2 - Εθνικές Αποκλίσεις – Προειδοποιήσεις και Παραδείγματα.	127
7.8.3 - Η Υπόθεση 2014/4073 - Προειδοποίηση της ΕΕ για τα Αιολικά Πάρκα.....	128
7.9 Αποφάσεις Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) - Εθνικές Καταδίκες.....	130

7.9.1 Απόφαση C-329/1996 Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ελληνικής Δημοκρατίας Παράβαση Κράτους Μέλους.....	130
7.9.3 - Περαιτέρω καταδίκες από το ΔΕΕ	132
7.9.4 - Η περίπτωση της Caretta-Caretta στον Κόλπο της Κυπαρισσίας (Δημοσίευση Απόφασης το 2016) – ΔΕΕ Απόφαση : C-504/2016.....	132
7.10 Αποφάσεις Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) – Νομολογία και Ακυρώσεις.....	134
Κεφάλαιο 8: Διαπιστώσεις – Εκτιμήσεις – Συμπεράσματα – Προτάσεις - Επίμετρο.....	148
8.1 Διαπιστώσεις.....	148
8.1.1 - Γενική διαπίστωση νομικού και θεσμικού πλαισίου.....	148
8.1.2 - Αποτίμηση της νέας νομοθεσίας (Ν.4685/2020).	150
8.1.3 - Η κρίσιμη Διάταξη του άρθρ. 47 Ν. 4685/2020 (Διαμόρφωση Νομικού Πλαισίου).	162
8.1.4 – ΣτΕ και Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη.	164
8.1.6 – Η Δικλείδα Προστασίας της Ειδικής Οικολογικής Μελέτης - Αξιολόγησης	166
8.1.7 - Η αδυναμία ανταπόκρισης και η πρόσφατη Καταδίκη από το ΔΕΕ.....	170
8.2 Εκτιμήσεις	174
8.3 Συμπεράσματα.....	177
8.4 Προτάσεις	180
8.4.1 - Σχετικές με την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας.	180
8.4.2 - Σχετικές με τη λειτουργία των Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000.....	181
8.4.3 - Σχετικές για νέες Διπλωματικές εργασίες.	182
<i>Επίμετρο</i>	183
Παράρτημα Α - Κατάλογος Εικόνων	185
Παράρτημα Β - Κατάλογος Πινάκων	186
Παράρτημα Γ	187
Πίνακας 1: Αναθεωρημένος Εθνικός Κατάλογος	187
Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000	187
Πίνακας 2: Νέες Προστατευόμενες Περιοχές Natura2000	212

Πίνακας 3: Τροποποίηση Υφιστάμενων Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000.....	213
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ.....	221
Πίνακας Μονάδων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.....	221
Χάρτης Μονάδων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών	222
Βιβλιογραφία	223
Ελληνική Βιβλιογραφία.....	223
Διεθνής Βιβλιογραφία	224
Επιστημονικές – Πανεπιστημιακές Παραδόσεις και Σημειώσεις.	224
Δημοσιεύσεις - Περιοδικά - Εγκυκλοπαίδειες – Κατάλογοι.....	224
Ιστοσελίδες	225
Νομοθεσία	226

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

N.: Νόμος

N.Δ. : Νομοθετικό Διάταγμα

Π.Δ. : Προεδρικό Διάταγμα

ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση

ΥΑ: Υπουργική Απόφαση

ΠΥΣ: Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου

ΣΕΚ: Συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΕΟΚ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΣΕΕ: Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Επιτροπή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΕΟΠ: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΚΜ : Κράτη Μέλη ΕΕ

ΦΕΚ: Φύλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΕΕ L: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Τεύχος Legislation (Νομοθεσία)

ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας

ΥΠΕΝ : Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

ΥΠΕΚΑ: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας κα Κλιματικής Αλλαγής

ΟΦΥΠΕΚΑ : Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής

ΕΠΜ : Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη

ΜΔΠΠ : Μονάδα Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών

ΠΠ : Προστατευόμενη/ες Περιοχή/ες

ΣΔ: Σχέδιο/α Διαχείρισης

ΕΚΠΑΑ: Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης

ΝΠΔΔ: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

ΝΠΙΔ: Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

ΜΚΟ : Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ΑΠΕ: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΑΕΠΟ : Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων

ΠΟΥ: Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (World Health Organization WHO)

ΟΠΥ : Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60 ΕΕ

ΟΡΙΣΜΟΙ

Απειλούμενα είδη. Απειλούμενο ονομάζεται κάθε είδος ζωντανού οργανισμού που απειλείται με εξαφάνιση στο άμεσο μέλλον. Η διεθνής οργάνωση που δραστηριοποιείται για την προστασία των απειλούμενων ειδών είναι η Παγκόσμια Ένωση Προστασίας της Φύσης¹ που ιδρύθηκε το 1948. Τα απειλούμενα είδη χωρίζονται σε τρεις (3) κατηγορίες, α) στα είδη που βρίσκονται σε κρίσιμη απειλή, β) στα είδη που είναι απλώς απειλούμενα και γ) στα είδη που είναι εκτεθειμένα. Υπολογίζεται ότι ο συνολικός αριθμός ζώων και φυτών στον πλανήτη μας κυμαίνεται από 2 έως 8 εκατομμύρια.

Απόβλητα. Ως απόβλητα (απορρίμματα) ορίζονται υπολείμματα τροφών και αντικείμενα που έπαυσαν να εξυπηρετούν τον σκοπό για τον οποίο κατασκευάστηκαν. Διακρίνονται σε στερεά και υγρά απόβλητα (ή λύματα). Ιδιαίτερα επικίνδυνα για τους βιολογικούς οργανισμούς είναι τα τοξικά απόβλητα και τα πυρηνικά απόβλητα.

Ερημοποίηση. Το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών² ορίζει ως ερημοποίηση την υποβάθμιση της γης σε άνυδρες, ημιάνυδρες και ξηρές με χαμηλή υγρασία περιοχές, λόγω διαφόρων παραγόντων στους οποίους συμπεριλαμβάνονται οι κλιματικές αλλαγές και οι δραστηριότητες του ανθρώπου.³ Κατά τη διαδικασία της ερημοποίησης, τα από βιολογικής και οικονομικής σκοπιάς, παραγωγικά εδάφη μετατρέπονται σε λιγότερο παραγωγικά και σε λιγότερο ικανά να υποστηρίξουν τις ανάγκες των κοινωνιών που εξαρτώνται από αυτά.

Βιοποικιλότητα ή βιολογική ποικιλότητα, ορίζουμε κυρίως το σύνολο των γονιδίων, των βιολογικών ειδών, των οικοσυστημάτων και των πολιτισμών μιας περιοχής. Ο μεγάλος αριθμός και η ποικιλομορφία των σύγχρονων μορφών ζωής στη γη είναι το αποτέλεσμα εκατοντάδων εκατομμυρίων χρόνων εξελικτικής ιστορίας.

Η μείωση της βιοποικιλότητας. Λόγο των ανθρώπινων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, της αποδάσωσης, της ερημοποίησης κλπ, μεγάλο ποσοστό των βιολογικών ειδών απειλείται με εξαφάνιση. Μερικές εξαφανίσεις (σε μικρούς ρυθμούς) αποτελούν, φυσικό φαινόμενο σύμφωνα με τη θεωρία της εξέλιξης. Το τελευταίο αντισταθμίζεται με την ειδογένεση⁴. Γενικά, το

---

¹ Η Διεθνής Ένωση Προστασίας της Φύσης (IUCN), (*World Conservation Union ή International Union for Conservation of Nature and Natural Resources*), είναι μια διεθνής οργάνωση που ιδρύθηκε το 1948 στο Φονταίνεμπλώ της Γαλλίας και ασχολείται με τη διατήρηση των ειδών και την προστασία της φύσης. *Σήμερα η έδρα της βρίσκεται στο Gland της Ελβετίας και εκδίδει τον Ερυθρό Κατάλογο των απειλούμενων ειδών του κόσμου.*

² (United Nations Environment Programme, UNEP)

³(ICCD, 1994).

⁴Με τον όρο ειδογένεση περιγράφεται η εξελικτική διαδικασία με την οποία νέα βιολογικά είδη δημιουργούνται από ένα μοναδικό πατρικό είδος. Κατά την ειδογένεση, στα ευκαριωτικά είδη, πραγματοποιείται διαχωρισμός μιας

ανθρωπογενές περιβάλλον έχει πολύ μικρότερη βιοποικιλότητα από το φυσικό. Σύμφωνα με το σχετικό δείκτη του WWF⁵, η βιοποικιλότητα έχει μειωθεί κατά 27% τα τελευταία 35 χρόνια. Η μεγάλη διαταραχή της οικολογικής ισορροπίας προκαλεί οικολογική κρίση. Οι συνέπειες της κρίσης είναι ορατές μέσω της ρύπανσης.

Βιότοπος: Είναι περιοχή ομοιόμορφων περιβαλλοντικών συνθηκών που αποτελεί χώρο διαβίωσης για έναν συγκεκριμένο συνδυασμό ζώων και φυτών.

Δάσος⁶ είναι εκείνο το δασικό οικοσύστημα, στο οποίο, σε ικανοποιητική επιφάνεια, συνυπάρχουν δένδρα, θάμνοι και ποώδης βλάστηση σε μια στενή κοινωνική σχέση όπου, ανάλογα με το βαθμό συγκόμωσής τους, δημιουργούν ένα ιδιαίτερο περιβάλλον με ξεχωριστά χαρακτηριστικά δεδομένα, «το δασογενές περιβάλλον». Εκεί όλοι οι φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί δημιουργούν, μέσω τωναμοιβαίων αλληλεπιδράσεων και αλληλεξαρτήσεών τους, μια ξεχωριστή βιοκοινότητα, τη **δασοβιοκοινότητα**.

Πίνακας 1: Κατανομή Δασών

Κατανομή ⁷ Δασών στις διάφορες Ηπείρους		
Περιοχή	Δασική έκταση σε εκατομμύρια εκτάρια	Ποσοστό δασών στη συνολική επιφάνεια %
Ευρώπη & πρ. Σοβιετ. Ένωση	1.000	38
Βόρεια Αμερική	700	30
Νότια Αμερική	750	43
Αφρική	850	28
Ασία (εκτός από τη Ρωσία)	520	20
Χώρες Ειρηνικού Ωκεανού	80	9

Δάσος επίσης ονομάζεται πολύπλοκο οικοσύστημα με φυτά και ζώα που χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη πυκνότητα δέντρων. Τα δάση καλύπτουν το 9,4 % της επιφάνειας της Γης (το 30 % της ξηράς). Παλαιότερα κάλυπταν μεγαλύτερη έκταση. Πέρα από φυτά και ζώα, σαυτό

γενετικής δεξαμενής σε δύο ή περισσότερες (βλ. γενετική απομόνωση), καθώς και διαφοροποίηση ενός φαινοτύπου σε περισσότερους. Εν γένει μπορεί να ταξινομηθεί σε πολλές κατηγορίες. .

⁵ Το **WWF** είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο ανθρώπων, επιστημόνων, εθελοντών και πολιτών, που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 100 χώρες. Η διεθνής παρουσία και οι 5.000.000 υποστηρικτές, το καθιστούν μία από τις μεγαλύτερες διεθνείς οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.

⁶ Σύμφωνα με ερμηνευτική δήλωση από το Σύνταγμα της Ελλάδας, άρθρο 24,Ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα νοείται το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Δασική έκταση υπάρχει όταν στο παραπάνω σύνολο η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά.

⁷ Δημήτρης Μπότσης – ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ

υπάρχουν ακόμα μύκητες και βακτήρια. Υπάρχει αμοιβαία αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση μεταξύ των φυτών, των ζώων και του φυσικού περιβάλλοντος. Από τις σχέσεις αυτές δημιουργείται μια ισορροπία, που παίζει έχει ρόλο στην οικολογική ισορροπία του ευρύτερου περιβάλλοντος. Το δάσος διαθέτει εσωτερικούς μηχανισμούς αυτορρύθμισης βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων που διαταράσσουν την ισορροπία του. Πέρα από τον οικολογικό του ρόλο, το δάσος ρυθμίζει τη ροή του νερού μέσα στο έδαφος και συγκρατεί το χώμα. Ένα δάσος μπορεί να διακριθεί σε παρθένο δάσος, σε φυσικό δάσος και σε τεχνητό δάσος.

Οικολογικά προβλήματα ή περιβαλλοντικά προβλήματα ονομάζονται οι διαταραχές στη γήινη βίωση και στο φυσικό περιβάλλον οι οποίες αποδίδονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα. Όταν τα οικολογικά προβλήματα απειλούν την επιβίωση πληθυσμού, οδηγούν σε οικολογική κρίση. Οι οικολογικές κρίσεις μπορεί να έχουν και φυσικά αίτια.

Οικότοπος : Φυσική περιοχή ή είδος περιβάλλοντος όπου ζει ένα συγκεκριμένο είδος ζώου ή φυτού σε κανονικές συνθήκες.

Περιβάλλον. (Ν. 1650/1986) ορίζεται το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

Προστατευόμενη Περιοχή, είναι : «Μια χερσαία και/ή θαλάσσια έκταση, αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και συναφών πολιτιστικών πόρων, η οποία υπόκειται σε διαχείριση με νομικά μέσα ή άλλους αποτελεσματικούς τρόπους».

Ρύπανση του περιβάλλοντος είναι η παρουσία ρύπων που αλλοιώνουν τη σύσταση ή τη μορφή των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος. Η ρύπανση του περιβάλλοντος προκαλεί προβλήματα στην υγεία των ανθρώπων, αλλά και όλων των ζωντανών οργανισμών.

Η μόλυνση είναι ιδιαίτερη μορφή ρύπανσης, η οποία δηλώνει την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών (π.χ. μικροβίων ή ιών) στο περιβάλλον. Οι πηγές ρύπανσης του περιβάλλοντος είναι φυσικές και ανθρωπογενείς. Οι κύριες φυσικές πηγές ρύπανσης είναι οι εκρήξεις ηφαιστειών και οι πυρκαγιές δασών. Το πρόβλημα για το παγκόσμιο περιβάλλον είναι οι πηγές ρύπανσης που προκύπτουν από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Εκτιμάται ότι το 15% των παγκόσμιων εκπομπών ρύπων προέρχονται από την αποδάσωση.

Παγκόσμια κατανομή του νερού - Υδατικοί Πόροι.

α) 1,5 δις άνθρωποι δεν έχουν πόσιμο νερό παγκόσμια, β) Το 80% των ασθενειών οφείλεται στην έλλειψη νερού, γ) Εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν καθημερινά λόγω έλλειψης νερού και δ)

δεκάδες είδη ζώων και φυτών εξαφανίζονται λόγω της αλόγιστης χρήσης του νερού από τον άνθρωπο.

Υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων του πλανήτη είναι το φαινόμενο κατά το οποίο οι ανανεώσιμοι ή μη φυσικοί πόροι του πλανήτη, εκμεταλλεύονται από τον άνθρωπο σε τέτοιο βαθμό, με αποτέλεσμα ή να έχουν εξαντληθεί ή πρόκειται να εξαντληθούν πολύ σύντομα. Η αλόγιστη σπατάλη ενέργειας και πρώτων υλών δημιουργεί ελλείψεις και προβλήματα στην διαδικασία παραγωγής βασικών αγαθών για τη ζωή του ανθρώπου. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε μονάδες ενέργειας, ο πρωτόγονος άνθρωπος καταναλάωνε 2.000 kcal την ημέρα ενώ ο σύγχρονος άνθρωπος καταναλώνει 230.000 kcal την ημέρα.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) ή ήπιες μορφές ενέργειας ή νέες πηγές ενέργειας ή πράσινη ενέργεια είναι μορφές εκμεταλλεύσιμης ενέργειας που προέρχονται από διάφορες φυσικές διαδικασίες, όπως ο άνεμος, η γεωθερμία, η κυκλοφορία του νερού και άλλες. Σύμφωνα με την οδηγία 2009/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ως ενέργεια από ανανεώσιμες μη ορυκτές πηγές θεωρείται η αιολική, ηλιακή, αεροθερμική, γεωθερμική, υδροθερμική και ενέργεια των ωκεανών, υδροηλεκτρική, από βιομάζα, από τα εκλυόμενα στους χώρους υγειονομικής ταφής αέρια, από αέρια μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και από τα βιοαέρια.

Εικόνα 1: Περιοχές Natura 2000 - Ασπίδα ζωής

Εισαγωγή

Η φύση και το περιβάλλον αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της παρουσίας του ανθρώπου στη Γη. Σε όλο το διάστημα της ύπαρξής του και της εξέλιξής του, ο άνθρωπος, έχει επέμβει στη φύση και την έχει μεταβάλει ή χρησιμοποιήσει για όλες τις δραστηριότητες και ανάγκες του. Στους αρχαίους χρόνους η περιβαλλοντική προστασία ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τη ιερότητα της φύσης, η οποία αποτελούσε ένα σύνολο από μορφές θεϊκής καταγωγής. Έτσι, στην Ελληνική Μυθολογία συναντάμε τις μυθικές Δρυάδες⁸, τις Νύμφες των Δασών, οι οποίες κατοικούσαν μέσα στα δέντρα και η κοπή ενός δέντρου σήμαινε και το θάνατο μιας νύμφης. Επιπλέον έχουμε περιπτώσεις που οι άνθρωποι ενδιαφέρονταν για το περιβάλλον και φρόντιζαν για αυτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναφορά σε κείμενα θεμάτων διαχείρισης αποβλήτων στην Αρχαία Ελλάδα. Οι Έλληνες έτειναν να φοβούνται και να σέβονται περισσότερο την άγρια φύση.

Η σταδιακή εξέλιξη του ανθρώπου, η ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας, η επαναλαμβανόμενη αλόγιστη επέμβαση στη φύση, ο προσδιορισμός νέων οικονομικών γαιών και ζωνών και η αδιάκοπη εκμετάλλευση των πόρων έχουν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας. Αποτέλεσμα ήταν οι κίνδυνοι για την αρμονική με τη φύση επιβίωση. Παράλληλα η φύση, πολλές φορές καθορίζει τη ζωή του ανθρώπου σε αντίστοιχο ίσως βαθμό, είτε μέσω των φυσικών μεταβολών του περιβάλλοντος, είτε μέσω των καιρικών φαινομένων, τα οποία και επηρεάζονται από τις επεμβάσεις του. Διαχρονικά αναπτύχθηκαν έτσι οι δύο άξονες αλληλεπίδρασης ήτοι, οι δράσεις και επιδράσεις του περιβάλλοντος στον άνθρωπο και οι δράσεις και επιδράσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον.

Ανάμεσα στις επιστημονικές θεωρήσεις και στα συμπεράσματα των συνεχών ερευνών σε περίοπτη θέση βρίσκεται η αναζήτηση του γενικού πλαισίου θέσπισης κανόνων δικαίου και η ανάπτυξη και καθιέρωση χωριστής κατηγορίας νομοθετικού πλαισίου διατάξεων που στοιχειοθετούν και ορίζουν τις δράσεις και επιδράσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον, ειδικότερα δε στο σύγχρονο ανθρωπογενές περιβάλλον (όπως π.χ. η αρχιτεκτονική -επιλογή θέσης εγκατάστασης, οικοδομική δραστηριότητα, πολεοδομικός ιστός, πρώτες ύλες, εργαλεία, τεχνικές, η αναζήτηση και εύρεση τροφής -γεωργία, κυνήγι, κτηνοτροφία, εξημέρωση ζώων κλπ και η εκμετάλλευση περιβαλλοντικών πόρων -εξορύξεις, ναυσιπλοΐα, αλιεία, υλοτομία) με τις ραγδαίες επεμβάσεις του ανθρώπου στη φύση.

---

⁸Το όνομά τους προέρχεται από τη Δρυς. Σύμφωνα με την παράδοση, ήταν νύμφες των δέντρων, ειδικά των βελανιδιών, κάτω από τις οποίες ζούσαν. Οι αρχαίοι τις διέκριναν από τις Αμαδρυάδες, οι οποίες ήταν οι ψυχές των φυτών και ζούσαν όσο και αυτά, ενώ οι Δρυάδες ήταν αθάνατες.

Ιστορικά η δραματική καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος άρχισε με τη μεγάλη βιομηχανική δραστηριότητα, στα μέσα του 19ου αιώνα, με την αστικοποίηση του πληθυσμού και την επέκταση των πόλεων, την ταχεία ανάπτυξη νέων οικισμών και βιομηχανικών περιοχών, την επέκταση και δημιουργία νέων συγκοινωνιακών δικτύων (δρόμοι, τραίνα, αυτοκινητόδρομοι) κλπ. Όλα αυτά κατασκευάστηκαν, ιδρύθηκαν ή επεκτάθηκαν σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των δασών και των υδροβιοτόπων (αποψίλωση δασών, αποξήρανση λιμνών και ελών, διευθέτηση ποταμών κλπ). Η ανάπτυξη αυτή έγινε τις περισσότερες φορές, κατ' αντιστοιχία και στη χώρα μας χωρίς σχέδιο και χωρίς καμιά πρόβλεψη για περιβαλλοντικές επιδράσεις και επιπτώσεις. Όλα κινήθηκαν με βάση οικονομικά κίνητρα και κέρδη από τη μείωση του κόστους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών και την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικής ικανότητας. Στην προσπάθεια αυτή η φύση παραβλέφθηκε και το φυσικό περιβάλλον επηρεάστηκε αντιστρόφως ανάλογα της προόδου και της τεχνολογίας. Ο άνθρωπος περιόρισε τις φυσικές διεργασίες και αναπλάσεις και επηρέασε αρνητικά τη βιοποικιλότητα και την οικολογική ισορροπία.

Σταδιακά κατά το πρώτο τρίτου του 20ου αιώνα άρχισε να δημιουργείται ένα ρεύμα αντίδρασης και ανάδρασης, για τη διατήρηση και την αυστηρή προστασία τουλάχιστον ορισμένων περιοχών, που έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ο άνθρωπος νιώθοντας ενοχές απέναντι στη φύση που τόσο έχει καταστρέψει, είτε από άγνοια, είτε εσκεμμένα με την τεχνολογική του εξέλιξη, αποφασίζει να διορθώσει σφάλματα, να δράσει και να θέσει υπό την προστασία του «φυσικές» περιοχές της γης, με μεγάλη οικολογική αξία με στόχο τη διατήρηση μοναδικών ή σπάνιων χαρακτηριστικών, που αποτελούν την παγκόσμια φυσική κληρονομιά. Δημιουργείται τελικά ο θεσμός των προστατευόμενων περιοχών (ΠΠ) της Ελλάδας, που περιλαμβάνουν χερσαίες ή υδάτινες επιφάνειες, οι οποίες έχουν ειδικά οικολογικά ή γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά. Οι περιοχές αυτές προστατεύονται νομοθετικά και βρίσκονται κάτω από ειδικό νομικό καθεστώς προστασίας και διαχείρισης, με σκοπό τη διατήρησή τους, τόσο για την παρούσα όσο και τις μελλοντικές γενιές.

Σημαντικές προσπάθειες έγιναν και γίνονται σε παγκόσμια κλίμακα για τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς κάθε χώρας, μέσα από τις προστατευόμενες περιοχές και έτσι σήμερα σχεδόν όλα τα κράτη (και η Ελλάδα) έχουν θεσμοθετήσει ένα σημαντικό αριθμό τέτοιων περιοχών, ενώ πολλοί διεθνείς οργανισμοί δείχνουν ενδιαφέρον και εργάζονται για την ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας στα θέματα αυτά. Η νέα αντίληψη που κυριαρχεί, τοποθετεί τις προστατευόμενες περιοχές στο επίκεντρο της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία εστιάζεται στα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες που μπορούν να προκύψουν από την ορθολογική

διαχείριση των περιοχών προστασίας δηλ. του συνόλου των απαραίτητων ενεργειών και μέτρων για την προστασία, ανάδειξη, οργάνωση και λειτουργία τους.

Στόχος είναι η ανάδειξη όλων των αξιών και λειτουργιών της περιοχής (οικολογικές, κοινωνικές, οικονομικές, ιστορικές, πολιτιστικές και αισθητικές) και η εκμετάλλευσή τους (development), χωρίς όμως να παραγνωρίζεται ο κύριος στόχος που είναι η διατήρηση της περιοχής (conservation). Κάθε προστατευόμενη περιοχή (χερσαία ή θαλάσσια) σύμφωνα με τον ορισμό της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης και των Φυσικών Πόρων είναι έκταση αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και συναφών πολιτιστικών πόρων, η οποία υπόκειται σε διαχείριση με νομικά μέσα ή άλλους αποτελεσματικούς τρόπους.

Η Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική νομοθεσία αποτελεί ένα από τα πλέον δυναμικά και σύγχρονα συστήματα για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Η προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωσή του στις επί μέρους πολιτικές αποτελεί βασική υποχρέωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) βάσει του άρθρου 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας «η Κοινότητα έχει ως αποστολή να προάγει την αρμονική, ισόρροπη, και αειφόρο ανάπτυξη, (...) υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος...». Ακόμα στο άρθρο 6 της Συνθήκης καθορίζεται ότι «οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων (...) ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη». Παράλληλα, η κοινοτική νομοθεσία αποτελείται από Οδηγίες και Κανονισμούς που διέπουν κρίσιμα ζητήματα όπως είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υδάτινοι πόροι, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η κλιματική αλλαγή, ο θόρυβος, τα απόβλητα, τα χημικά, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και η βιομηχανική ρύπανση. Η δικαιοδοσία της ΕΕ για τη δημιουργία περιβαλλοντικής νομοθεσίας προκύπτει από τα άρθρα 174-176 της Συνθήκης για την ΕΕ. Η Ελλάδα ως κράτος μέλος, έχει υποχρέωση όχι μόνο να ενσωματώνει στο εθνικό της δίκαιο και να εφαρμόζει τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, αλλά και να συμμετέχει ενεργά σε όλες τις διαδικασίες για την περαιτέρω νομική και θεσμική ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το περιβαλλοντικό ευρωπαϊκό δίκαιο εκφράζεται με πλοηγό το οικολογικό δίκτυο Natura 2000 (Φύση 2000)⁹ που είναι ένα δίκτυο ζωνών προστασίας της φύσης που εκτείνεται σε ολόκληρη την Ενωμένη Ευρωπαϊκή Κοινότητα και έχει ως στόχο να διασφαλίσει τη

---

⁹ **Άρθρο 3. Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ – 21/5/1992** «Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο "Natura 2000". Το δίκτυο "Natura 2000" περιλαμβάνει και τις ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ».

μακροπρόθεσμη διατήρηση των πιο πολύτιμων και των πλέον απειλούμενων ειδών και ενδιαιτημάτων της σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ της ΕΕ για την προστασία των περιοχών Natura 2000, ως κεντρικό νομοθετικό πλαίσιο και η εφαρμογή αυτής στην Ελλάδα αποτελούν στην παρούσα εργασία τη θεματική διερευνητική προσέγγιση με παράλληλη ανάπτυξη προβληματισμών, συμπερασμάτων και προτάσεων.

Το παρόν πόνημα αναπτύχθηκε με σταθερές ότι η χάραξη και η άσκηση της νομοθετικής πολιτικής στον τομέα της Φύσης απαιτεί και την ανάπτυξη περίπλοκων και εξειδικευμένων διοικητικών δομών και συνεργασιών καθότι υφίσταται τόσο η εκτατική μορφή του αντικειμένου, εξαιτίας της γεωγραφικής κατανομής των προστατευόμενων περιοχών, όσο και η ανάγκη για ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων στην προστασία της Φύσης. Θα προσθέταμε ότι για τη διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη του ιδιαίτερου πολύμορφου ελληνικού φυσικού περιβάλλοντος απαιτείται επιπλέον ηξειδικευμένη άμεση πληροφορία, η λεπτομερέστερη επιστημονική γνώση και η διαχρονική εμπειρία ενεργειών για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Γίνεται αποδεκτό ότι οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν βασικό στοιχείο της στρατηγικής της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, αφού αποτελούν τα σημεία αναφοράς με βάση τα οποία αξιολογούνται όλοι οι άλλοι τύποι χρήσης των φυσικών πόρων. Έτσι για να αφηθεί η φύση ανενόχλητη και να εξελιχθεί σύμφωνα με τους νόμους της κάτω από τις επιδράσεις του αβιοτικού και του βιοτικού περιβάλλοντος επιβάλλεται η δραστική προστασία των διαφόρων φυσικών οικοσυστημάτων από κάθε άμεση και έμμεση επέμβαση του ανθρώπου.

Η ανάπτυξη της εργασίας διαρθρώνεται σε δύο (2) μέρη με οκτώ (8) κεφάλαια με διαδοχικά αντίστοιχες αναφορές στην δομή της εργασίας, τη θεωρητική προβληματική του θέματος, στο Περιβάλλον, στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία και τη Διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών, στο Δίκτυο Natura 2000, στο Ελληνικό Φυσικό Περιβάλλον, στο Ελληνικό Δίκαιο και Νομοθεσία σχετικά με το Δίκτυο Natura 2000. Η παρούσα εργασία εκπονείται στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών "Εφαρμοσμένες Πολιτικές & Τεχνικές Προστασίας Περιβάλλοντος" του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ – ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1 - Περιληπτική Προσέγγιση Εργασίας

1.1 Γενική Περίληψη

Η θεματολογία της εργασίας αναφέρεται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ της ΕΕ για την προστασία των περιοχών Natura2000,¹⁰ με το γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο και την εφαρμογή της στην Ελλάδα. Διαπιστώθηκε ότι παράλληλα με την ανθρώπινη δραστηριότητα, για την παραγωγή μεγάλου μέρους των αναγκαίων προϊόντων και υπηρεσιών που σχετίζονται με τη διαβίωση και την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, περιορίζεται η ικανότητα των οικοσυστημάτων για διατήρηση των φυσικών πόρων και την συντήρηση της βιοποικιλότητας σε μικρή και μεγάλη κλίμακα. Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, έγινε σαφής ο διεθνής χαρακτήρας των οικολογικών προβλημάτων και η ανάγκη ανάπτυξης συστημάτων διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ). Σημαντικές διακρατικές συνθήκες περιβαλλοντικού δικαίου είναι οι Διεθνείς Συμβάσεις και για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) οι Οδηγίες για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ) και τους Οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) που θα αναπτυχθούν παρακάτω.

Περιοχές προστατευόμενες από την παρουσία και τη δραστηριότητα του ανθρώπου υπήρχαν από την αρχαιότητα στην Ελλάδα¹¹ αλλά και σε όλο τον κόσμο, ως «άλση ιερά», ως «ηρώα», και άλλες «άβατες» περιοχές, συνήθως αφιερωμένες στους θεούς, σε νύμφες και ήρωες, γενικά στο θείο και το υπερφυσικό. Μερικοί συγγραφείς¹² υποστηρίζουν ότι οι χώροι αυτοί «καθιερώθηκαν» και για καθαρά λόγους πρακτικής προστασίας αυτού που σήμερα αποκαλούμε βιοποικιλότητα.

Πολύ αργότερα και μέχρι σήμερα οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο περιβάλλον, για να καλύψουν τις μεταβαλλόμενες κάθε φορά και κάθε περίοδο, ανάγκες, διαφοροποιήθηκαν. Από οριακά επιτρεπόμενες ανθρώπινες δράσεις, που ενσωματώνονταν μέσα στο περιβάλλον, στο μεταβαλλόμενο δυναμικά αυτό σύστημα, διατηρώντας την απαραίτητη ισορροπία μέσα σε αυτό, μετατράπηκαν σε παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας. Αυτές κατέληξαν να υπερβούν τους φυσικούς νόμους, να διαταράξουν το φυσικό ισοζύγιο, να αλλοιώσουν τις φυσικές διεργασίες και να απειλούν σε μεγάλο βαθμό τη σταθμισμένη ποιότητα της ζωής του ανθρώπου.

---

¹⁰Το **Natura 2000** (*Φύση 2000*) είναι πανευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας των ειδών και των ενδιαιτημάτων τους. Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα από τα πιο φιλόδοξα ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης και ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της Ε.Ε. για τη διατήρηση της φύσης. Ιδρύθηκε τον Μάιο 1992 με την υιοθέτηση της οδηγίας των οικοτόπων η οποία συμπληρώνει την οδηγία για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ) και από κοινού αποτελούν τη νομική βάση του δικτύου.

¹¹**Σκούλλος Μ.** (2008). Η εξέλιξη της προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων, και Προστατευόμενων Περιοχών, και η σχέση τους με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την ΕΑΑ. Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον, τον Πολιτισμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΜΙΟ-ΕCSDE)

¹²(μεταξύ των οποίων και ο καθηγητής Αιγινίτης στις αρχές του 20ου αιώνα)

Μετά τη βιομηχανική επανάσταση παρατηρήθηκαν μεγάλες ανθρώπινες πιέσεις¹³ στο φυσικό περιβάλλον στα αστικά κέντρα αλλά και στην ύπαιθρο, λόγω της τεχνολογικής μετεξέλιξης και της οικονομικής ανάπτυξης. Εκεί στις μεγάλες πόλεις, που συγκεντρώνεται ο τεράστιος αριθμός ανθρώπων σε μικρότερη αναλογική έκταση και οι πολλαπλές δραστηριότητες αθροίζονται διαρκώς και το φυσικό περιβάλλον δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες έχουμε τελικό αποτέλεσμα την εμφάνιση των οικολογικών προβλημάτων. Η ατμόσφαιρα και οι υδάτινοι πόροι ρυπαίνονται από τις καύσεις, μηχανών ή κινητήρων μέσω μεταφοράς (οχημάτων), καυστήρων κατοικιών και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Ανάλογα ρυπαίνονται και τα ύδατα θαλασσών και ποταμών. Τα απορρίμματα και τα λύματα αυξάνονται συνεχώς (περιλαμβανομένων των επικίνδυνων στην υγεία τοξικών και πυρηνικών αποβλήτων), ενώ καταστρέφεται συνάμα το έδαφος, αφού με τις περισσότερες ανάγκες εκχερσώνονται εκτάσεις για οικοδόμηση κτηρίων ή καλλιέργειες (π.χ. αποδάσωση).

Τη δεκαετία του 1960, εμφανίζεται δυναμικά το οικολογικό κίνημα, των πράσινων πολιτικών κομμάτων, της επιστήμης των μηχανικών του περιβάλλοντος και επιπλέον εννοιών όπως η αειφόρος ανάπτυξη και οι οικοκοινότητες ξεκινά η προσπάθεια της κατανόησης για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Τα προβλήματα αυτά που εντάθηκαν ήταν και είναι η Ατμοσφαιρική ρύπανση, το Φαινόμενο του θερμοκηπίου, η Τρύπα του όζοντος, η Ρύπανση των υδάτων, τα Απορρίμματα και η Μείωση της βιοποικιλότητας. Πολλά από αυτά, αθροιστικά, είναι καθοριστικές συνιστώσες της κλιματικής αλλαγής.

Η έννοια «προστασία του περιβάλλοντος» εξελίχθηκε σταδιακά. Τα πρώτα βήματα έγιναν με τη προστασία των απειλούμενων ειδών. Άμεσα έγινε κατανοητό ότι τα απειλούμενα είδη δεν μπορούν να προστατευθούν εφόσον δεν προστατευθούν και τα ενδιαίτημά τους. Τα ενδιαίτηματα και οι οικότοποι ήταν αρχικά αντιληπτά ως μεμονωμένες «νησίδες προστασίας», ενώ αντίστοιχη ήταν η προσέγγιση από τους χωροτάκτες, οικονομολόγους και αρχαιολόγους για άλλες περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος. Δηλαδή η πρώτη φάση της προστασίας έβλεπε το «ενδιαίτημα» γύρω από τις άμεσα αντιληπτές κρίσιμες λειτουργίες του απειλούμενου είδους. Γρήγορα, έγινε κατανοητό ότι οι «νησίδες» προστασίας δεν ήταν εφικτό να παρέχουν την απαιτούμενη προστασία παρά μόνο σε πεπερασμένα όρια εφόσον περικλείονταν από μια «θάλασσα» περιβαλλοντικής ακαταστασίας, αδιαφορίας ή αναρχίας. Εξελίχθηκε λοιπόν η στέρεα αντίληψη προστασίας και περιέλαβε την έννοια μιας ευρύτερης «ζώνωσης»

---

¹³ **ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΠΙΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΧΕΡΣΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.** Παγκόσμια κατανομή ανθρωπογενών πιέσεων (έτος 2009). Σχετικοί Δείκτες: πυκνότητα πληθυσμού, δομημένο περιβάλλον, αυτοκινητόδρομοι, καλλιέργειες, βοσκότοποι. (Νίκος Σκουλικίδης Γεωλόγος Βιογεωχημικός Δ/ντής Ερευνών ΕΛΚΕΘΕ. Από τις παραδόσεις του μεταπτυχιακού μαθήματος: «Διαχείριση Υδατικών Πόρων»)

αυστηρότερα ή μετριότερα ή και χαλαρότερα φυλασσόμενων ή ρυθμιζόμενων περιοχών. Με τη λογική αυτή προχώρησε η δημιουργία ευρύτερων βιομηχανικών περιοχών, περιοχών οικιστικής ανάπτυξης, ΠΠ κλπ. με βάση την επίτευξη τα καλύτερης δυνατής λειτουργίας τους.

Από τη στιγμή που έγιναν αντιληπτά στο σύνολό τους τα οικολογικά προβλήματα, ξεκίνησαν και οι προσπάθειες για την επίλυσή τους. Σε αυτό συνέβαλε και το οικολογικό κίνημα με την ίδρυση οργανώσεων όπως η WWF¹⁴ και η Greenpeace¹⁵. Όπως όμως σε όλα τα ζητήματα και εδώ υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τον ορθότερο δρόμο προς την περιβαλλοντική προστασία και αυτές πηγάζουν από τις διαφορετικές σύνθετες απόψεις και την επιχειρηματολογία για τα αίτιά τους. Έτσι από αρκετούς υποστηρίζονται αποκλειστικά οι τεχνολογικές / πρακτικές λύσεις (π.χ. με βάση την τεχνολογία που αναπτύσσουν οι μηχανικοί περιβάλλοντος, τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική και δράσεις όπως η αναδάσωση), ενώ από άλλους προβάλλονται ως βάση κοινωνικά και πολιτικά αίτια, τα οποία απαιτούν ανάλογες λύσεις (π.χ. κοινωνική οικολογία, πολιτική οικολογία, οικο-αναρχισμός, ή σε κάποιον βαθμό η απο-ανάπτυξη κλπ). Ανάμεσα κινούνται οι «μεταρρυθμιστικές» λύσεις, οι οποίες επιχειρούν έναν συμβιβασμό στηριγμένο στην έννοια της βιωσιμότητας και υποβοηθούμενο από νομικά μέτρα (π.χ. πράσινη ανάπτυξη / πράσινη οικονομία με ήπιες ή ανανεώσιμες μορφές ενέργειας κλπ).

Η αρχική συλλογική προσπάθεια της προστασίας του περιβάλλοντος ιστορικά οριοθετείται με την δημοσίευση της έκθεσης «Limits to growth» του MIT/Club of Rome και τη Διεθνή Διάσκεψη του ΟΗΕ στη Στοκχόλμη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον¹⁶, το 1972, όπου τίθεται ο στόχος της προστασίας του φυσικού, κυρίως, περιβάλλοντος. Το στοιχείο αυτό αξιολογείται ως αναγκαίο συστατικό της ανάπτυξης, ενώ ως βασικό εργαλείο για την προστασία του περιβάλλοντος προβάλλεται η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αναγνωρίζονται επίσης ως γενεσιουργά αίτια της υποβάθμισης, ο υπερπληθυσμός, η καταναλωτική νοοτροπία, η οικονομία με εσφαλμένες βάσεις και δείκτες και η έλλειψη παιδείας και ενημέρωσης. Με την προστασία του περιβάλλοντος ασχολούνται κρατικές υπηρεσίες, μεμονωμένα άτομα, οργανισμοί, πανεπιστημιακά τμήματα, πολιτικά κόμματα ή οικολογικές ομάδες. Στη δεκαετία του 1990 η ενασχόληση του ΟΗΕ με την αντιμετώπιση της πλανητικής κλιματικής αλλαγής οδήγησε στο

---

¹⁴Το **WWF** είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο ανθρώπων, επιστημόνων, εθελοντών και πολιτών, που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 100 χώρες για την προστασία του περιβάλλοντος.

¹⁵Η **Greenpeace** είναι μία διεθνής ΜΚΟ με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το **1971** ιδρύθηκε η **Greenpeace**, μία ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση.

¹⁶Η πρώτη συνάντηση της διεθνούς κοινότητας για την από κοινού εξέταση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών αναγκών (Στοκχόλμη, 1972). Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP). Ύστερα από τη Διάσκεψη αυτή ιδρύθηκαν Υπουργεία Περιβάλλοντος σε πολλές χώρες του κόσμου.

Πρωτόκολλο του Κιότο¹⁷. Είναι μία διεθνή συνθήκη που στοχεύει στη μείωση των ρυθμών εκπομπής αερίων θερμοκηπίου προκειμένου να μειωθεί και να προληφθεί η όξυνση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, χωρίς να μειωθούν όμως και οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, με βάση το πρωτόκολλο, τα κράτη που επιθυμούν να συνεχίσουν παραγωγικές δραστηριότητες που οδηγούν σε περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι υποχρεωμένα να εξαγοράσουν αντίστοιχα δικαιώματα εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, στο πλαίσιο ενός ανοικτού «εμπορίου ρύπων». Το πρωτόκολλο έχει τεθεί μερικώς σε ισχύ από το 2005, χωρίς ως τώρα σημαντικά αποτελέσματα, ενώ έχει δεχθεί κριτική για αναποτελεσματικότητα.

Από τις πρώτες προσπάθειες για την οργάνωση των ΠΠ ήταν αυτή της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN – International Union of Conservation of Nature) η οποία δημιούργησε *Προστατευόμενες Περιοχές* χερσαίες και θαλάσσιες. Οι ΠΠ ιδρύθηκαν με στόχο την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και των φυσικών και πολιτισμικών αξιών τους και των οποίων η διαχείριση ολοκληρώνεται επιτυχώς με νομικά μέσα ή άλλους ειδικούς αποτελεσματικούς μηχανισμούς. Όπως αναφέρθηκε, ΠΠ είναι συγκεκριμένες και καθορισμένες γεωγραφικές περιοχές οι οποίες ιδρύονται και η διαχείριση τους γίνεται με σκοπό την επίτευξη αποκλειστικών στόχων προστασίας και διατήρησής τους.

Οι στόχοι ίδρυσης των ΠΠ, όπως τις γνωρίζουμε σήμερα, ανάγονται στον 19ο αιώνα με αναφερόμενο ως πρώτο Εθνικό Πάρκο αυτό του Yellowstone¹⁸ των ΗΠΑ, κηρυγμένο ως «δημόσιο πάρκο ή περιοχή αναψυχής προς όφελος και απόλαυση των ανθρώπων» το 1872, δηλαδή για ανθρωποκεντρική χρήση κι όχι με στόχο την ανάγκη προστασίας της φύσης. Στις αρχές του 20ου αιώνα κάνουν την εμφάνιση και οι πρώτοι Φορείς Διαχείρισης ΠΠ καθώς και Εθνικές Υπηρεσίες και φορείς συντονισμού, όπως για παράδειγμα του Καναδά το 1916.

1.2 Ελλάδα– Γεωφυσική Θέση - Βιοποικιλότητα

Γεωγραφικά, η Ελλάδα αποτελεί τμήμα της Ανατολικής Ευρωπαϊκής Μεσογείου, καταλαμβάνοντας το νότιο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου. Η λεκάνη της Μεσογείου είναι πλούσια σε φυσική και πολιτιστική κληρονομιά που σχηματίζεται από τις πολυσχιδείς ακτογραμμές της, ενώ τα ποτάμια και οι κοιλάδες αποτελούν πηγή του πολιτισμού και

---

¹⁷Το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτελεί έναν «οδικό χάρτη», στον οποίο περιλαμβάνονται τα απαραίτητα βήματα για τη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος που προκαλείται λόγω της αύξησης των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σύμφωνα με αυτό, τα κράτη που το έχουν συνυπογράψει δεσμεύονται να ελαττώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου την πρώτη περίοδο ανάληψης υποχρεώσεων (2008-2012) κατά ένα συγκεκριμένο στόχο σε σχέση με τις εκπομπές του 1990 (ή του 1995 για ορισμένα αέρια).

¹⁸Το Εθνικό Πάρκο Γέλοουστοουν, χαρακτηρίστηκε από το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών ως εθνικό πάρκο στις 1 Μαρτίου 1872

της γεωργίας εδώ και χιλιετίες¹⁹. Η χώρα μας βρίσκεται μεταξύ δύο μεγάλων λιθοσφαιρικών πλακών, Αφρικανικής και Ευρασιατικής. Οι οροσειρές της Ελλάδος, εκτός από το ΒΑ τμήμα της Χώρας, δηλαδή την Αν. Μακεδονία και τη Δυτ. Θράκη, που ανήκουν στο οικοδόμημα των Βαλκανικών οροσειρών, αποτελούν μέρος της αλυσίδας των οροσειρών από τις Άλπεις με κατάληξη στα Ιμαλάια, ακολουθία της διαδρομής Άλπεις Διναρίδες(Αλβανία) - Ελληνίδες - Κρήτη - Ταυρίδες (Ν. Τουρκία) - Περσίδες (Β. και Α. Ιράν) - Ιμαλάια.

Η χώρα μας έχει πολύτιμη βιοποικιλότητα, μεγάλη πυκνότητα ειδών και εντυπωσιακό μωσαϊκό χερσαίων, υγροτοπικών και θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Οικολογικοί παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η γεωλογική ιστορία, το έντονο ανάγλυφο της περιοχής, ο μεγάλος αριθμός νησιών αλλά και άλλα φυσικά φράγματα που εμποδίζουν τη διασπορά των ειδών, συνθέτουν τον πλούτο της ελληνικής βιοποικιλότητας. Η ελληνική χλωρίδα περιλαμβάνει περισσότερα από 5.800 καταγεγραμμένα είδη φυτών (40% των φυτών της Ευρώπης). Αντίστοιχη εικόνα έχει και για την πανίδα της. Έχουν καταγραφεί περισσότερα από 23.000 είδη ζώων της ξηράς και των γλυκών νερών και άλλα 3.500 είδη της θάλασσας, που αντιστοιχούν στο 17,8% των ειδών ζώων της Ευρώπης²⁰. Το ιδιαίτερο μορφολογικό τοπίο και η ποικιλία φυσικών τοπίων οφείλονται στο έντονο ανάγλυφο του ορεινού χαρακτήρα με 42 κορυφές άνω των 2.000 μέτρων και στη μεγάλη ακτογραμμή που χαρακτηρίζεται από χερσονήσους και νησιά. Επίσης, η χώρα διακρίνεται από ποικιλία κλιματικών τύπων. Το ημίξηρο, ημιορεινό της νοτιοανατολικής Κρήτης, το ηπειρωτικό, υγρόψυχρο της Ροδόπης και ανάμεσα μια σειρά ενδιάμεσων τύπων μεσογειακού κλίματος.

Η χλωρίδα απαρτίζεται από μεσογειακά, μεσοευρωπαϊκά και ιρανοκασπικά στοιχεία. Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο είναι πολυσχιδές και το γεωλογικό υπόθεμα εμφανίζει επίσης ποικιλότητα. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τα διαμορφούμενα βιοκλίματα, προβάλλονται στη χλωρίδα και την πανίδα, αλλά και στην ιδιαίτερα μεγάλη διαφοροποίηση των οικοσυστημάτων²¹. Το εύρος της βιοποικιλότητας οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις μεταβολές του κλίματος του πλανήτη και ιδιαίτερα κατά την τελευταία παγετώδη εποχή (20.000 χρόνια πριν), όπου η χώρα μας αποτέλεσε καταφύγιο πανίδας και χλωρίδας. Άλλη αιτία είναι η θέση της Ελλάδας στο σταυροδρόμι μεταξύ Ευρώπης και Ασίας που επέτρεψε τη μίξη ειδών πανίδας και χλωρίδας. Τέλος, η διάταξη των Ελληνικών ορέων, αλλά και της Βαλκανικής Χερσονήσου, επιτρέπει ακόμη και σήμερα τη μετανάστευση πολλών ειδών προς τα νότια, τον εμπλουτισμό

---

¹⁹ Schwarz U (έτος 1999). FLUVIUS, Floodplain Ecology and River Basin Management. Vienna, Austria

²⁰ (WWF, 2012. ΕΛΛΑΔΑ – ΜΙΑ ΠΛΟΥΣΙΑ ΧΩΡΑ)

²¹ Παράδειγμα σε μια απόσταση 150 χλμ από την Καβάλα έως τη Ροδόπη παρατηρούνται όλα τα οικοσυστήματα της Μεσογειακής, Μεσοευρωπαϊκής και Βόρειας ζώνης βλάστησης., Ντάφης Σ. 1986α. Δασική Οικολογία. Εκδόσεις Γιαχούδη-Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη.

χλωρίδας και πανίδας της περιοχής, καθώς και την εμφάνιση πολλών υβριδίων, ιδίως στα δασικά είδη. Αυτοί οι διάυλοι έχουν αποτέλεσμα την ύπαρξη πολλών καθαρά μεσοευρωπαϊκών ειδών. Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τα χερσαία και τα αζωνικά οικοσυστήματα. Παρότι μόλις το 25% έχει διασωθεί, τα οικοσυστήματα αυτά διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τα στοιχεία της αρχέγονης σύνθεσης που τα χαρακτηρίζουν. Είναι επιτακτική η ανάγκη προγραμματισμού ενεργειών για την καταγραφή και την ορθολογική διαχείριση και προστασία των σπάνιων και μοναδικών βιοτόπων της Ελλάδας.

Στην χώρα μας ένα από τα κυριότερα προβλήματα σε σχέση με τους εδαφικούς πόρους είναι η ερημοποίηση (συμπεριλαμβανομένων της διάβρωσης και της αλάτωσης) που έχει αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφικών πόρων και την υποβάθμιση της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων. Αυτά σε συνδυασμό με τον άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης πολλών ειδών και συνεπώς αλλοίωσης και υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, άρα και κατ' επέκταση τη μείωση της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, οδήγησαν στη διακήρυξη της διάσκεψης του Ρίο²² το 1992 και την έκδοση της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η οδηγία αποσκοπεί στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, μέσω της προστασίας ορισμένων φυσικών τύπων οικοτόπων, αλλά και ορισμένων ειδών φυτών και ζώων. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία του δικτύου ΠΠ NATURA2000, ως βασικού οργάνου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την παρακολούθηση και συντήρηση των οικοσυστημάτων. Πρόσφατα, το έργο διαχείρισης των περιοχών αυτών ανέλαβε στην Ελλάδα ο νέος Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος & Κλιματικής Αλλαγής²³ (ΟΦΥΠΕΚΑ) και ως φορείς διαχείρισης οι Μονάδες Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών (ΜΔΠΠ) που ορίζονται νομοθετικά και υπάγονται στο ΥΠΕΝ. Ιστορικά στον κατακερματισμένο ελληνικό χώρο δημιουργήθηκαν από το 1938 οι Εθνικοί Δρυμοί του Ολύμπου και του Παρνασσού (Εικ. 2) μετά από σχετικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της φύσης που εκδόθηκε το έτος 1937²⁴.

Εικόνα 2: Εθνικός Δρυμός Παρνασσού

---

²²Νόμος 2204/15-4-1994 (ΦΕΚ 59/Α/1994), Κύρωση Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα.

²³Ν. 4685/2020.

²⁴Α.Ν. 856/1937.

1.3 Προστατευόμενες Περιοχές

1.3.1 Ίδρυση Προστατευόμενων Περιοχών

Έχει βάση τις Κοινοτικές Οδηγίες για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) και για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ). Η Οδηγία του 1992 για τους οικοτόπους υποχρεώνει κάθε χώρα της ΕΕ να ξεχωρίσει τις γεωγραφικές αυτές περιοχές, που η σπουδαιότητα της οικολογικής τους ταυτότητας τις καθιστά τόπους ευρωπαϊκής σημασίας. Επιπλέον, επιζητά από τα ΚΜ να καταρτίσουν διαχειριστικά σχέδια για τις περιοχές αυτές. Τα σχέδια απαιτείται να συνδυάζουν αρμονικά τη διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας με τις κατά τόπους οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και να είναι ενταγμένα σε στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης. Έτσι οι τοποθεσίες αυτές σχηματίζουν το δίκτυο Natura 2000, ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ για τη διατήρηση της φύσης.

Ο σύγχρονος στόχος και ο σκοπός ίδρυσης των ΠΠ είναι η προστασία φυσικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών με παράλληλη άμεση ή έμμεση στήριξη της κοινωνίας της περιοχής και περιλαμβάνει/συγκεκριμένα : Προστασία ενδιαιτημάτων, Διατήρηση γενετικής βιοποικιλότητας (γενετικά αποθέματα), Προώθηση επιστημονικής έρευνας, Διατήρηση φυσικών, παραδοσιακών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών, Προώθηση της Εκπαίδευσης σε τοπικό και ευρύτερο επίπεδο, Αναψυχή και Ανάπτυξη «βιώσιμου» τουρισμού και άλλων συμβατών δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη της περιοχής, Αειφορική διαχείριση φυσικών πόρων και τη Συμβολή στη διατήρηση ενός συνόλου από υπηρεσίες και αγαθά που είναι απαραίτητα για τη διατήρηση της ζωής στη γη, επ' ωφελεία κάθε παρούσας αλλά και κάθε επόμενων γενεών.

Αξονας των στόχων για τις ΠΠ του Δικτύου Natura 2000 είναι η σταθερή διατήρηση και η προστασία των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών, μέσω μίας ορθολογικής και αποτελεσματικής διαχείρισης και ρύθμισης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και όχι ο αποκλεισμός αυτών. Η διασφάλιση της συμβατότητας των δραστηριοτήτων του ανθρώπου με την προστασία των οικοτόπων και των πολύτιμων ειδών αποτελεί την καίρια πολιτική που θα οδηγήσει στην αειφόρο ανάπτυξη²⁵. Σύμφωνα με τις πιο σύγχρονες αντιλήψεις πρέπει να ασκείται ολοκληρωμένη διαχείριση υπό το πρίσμα της αειφορίας δηλαδή της στενής σύνδεσης της προστασίας με την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων. Έτσι προωθείται η «ενεργός διαχείριση» για την εξυπηρέτηση όλων των αξιών, λειτουργιών που επιτελούν οι ΠΠ και των δραστηριοτήτων που ασκούνται σε αυτές, με κύριο βέβαιο στόχο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

---

²⁵(WWF, 2017 & 2019, Νόμος και Περιβάλλον στην Ελλάδα, Περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα).

1.3.2 Οι λειτουργίες και οι σκοποί των Προστατευόμενων Περιοχών

Η αναγκαία προστασία της φύσης και η καθιέρωση ΠΠ είναι μια επιπλέον ηθική υποχρέωση του ανθρώπου στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς του. Η ανθρωπότητα οφείλει πλέον να δημιουργεί ΠΠ, για συγκεκριμένους λόγους και σκοπούς. Με καθαρά οικολογικά κριτήρια οι χώροι εκείνοι πρέπει να διατηρηθούν, αφού όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί που αποτελούν τη χλωρίδα και την πανίδα είναι συνδεδετικοί κρίκοι της οικολογικής αλυσίδας και συντελούν στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος. Ο οικολογικός ρόλος των ΠΠ αποτελεί τον φυσικό σκοπό ίδρυσης και διαχείρισής τους και αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην ταχύτερη εποχή μας. Επίσης μεγάλη είναι η αξία των περιοχών αυτών για τη διαφύλαξη της γενετικής ποικιλίας, δηλαδή του εύρους του γενετικού υλικού που υφίσταται στον πλανήτη μας.

Η σταθερή διατήρηση και συντήρηση της ποικιλίας αυτής είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση των οικολογικών διαδικασιών και τη συνέχιση της φυσικής εξέλιξης όλων των ειδών στον πλανήτη μας. Με ανθρωποκεντρικά κριτήρια, από την άποψη δηλαδή της χρησιμότητας και ωφέλειας που προσφέρουν στον άνθρωπο, οι ΠΠ πρέπει να διατηρηθούν αφού συμβάλλουν στη ρύθμιση : α) των υδρολογικών λειτουργιών, β) την προστασία του εδάφους, γ) τη βελτίωση της ατμόσφαιρας και δ) τη σταθεροποίηση του κλίματος, παράγοντες δηλαδή που έχουν καίρια και αποφασιστική σημασία στη διατήρηση της περιβαλλοντικής ισορροπίας. Στους σκοπούς που εξυπηρετούν οι ΠΠ θα πρέπει να αναφερθεί συνάμα το γεγονός της έλλξης ενός έντονα αυξανόμενου αριθμού επισκεπτών που επιδιώκουν να ικανοποιήσουν σύγχρονες ανάγκες με τη συμμετοχή τους σε πολλαπλές μορφές υπαίθριας αναψυχής ενός φυσιολατρικού ή περιηγητικού τουρισμού.

Κεφάλαιο 2 - Χαρακτηριστικά εργασίας.

2.1 Μεθοδολογία

Αρχικά περιγράφεται το ερευνητικό ζήτημα, το οποίο εντοπίζεται στη διαπίστωση του μεγέθους της εφαρμογής του Νομοθετικού πλαισίου που αφορά τις Προστατευόμενες Περιοχές (ΠΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Ελλάδας, Natura2000. Στο πλαίσιο αυτό, θεωρείται πολύ σημαντικός ο τρόπος ενσωμάτωσης και εφαρμογής της συγκεκριμένης Οδηγίας στο Ελληνικό Δίκαιο και ο τρόπος θεσμοθέτησης των παρεμβάσεων ή και επεμβάσεων καθώς και της διαχείρισης των ΠΠ. Επίσης ο τρόπος ίδρυσης και καθιέρωσης των Ζωνών Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων και Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.

Τα θεωρητικά διερευνητικά ερωτήματα, η τεχνική συλλογής δεδομένων, τοτεχνητό δοκιμαστικό ενδιάμεσο ερωτηματολόγιο, καθώς και η μέθοδος αναζήτησης, ανάλυσης και επεξεργασίας των νομικών κειμένων συντείνουν σε σφαιρική προσέγγιση προβληματισμών και αποτελεσμάτων. Για την εξερεύνηση πηγών χρησιμοποιήθηκε κατά κύριο λόγο το διαδίκτυο με απλούς και σύνθετους τρόπους αναζήτησης ιστοσελίδων, ιστότοπων, ηλεκτρονικών βιβλίων και αναρτημένων επιστημονικών και ενημερωτικών άρθρων. Επίσης, έγινε ανάγνωση περιβαλλοντολογικών και νομικών βιβλίων καθώς και συναφών κειμένων από σημειώσεις μαθημάτων αντίστοιχου ενδιαφέροντος. Για την καλύτερη παρουσίαση των προβληματισμών σημαντικό ρόλο έχει η παρακάτω αναφορά στην Εργαλειοθήκη Θεωρητικής Θεμελίωσης της Προβληματικής. Εκεί παρουσιάζονται οι σταθερές πηγές, οι νομικοί θεσμοί και οι κανόνες που ολοκληρώνουν της συνιστώσες διερεύνησης του προβλήματος.

2.2 Παρουσίαση Ερευνητικού Προβλήματος

Ο στόχος κάθε ικανού στελέχους στο χώρο της διοίκησης, είναι, ερευνώντας, να αντιληφθεί έγκαιρα το κάθε πρόβλημα και το αίτιο που το δημιουργεί, την έκταση του προβλήματος, τους παράγοντες που το επηρεάζουν, τους τρόπος επίλυσης και την τεκμηρίωση απόφασης ή πρότασης που είναι χρήσιμη και απαραίτητη για την περίσταση. Σκοπός είναι πάντα η απόλυση του προβλήματος ή η αδρανοποίηση και απομόνωση των συνθηκών της δημιουργίας του. Στην παρούσα Εργασία το επιλεγμένο συνδυαστικό πρόβλημα είναι η αναζήτηση, η καταγραφή και η διαπίστωση του μεγέθους της εφαρμογής του κρατούντος νομοθετικού πλαισίου (Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ελλάδας) που αφορά τις ΠΠ του δικτύου Natura2000 με παράλληλη διερεύνηση της πληρότητας αυτού ή και της όποιας παράκαμψης αυτού σχετικά με προστατευόμενα οικοσυστήματα, τόσο στη θεωρητικά όσο και πρακτικά.

2.3 Ερευνητικά Ερωτήματα.

Ηπαρούσα εργασία αποσκοπεί στην απάντηση των εξής επί μέρους ερωτημάτων:

- *Τι απαιτείται από την οδηγία για τους οικοτόπους και πώς έχει ερμηνευθεί από το ΔΕΕ ;*
- *Πώς θα πρέπει να καθοριστούν τα μέτρα αυτά της Οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη ώστε να συμμορφώνεται η χώρα μας με τις υποχρεώσεις της οδηγίας για τους οικοτόπους και τις Προστατευόμενες Περιοχές ;.*
- *Είναι ολοκληρωμένο ή αποσπασματικό και ανεπαρκές το νομοθετικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα ;*
- *Εφαρμόζεται ορθά το νομοθετικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα ;*
- *Με τις σημαντικές παρεμβάσεις του Ν. 4685/2020 αναδύθηκαν ή όχι ερωτήματα και προβληματισμοί ;*

2.4 Θεωρητική Θεμελίωση της Προβληματικής.

2.4.1- Πηγές του εθνικού περιβαλλοντικού δικαίου.

Πρώτον, το Ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό δίκαιο αποτελεί τη αρτιότερη δεξαμενή άντλησης κανόνων για το εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο. Σημαντικό είναι ότι το ποσοστό των κανόνων που απαρτίζουν το περιβαλλοντικό δίκαιο αποτελούνται από κανόνες κοινοτικής προέλευσης σε ποσοστό που ανέρχεται στο 80%²⁶.

Δεύτερον, το Σύνταγμα της Ελλάδος αποτελεί σημαντική πηγή γιατί καθορίζει την υποχρέωση της πολιτείας στη χάραξη της περιβαλλοντικής πολιτικής, το ρόλο και την αποστολή της σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία. Ακόμα, θέτει τα όρια της κρατικής δράσης ώστε να μη θίγει το ατομικό δικαίωμα των ιδιωτών σχετικά με την σημαίνουσα για αυτούς περιβαλλοντική προστασία.

Τρίτον, το διεθνές περιβαλλοντικό δίκαιο, αποτελεί μια ακόμα σημαντική πηγή περιβαλλοντικών κανόνων καθώς το απαιτεί ο διασυννοριακός χαρακτήρας των αντίστοιχων προβλημάτων και η αλληλεξάρτηση και επίδραση των οικοσυστημάτων αλλά και των εθνικών οικονομικών συστημάτων για την αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού.

Τέλος επίσης, οι γενικές αρχές του διεθνούς, ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου δίνουν κατευθυντήριες γραμμές στο εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο²⁷.

---

²⁶Κρεμλή Γ., «Η ευρωπαϊκή πολιτική και το δίκαιο του περιβάλλοντος –Το κοινοτικό κερτημένο», εκδ. Νόμος και Φύση, 1998, σελ. 554 κ.ε.

²⁷Βλ. περισσότερα: Κουτούπα-Ρεγκάκου Ε. (2008), «Δίκαιο του Περιβάλλοντος», εκδ. Σάκκουλα, σελ.21, 41, 45.

2.4.2- Σύνταγμα των Ελλήνων.

Στον *Καταστατικό Χάρτη της Ελλάδας* θεμελιώνεται το περιβαλλοντικό Σύνταγμα, το οποίο αποτελείται από τις επιμέρους διατάξεις του άρθρου 24, τις επάλληλες κανονιστικές ζώνες που το περιβάλλουν και αρχές που συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάδειξη του περιεχομένου και της λειτουργίας του. Η ενλόγω θεωρητική σύνθεση αναδεικνύει έτσι δημιουργικά τη *δυναμική που προσιδιάζει στην προστασία που «επιφυλάσσει» το Σύνταγμα στο περιβάλλον* και ανοίγει προοπτικές για την πραγμάτωσή της στην καθημερινή ζωή.

Το περιεχόμενο του περιβαλλοντικού Συντάγματος διακρίνεται από το εύρος και τη μεγάλη εμβέλειά του, καταλαμβάνει επίσης και όλες τις βασικές πτυχές του. Συγκεκριμένα, η προστασία του φυσικού, του πολεοδομικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του συντακτικού νομοθέτη, ο οποίος με τις επιμέρους επιλογές του διευκολύνει την υπαγωγή στην παρεχόμενη προστασία και κάθε επιμέρους μορφής των βασικών πτυχών του.

Η κανονιστική λειτουργία που προορίζεται να επιτελέσει το περιβαλλοντικό Σύνταγμα είναι σύνθετη, πολυεπίπεδη και αναπτύσσεται προς περισσότερες κατευθύνσεις. Πρωταρχική σημασία έχει στην περίπτωση η βασική επιταγή προς όλα τα όργανα της Πολιτείας να λαμβάνουν τα πρόσφορα κάθε φορά προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

2.4.3- Κανονισμοί και Οδηγίες της ΕΕ.

Το νομικό σύστημα της ΕΕ λειτουργεί κατά βάση **δύο είδη νομοθεσίας**. Ορισμένοι νόμοι, όπως οι **Κανονισμοί**, εφαρμόζονται σε ολόκληρη την ΕΕ αμέσως μόλις εκδοθούν. Άλλοι νόμοι, όπως οι **Οδηγίες**, πρέπει να μεταφέρονται στην εθνική νομοθεσία. Οι Οδηγίες ορίζουν κάποιους στόχους, αφήνουν όμως τα κράτη μέλη να αποφασίσουν πώς θα τους πετύχουν. Η **Ε.Επιτροπή** βοηθά τα κράτη μέλη **καταρτίζοντας καταλόγους σημείων προς έλεγχο** όσον αφορά τους όρους που πρέπει να πληρούνται. Δημοσιεύει επίσης **πίνακες αποτελεσμάτων** για τη νομοθεσία, οι οποίοι τονίζουν στις εθνικές αρχές και στο ευρύ κοινό την πρόοδο που συντελείται και συγκρίνουν αντίστοιχα στοιχεία από τα υπόλοιπα κράτη μέλη.

2.4.4 -Δίκαιο του Περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες που εκδηλώθηκαν κυρίως κατά τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη Δικαίου του Περιβάλλοντος. Αυτό διαφαίνεται μάλιστα από τον αριθμό των νόμων για την προστασία του περιβάλλοντος, ο οποίος για τις ανεπτυγμένες χώρες παρουσίασε κατακόρυφη αύξουσα πορεία από το 1970 και μετά, χωρίς αυτό βέβαια και να σημαίνει ότι στις χώρες αυτές έχουν εξαλειφθεί τα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα που απαιτούν λύσεις.

Το Δίκαιο του Περιβάλλοντος είναι ο κλάδος του Δικαίου που περιλαμβάνει το στόχο της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Αποτελείται από α) εθνικούς νόμους, β) διεθνείς συνθήκες και γ) κανονισμούς και οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προστασία αυτή μπορεί να επιτυγχάνεται:

- με **μέτρα κανονιστικού χαρακτήρα** που καθορίζουν την ποσότητα και το είδος των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (π.χ. όρια εκπομπών βιομηχανιών), και
- με **μέτρα προληπτικού χαρακτήρα** με τα οποία επιχειρείται να γίνει αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων που θα έχουν ενδεχόμενες ανθρώπινες δραστηριότητες στο περιβάλλον (π.χ. Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων - ΜΠΕ).

2.4.5- Συνοπτικά η Ελληνική Νομοθεσία.

Αρχικά θεμέλιο λίθο νομικής προσέγγισης στην Ελλάδα αποτέλεσε ο Ν.1650/1986 "Για την προστασία περιβάλλοντος," μέσω του οποίου ορίστηκαν βασικές έννοιες σχετικά με το περιβάλλον, τη ρύπανση, τη μόλυνση, την υποβάθμιση, την προστασία του περιβάλλοντος, τα οικοσυστήματα, τους φυσικούς πόρους, τα απόβλητα και τη διαχείρισή τους, την υγεία, τις επικίνδυνες ουσίες, το τοπίο και την οικολογική ισορροπία. Επιπρόσθετα, με αυτή τη νομοθεσία εισήχθη η έννοια της κατηγοριοποίησης και κατάταξης των έργων και δραστηριοτήτων, η απαίτηση της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων και το περιεχόμενο των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Μέσω του Ν.1650/1986 καθορίστηκαν η παρακολούθηση διαφόρων παραμέτρων καθώς και τα μέτρα για την προστασία από τη ρύπανση. Τέλος αναλύθηκαν και αποτυπώθηκαν τα αντικείμενα προστασίας και διατήρησης που σχετίζονται με τη φύση και το τοπίο, οι Ζώνες Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων και Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, οι Υπηρεσίες Περιβάλλοντος και οι Κυρώσεις καθώς και η Αστική Ευθύνη. Με την πιο πρόσφατη ψήφιση του Ν.4685/2020 επιδιώκεται ο "Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις".

*Η πλήρης ανάπτυξη της Ελληνικής Νομοθεσίας παρουσιάζεται στο **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7***

(παρ.7.1 - ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ NATURA 2000 - Ελληνικό Δίκαιο - Νομοθεσίες - Natura 2000./ 7.1.1- Νομοθεσίες - Θεσμικό Πλαίσιο για την προστασία της Βιοποικιλότητας)

2.4.6- Η Πολυνομία.

Στην Ελλάδα η πολυνομία παρατηρείται σε αρκετούς τομείς της δημόσιας πολιτικής, μεταξύ των οποίων «ξεχωρίζει» και η περιβαλλοντική πολιτική²⁸. Στα νομικά αίτια περιλαμβάνονται: α) *Πρώτον*, η σύνδεση του εθνικού δικαίου με το ευρωπαϊκό και το διεθνές, με την σημασία εισαγωγής και υιοθέτησης ρυθμίσεων που προκύπτουν από διεθνείς συνθήκες τις όποιες συνάπτει η χώρα (άλλωστε, ως χώρα-μέλος ΕΕ, η Ελλάδα υποχρεούται να συγχρονίζει το βήμα της με τη νομοθετική παραγωγή αυτής), β) *Δεύτερον*, η Ελλάδα διαθέτει ένα ίσως μακροσκελές και υπερφορτωμένο σύνταγμα, που ανοίγει πολλές ευκαιρίες στον κοινό νομοθέτη να νομοθετεί. Του επιτρέπει επίσης να ψηφίζει νομοσχέδια στην Ολομέλεια και στα Τμήματα Διακοπών της Βουλής, να ψηφίζει επείγοντα και κατεπείγοντα νομοσχέδια, να ψηφίζει νόμουςπλαίσια, να εξουσιοδοτεί τη διοίκηση να εκδίδει πληθώρα κανονιστικών πράξεων με ειδική εξουσιοδότηση, ενώ επιτρέπει στην κυβέρνηση να εκδίδει πρακτικά και τις Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ).

2.4.7 - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από ιδρύσεώς του , το έτος 1952, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁹(ΔΕΕ)έχει ως αποστολή να εξασφαλίζει "την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή" των Συνθηκών. Στο πλαίσιο της αποστολής του αυτής το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης α) ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) μεριμνά και φροντίζει για την εκ μέρους των κρατών μελών τήρηση των απορρεουσών από τις Συνθήκες υποχρεώσεών τους και γ) μπορεί να ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης κατόπιν υποβολής αιτήσεως εκ μέρους των εθνικών δικαστών. Έτσι αποτελεί τη δικαστική αρχή της ΕΕ και φροντίζει, σε συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών, για την ομοιόμορφη εφαρμογή και ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ.³⁰ Οι συνηθέστεροι τύποι υποθέσεων του ΔΕΕ αφορούν:

- **ερμηνεία του δικαίου** (προδικαστικές αποφάσεις): τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών (ΚΜ) της ΕΕ οφείλουν να μεριμνούν για τη σωστή εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, το οποίο όμως μπορεί να ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο. Αν ένα εθνικό δικαστήριο έχει κάποια αμφιβολία σχετικά με την ερμηνεία ή την ισχύ κάποιου ευρωπαϊκού νόμου, έχει τη

---

²⁸ΠΗΓΗ Σωτηρόπουλος Δ. Α. (2016). Πολυνομία, Κακονομία και Γραφειοκρατία στην Ελλάδα Ανάλυση Αποτυχιών του Παρελθόντος και Προτάσεις Βελτιωτικών Παρεμβάσεων 07.2016 Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης ΕΚΠΑ Λεωνίδα Χριστόπουλος Υποψήφιος Διδάκτορας Πολιτικής Επιστήμης ΕΚΠΑ Ιούλιος 2016 Να γραφτεί σωστά η αναφορά1) συγγραφείς, 2) τίτλος εργασίας, 3) που δημοσιεύτηκε, 4) αριθ. Σελίδων (για πόνημα, έκθεση) ή σελ. από – έως (για δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό)

²⁹Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έδρα του οποίου είναι το Λουξεμβούργο, περιλαμβάνει δύο δικαιοδοτικά όργανα: το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο (συσταθέν το 1988). Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, συσταθέν το 2004, καταργήθηκε από 1ης Σεπτεμβρίου 2016, μετά τη μεταφορά των αρμοδιοτήτων του στο Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της δικαιοδοτικής δομής της Ένωσης.

³⁰https://curia.europa.eu/jcms/jcms/_6/el/

δυνατότητα να αναζητήσει διευκρινίσεις από το Δικαστήριο. Η ίδια διαδικασία μπορεί επίσης να ακολουθηθεί για να προσδιοριστεί κατά πόσον ένας εθνικός νόμος ή μια εθνική πρακτική συνάδουν με το δίκαιο της ΕΕ.

- **επιβολή του δικαίου** (διαδικασίες επί παραβάσει): πρόκειται για διαδικασίες κατά των ΚΜστη μη συμμόρφωση με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Τις διαδικασίες αυτές μπορεί να κινεί η Ε. Επιτροπή ή άλλο ΚΜ. Το Κράτος Μέλος το οποίο διαπιστώνεται ότι έχει παραβεί τις υποχρεώσεις του, οφείλει να προβεί άμεσα στις διορθωτικές ενέργειες, άλλως κινδυνεύει να του ασκηθεί δεύτερη προσφυγή και να οδηγήσει στην επιβολή προστίμου.
- **ακύρωση νομικών πράξεων της ΕΕ** (προσφυγές ακύρωσης): εάν μια νομική πράξη της ΕΕ θεωρείται ότι παραβιάζει τις Συνθήκες της ΕΕ ή τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, τα ΚΜ, το Συμβούλιο της ΕΕ, η Ε.Επιτροπή ή (σε ορισμένες περιπτώσεις) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δύνανται με προσφυγή να ζητήσουν από το Δικαστήριο να την ακυρώσει. Οι ιδιώτες μπορούν επίσης να ζητήσουν από το Δικαστήριο να ακυρώσει μια πράξη της ΕΕ που τους αφορά άμεσα.
- **διασφάλιση της ανάληψης δράσης από την ΕΕ** (προσφυγή λόγω παράλειψης): το Ευρ. Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Ε.Επιτροπή οφείλουν υπό συνθήκες να λαμβάνουν ορισμένες αποφάσεις. Αν δεν το πράξουν, τα ΚΜ της ΕΕ, άλλα όργανα της ΕΕ και (υπό ορισμένες προϋποθέσεις) ιδιώτες ή επιχειρήσεις μπορούν να υποβάλουν καταγγελία στο Δικαστήριο.
- **επιβολή κυρώσεων σε όργανα της ΕΕ** (αγωγές αποζημίωσης): κάθε πρόσωπο ή επιχείρηση που ζημιώθηκε εξαιτίας δράσης ή παράλειψης της ΕΕ ή του προσωπικού της μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο.

2.5 Χαρακτηριστικά Διπλωματικής Εργασίας, Σκοπός και Δομή της Εργασίας.

2.5.1- Χαρακτηριστικά – Καινοτομία της Εργασίας

Χαρακτηριστικό της παρούσας εργασίας είναι η ανίχνευση, πρόβλεψη και προβολή των σημείων πρόσκρουσης διατάξεων του βαρυντικού πεδίου του νέου Ν.4685/2020 με το παρόν περιβαλλοντικό, νομικό, διοικητικό και κοινωνικό status. Η ενισχυμένη αντίληψη της υπερπροστασίας και της διαφανούς ορθολογικής διαχείρισης των οικοτόπων και των περιοχών Natura2000 έχει δημιουργήσει βάσεις άμεσων επιστημονικών και κοινωνικών ανακλαστικών ώστε κάθε διαδικασία νοητής υπέρβασης κεκτημένων να χαρακτηρίζεται σκοπούμενη ενέργεια υπέρ των οικονομικών συμφερόντων και παραγόντων. Έτσι διαφαίνεται ότι στους κρατήρες της πρόσκρουσης θα «αναβλύσουν» οι αναγκαίες διευκρινιστικές εγκύκλιοι, οι αποφάσεις του ΣτΕ, οι νομολογίες και οι διορθώσεις της νομοθεσίας. Πολλές φορές ωστόσο η

υπόκρυφη στόχευση οικονομικής ανάπτυξης στα όρια ή ακόμη και κατά παράβαση των συνταγματικών επιταγών και των ευρωπαϊκών οδηγιών δημιουργεί τοπικές αναταραχές ή άλλες κοινωνικές αντιδράσεις με σημαντική πολιτική οπισθοχώρηση.

2.5.2- Σκοπός της Εργασίας

Σκοπός είναι η ψηλάφηση της νομοθεσίας που επηρεάζει τις ΠΠ Natura 2000 και η σφαιρική διαπίστωση ότι η χώρα μας πρέπει και μπορεί, παρά τις αστοχίες και τις καθυστερήσεις των προηγούμενων χρόνων, να εκδηλώνει κατάλληλη πολιτική βούληση που απαιτείται στην εφαρμογή των Οδηγιών της ΕΕ διαμορφώνοντας αποτελεσματικό και λειτουργικό πλαίσιο προστασίας και διατήρησης των ευαίσθητων οικοτόπων και των ειδών τους.

Τα συνεχώς αυξανόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα και η πολυπλοκότητάς τους, λόγω της εμπλοκής πολλών παραγόντων, (οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών), καθιστούν απαραίτητη τη διαμόρφωση ουσιαστικών πολιτικών και κατευθύνσεων προκειμένου να προχωρήσει η εκπόνηση των ΕΠΜ και να εκδοθούν άμεσα τα Π.Δ. και τα ΣΔ για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, ώστε να ανταποκριθεί η χώρα μας στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο. Η ανάδυση προβληματισμών από την ισχύουσα και ειδικά τη νεότερη νομοθεσία απαιτεί σαφείς κατευθύνσεις και στιβαρή στήριξη από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Η πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα³¹ καταδεικνύει τη σαφή κατεύθυνση της ΕΕ προς την ενίσχυση της εφαρμογής των οδηγιών για τη φύση μέσω μηχανισμών παρακολούθησης εκ μέρους της Επιτροπής.

2.5.3 - Η Δομή της Εργασίας

Η Εργασία αναπτύσσεται σε δύο (2) Μέρη και οκτώ (8) Κεφάλαια. Στο Πρώτο Μέρος, (Κεφάλαια 1,2,3) αναφέρονται, Γενική Προσέγγιση, Μεθοδολογία, Στόχευση της Θεματολογίας, Περιβάλλον(Διεθνείς Οργανισμοί - Συνθήκες) και Συστήματα Ταξινόμησης των ΠΠ. Στο Δεύτερο Μέρος και στα Κεφάλαια 4, 5η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία, η Διαχείριση των Προστατευομένων Περιοχών (ΠΠ) και το Δίκτυο Natura 2000 στις χώρες της Ε.Ε., στα Κεφάλαια 6, 7 το Ελληνικό Φυσικό Περιβάλλον με τις ΠΠ, το Ελληνικό Δίκαιο - Νομοθεσίες - Natura 2000 με πλήρη περιγραφή και ανάλυση του Ν.4685/2020 και το σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ στην Ελλάδα και τέλος στο Κεφάλαιο 8 οι Διαπιστώσεις, Εκτιμήσεις, Συμπεράσματα, Προτάσεις και Επίμετρο με ειδική αναφορά και κριτική στο νέο Ν. 4685/2020.

---

³¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας (Βρυξέλλες, 20.5.2020 COM(2020) 380 final). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>.

Κεφάλαιο 3 - Θεωρητικό υπόβαθρο

3.1 Περιβάλλον - Διεθνείς Οργανισμοί – Συνθήκες

3.1.1- Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) – Πρόγραμμα Περιβάλλον

Το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα³² των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) συντονίζει τις περιβαλλοντικές δραστηριότητες των Ηνωμένων Εθνών, βοηθά τις αναπτυσσόμενες χώρες να υιοθετήσουν ισχυρές περιβαλλοντικές πολιτικές και ενισχύει την αειφόρο ανάπτυξη μέσω ικανών περιβαλλοντικών πρακτικών. Η ίδρυσή του είναι αποτέλεσμα της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον του Ιουνίου του 1972 και η έδρα του βρίσκεται στο Ναϊρόμπι της Κένυας. Το UNEP διατηρεί επίσης έξι (6) περιφερειακά κέντρα καθώς και γραφεία σε πολλά Κράτη. Το UNEP έχει στόχο και αποστολή να συντονίζει την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος του πλανήτη μέσω διαρκούς ενημέρωσης των κυβερνήσεων και της διεθνούς κοινότητας σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα που ανακύπτουν με σκοπό την ανάληψη δράσης. Οι ειδικότεροι στόχοι του UNEP αναφέρονται στο ψήφισμα 2997 (Ναϊρόμπι) σχετικά με το ρόλο και τους στόχους του, που εγκρίθηκε κατά τη δέκατη ένατη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του UNEP Συμβούλιο και την Υπουργική Δήλωση του Μάλμοε (Malmö) της 31^{ης} Μαΐου 2000.

Οι δραστηριότητές του καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν την ατμόσφαιρα, τα θαλάσσια και τα χερσαία οικοσυστήματα. Έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη διεθνών περιβαλλοντικών συμβάσεων, προωθώντας την περιβαλλοντική επιστήμη και γνώση και δείχνοντας τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να λειτουργήσουν σε συνδυασμό με την πολιτική. Συνεργάζεται με εθνικές κυβερνήσεις και περιφερειακές αρχές καθώς και με περιβαλλοντικές μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), για την ανάπτυξη και την εφαρμογή της αντίστοιχης πολιτικής.

Το UNEP³³ έχει επίσης ενεργό ρόλο στη χρηματοδότηση και την υλοποίηση έργων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί το έργο της χρηματοδότησης για την ολοκληρωμένη διαχείριση των λιμνών Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα στην Αλβανία, Ελλάδα και ΠΓΔΜ.

---

³²(United Nations Environment Programme)

³³Το UNEP έχει βοηθήσει επίσης στην ανάπτυξη κατευθυντήριων οδηγιών και των συνθηκών σε θέματα όπως το διεθνές εμπόριο των δυνητικά επιβλαβών χημικών ουσιών, τη διασυνοριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας, και τη μόλυνση των διεθνών ναυτικών οδών. Το UNEP και Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός δημιούργησαν το 1988 τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC). Το UNEP είναι επίσης μία από τις πολλές Υπηρεσίες Υλοποίησης του Παγκόσμιου Ταμείου Περιβάλλοντος (GEF).

3.1.2- Διεθνείς συνθήκες για το περιβάλλον.

Η συνθήκη Ramsar³⁴.

Η Συνθήκη Ραμσάρ είναι μια διακυβερνητική συμφωνία που υιοθετήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1971 στην πόλη Ραμσάρ του Ιράν. Αποτελεί την πρώτη σύγχρονη παγκόσμια διακυβερνητική συνθήκη για την προστασία και την ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων. Η επίσημη επωνυμία της συνθήκης (Συνθήκη για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας και κυρίως όσους αποτελούν Βιότοπο για Παρυδάτια Πουλιά) αντανακλά το αρχικό ενδιαφέρον της για τη διατήρηση και την ορθή χρήση των υγροτόπων που φιλοξενούν παρυδάτια πουλιά. Από τότε η Συνθήκη διευρύνθηκε, με αποτέλεσμα σήμερα να περιλαμβάνει όλους τους τομείς που αφορούν στην προστασία και ορθή διαχείριση των υγροτόπων, αναγνωρίζοντας τους ως οικοσύστημα εξαιρετικά σημαντικό για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ευημερία των ανθρώπινων κοινοτήτων. *Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και υπερίσχυσε η επωνυμία "Συνθήκη για τους Υγροτόπους". Τέθηκε σε ισχύ το 1975 και μέχρι σήμερα απαριθμεί 116 Χώρες-Μέλη σε ολόκληρο τον κόσμο. Πάνω από 1.000 υγρότοποι, συνολικής έκτασης περίπου 720.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, όσο δηλαδή η Ισπανία και η Μεγάλη Βρετανία μαζί, έχουν χαρακτηριστεί Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας.*

Η Σύμβαση CITES³⁵

Η Σύμβαση CITES έχει να κάνει με το διεθνές εμπόριο ειδών και δειγμάτων της αυτοφυούς γλωρίδας και άγριας πανίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Τα μέρη της Σύμβασης, έχουν συμφωνήσει στην τήρηση και εφαρμογή ενιαίων κανόνων και συγκεκριμένων διαδικασιών, διακίνησης και εμπορίας των ειδών αυτών, προκειμένου να προστατευτούν σε παγκόσμιο επίπεδο όλα τα είδη της αυτοφυούς γλωρίδας και άγριας πανίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση. *Τη Σύμβαση CITES, αρχικά "Σύμβαση της Ουάσιγκτον" (1973) έχουν υπογράψει μέχρι σήμερα 145 χώρες. Η συνθήκη προστατεύει περίπου 5.000 είδη ζώων και 28.000 είδη φυτών³⁶. Το CITES εργάζεται με την υποβολή του διεθνούς εμπορίου στα δείγματα των επιλεγμένων ειδών σε ορισμένους ελέγχους. Όλες οι εισαγωγές, οι εξαγωγές των ειδών που καλύπτονται από τη Συνθήκη πρέπει να εγκριθούν μέσω ενός συστήματος χορήγησης αδειών. Κάθε κράτος που συμμετέχει στη Συνθήκη πρέπει να υποδείξει μια ή περισσότερες διοικητικές αρχές υπεύθυνες για τη διαχείριση εκείνου του συστήματος χορήγησης αδειών και μια ή περισσότερες επιστημονικές αρχές για να τους συμβουλέψει για τα αποτελέσματα του εμπορίου στη θέση των ειδών.*

---

³⁴Η Ελλάδα έχει υπογράψει τη συγκεκριμένη σύμβαση και την επικύρωσε με το Ν.Δ.191/74.

³⁵(Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)

³⁶Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Η Σύμβαση της Βέρνης³⁷

Η Σύμβαση της Βέρνης, για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Η Σύμβαση, η οποία καταρτίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, υπογράφηκε στη Βέρνη της Ελβετίας στις 19/9/1979 και τέθηκε σε ισχύ την 6/6/1982.

Η Σύμβαση της Βόννης³⁸

Η Σύμβαση της Βόννης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, υπογράφηκε στη Βόννη στις 23/6/1979 και τέθηκε σε ισχύ την 1/11/1983. Η Σύμβαση έχει ως σκοπό την προστασία και τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, καθώς είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε κινδύνους, όπως η συρρίκνωση των βιοτόπων αναπαραγωγής, το υπερβολικό κυνήγι κατά τις μεταναστευτικές διαδρομές και η υποβίβαση των περιοχών διατροφής. Η Σύμβαση της Βόννης παρέχει το πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας, καθώς για την επιβίωση των ειδών αυτών απαιτείται συνεργασία και συντονισμένη δράση από όλα τα Κράτη της ζώνης εξάπλωσης τους.

Η Σύμβαση του Ρίο Ντε Τζανέιρο³⁹.

Το 1992, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο θετήθηκε η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα που ορίζει ότι: «προστατευόμενες περιοχές είναι καθορισμένες γεωγραφικές περιοχές οι οποίες ιδρύονται και η διαχείρισή τους γίνεται με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων προστασίας και διατήρησής τους». Από το Ρίο και μετά πραγματοποιείται μια σταδιακή αναθεώρηση τόσο των θεμάτων της βιοποικιλότητας όσο και των θεμάτων της εκπαίδευσης με βάση την Αειφόρο Ανάπτυξη. Η σύμβαση για τη βιοποικιλότητα (CBD) υπεγράφη από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη κατά τη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, που διεξήχθη στο Ρίο ντε Τζανέιρο από τις 3 έως τις 14/6/1992. Η σύμβαση εγκρίνεται εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με Απόφαση 93/626/ΕΟΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τη σύναψη εκ μέρους της ΕΕ της Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλομορφία». Εφαρμόζεται από τις 25/10/1993.

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης⁴⁰ για την προστασία της Μεσογείου και ειδικά το πρωτόκολλο της «περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχει χαρακτηρίσει 9 Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές.

---

³⁷ Απόφαση 82/72/ΕΟΚ Σύναψη σύμβασης περί της διατήρησης της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί από το Π.Δ. 1335/83.

³⁸ Σύμβαση Βόννης . Ελλάδα Ν.2719/1999 (ΦΕΚ 106/Α/99) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας και άλλες διατάξεις.

³⁹ Νόμος 2204/15-4-1994(ΦΕΚ 59/Α/1994), Κύρωση Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα,

3.2 Συστήματα Ταξινόμησης και Δίκτυα Προστατευόμενων Περιοχών

3.2.1- Τα Συστήματα Ταξινόμησης των Προστατευόμενων Περιοχών.

Καταγράφεται ευρωπαϊκά αλλά και διεθνώς η ειδική ταξινόμηση τριών συστημάτων των Προστατευόμενων Περιοχών(ΠΠ) και πιο συγκεκριμένα κατά : **ICUN**⁴¹, **MCPFE**⁴² και **ΕΕΑ**⁴³.

α. Το σύστημα ταξινόμησης κατά την IUCN.

Η "Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης και Φυσικών Πόρων"(IUCN), είναι διεθνής - μη κερδοσκοπικός - οργανισμός για τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο 1948 από διάφορες διεθνείς υπηρεσίες και αρχές (δημόσιες και ιδιωτικές) με έδρα την πόλη Gland της Ελβετίας. Η IUCN συγκεντρώνει 82 κράτη, 111 κυβερνητικές αντιπροσωπείες, περισσότερες από 735 ΜΚΟ και χιλιάδες εμπειρογνώμονες και επιστήμονες από 181 χώρες.⁴⁴ Αποστολή της είναι να επηρεάσει, να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τις κοινωνίες όλου του κόσμου, ώστε να διατηρηθεί η ακεραιότητα και η ποικιλομορφία της φύσης και να εξασφαλίσει ότι η χρήση των φυσικών πόρων θα είναι δίκαιη και αειφόρος.⁴⁵ Σύμφωνα με την IUCN, ΠΠ είναι "μια περιοχή χερσαία ή/και υδάτινη, η οποία είναι ειδικά αφιερωμένη στην προστασία και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η οποία διαχειρίζεται μέσω νομικών ή άλλων αποτελεσματικών μέσων". Οι κατηγορίες των ΠΠ περιοχών είναι : ⁴⁶

IUCN I: Φυσικό απόθεμα απόλυτης προστασίας/Αδιατάρακτη περιοχή⁴⁷

Iα: Φυσικό απόθεμα απόλυτης προστασίας. (Strict nature reserve). Περιοχή χερσαία ή/και υδάτινη, η οποία έχει μερικά εξαιρετικά ή αντιπροσωπευτικά οικοσυστήματα, γεωλογικά ή φυσιολογικά χαρακτηριστικά ή/και είδη, διαθέσιμα κυρίως για επιστημονική έρευνα ή/και περιβαλλοντικό έλεγχο.

Iβ. Αδιατάρακτη περιοχή (Wilderness area). Μεγάλη περιοχή από αδιατάρακτη ή ελαφρώς διαταραγμένη χερσαία ή/και υδάτινη επιφάνεια που διατηρεί τα φυσικά της χαρακτηριστικά,

---

⁴⁰Νόμος 3022/19-6-2002(ΦΕΚ 144/Α/2002), Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης του 1976 «για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση» και των τροποποιήσεων του Πρωτοκόλλου του 1980 «για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές.

⁴¹International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources

⁴²(MCPFE – Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των Δασών, Αυστρία, 07.10.2002), (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe).

⁴³(European Environmental Agency – ΕΕΑ)

⁴⁴(πηγή www.iucn.org, www.brainyencyclopedia.com).

⁴⁵(πηγή www.iucn.org).

⁴⁶(πηγή IUCN 1994, Phillips and Miller 2000, Vandekerckhove et al. 2004)

⁴⁷(Strict nature reserve/Wilderness area)

χωρίς μόνιμη ή σημαντική κατοίκηση και η οποία προστατεύεται και διαχειρίζεται, έτσι ώστε να διατηρηθεί η φυσική της κατάσταση.

IUCNII: Εθνικό Πάρκο⁴⁸ Φυσική περιοχή, χερσαία ή/και υδάτινη, η οποία έχει χαρακτηριστεί, α) για να προστατεύει την οικολογική ακεραιότητα ενός ή περισσοτέρων οικοσυστημάτων τόσο για τις σημερινές όσο και για τις μελλοντικές γενιές, β) για να αποκλείει κάθε είδους εκμετάλλευση ή κατάληψη της περιοχής, επιζήμια προς τους σκοπούς χαρακτηρισμού της και γ) για να παρέχει μια βάση για πνευματικές, επιστημονικές, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές ευκαιρίες, οι οποίες είναι περιβαλλοντικά και πολιτιστικά συμβατές. (Εθνικό Πάρκο Εικ. 3).

Εικόνα 3: Εθνικό Πάρκο Δαδιάς - Λευκίμης – Σουφλίου

IUCNIII: Μνημείο της Φύσης⁴⁹ Περιοχή με συγκεκριμένα φυσικά ή πολιτιστικά χαρακτηριστικά, εξαιρετικής ή μοναδικής αξίας, που οφείλεται στη σπανιότητά τους, στην αντιπροσωπευτικότητα, στην αισθητική τους ποιότητα ή στην πολιτιστική τους σημασία.

IUCN IV: Περιοχή διαχείρισης βιοτόπων/ειδών⁵⁰ Χερσαία ή/και υδάτινη περιοχή που υπόκειται σε ενεργό επέμβαση για διαχειριστικούς σκοπούς, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρηση βιοτόπων από τους οποίους θα ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις συγκεκριμένων ειδών.

IUCNV: Προστατευόμενο τοπίο⁵¹ Χερσαία περιοχή, όπου η χρόνια αλληλεπίδραση ανθρώπου-φύσης έχει δημιουργήσει μια περιοχή με ξεχωριστό χαρακτήρα, με υψηλή αισθητική, οικολογική ή/και πολιτιστική αξία και συχνά υψηλή βιοποικιλότητα.

---

⁴⁸ (National Park).

⁴⁹ (Natural Monument).

⁵⁰ (Habitat/Species management area).

⁵¹ (Protected Landscape).

IUCN VI: Περιοχή διαχειριζόμενων φυσικών πόρων⁵² Περιοχή με αδιατάρακτα κυρίως φυσικά οικοσυστήματα, η οποία διαχειρίζεται για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας ενώ, συγχρόνως, παρέχει μια αειφορική εισροή φυσικών προϊόντων και υπηρεσιών, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της κοινότητας.

3.2.2 -Το σύστημα ταξινόμησης κατά την MCPFE

Η “Υπουργική Συνδιάσκεψη για την Προστασία των Δασών της Ευρώπης” (MCPFE) είναι πολιτική πρωτοβουλία και ασχολείται με τα ζητήματα που αφορούν τα δάση και τη δασοκομία της Ευρώπης και προωθεί την αειφόρο διαχείριση των δασών. Στόχος της είναι η βελτίωση της κατάστασης των δασών σε όλες τις συμβαλλόμενες χώρες.⁵³ Η MCPFE ιδρύθηκε το 1990 και αντιπροσωπεύεται συνολικά από 40 ευρωπαϊκές. Επιπλέον, μετέχουν ως παρατηρητές και άλλες μη ευρωπαϊκές χώρες και διεθνείς οργανισμοί. Είναι μια δυναμική διαδικασία, η οποία βασίζεται σε μια σειρά συνδιασκέψεων που πραγματοποιούνται σε υπουργικό επίπεδο και οι οποίες ακολουθούνται από συμβούλια εμπειρογνομόνων. Από το 1990 έχουν πραγματοποιηθεί 4 υπουργικές συνδιασκέψεις με θέμα την προστασία των δασών της Ευρώπης. Οι συνδιασκέψεις αυτές θεωρούνται κύρια σημεία στην ανάπτυξη διεθνούς δασικής πολιτικής.⁵⁴ Η Liaison Unit (μέλος της MCPFE με έδρα την Αυστρία)⁵⁵ αποφάσισε να συντάξει καινούριες οδηγίες για την αξιολόγηση των προστατευόμενων περιοχών της Ευρώπης, οι οποίες σχετίζονται καλύτερα με την κατάσταση που επικρατεί στη συγκεκριμένη ήπειρο σε σχέση με το σύστημα ταξινόμησης της IUCN. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα καινούριο σύστημα ταξινόμησης των ΠΠ, το οποίο εγκρίθηκε επίσημα στην τέταρτη Υπουργική Συνδιάσκεψη στη Βιέννη.

Γενικές αρχές (MCPFE 2003). Προστατευόμενα δάση και δασικές εκτάσεις πληρούν προϋποθέσεις προκειμένου να χαρακτηριστούν σύμφωνα με τις οδηγίες του συστήματος αξιολόγησης MCPFE και είναι, α) ύπαρξη νομικής βάσης, η μακροπρόθεσμη δέσμευση (20 χρόνια ελάχιστο) και β) ρητός χαρακτηρισμός για την προστασία της βιοποικιλότητας, του τοπίου, συγκεκριμένων φυσικών στοιχείων ή προστατευτικών λειτουργιών του δάσους και άλλων δασικών εκτάσεων. Οι κατηγορίες των ΠΠ κατά MCPFE είναι οι εξής: *Κατηγορία 1:* Διαχειριστικό αντικείμενο "βιοποικιλότητα". (Όχι ενεργή επέμβαση, Ελάχιστη επέμβαση, Προστασία μέσω ενεργού διαχείρισης). *Κατηγορία 2:* Διαχειριστικό αντικείμενο "η προστασία του τοπίου και συγκεκριμένων φυσικών στοιχείων" και *Κατηγορία 3:* Διαχειριστικό αντικείμενο "οι προστατευτικές λειτουργίες".

---

⁵² (Managed Resource Protected Area)

⁵³ (πηγή www.mcpfe.com).

⁵⁴ (πηγή www.mcpfe.com).

⁵⁵ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Δασοκομίας

3.2.3 -Σύστημα ταξινόμησης κατά τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΕΑ-ΕΟΠ), είναι οργανισμός της ΕΕ Ένωσης με σκοπό τη δημιουργία δικτύου για την παρακολούθηση του Ευρωπαϊκού Περιβάλλοντος. Απαρτίζεται από Δ.Σ. που αποτελείται από εκπροσώπους κυβερνήσεων των 32 κρατών μελών του, εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δύο επιστήμονες που διορίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ιδρύθηκε με τον κανονισμό ΕΟΚ 1210/1990, ο οποίος τροποποιήθηκε από τον κανονισμό ΕΟΚ 933/1999 και άρχισε να λειτουργεί το 1994 με έδρα την Κοπεγχάγη Δανίας. Το 1995, ο ΕΟΠ, άρχισε την ανάπτυξη βάσης δεδομένων με τις ΠΠ με στόχο τη δημιουργία συνολικών data για όλες τις κατηγορίες προστασίας στην Ευρώπη, καθώς και πλήρη βάση δεδομένων όλων των ΠΠ στην Ευρώπη. Η βάση αυτή περιέχει πληροφορίες για πάνω από 50.000 χαρακτηρισμένες περιοχές από 48 χώρες. Στην βάση γίνεται κατηγοριοποίηση των περιοχών (Α, Β και C). Η κατηγοριοποίηση έχει να κάνει με τον διαχωρισμό των περιοχών για τις ανάγκες κατάταξης των δεδομένων και όχι με το επίπεδο ή τον βαθμό προστασίας μιας περιοχής.

3.3 Δίκτυα Προστατευόμενων Περιοχών (NATURA 2000 – EMERALD).

α. Το Δίκτυο NATURA 2000⁵⁶.

Το Δίκτυο Natura 2000 (Εικ. 4) αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Πλήρης αναλυτική αναφορά και προσέγγιση επόμενα Κεφάλαια 4& 5.

---

⁵⁶Το δίκτυο Natura 2000 είναι ο βασικός πυλώνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Η διαμόρφωση και λειτουργία του δικτύου Natura 2000 βασίζεται στις δύο Οδηγίες της Ε.Ε. για τη φύση. Η Οδηγία για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ), Η Οδηγία για τα άγρια πτηνά (2009/147/ΕΚ, πρώην 79/409/ΕΚ)

Εικόνα 4: Σήμα Natura 2000

β. Το Δίκτυο Emerald⁵⁷

Το δίκτυο Emerald έχει συσταθεί στα πλαίσια της Σύμβασης της Βέρνης. Στο δίκτυο αυτό μπορούν να συμμετέχουν και χώρες «παρατηρητές». Το δίκτυο έχει δημιουργηθεί από το 1989, αλλά η πρακτική του μορφή ξεκίνησε από το 1996 με σκοπό τη συμπλήρωση και επέκταση του δικτύου NATURA 2000, σε παρόμοια βάση, σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να αναπτυχθούν κοινές μεθοδολογίες και συνέργειες για την προστασία του Περιβάλλοντος εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις χώρες που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση της Βέρνης οι οποίες είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι περιοχές του Δικτύου Emerald συμπίπτουν με τις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000.

Πριν από την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δώδεκα χώρες έχουν εφαρμόσει πιλοτικά σχέδια για την ανάπτυξη του Δικτύου Emerald, τα σχέδια αυτά περιλαμβάνουν κυρίως προπαρασκευαστικές δράσεις για τη δημιουργία του δικτύου Natura 2000. Οι χώρες (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης) που εφαρμόζουν τις αρχές του Δικτύου Emerald είναι: Ισλανδία, Νορβηγία και Ελβετία (Δυτική Ευρώπη) Στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, Μολδαβία, Ρωσία και Ουκρανία (Κεντρική και ανατολική Ευρώπη), Αλβανία, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Κροατία, Μαυροβούνιο, ΠΓΔΜ, Σερβία, Τουρκία (Νοτιοανατολική Ευρώπη), και Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία (Νότιος Καύκασος).

Το πρόγραμμα για την ανάπτυξη του Δικτύου Emerald στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης υλοποιήθηκε τα έτη 2005 και 2006, ως συνέχεια των αρχικών πιλοτικών προγράμματα που εφαρμόζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Αυτό το CARDS / Emerald πρόγραμμα αφορά τις ακόλουθες χώρες: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Μαυροβούνιο, ΠΓΔΜ και Σερβία.

---

⁵⁷Της δημιουργίας του δικτύου Natura 2000, προηγήθηκε το 1989, η δημιουργία του δικτύου **Emerald**, ως εφαρμογή της Σύμβασης της Βέρνης. Το δίκτυο Emerald, αφορά όλες τις χώρες της Ευρώπης, εντός και εκτός ΕΕ (Τυνησία, Μαρόκο, Σενεγάλη, Μπουρκίνα Φάσο κτλ) και στηρίζεται στις ίδιες αρχές με το Δίκτυο Natura 2000.

Γενικός στόχος του ήταν να εντοπίσει το 80% των περιοχών με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον για προστασία στις χώρες αυτές. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό εργαλείο που θα συμβάλλει στην προετοιμασία των χωρών αυτών για τις μελλοντικές εργασίες ώστε να εφαρμόσουν το Δίκτυο NATURA 2000.

3.4Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

Το μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται από την υγεία του πλανήτη. Οι σημερινές κλιματικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις πρέπει να αντιμετωπισθούν επείγοντως με φιλόδοξες λύσεις. Η ΕΕ προσπαθεί να επιτύχει κλιματική ουδετερότητα έως το 2050. Η επίτευξη του στόχου συνεπάγεται μετασχηματισμό της κοινωνίας και της οικονομίας της Ευρώπης που θα πρέπει να είναι οικονομικά αποδοτικός και δίκαιος, καθώς και κοινωνικά ισορροπημένος. Σε ανακοίνωση της Ε. Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία καθορίζονται πρωτοβουλίες πολιτικής με σκοπό να επιτύχει η ΕΕ στόχο την κλιματική ουδετερότητα ως το 2050. Το Συμβούλιο συζητά νομοθετικές και άλλες πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας μετά την υποβολή σχετικών προτάσεων από την Επιτροπή.

Η Πράσινη Συμφωνία προτείνεται ως μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική για την ΕΕ, με σκοπό τον μετασχηματισμό της σε μια κλιματικά ουδέτερη, δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία, που θα διαθέτει μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία. Συγκεκριμένα, παρέχει οδικό χάρτη δράσεων για την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων με μετάβαση σε καθαρή, κυκλική⁵⁸ οικονομία και επίσης ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής, αποκατάσταση βιοποικιλότητας και τη μείωση της ρύπανσης.

Η Πράσινη Συμφωνία περιγράφει αδρομερώς τις απαιτούμενες επενδύσεις και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία και εξηγεί τον τρόπο που μπορεί να εξασφαλιστεί για δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση. Εκτιμάται ότι το στοίχημα της Πράσινης Συμφωνίας είναι η αντίφαση μεταξύ της «στρατηγικής μεγέθυνσης» και του οράματος μιας κοινωνίας «ευημερίας εντός οικολογικών ορίων». Η υιοθέτηση της δημοφιλούς και αισιόδοξου «πράσινης» μετάβασης

---

⁵⁸ΥΠΕΝ. Η **κυκλική οικονομία** είναι στοιχείο πανευρωπαϊκού & παγκόσμιου πρότυπου οικονομικού μοντέλου. .

επιβάλλεται να αποδειχθεί ευρωπαϊκή ταυτότητα ευημερίας και όχι απλό αφήγημα προτάσεων και ιδεών. Ωστόσο οι οικονομικές πολιτικές της ΕΕ δεν θα πρέπει να ταυτιστούν με την ολική ανακάμψη του 21ου αιώνα μέσα από τη Συμφωνία αυτή αφού πάντα μεγάλα απρόβλεπτα ή και ασύμμετρα παγκόσμια γεγονότα, όπως η σύγχρονη πανδημία (Covid-19)⁵⁹ ανατρέπουν και αναθεωρούν πολιτικές, προοπτικές και προγράμματα. (Εικ. 5,6).

Εικόνα 5: Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

---

⁵⁹ Στην πόλη Wuhan, επαρχία Hubei, στην Κίνα, εμφανίστηκε συρροή κρουσμάτων πνευμονίας. Στις 9/1/2020 οι υγειονομικές αρχές της Κίνας ανακοίνωσαν το νέο στέλεχος κορωνοϊού (2019-nCoV). Η ασθένεια κορωνοϊού 2019 (**Corona virus disease 2019, COVID-19**), επίσης γνωστή ως οξεία αναπνευστική νόσος 2019-nCoV, είναι μία μολυσματική ασθένεια που προκαλείται από τον κορωνοϊό SARS-CoV-2. Από τον ΠΟΥ χαρακτηρίστηκε πανδημία λόγω της διασπορά σε όλο τον πλανήτη. Οι χώρες πήραν μέτρα περιορισμού και στις 2/12/20, η αρμόδια επιτροπή MHRA στο Ηνωμένο Βασίλειο χορήγησε την πρώτη άδεια εμβολίου κατά του COVID-19. Την 8/12/2020, στο Ηνωμένο Βασίλειο, η 90χρονη Μάργκαρετ Κίαν έγινε το πρώτο άτομο στον κόσμο, που επίσημα εμβολιάστηκε με εγκεκριμένο εμβόλιο κατά του COVID-19.

Εικόνα 6: Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο 4: Ευρωπαϊκή Νομοθεσία – Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών

Όπως αναφέρθηκε η προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωσή του στις επί μέρους πολιτικές αποτελεί βασική υποχρέωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) βάσει του άρθρου 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αναφέρεται ότι *«η Κοινότητα έχει ως αποστολή να προάγει την αρμονική, ισόρροπη, και αειφόρο ανάπτυξη, (...) υψηλό επίπεδο προστασία και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος...»*. Στο άρθρο 6 της Συνθήκης καθορίζεται ότι *«οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων (...) ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη»*. Η κοινοτική νομοθεσία αποτελείται από Οδηγίες και Κανονισμούς που διέπουν κρίσιμα ζητήματα όπως το φυσικό περιβάλλον, οι υδάτινοι πόροι, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η κλιματική αλλαγή, ο θόρυβος, τα απόβλητα, τα χημικά, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και η βιομηχανική ρύπανση. Η δικαιοδοσία της ΕΕ για τη δημιουργία περιβαλλοντικής νομοθεσίας

προκύπτει από τα άρθρα 174-176 της Συνθήκης για την ΕΕ.Η Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική νομοθεσία αποτελεί ένα από τα πλέον δυναμικά και σύγχρονα συστήματα για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι Οδηγίες της ΕΕ οι οποίες αποτελούν σημαντικό μέρος της Νομοθεσίας για τις ΠΠείναι :

92/43/ΕΟΚ Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας (Ειδικών Ζωνών Διατήρησης)⁶⁰

79/409/ΕΟΚ Οδηγία για τη διατήρηση των άγριων πουλιών ή Οδηγία για τα Πουλιά (Ζώνες Ειδικής Προστασίας)⁶¹

[Οδηγία 2009/147/ΕΚ περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (οδηγία που κωδικοποιεί τη νομοθεσία που είχε εγκριθεί αρχικά το 1979 (οδηγία 79/409/ΕΟΚ). Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται από τις 15 Φεβρουαρίου 2010. Η οδηγία 2009/147/ΕΚ κωδικοποίησε και αντικατέστησε την οδηγία 79/409/ΕΟΚ και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις της].

4.1 Σκοπός και αντικείμενο της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

- *Η προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο έδαφος των κρατών-μελών.*
- *Η διασφάλιση της διατήρησης - ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης - των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας.*
- *Η πρόβλεψη ώστε η λήψη των αναγκαίων μέτρων στο πλαίσιο της Οδηγίας να είναι ακόλουθη των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών απαιτήσεων, καθώς και των περιφερειακών και τοπικών ιδιομορφιών κάθε περιοχής.*

*Για τους σκοπούς της οδηγίας, η Κοινότητα διαιρείται σε 6 διακριτές βιογεωγραφικές ζώνες. Οι ζώνες είναι: η Μεσογειακή, η Ηπειρωτική, η Αλπική, η Ατλαντική, η Μακρονησιωτική και η Βόρεια (Σκανδιναβική). Η διαίρεση γίνεται με βάση την εξάπλωση των ειδών, κυρίως των φυτικών, πάνω στην έκταση της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και κατ' επέκταση της Κοινότητας. Οι οικοτόποι και είδη, φυτικά και ζωικά, που προστατεύονται από την Οδηγία είναι αντιπροσωπευτικά όλων των προαναφερόμενων ζωνών. **Η Ελλάδα εντάσσεται εξ ολοκλήρου στη Μεσογειακή Βιογεωγραφική Ζώνη.***

---

⁶⁰ (SpecialAreasofConservation - SACs)

⁶¹ (SpecialProtectionAreas - SPAs).

Στην Οδηγία περιλαμβάνονται πέντε παραρτήματα τα οποία καθορίζουν το αντικείμενο προστασίας. Στο Παράρτημα I περιγράφονται οι τύποι φυσικών οικοτόπων των οποίων η διατήρηση απαιτεί την καθιέρωση Ειδικών Ζωνών Διατήρησης.⁶² Ο αριθμός αυτών των τύπων οικοτόπων ανέρχεται σε περίπου 200, συμπεριλαμβανομένων των παράκτιων οικοτόπων, των αμμοθινών, των λειμώνων, των βραχωδών σχηματισμών και σπηλαίων και τέλος των δασών. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Οδηγίας είναι ότι αποβλέπει στην προστασία ειδών και φυσικών τύπων οικοτόπων⁶³ μέσω ενός δικτύου προστατευόμενων περιοχών.⁶⁴ Έτσι επιτυγχάνεται η ολοκληρωμένη προστασία της βιοποικιλότητας, ο βασικός σκοπός της Οδηγίας και του δικτύου NATURA 2000. Σήμερα η ΕΕ επιδιώκει τη διασφάλιση της βιοποικιλότητας μέσω της διατήρησης των φυσικών ενδιαιτημάτων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο έδαφος των κρατών μελών. Η συνοχή του οικολογικού δικτύου, ειδικών ζωνών προστασίας, το «Natura 2000», εξασφαλίζεται και από άλλες δραστηριότητες που προβλέπεται να αναληφθούν στους τομείς του ελέγχου και της επιτήρησης, της επανεισαγωγής αυτοχθόνων ειδών καθώς και της εισαγωγής αλλοθόνων ειδών, της έρευνας και της εκπαίδευσης.

4.2 Σκοπός και αντικείμενο της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

- Η διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους. Η οδηγία εφαρμόζεται στα πτηνά, τα αυγά, τις φωλιές και τους οικοτόπους τους.
- Τα κράτη μέλη υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών (αναφ. άρθρο 1) σε επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.
- Λαμβάνοντας υπόψη τις αναφερόμενες στο άρθρο 2 απαιτήσεις τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διαφυλαχθεί, διατηρηθεί ή αποκατασταθεί για όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 είδη πτηνών μία επαρκής ποικιλία και επιφάνεια οικοτόπων.
- Η διαφύλαξη, η συντήρηση και η αποκατάσταση των βιοτόπων και των οικοτόπων που περιλαμβάνουν προπάντων τα ακόλουθα μέτρα : α) δημιουργία ζωνών προστασίας, β)

---

⁶² (SAC) Ειδικές Ζώνες Διατήρησης.

⁶³ (habitats) Οικότοποι.

⁶⁴ (sites) Περιοχές.

συντήρηση και διευθέτηση σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων που βρίσκονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των ζωνών προστασίας, γ) αποκατάσταση των κατεστραμμένων βιοτόπων και δ) δημιουργία βιοτόπων.

Συνοπτικά στόχος είναι η διατήρηση όλων των ειδών πουλιών (συμπεριλαμβανομένων των αυγών, των φωλιών και των οικοτόπων) που απαντούν στα ευρωπαϊκά εδάφη των κρατών μελών. Τα προστατευόμενα είδη πουλιών δεν παρατίθενται σε έναν τελικό κατάλογο. Καθοριστικός είναι ο εντοπισμός στο έδαφος της Κοινότητας. Η οδηγία εξυπηρετεί την προστασία, τη διατήρηση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και ρυθμίζει την ορθολογική χρήση. Σε κάθε περίπτωση η κατάταξη αυτών των περιοχών πρέπει να πληροί συγκεκριμένα ορνιθολογικά κριτήρια, όπως αφενός η παρουσία ειδών πουλιών και αφετέρου η κατάταξη ενός οικοτόπου ως υγροβιότοπου. Οι αναφερόμενες στο άρθρο 2 της οδηγίας «οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις» δεν επιτρέπεται να παίζουν κανένα ρόλο στην ταξινόμηση σύμφωνα με το άρθρο 4, καθώς αυτά λαμβάνονται υπόψη στο άρθρο 3, όχι όμως στο άρθρο 4. Καμία στάθμιση με τέτοια συμφέροντα προστασίας δεν λαμβάνει χώρα.

4.2.1 - Η διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών.

Σε σχέση με τις διοικητικές δομές που έχουν επιλεγεί σε χώρες της Ευρώπης για τη διαχείριση των ΠΠ, τρία είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά:

α) Οι διοικητικές δομές είναι συμβατές με τη συνολική διοικητική διάρθρωση της χώρας. Η δημιουργία δομών που δεν αντιστοιχούν στη συνολική διοικητική αρχιτεκτονική της χώρας αποφεύγονται γιατί δημιουργούν επικάλυψη αρμοδιοτήτων.

β) Για κάθε ΠΠ υπάρχει Σχέδιο Διαχείρισης (ΣΔ), η εφαρμογή και παρακολούθηση του οποίου είναι βασική αρμοδιότητα του εκάστοτε φορέα/δομής διαχείρισης. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων διατήρησης που προκύπτουν από τα διαχειριστικά σχέδια είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική ενσωμάτωση στις άλλες τομεακές πολιτικές και σχέδια (π.χ. την πολιτική για το κυνήγι, την αλιεία, τα δάση, τη διαχείριση των υδάτων, τη γεωργία, τον χωροταξικό σχεδιασμό κ.λπ.). Αυτό πρακτικά μπορεί να γίνει με την υποχρεωτική επιβολή των μέτρων μέσω νομικά δεσμευτικών εργαλείων (θέσπιση μέσω νομοθετικής ή κανονιστικής διαδικασίας). Μπορεί όμως εξίσου να επιτευχθεί χρησιμοποιώντας διαδικασίες που εξασφαλίζουν καλό συντονισμό των σχετικών εμπλεκόμενων τομεακών πολιτικών που επηρεάζονται από τις ανάγκες διαχείρισης των ΠΠ.

γ) Η αποτελεσματική διαμόρφωση και εφαρμογή των ΣΔ απαιτεί συνεχή και αποτελεσματική κοινωνική διαβούλευση. Η κοινωνική διαβούλευση αποτελεί δομικό τμήμα της χρηστής διακυβέρνησης. Η χρηστή διακυβέρνηση επιτυγχάνεται με τη διαφάνεια, τη συμμετοχή, τη

λογοδοσία, την αποτελεσματικότητα και τη συνοχή. Βέλτιστες πρακτικές στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. εξασφαλίζουν την ενεργή συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων/εμπλεκόμενων ομάδων στη διαμόρφωση και κυρίως στην εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων. Κάποια κράτη-μέλη βασίζονται σε (μόνιμες) επιτροπές συντονισμού για τη διαμόρφωση των διαχειριστικών σχεδίων (π.χ. Γαλλία, Αυστρία, Βέλγιο Λουξεμβούργο, Λετονία κ.ά.). Οι επιτροπές αυτές συνήθως περιλαμβάνουν τοπικές αρχές και εκπροσώπους των τοπικών ιδιοκτητών, χρηστών και δραστηριοποιούμενων στις ΠΠ. Επιπλέον, στις επιτροπές αυτές μπορούν να συμμετέχουν εκπρόσωποι επαγγελματικών ομάδων, φορείς που δραστηριοποιούνται στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, στη γεωργία, στη δασοκομία, στο κυνήγι, στην αλιεία, στον αθλητισμό και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

4.2.2 - Συγκριτική Αξιολόγηση Δράσεων - Ευρωπαϊκή Εμπειρία - Παραδείγματα.

Σύμφωνα με τους μελετητές υπάρχουν τέσσερις⁶⁵ βασικοί τύποι διακυβέρνησης των ΠΠ. Στον Τύπο Α η διακυβέρνηση των ΠΠ γίνεται αποκλειστικά από τις κρατικές υπηρεσίες και τους φορείς και στον Τύπο Β η διακυβέρνηση μπορεί να είναι μεταξύ κρατών ή συνεργατική μεταξύ του κράτους και των κρατικών υπηρεσιών. Οι δύο επόμενοι τύποι, Γ και Δ, συνήθως αναφέρονται ως «εθελοντικές⁶⁶ ΠΠ» και εν δυνάμει μπορούν να λειτουργούν ανεξάρτητα από την κυβερνητική αναγνώριση και υποστήριξη. Ειδικότερα κατά τον Τύπο Γ διακυβέρνησης οι ΠΠ διοικούνται από ιδιώτες ενώ κατά τον τύπο Δ από την τοπική κοινωνία. Στα κράτη-μέλη της ΕΕ κυριαρχούν κυρίως ο Τύπος Α και Β διακυβέρνησης των ΠΠ.

Οι Τύποι Γ και Δ εφαρμόζονται κατά κανόνα σε μικρές κλίμακες χώρου. Ιδιαίτερα ο Τύπος Β της Κοινής Διακυβέρνησης, εφαρμόζεται σε όλο και περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες «πειραματίζονται» με το εν λόγω μοντέλο, ενσωματώνοντας του ειδικούς νόμους, πολιτικές, δράσεις και διαχειριστικά μέτρα, με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητάς⁶⁷ του. Στο πλαίσιο εφαρμογής της Κοινής Διακυβέρνησης, οι κρατικοί θεσμικοί φορείς μοιράζονται τις ευθύνες, τις αρμοδιότητες αλλά και την αυθεντία και την εμπειρία, με άλλους μη κρατικούς παράγοντες. Για παράδειγμα ένα σχήμα Κοινής Διακυβέρνησης μπορεί να αποτελείται από εκπροσώπους διαφορετικών φορέων, ομάδων συμφερόντων ακόμα και ομάδων πολιτών. Σε αυτήν την περίπτωση, τα μέλη που συμμετέχουν στο σώμα διακυβέρνησης, θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από εμπειρία και αξιοπιστία καθώς και

---

⁶⁵ΘοδωρήΚαραουλάνη, greenagenda.gr (Borrini-Feyerabend et al., (2013)

⁶⁶(voluntary protected areas)

⁶⁷(Dearden et al., 2005; Stolton et al., 2013).

να έχουν μία συχνή και αποτελεσματική επικοινωνία με τους φορείς και τις ομάδες που εκπροσωπούν.

Μία μορφή Κοινής Διακυβέρνησης είναι και η Συνεργατική Διακυβέρνηση, κατά την οποία η ευθύνη και η λήψη αποφάσεων ανήκουν σε κρατικό φορέα, για τον οποίο όμως υπάρχει απαίτηση, είτε μέσω νόμων είτε μέσω πολιτικών, να λογοδοτεί, να ενημερώνει και να συμβουλευεται τις ενδιαφερόμενες/εμπλεκόμενες ομάδες (stakeholders), κατά τη διάρκεια, τόσο του σχεδιασμού των δράσεων όσο και της εφαρμογής τους⁶⁸. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη τεχνικών προτάσεων για τη διαχείριση ΠΠ μπορεί να ανατεθεί σε αντιπροσωπευτικές ομάδες εργασίας. Οι προτάσεις αυτές υποβάλλονται, αξιολογούνται και εγκρίνονται από τον αρμόδιο φορέα. Παρατηρείται ότι για την εφαρμογή του μοντέλου της Κοινής και της Συνεργατικής Διακυβέρνησης απαιτούνται περισσότερα από ένα σώματα αποφάσεων και ένας σημαντικός αριθμός μελών. Δεδομένου ότι οι περισσότερες καθορισμένες ΠΠ έχουν χαρακτηριστεί από κυβερνήσεις, η διακυβέρνηση των περιοχών αυτών αναπόφευκτα εμπεριέχει εκπροσώπους της κυβέρνησης. Τα σώματα αυτά μπορούν να λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις, να έχουν εκτελεστικό χαρακτήρα ή να δρουν συμβουλευτικά. Ακόμα και ο ρόλος του κάθε σώματος είναι ξεκάθαρα ορισμένος από τους αρχικούς κανόνες λειτουργίας, αυτός μπορεί να αλλάζει στην πορεία του χρόνου και κατά συνθήκη ανάγκης.

Συνοψίζοντας, η Κοινή Διακυβέρνηση έχει τρία βασικά στοιχεία⁶⁹: 1) μια διαδικασία διαβούλευσης, 2) μια συμφωνία συνδιαχείρισης (π.χ. μια συμφωνία που περιγράφει τον ρόλο, τις αρμοδιότητες και την συνεισφορά κάθε μέρους) και 3) ένα πολυσυμμετοχικό όργανο διακυβέρνησης. Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ υπάρχει μεγάλη ποικιλία αναφορικά με τις διοικητικές δομές που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση των ΠΠ. Πιο συγκεκριμένα⁷⁰:

- **Στη Γερμανία** οι κρατικές υπηρεσίες που έχουν ως αρμοδιότητα τομείς του περιβάλλοντος (αγροτική παραγωγή, δάση, ύδατα, κ.ά.), συνεργάζονται με τις ενδιαφερόμενες/εμπλεκόμενες ομάδες και τις ΜΚΟ μέσω συμβουλευτικού συμβουλίου.
- **Στη Γαλλία** είναι υποχρεωτική η σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου (*DOCUMENT d'OBJECTIFS, DOCOB*) για κάθε ΠΠ, το οποίο προβλέπει τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης. Τόσο η σύνταξη όσο και η εφαρμογή του σχεδίου ανήκει στην αρμοδιότητα της νομαρχίας και της τοπικής επιτροπής εργασίας⁷¹ η οποία αποτελείται από τοπικούς παράγοντες και διάφορες ομάδες συμφερόντων και συντάσσει το διαχειριστικό σχέδιο το οποίο εγκρίνεται από τη νομαρχία. Ένας εκ των δύο

---

⁶⁸ Αποστολοπούλου, Ε., Δράκου Ε. Γ. και Πεδιάδη Κ. (2012). «Συμμετοχή στη διαχείριση ελληνικών περιοχών Natura 2000: στοιχεία από ανάλυση διασταύρωσης».

⁶⁹ Sandwith et al., 2001; Vokou et al., 2014)

⁷⁰ (European Commission, 2014; Paloniemi et al., 2015)

⁷¹ (COMITÉ de PILotage, COPIL)

(τοπικοί παράγοντες και ομάδες συμφερόντων), επί τη βάση συμβολαίου που υπογράφει με τη νομαρχία, αναλαμβάνει τη συγγραφή του διαχειριστικού σχεδίου (43% των περιπτώσεων είναι ο τοπικός Δήμος, 23% Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), 22% άλλες δημόσιες αρχές, 6% το κράτος και 6% εξωτερικοί εμπειρογνώμονες). Το έργο της COPIL και της νομαρχίας υποστηρίζεται από ομάδες εργασίας ειδικούς του κεντρικού κράτους και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες στους οποίους μπορεί να ανατίθενται συγκεκριμένες εργασίες, αναλύσεις κ.λπ. Στη συνέχεια η εφαρμογή του διαχειριστικού σχεδίου ανατίθεται σε κάποιο άλλο πρόσωπο που προέρχεται από την τοπική κοινωνία.

- **Στην Πορτογαλία** οι διατάξεις για τα διαχειριστικά σχέδια για τις ΠΠ του Δικτύου Natura 2000 ενσωματώνονται με εργαλεία του χωροταξικού σχεδιασμού περιλαμβανομένων και των εργαλείων σχεδιασμού της διαχείρισης των δασών, της γεωργίας και των ακτών. Η εφαρμογή των μέτρων λαμβάνει χώρα με συνεργασία του δασικού και αγροτικού τομέα με τους ιδιοκτήτες γης.
- **Στην Ολλανδία** τα διαχειριστικά σχέδια εκπονούνται σε συνεργασία μεταξύ των 12 περιφερειών και 3 συναρμόδιων υπουργείων. Τον επιτελικό ρόλο για την εφαρμογή κάθε σχεδίου αναλαμβάνει μια κεντρική ή περιφερειακή κυβερνητική υπηρεσία. Τα θέματα συντονισμού μεταξύ των συναρμόδιων αρχών και φορέων αναλαμβάνει ένα ανεξάρτητο συντονιστικό γραφείο.
- **Στη Δανία** εκπονείται ένα σχέδιο διαχείρισης ανά περιοχή από την Υπηρεσία Φύσης του υπουργείου Περιβάλλοντος με συγκεκριμένη κατανομή αρμοδιοτήτων, υποχρεώσεων και ευθυνών για κάθε φορέα (υπουργεία, τοπική αυτοδιοίκηση, ιδιοκτήτες γης, κ.λπ.) και τίθενται στη διάθεση του κοινού για δημόσια διαβούλευση. Τα τοπικά σχέδια διαχείρισης εκπονούνται από τις εμπλεκόμενες τοπικές αυτοδιοικήσεις. Η ευθύνη της εποπτείας της εφαρμογής των σχεδίων, ανατίθεται στο υπουργείο και στην τοπική αυτοδιοίκηση.
- **Στην Τσεχία** κρατικοί φορείς (Υπηρεσίας Προστασίας της Φύσης και του Τοπίου, των τεσσάρων Εθνικών Πάρκων) και οι περιφερειακές αρχές ετοιμάζουν τα διαχειριστικά σχέδια με τη βοήθεια ΜΚΟ και εξωτερικών μελετητών.
- **Στη Σλοβενία**, ο σχεδιασμός της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 γίνεται μέσω των διαδικασιών κατάρτισης των τομεακών διαχειριστικών σχεδίων (δασικών, υδάτων, αλιείας, κυνήγι κ.λπ.). Για τον λόγο αυτό, το 2007 υιοθετήθηκε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Natura 2000 στο οποίο αναφέρεται ρητά ότι η αλιεία, η δασοκομία, η γεωργία, η διαχείριση των υδάτων και το κυνήγι πρέπει να συμμορφώνονται με τους στόχους διατήρησης, τις κατευθύνσεις και τα μέτρα προστασίας του Επιχειρησιακού Προγράμματος για τις εν λόγω ΠΠ. Προβλέπεται

επίσης ρητά ότι το υπουργείο Έρευνας και Εκπαίδευσης και το υπουργείο Οικονομικών πρέπει να ενσωματώνουν τα μέτρα στον οικονομικό και επιχειρησιακό τους προγραμματισμό.

- **Στη Λιθουανία** οι διατάξεις για τα διαχειριστικά σχέδια για τις ΠΠ του Δικτύου Natura 2000. συνήθως ενσωματώνονται στα δασικά διαχειριστικά σχέδια, στα σχέδια αναδάσωσης και στα άλλα χωροταξικά σχέδια.

Παρατηρείται ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, το οργανωτικό σχήμα που αναλαμβάνει την εφαρμογή του διαχειριστικού σχεδίου περιλαμβάνει, τις κεντρικές κρατικές δομές (υπουργεία) που έχουν τον κυρίαρχο ρόλο σε συνεργασία με αποκεντρωμένες κρατικές υπηρεσίες και δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι συμβατές με τη συνολική διοικητική διάρθρωση της κάθε χώρας⁷². Επιπλέον η ευρωπαϊκή εμπειρία δείχνει ότι η αποτελεσματική εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων διασφαλίζεται με την ενσωμάτωσή τους σε άλλες τομεακές πολιτικές και σχέδια (π.χ. στην πολιτική για το κυνήγι, την αλιεία, τα δάση, τη διαχείριση των υδάτων, τη γεωργία, τον χωροταξικό σχεδιασμό κα) και απαιτεί συνεχή και αποτελεσματική κοινωνική διαβούλευση, ως δομικό τμήμα της χρηστής διακυβέρνησης⁷³.

4.3 Η συμμετοχή των ΜΚΟ στη διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών

Ο όρος Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) αποτελεί νεολογισμό και αποδίδει στα ελληνικά τον αγγλικό όρο *Non-Governmental Organisations*⁷⁴ (Χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ). Ακριβής ορισμός του δεν υπάρχει. Ο όρος αναφέρεται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με διεθνή συνήθως παρουσία, οι οποίες δεν αποτελούν διεθνείς οργανισμούς αλλά στηρίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία και είναι ανεξάρτητες από τα κράτη. Τα τελευταία χρόνια έχει επικρατήσει ο όρος να χρησιμοποιείται για κάθε κοινωφελή οργάνωση που δεν ανήκει στο κράτος. Οι σκοποί των ΜΚΟ είναι κυρίως ανθρωπιστικοί και αφορούν ενασχόληση με περιβαλλοντικά ή κοινωνικά προβλήματα, όπως η φτώχεια, ο ρατσισμός, η μετανάστευση, το περιβάλλον κ.λ.π. Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια μεγάλη αύξηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ). Υπολογίζεται ότι από τη δεκαετία του '90 οι ΜΚΟ έχουν δεκαπλασιαστεί σ' όλο τον κόσμο. Η αύξηση αυτή έχει πυροδοτήσει τη συζήτηση για τη λεγόμενη «κοινωνία των πολιτών», τις Οργανώσεις της και το ρόλο τους στη ζωή γενικά. Στην πραγματικότητα όλη αυτή η κινητικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ταχύτητα των εξελίξεων στη λεγόμενη μεταβιομηχανική εποχή και την παγκοσμιοποίηση.

---

⁷²(Bouwman, 2010)

⁷³«Χρηστή διακυβέρνηση, Αποστολοπούλου 2014»

⁷⁴NGOs.

Σήμερα νέες απαιτήσεις και προσδοκίες δημιουργούνται σ' όλα τα επίπεδα, που συμπεριλαμβάνουν τον τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δημοκρατίας. Ανάμεσα στις δραστηριότητες η οικολογία, το περιβάλλον, η προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας και οι ΠΠ αποτελούν πλέον βασικούς πυρήνες ενασχόλησης και ανάπτυξης συμπληρωματικών δικτύων και εθελοντισμού. Η δημιουργία των περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων, ήρθε ουσιαστικά ως επακόλουθο του περιβαλλοντικού κινήματος και η ανάμειξή τους στις διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων έχει ως στόχο τη διαχείριση περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η έντονη διεθνής δράση τους περιελάμβανε την ίδρυση ΠΠ και την ανάπτυξη προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η συμβολή των μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων στη διαχείριση των ΠΠ, υπήρξε πολύ σημαντική στην προστασία σπάνιων ειδών γλωρίδας και πανίδας, στην οργάνωση και τη διαχείριση του οικοτουρισμού, καθώς και στην εξασφάλιση χρηματοδοτήσεων για τη λειτουργία τους. Σε πολλές χώρες της ΕΕ οι ΜΚΟ συνεργάζονται σε μεγάλο βαθμό στη σύνταξη και την υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων ΠΠ και εξομαλύνουν τις επιφυλάξεις των τοπικών κοινωνιών και βοηθούν σημαντικά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και επικοινωνία. Μια νέα προσέγγιση είναι η διερεύνηση των νέων τάσεων που ανοίγονται στο χώρο της δια βίου μάθησης για την αειφορία με την επέκταση του ρόλου των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε νέα πεδία, μέσα και εργαλεία, όπως αυτό της διαδικτυακής επικοινωνίας και της κινητοποίηση πολιτών στην πρόκληση αλλαγών τρόπου ζωής. (Εικ. 7).

Εικόνα 7: ΜΚΟ Περιβάλλον - Natura 2000

Κεφάλαιο 5: Natura 2000

5.1 Η Natura 2000 στις χώρες της Ε.Ε.

5.1.1 - Το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών στον κόσμο.

Είναι παγκοσμίως το μεγαλύτερο υπάρχον δίκτυο ΠΠ στον κόσμο, αποτελούμενο από περίπου 26.000 περιοχές που εκτείνονται και στις 28 χώρες της ΕΕ, τόσο στη ξηρά όσο και στη θάλασσα. Όπως αναφέρθηκε σκοπός του δικτύου σε όλες τις χώρες είναι να διασφαλίσει την μακροπρόθεσμη επιβίωση των πιο πολύτιμων και απειλούμενων ειδών και οικοτόπων της

Ευρώπης, τα οποία περιλαμβάνονται τόσο στην Οδηγία των Οικοτόπων όσο και στην Οδηγία για τα Πουλιά.Επιτυχία των οδηγιών είναι ότι κατάφερε να ενώσει τους ανθρώπους για την επίτευξη ενός κοινού στόχου στην εκτίμηση και διαφύλαξη της πλούσιας φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης και στην προστασία των υπόλοιπων υγιών οικοσυστημάτων. Καλλιέργησε μια πιο ολοκληρωμένη και αειφόρο προσέγγιση για τη διαχείριση και ανάπτυξη των χρήσεων γης, δημιουργώντας παράλληλα νέες ευκαιρίες για τον τουρισμό, την αναψυχή και την απασχόληση. Ωστόσο, απομένουν να γίνουν αρκετά ακόμα, προκειμένου να επιτευχθεί ο τελικός στόχος που καθορίζεται στις οδηγίες δηλαδή στη διαφύλαξη της φύσης, αποκαθιστώντας όλα τα προστατευόμενα είδη και τους οικοτόπους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης σε ολόκληρη την ΕΕ. Επί του παρόντος, μόνο το 17 % των ειδών και των οικοτόπων που απαριθμούνται στην οδηγία των οικοτόπων βρίσκεται σε αυτή την κατάσταση⁷⁵.

Η οδηγία για τους οικοτόπους προστατεύει πάνω από 1.000 είδη και περίπου 230 πολύτιμους τύπους οικοτόπων που θεωρούνται ευρωπαϊκής σημασίας. Έπειτα από πολλά χρόνια σκληρής δουλειάς⁷⁶, το δίκτυο τείνει στην ολοκλήρωση. Πάνω από 26.000 τόποι έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 μέχρι σήμερα, γεγονός που το καθιστά το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο ΠΠ σε ολόκληρο τον κόσμο. Λόγω του μεγέθους του, όχι μόνο διατηρεί τα σπανιότερα άγρια ζώα και φυτά της Ευρώπης, αλλά επίσης προσφέρει ένα ασφαλές καταφύγιο για αναρίθμητα άλλα ζώα, φυτά και υγιή οικοσυστήματα τα οποία, αν και πιο κοινά, αποτελούν ένα εξίσου σημαντικό μέρος της φυσικής κληρονομιάς.

Ως εκ τούτου, η αξία του δικτύου Natura 2000 ξεπερνά κατά πολύ την ικανότητά του να προστατεύει τη βιοποικιλότητα της Ευρώπης. Επιπλέον, παρέχει στην κοινωνία πληθώρα πολύτιμων υπηρεσιών οικοσυστήματος, όπως γλυκό νερό, αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, προστασία από τις πλημμύρες, τις χιονοστιβάδες και τη διάβρωση των ακτών, επικονιαστικά έντομα κ.λπ. και προσφέρει άφθονες ευκαιρίες για τον τουρισμό και την αναψυχή. Συλλογικά, η αξία των υπηρεσιών οικοσυστήματος που παρέχει το δίκτυο Natura 2000 εκτιμάται σε περίπου

---

⁷⁵ΕπίτροποςJanezPotočnik(2012) Ευρωπαϊκή Επιτροπή Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος Γιορτάζοντας 20 χρόνια προστασίας της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (σελίδα 5).

⁷⁶(Το παράδειγμα της απογραφής στην Ισπανία. Όταν εκδόθηκε η οδηγία για τους οικοτόπους, οι ισπανικές αρχές για τη διατήρηση της φύσης αποφάσισαν να διενεργήσουν συστηματικές έρευνες σε εθνικό επίπεδο για όλα τα είδη και τους τύπους οικοτόπων που αναφέρονται στην οδηγία και τα οποία βρίσκονται στο έδαφός της. Κινητοποιήθηκαν πάνω από 200 επιστήμονες και περίπου 30 ισπανικά ιδρύματα για τη διενέργεια της απογραφής σε διάστημα τεσσάρων ετών, με συνολικό κόστος ύψους περίπου 5 εκατ. ευρώ, στην οποία το πρόγραμμα LIFE της ΕΕ συνεισέφερε το 75 %. Διεξήχθησαν εκτεταμένες επιτόπιες έρευνες σε καθένα από τα είδη και τους τύπους οικοτόπων και καταρτίστηκαν λεπτομερείς ψηφιακοί χάρτες για την κατανομή τους σε ολόκληρη τη χώρα. Αυτό οδήγησε στην επιλογή περίπου 1.450 τόπων για το δίκτυο Natura 2000, οι οποίοι πλέον καλύπτουν περισσότερο από το ένα τέταρτο της συνολικής έκτασης της Ισπανίας. Χάρη σε αυτές τις ολοκληρωμένες προπαρασκευαστικές εργασίες, η Ισπανία κατάφερε να βελτιώσει σημαντικά τις γνώσεις της πάνω στα σπάνια και απειλούμενα είδη και οικοτόπους στο έδαφός της. Αυτό δεν οδήγησε μόνο σε καλύτερες, περισσότερο στοχευμένες προσπάθειες διατήρησης, αλλά παρέχει επίσης μια σημαντική βάση για τη μέτρηση οποιασδήποτε βελτίωσης ή υποβάθμισης της κατάστασης διατήρησής τους στα επόμενα χρόνια).

200- 300 δις. ευρώ. Η αξία αυτή είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από το πραγματικό κόστος διαχείρισης του δικτύου. Σχεδόν το 18 % του εδάφους της ΕΕ περιλαμβάνεται πλέον στο δίκτυο Natura 2000, μαζί με μια σημαντική έκταση των θαλασσών της.

Η 21η Μαΐου έχει οριστεί ως Ευρωπαϊκή Ημέρα Natura 2000, ώστε να γιορτάζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η σημασία και τα επιτεύγματα του δικτύου Natura 2000, καθώς και οι προσπάθειες όσων συμβάλλουν καθημερινά στην επιτυχία αυτού του σημαντικού εγχειρήματος.

5.1.2 - Η χρηματοδότηση για τη διατήρηση της φύσης στην ΕΕ τα τελευταία 20 χρόνια.

Οι στόχοι της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν μπορούν να επιτευχθούν αποκλειστικά και μόνο με μέτρα νομικής προστασίας. Χρειάζονται σημαντικοί οικονομικοί πόροι για τη διαχείριση και αποκατάσταση των τόπων στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000. Ως μια πρωτοβουλία σε κλίμακα ΕΕ, το δίκτυο Natura 2000 βασίζεται στην αρχή της αλληλεγγύης και της κοινής ευθύνης μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αναγνώριση αυτού, η ΕΕ έχει εξασφαλίσει τη διάθεση σημαντικών κονδυλίων στα κράτη μέλη για τη χρηματοδότηση του Natura 2000, μέσω διαφόρων μέσων πολιτικής της ΕΕ, όπως το **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της ΕΕ** και τα **Ταμεία Περιφερειακής Ανάπτυξης**. Το χρηματοδοτικό μέσο **LIFE** της ΕΕ, ειδικότερα, έχει συντελέσει σημαντικά στην υποστήριξη της υλοποίησης του δικτύου. Έχοντας εγκριθεί κατά την ίδια χρονική στιγμή με την οδηγία για τους οικοτόπους, συνεισέφερε πάνω από 1,2 δις. ευρώ στη διαχείριση και αποκατάσταση άνω των 2.000 τόπων Natura 2000 σε όλη την ΕΕ. Ενώ το κόστος για την αποτελεσματική διαχείριση του δικτύου Natura 2000 είναι σημαντικό, εξακολουθεί να αποτελεί μια οικονομικά αποδοτική λύση σε σύγκριση με τα οφέλη που παρέχει.

5.1.3 - Χάρτες περιοχών Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000 (ΣΓΠ του ΕΟΠ).

Το διαδικτυακό Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ) που ανέπτυξε η ΕΕ με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος είναι προσβάσιμο⁷⁷ και παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα α) πλοήγησης στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000 της ΕΕ με χρήση πολλαπλών υποβάθρων, όπως διοικητικά όρια, οδικό δίκτυο, δορυφορικές εικόνες, κάλυψη γης κατά CORINE Land Cover, βιογεωγραφικές περιοχές, ΠΠ, κ.ά., β) αναζήτησης

---

⁷⁷από τη διεύθυνση <http://natura2000.eea.europa.eu>

τοπωνυμίων, περιοχών NATURA, ειδών και τύπων οικοτόπων, γ) προβολής πληροφοριών για κάθε περιοχή NATURA (ονομασία, κωδικός, έκταση, περίμετρος) και φωτογραφικού υλικού, δ) πρόσβασης στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων (SDF) κάθε περιοχής και ε) εκτύπωσης χάρτη από το παράθυρο προβολής. (Χάρτες

5.1.4 - Παραδείγματα συνεργασιών Natura 2000 κρατών ΕΕ.

Η Διατήρηση των Ερεικώνων⁷⁸ της Βόρειας Ευρώπης.

Οι πεδικοί χερσότοποι κάποτε κάλυπταν τεράστιες εκτάσεις στη βορειοδυτική Ευρώπη, όπου αντιπροσώπευαν ένα σημαντικό μέρος της αγροτικής οικονομίας, παρέχοντας μια πολύτιμη πηγή καυσίμων, βόσκησης και στρωμένη οικόσιτων ζώων. Αυτές οι μικρής έντασης δραστηριότητες δημιούργησαν τις ιδανικές συνθήκες για έναν μεγάλο αριθμό άγριων φυτών και ζώων που πλέον εξαρτώνται από τον οικοτόπο για να επιβιώσουν. Ωστόσο, από τη δεκαετία του 1950, αυτοί οι πολύτιμοι χερσότοποι έχουν μειωθεί κατά έως και 80-90 %. Οι πεδικοί χερσότοποι προστατεύονται πλέον βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους και πολλές από τις υπόλοιπες βασικές περιοχές έχουν συμπεριληφθεί στο δίκτυο Natura 2000. Η προστασία της ΕΕ έχει επίσης ενθαρρύνει χώρες που φιλοξενούν αυτόν τον πολύτιμο οικοτόπο να ανταλλάξουν πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς τους, τις απειλές και τις τεχνικές διαχείρισης για τη διατήρηση και την αποκατάστασή τους. Το έργο HEATH, το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Interreg⁷⁹ της ΕΕ, είναι ένα τυπικό παράδειγμα αυτής της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου. Το έργο όχι μόνο έχει βοηθήσει να αποκατασταθούν πάνω από 4.000 εκτάρια βασικών χερσότοπων στις τρεις αυτές χώρες, αλλά έχει επίσης οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός μοντέλου διαχείρισης και πακέτου εργαλείων που μπορούν να εφαρμοστούν για τη διαχείριση των χερσότοπων σε όλη τη βορειοδυτική Ευρώπη.

Πανευρωπαϊκή συνεργασία για τη νανόχηνα⁸⁰.

---

⁷⁸Οι Ε. διακρίνονται σε: γνήσιους, αρκτικούς/νανόχεινες και αλπικούς. Η κύρια περιοχή εξάπλωσης των γνήσιων ε. είναι η βορειοδυτική Ευρώπη κατά μήκος του Ατλαντικού, όπου αναπτύσσονται κατά πυκνές συστάδες σε αμμώδη εδάφη. Τα εδάφη των γνήσιων ε. είναι ακατάλληλα για άλλη βλάστηση, εξαιτίας των χημικών οξέων που δημιουργούν.

⁷⁹Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Interreg

⁸⁰Η νανόχηνα είναι ένα μεταναστευτικό είδος, οι μεταναστευτικές οδοί του οποίου στάθηκε δυνατόν να ανιχνευθούν μόλις πρόσφατα, χάρη στη σύγχρονη τεχνολογία. Αργά τον Αύγουστο ή νωρίς τον Σεπτέμβριο, η νανόχηνα εγκαταλείπει τις περιοχές όπου αναπαράγεται στη Βόρεια Σκανδιναβία και στην Αρκτική Ρωσία. Το δυτικό τμήμα του πληθυσμού (περίπου τα μισά άτομα) μεταναστεύει μέσω του Βορειοδυτικού Καζακστάν προς τις περιοχές διαχείμασης στην Κασπία ή και στη Μαύρη Θάλασσα (στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι άγνωστες)

Η παγκοσμίως απειλούμενη νανόχηνα αναπαράγεται στην τούνδρα της Βόρειας Ευρώπης και εκτιμάται ότι μεταναστεύει κάθε χειμώνα σε θερμότερα κλίματα στο νότιο τμήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δυστυχώς, γνωρίζουμε ελάχιστα για τη μεταναστευτική διαδρομή της, γεγονός το οποίο παρεμποδίζει τις προσπάθειες διατήρησης. Εμπειρογνώμονες για τη διατήρηση της φύσης από πέντε ευρωπαϊκές χώρες (Φινλανδία, Νορβηγία, Εσθονία, Ουγγαρία και Ελλάδα) έχουν ξεκινήσει ένα κοινό πρόγραμμα διατήρησης για τα είδη, με την υποστήριξη του ταμείου LIFE της ΕΕ. Χάρη στο έργο, πολλά περισσότερα είναι πλέον γνωστά για τις μεταναστεύσεις των ειδών, γεγονός το οποίο με τη σειρά του επέτρεψε τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της διαχείρισης πολλών από τους βασικούς της τόπους στάσης και διαχειμάσεως στη βόρεια Ελλάδα και την Ουγγαρία. (Εικ. 8).

Εικόνα 8: Νανόχηνα

5.2 Natura 2000⁸¹- Αναλυτική αναφορά και προσέγγιση

5.2.1 - Σκοπός – Τύποι, Κατηγορίες, Διαβούλευση και Επιλογή Περιοχών Natura

Σκοπός δικτύου και κατηγορίες περιοχών.

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών α) τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)»⁸² για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ, και β) τους «Τόπους Κοινοτικής

---

⁸¹ΠΗΓΗ. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

⁸²(Special Protection Areas - SPA), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

Σημασίας (ΤΚΣ)»⁸³ όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΚ. Οι ΖΕΠ, μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ. Αντίθετα, για την ένταξη των ΤΚΣ πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ε. Επιτροπής, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά οικολογική ενότητα Βιογεωγραφικών Σεμιναρίων. Ο κατάλογος των ΤΚΣόσον αφορά την Μεσογειακή ζώνη, στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η Ελλάδα, οριστικοποιήθηκε και δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τεύχος με αριθμό L259 vol.49 21/9/06.⁸⁴ Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)»⁸⁵ το αργότερο μέσα σε μια εξαετία. Τα οφέλη που προκύπτουν από το δίκτυο εκτιμώνται μεταξύ 200 και 300 δισεκατομμυρίων ευρώ κατ' έτος, ή 2 έως 3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της ΕΕ. Οι περιοχές (ή «τόποι») Natura 2000 αποσκοπούν στην προστασία των περιοχών που θεωρούνται βασικές για επιλεγμένα είδη χλωρίδας και πανίδας ή τύπους οικοτόπων μεταξύ αυτών που καλύπτει η οδηγία για τους οικοτόπους και η οδηγία για τα πτηνά. Πρόκειται για είδη και οικοτόπους που θεωρούνται ευρωπαϊκής σημασίας επειδή απειλούνται με εξαφάνιση, είναι ευάλωτα, σπάνια ή ενδημικά, ή συνιστούν εξαιρετικά παραδείγματα τυπικών χαρακτηριστικών μίας ή περισσότερων από τις εννέα βιογεωγραφικές περιοχές της Ευρώπης.

Συνολικά, υπάρχουν περίπου 2.000 είδη και 230 τύποι οικοτόπων σε βασικές περιοχές που πρέπει να ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Από την άλλη, τα φυσικά καταφύγια, τα εθνικά πάρκα και άλλες εθνικές και ΠΠ περιοχές ορίζονται αποκλειστικά με βάση την εθνική ή περιφερειακή νομοθεσία, η οποία συχνά διαφέρει από χώρα σε χώρα. Αυτές οι ΠΠ μπορεί να οριστούν για διάφορους σκοπούς και δεν είναι απαραίτητο να αφορούν είδη/οικοτόπους που ενδιαφέρουν το δίκτυο Natura 2000. Δεν έχουν το ίδιο καθεστώς με τις περιοχές του δικτύου Natura 2000. Ωστόσο, δεν αποκλείεται ορισμένες εθνικές ή περιφερειακές ΠΠ να έχουν επίσης χαρακτηριστεί ως περιοχές Natura 2000 αν θεωρούνται βασικές περιοχές για είδη και οικοτόπους ενωσιακής σημασίας. Στις περιπτώσεις αυτές, εφαρμόζονται οι διατάξεις των οδηγιών της ΕΕ, εκτός εάν έχουν θεσπιστεί αυστηρότεροι κανόνες μέσω της εθνικής νομοθεσίας.

5.2.2 - Οι Τύποι οικοσυστημάτων που περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000.

Οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνουν διαφορετικούς τύπους οικοσυστημάτων όπως χερσαία, λιμνοποτάμια και θαλάσσια οικοσυστήματα. Ένα οικοσύστημα μπορεί να

---

⁸³ (Sites of Community Importance - SCI), Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)⁸³

⁸⁴ (ΠΗΓΗ : <http://europa.eu.int/>).

⁸⁵ (Special Areas of Conservation - SAC), Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)

περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους οικοτόπους και συνήθως φιλοξενεί μια ποικιλόμορφη κοινότητα φυτών και ζώων. Ωστόσο, ορισμένα οικοσυστήματα είναι πλουσιότερα σε σύγκριση με άλλα στο δίκτυο Natura 2000. Για παράδειγμα, τα δασικά οικοσυστήματα αντιστοιχούν περίπου στο 50 % της συνολικής επιφάνειας του δικτύου ενώ τα αγροοικοσυστήματα (βοσκότοποι και άλλες γεωργικές εκτάσεις) καλύπτουν περίπου το 40 % του δικτύου. Σχεδόν το 6% της θαλάσσιας έκτασης της ΕΕ περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 και σύντομα θα ολοκληρωθεί η διαδικασία για τον ορισμό των θαλάσσιων περιοχών μέσω των οποίων θα διασφαλιστεί η διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών που προστατεύονται από τις οδηγίες για τους οικοτόπους και ανήκουν στα θαλάσσια οικοσυστήματα. (Εικ. 9).

Εικόνα 9: Θαλάσσια Οικοσυστήματα

5.2.3 - Δημόσια διαβούλευση

Οι οδηγίες δεν καθορίζουν λεπτομερώς τη διαδικασία διαβούλευσης για την επιλογή των περιοχών. Ως αποτέλεσμα αυτού, οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν εμφάνισαν διαφορές από κράτος μέλος σε κράτος μέλος, ανάλογα με τα διοικητικά συστήματα του καθενός. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η επιλογή των περιοχών του δικτύου συνοδεύτηκε από διεξοδικές συζητήσεις με τους ιδιοκτήτες και τους χρήστες, ενώ σε άλλες περιπτώσεις δεν έγιναν καθόλου ή έγιναν πολύ λίγες διαβουλεύσεις με τους άμεσα ενδιαφερομένους. Είναι αλήθεια ότι αυτή η προσέγγιση οδήγησε σε διαμάχες σε ορισμένα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα πληθώρα διοικητικών και νομικών προβλημάτων, τα οποία καθυστέρησαν την υποβολή των προτάσεων. Η Επιτροπή, ωστόσο, δεν είχε καμία συμμετοχή σε αυτή τη φάση και δεν διέθετε καμία αρμοδιότητα ώστε να παρέμβει στις

αποκλίνουσες διαδικασίες που ακολούθησαν τα κράτη μέλη. Η ανάλυση των εθνικών καταλόγων των τόπων κοινοτικής σημασίας (TKΣ) και η επιλογή τους σε βιογεωγραφικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε με τρόπο διαφανή στο πλαίσιο επιστημονικών σεμιναρίων που διοργανώθηκαν με πρωτοβουλία της Επιτροπής και με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος.

5.2.4 - Επικοινωνία, συνεργασία, ενεργός συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών.

Η υλοποίηση του Natura 2000 αποτελεί ευθύνη των ΚΜ αλλά έχει πολύ σημαντικές συνέπειες για τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές εκτάσεων γης και η συμμετοχή τους είναι καίριας σημασίας. Αποτελεί πραγματική ανάγκη και είναι όντως πολύτιμη η εξασφάλιση της εμπλοκής τους ήδη από πρώιμο στάδιο. Οι ιδιοκτήτες γης γνωρίζουν την ιδιοκτησία τους, έχουν τους δικούς τους στόχους σε επίπεδο διαχείρισης και μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον καθορισμό και στην εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης στη γη τους. Ως εκ τούτου, αποτελούν σημαντικούς εταίρους στο πλαίσιο της ανάπτυξης και της επιτυχούς υλοποίησης του Natura 2000. Δεδομένου ότι ο στόχος του Natura 2000 είναι να συμβάλει στη διασφάλιση της βιοποικιλότητας λαμβανομένων παράλληλα υπόψη των κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών απαιτήσεων, συνιστάται ιδιαιτέρως ο εκ των προτέρων εντοπισμός και η συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών στην κατάρτιση και την ανάπτυξη των μέτρων που αφορούν τη διατήρηση γαιών και δασών στις περιοχές του δικτύου Natura 2000. Η διαχείριση των περιοχών Natura 2000 μπορεί να αφορά λιγότερο ή περισσότερο άμεσα τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι αρχές και οι ιδιοκτήτες και διαχειριστές γης διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων αλλά θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις και άλλων ενδιαφερομένων μερών, ειδικότερα των τοπικών κοινοτήτων και άλλων χρηστών της γης, των ΜΚΟ, των κυνηγών, των ερασιτεχνών αλιέων κλπ., που μπορεί να είναι σε θέση να συμβάλουν στη διαδικασία με τις γνώσεις και την εμπειρία που διαθέτουν. Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών αποτελεί μια ευκαιρία να αποφευχθούν ή να επιλυθούν πιθανές συγκρούσεις και να αξιοποιηθεί η γνώση και η πείρα τους. Δεδομένου ότι η κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων και ειδών συχνά επηρεάζεται από τις δραστηριότητες ευρέος φάσματος ενδιαφερόμενων μερών (γεωργοί, δασοκόμοι, κυνηγοί, τουριστικός κλάδος κλπ.), η επικοινωνία με αυτά και μεταξύ αυτών είναι ουσιώδους σημασίας για την επίτευξη ολοκληρωμένης διαχείρισης και την εκπλήρωση των στόχων διατήρησης και άλλων στόχων με ισορροπημένο τρόπο.

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι διεξαγωγής συμμετοχικών διαδικασιών. Μια συμμετοχική διαδικασία για τη διαχείριση δασικών περιοχών του Natura 2000 θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα ακόλουθα βασικά στάδια:

- *Εντοπισμός όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών. Συγκρότηση, κατά περίπτωση, πολυμερούς ομάδας εργασίας ή συντονιστικής επιτροπής ενδιαφερόμενων μερών. Καταγραφή αξιών, δικαιωμάτων, πόρων, εκτάσεων γης και εδαφών, και εκτίμηση επιπτώσεων. Συμμετοχική εκτίμηση επιπτώσεων – καθορισμός θετικών και αρνητικών επιπτώσεων.*
- *Αναλυτική και δημόσια πληροφόρηση σχετικά με τους στόχους διατήρησης και συζήτηση για τα προβλεπόμενα μέτρα. Στοχευμένη πληροφόρηση προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη τα οποία αφορά άμεσα το θέμα. Συζήτηση και προσδιορισμός των καλύτερων μέσων και μηχανισμών για την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων, λαμβανομένων υπόψη των χρηματοδοτικών πόρων, των αποζημιώσεων και του επιμερισμού των οφελών.*
- *Διευκόλυνση σε περίπτωση αντικρουόμενων αξιώσεων, με τη χρήση κατάλληλων διαδικασιών επίλυσης συγκρούσεων, Δημιουργία συμμετοχικού μοντέλου παρακολούθησης με συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών εξ αρχής και επίσης Εφαρμογή συμβουλευτικών υπηρεσιών.*

5.2.5 -Επιλογή περιοχών Natura.

Οι περιοχές Natura 2000 επιλέγονται με γνώμονα τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιβίωσης των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται από την οδηγία για τα πτηνά και την οδηγία για τους οικοτόπους. Η επιλογή τους πραγματοποιείται βάσει επιστημονικών στοιχείων. Σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά, τα ΚΜ της ΕΕ υποχρεούνται να ορίσουν τα «πιο κατάλληλα» εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για την προστασία των ειδών που περιέχονται στο Παράρτημα I της οδηγίας καθώς και των μεταναστευτικών ειδών. Σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν τις περιοχές που είναι αναγκαίες για την διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων του Παραρτήματος I και των οικοτόπων των οικείων ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας. Οι περιοχές επιλέγονται και προτείνονται από τα ΚΜ. Στη συνέχεια, η Ε. Επιτροπή, με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), εξετάζει τις προτάσεις των ΚΜ και αξιολογεί τη συμβολή των προτεινόμενων περιοχών στην κατάσταση διατήρησης κάθε τύπου οικοτόπου και κάθε είδους στο συγκεκριμένο βιογεωγραφικό επίπεδο. Μόλις κριθεί ότι οι περιοχές που έχουν προταθεί δυνάμει της Οδηγίας για τους οικοτόπους είναι επαρκείς, οι κατάλογοι εγκρίνονται από την Επιτροπή και τα ΚΜ καλούνται να τις χαρακτηρίσουν «ειδικές ζώνες διατήρησης» (ΕΖΔ) το ταχύτερο δυνατόν και όχι πέραν μιας εξαετίας.

5.2.6 - Κοινωνικοοικονομικά ζητήματα κατά την επιλογή των περιοχών Natura 2000

Ο προσδιορισμός και η επιλογή των περιοχών που θα συμπεριληφθούν στο δίκτυο Natura 2000 πραγματοποιείται με αμιγώς επιστημονικά κριτήρια σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής που προβλέπουν οι δύο Οδηγίες. Με τη χρήση επιστημονικής βάσης για την επιλογή εξασφαλίζεται ότι α) μόνον οι πλέον κατάλληλες περιοχές επιλέγονται για ένταξη στο δίκτυο Natura 2000 (όχι δηλαδή όλες οι περιοχές που φιλοξενούν συγκεκριμένο είδος ή οικοτόπο) και β) εντάσσεται στο δίκτυο Natura 2000 επαρκής αριθμός περιοχών προκειμένου να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση όλων των προβλεπόμενων ειδών και οικοτόπων σε ολόκληρη την περιοχή φυσικής κατανομής τους εντός της ΕΕ.

Εάν δεν περιληφθούν οι πλέον ενδεδειγμένες περιοχές, ή ο αριθμός τους δεν επαρκεί για ένα συγκεκριμένο είδος ή τύπο οικοτόπου, το δίκτυο δεν θα είναι συνεκτικό από οικολογικής άποψης και δεν θα μπορέσει να εκπληρώσει τον σκοπό του όπως υπαγορεύεται από τις δύο οδηγίες για τη φύση. **Τα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα δεν λαμβάνονται** συνεπώς υπόψη κατά τη διαδικασία επιλογής των περιοχών του δικτύου. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν αποτελούν καίρια παράμετρο κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους τρόπους προστασίας και διαχείρισης μιας περιοχής Natura 2000. Το άρθρο 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους καθιστά σαφές ότι όλα τα μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία αποσκοπούν στη διατήρηση – και στην αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης – των φυσικών οικοτόπων και των ειδών ενωσιακής σημασίας, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. (Εικ. 10).

Εικόνα 10: Περιοχή Natura 2000 (Δήμου Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου)

5.3 Χαρακτηρισμός – Διατήρηση – Τροποποίηση – Αποχαρακτηρισμός Περιοχών.

5.3.1 Χαρακτηρισμός περιοχής Natura 2000 και οικονομικές δραστηριότητες

Υπάρχει ακόμη σήμερα σύγχυση για τη διατήρηση της φύσης με τη δημιουργία αυστηρά προστατευόμενων φυσικών καταφυγίων όπου απαγορεύεται συστηματικά κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Το δίκτυο Natura 2000 ακολουθεί διαφορετική προσέγγιση. Αναγνωρίζει ότι οι άνθρωποι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της φύσης και ότι οι δύο πλευρές αποδίδουν καλύτερα όταν συνεργάζονται. Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως περιοχής Natura 2000 δεν σημαίνει συνεπώς ότι πρέπει να διακοπούν όλες οι οικονομικές δραστηριότητες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να απαιτηθούν προσαρμογές ή αλλαγές με στόχο την προστασία των ειδών και των οικοτόπων χάριν των οποίων η περιοχή εντάχθηκε στο δίκτυο Natura 2000, ή μέτρα αποκατάστασης προκειμένου να επανέλθουν σε μια ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Αλλά συχνά, οι υπάρχουσες ανθρώπινες δραστηριότητες θα συνεχιστούν όπως και πριν. Πράγματι, για πολλές περιοχές Natura 2000, τα υφιστάμενα είδη φυτών και ζώων και τύποι οικοτόπων μπορεί να εξαρτώνται από τη συνέχιση των εν λόγω δραστηριοτήτων για τη μακροπρόθεσμη επιβίωσή τους, και, άρα, είναι σημαντικό σε αυτές τις περιπτώσεις να βρεθούν τρόποι να συνεχιστούν και, ενίοτε, να ενισχυθούν οι δραστηριότητες αυτές — π.χ. χορτοκοπή ή βόσκηση ανά τακτά χρονικά διαστήματα ή έλεγχος άγριας βλάστησης. Επομένως, η προσέγγιση δεν είναι ενιαία. Όλα εξαρτώνται από τις ειδικές περιβαλλοντικές, καθώς και κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες κάθε περιοχής, καθώς και από τις συγκεκριμένες οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των οικοτόπων που φιλοξενούν.

5.3.2 -Καθορισμός στόχων διατήρησης για τις περιοχές Natura 2000

Οι στόχοι διατήρησης καθορίζονται προκειμένου να προσδιορίζεται με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια η επιθυμητή κατάσταση ή ο επιθυμητός βαθμός διατήρησης που πρέπει να επιτευχθεί σε μια περιοχή Natura 2000. Πρέπει να καθορίζονται στόχοι⁸⁶ για καθέναν από τους σχετικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη που υπάρχουν σε μια δεδομένη περιοχή Natura 2000. Ο καθορισμός σαφών στόχων διατήρησης για το Natura 2000 έχει θεμελιώδη σημασία προκειμένου να διασφαλίζεται ότι κάθε περιοχή του δικτύου συμβάλλει κατά τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο στον συνολικό στόχο των δύο οδηγιών για τη φύση, ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση

---

⁸⁶Συχνά παρουσιάζονται ως ποσοτικοί στόχοι, π.χ. διατήρηση του πληθυσμού ενός είδους σε συγκεκριμένο ελάχιστο αριθμό ατόμων ή βελτίωση του βαθμού διατήρησης του οικοτόπου από την κατηγορία Γ στην κατηγορία Β εντός 10 ετών.

ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης για το σύνολο των τύπων οικοτόπων και ειδών που προστατεύονται από τις οδηγίες σε ολόκληρη την περιοχή κατανομής τους εντός της ΕΕ.

Οι στόχοι διατήρησης είναι συγκεκριμένοι για κάθε περιοχή Natura 2000 και θα πρέπει να βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση της περιοχής και των ειδών/οικοτόπων που υπάρχουν σε αυτή, των οικολογικών τους απαιτήσεων, καθώς και των πιθανών απειλών και πιέσεων που υφίστανται όσον αφορά τη συνεχιζόμενη παρουσία τους στην περιοχή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε περιοχή Natura 2000 χαρακτηρίζεται από το δικό της μοναδικό σύνολο βιοτικών, αβιοτικών και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή, ακόμη και όταν αυτές φιλοξενούν τα ίδια είδη και τους ίδιους οικοτόπους. Ο καθορισμός των στόχων διατήρησης αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών κάθε κράτους μέλους. Στις οδηγίες για τη φύση δεν περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γίνεται αυτό, καθώς κάθε κράτος μέλος αποφασίζει αυτόνομα με ποια μορφή και με ποιες μεθόδους θα εφαρμοστούν οι διατάξεις των εν λόγω οδηγιών.

Ωστόσο, ο στόχος των οδηγιών για τη φύση είναι όντως η εξασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης για τα είδη και τους οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος, καθώς και η χρήση του δικτύου Natura 2000 για την επίτευξη του στόχου αυτού. Πέραν του να διασφαλίζεται ότι οι στόχοι διατήρησης βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση, συνιστάται επίσης να εξασφαλίζεται η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών – είτε πρόκειται για διαχειριστές ή ιδιοκτήτες γης είτε για ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διατήρησης – στη διαδικασία καθορισμού των στόχων διατήρησης. Η συμμετοχή αυτή διευκολύνει τον καθορισμό ρεαλιστικών και επιτεύξιμων στόχων διατήρησης. Αφενός, οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές εκτάσεων έχουν γενικά πολύ καλή εικόνα της διαχείρισης που έχει οδηγήσει σε επιτυχή ή ανεπιτυχή αποτελέσματα διατήρησης κατά το παρελθόν και, αφετέρου, είναι επίσης σημαντικό να παρέχεται η δυνατότητα αμφίδρομης συζήτησης μεταξύ των αρχών και των βασικών ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με τον βέλτιστο τρόπο καθορισμού των ειδικών ανά περιοχή στόχων και μέτρων διατήρησης. Η συζήτηση και σαφής γνωστοποίηση της σημασίας, του ρόλου και των στόχων διατήρησης μιας συγκεκριμένης περιοχής Natura 2000 συμβάλει επίσης στη βελτίωση της ενυψθητοποίησης και της δέσμευσης όλων των ενδιαφερομένων.

Η Επιτροπή έχει παράσχει καθοδήγηση σχετικά με τη θέσπιση μέτρων διατήρησης για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000. Τα μέτρα διατήρησης κινούνται εντός ενός φάσματος που περιλαμβάνει τα εξής α) καμία ενέργεια: όταν δεν απαιτούνται πρόσθετα μέτρα παρά μόνο να συνεχιστεί η διαχείριση της περιοχής με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, β) απλά μέτρα, όπως η αποφυγή της όχλησης κατά την περίοδο αναπαραγωγής, τακτική χορτοκοπή ή κοπή ξηρής βλάστησης, ή η αύξηση των νεκρών ξύλων στο δάσος και γ) μείζονες δραστηριότητες αποκατάστασης, όπως η

πλήρης απομάκρυνση των μη αυτόχθονων ειδών ή η υδρολογική αποκατάσταση ενός υγροτόπου, για παράδειγμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να προτιμηθεί ως μέσο διατήρησης η απαγόρευση κάθε παρέμβασης και η αυστηρή προστασία, ιδίως για οικοτόπους και είδη που είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε οποιοδήποτε είδος ανθρώπινης παρέμβασης και, ως εκ τούτου, χρειάζονται αυστηρά προστατευμένα καταφύγια προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωσή τους. Η διαδικασία θέσπισης των αναγκαίων μέτρων διατήρησης για κάθε περιοχή Natura 2000 δεν συνιστά προαιρετική διάταξη και είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη. Αυτό σημαίνει ότι, για κάθε περιοχή Natura 2000, τα μέτρα διατήρησης τα οποία θεωρούνται αναγκαία πρέπει να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται⁸⁷.

5.3.3 - Τροποποίηση περιοχών Natura 2000, Αποχαρακτηρισμός, Αφαίρεση από το δίκτυο.

Μια περιοχή μπορεί να αποχαρακτηρισθεί αν χάσει την αξία διατήρησής της λόγω της εξέλιξης του φυσικού περιβάλλοντος και δεν είναι δυνατή η αποκατάστασή της με την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης. Ωστόσο, είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι η απλή υποβάθμιση του χώρου, για παράδειγμα λόγω ανεπαρκούς διαχείρισης, **θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 6 παρ. 2.** Οι περιοχές αυτές δεν μπορούν να αποχαρακτηρισθούν απλώς και μόνο επειδή έχουν αφεθεί να υποβαθμιστούν και δεν έχουν τύχει σωστής διαχείρισης, όπως θα απαιτούνταν με βάση τις δύο οδηγίες για τη φύση. Δεν αφαιρούνται από τον κατάλογο περιοχές Natura 2000 που έχουν καταστραφεί και για τις οποίες έχει ληφθεί κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Επίσης δεν αποχαρακτηρίζονται και δεν τροποποιούνται περιοχές για τις οποίες διαπιστώνεται ότι ο αρχικός χαρακτηρισμός ή οριοθέτηση βασίστηκε σε εσφαλμένα επιστημονικά στοιχεία. Κάθε τροποποίηση αυτού του είδους που προτείνουν τα κράτη μέλη εγκρίνεται από Επιτροπή μόνον εάν συνοδεύεται από τη δέουσα επιστημονική τεκμηρίωση⁸⁸.

5.3.4 - Διασφάλιση της μη υποβάθμισης των περιοχών Natura 2000

Η οδηγία για τους οικοτόπους (άρθρο 6 παράγραφος 2) επιβάλλει στα ΚΜ την υποχρέωση να θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφεύγονται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και η όχληση των ειδών χάριν των οποίων έχει οριστεί μια συγκεκριμένη περιοχή Natura 2000. Στην Οδηγία για τα πτηνά (άρθρο 4 παράγραφος 4) προβλέπεται η γενική υποχρέωση για την αποφυγή της υποβάθμισης των οικοτόπων ειδών πτηνών. Σ' αυτό το πλαίσιο, ως λήψη

---

⁸⁷(ΔΕΕ, υπόθεση C-508/04).

⁸⁸(Πηγή: Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-301/12).

«κατάλληλων μέτρων» νοείται η θέσπιση από το ΚΜ των απαιτούμενων νομικών και/ή συμβατικών μέτρων, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα αποφευχθεί η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων καθώς και η σημαντική όχληση των ειδών για τα οποία μια περιοχή έχει ενταχθεί στο Natura 2000. Ασφαλώς, οι ιδιοκτήτες/διαχειριστές/χρήστες γης πρέπει να τηρούν κάθε νομικά δεσμευτική διάταξη που θεσπίζεται εν προκειμένω σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (π.χ. διαδικασίες αδειών). Εάν λαμβάνονται μόνο συμβατικά μέτρα από ένα ΚΜ, είναι ευθύνη του εν λόγω ΚΜ να διασφαλίσει όχι μόνο ότι τα μέτρα αυτά είναι «κατάλληλα», κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 2, αλλά επίσης ότι εφαρμόζονται κατά τρόπο ώστε να αποτρέπεται κάθε είδους υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και σημαντική όχληση των ειδών.

Τα «κατάλληλα μέτρα» που πρέπει να θεσπίζουν τα ΚΜ δεν περιορίζονται μόνον σε σκόπιμες ενέργειες, αλλά θα πρέπει να καλύπτουν οποιοδήποτε συμβάν θα μπορούσε να προκύψει τυχαία (πυρκαγιά, πλημμύρα κλπ.), στον βαθμό που το συμβάν είναι προβλέψιμο και μπορούν να ληφθούν προληπτικά μέτρα με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινδύνων για τη συγκεκριμένη περιοχή. Οι απρόβλεπτες φυσικές διαταραχές που αποτελούν μέρος της δυναμικής ενός οικοσυστήματος δεν θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως υποβάθμισή του (καταιγίδες, πυρκαγιές, πλημμύρες, κλπ.).

Η απαίτηση της θέσπισης «κατάλληλων μέτρων» από τα ΚΜ δεν περιορίζεται ούτε στην αντιμετώπιση ανθρώπινων δραστηριοτήτων, αλλά καλύπτει επίσης ορισμένες φυσικές εξελίξεις που ενδέχεται να επιδεινώσουν την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που υπάρχουν στην περιοχή Natura 2000. Για παράδειγμα, στην περίπτωση φυσικής διαδοχής σε τύπους ημιφυσικών οικοτόπων, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων για την αναχαίτιση της διαδικασίας αυτής εάν αναμένεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στα είδη ή τους τύπους οικοτόπων για τα οποία ή τους οποίους έχει χαρακτηριστεί η συγκεκριμένη περιοχή⁸⁹. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει όταν η ενεργός διαχείριση δεν είναι δυνατόν να επηρεάσει τη διαδικασία (π.χ. υποβάθμιση λόγω κλιματικής αλλαγής).

Η συγκεκριμένη απαίτηση ισχύει επίσης για δραστηριότητες που ασκούνταν ήδη στην περιοχή πριν από την υπαγωγή της στο δίκτυο Natura 2000. Αυτό σημαίνει ότι ενδέχεται να απαιτείται η απαγόρευση ή η τροποποίηση των συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων εάν έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην περιοχή⁹⁰. Εφόσον απαιτείται, τα ΚΜ οφείλουν να μεριμνούν επίσης για τη λήψη κατάλληλων μέτρων προς αποφυγή της υποβάθμισης εκτός των ΠΠ, εφόσον υπάρχει κίνδυνος δυσμενών επιπτώσεων στους οικοτόπους ή στα είδη που απαντούν στις εν λόγω περιοχές. Τα αναγκαία μέτρα για την αποφυγή της υποβάθμισης μιας περιοχής θα πρέπει να

⁸⁹(ΔΕΕ, απόφαση στην υπόθεση C-06/04)

⁹⁰(ΔΕΕ, απόφαση στην υπόθεση C-404/09).

τίθενται σε εφαρμογή πριν από την εμφάνιση σαφών συμπτωμάτων υποβάθμισης.⁹¹ Σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με τις επιπτώσεις ενός συγκεκριμένου μέτρου, είναι σκόπιμη η τήρηση της αρχής της προφύλαξης. Συνιστάται συνεπώς να διενεργείται χωριστή ανάλυση για κάθε περίπτωση.

Τα ΚΜ είναι αρμόδια για τη λήψη κατάλληλων μέτρων ώστε να αποφεύγονται τόσο η υποβάθμιση των τύπων οικοτόπων όσο και η σημαντική όχληση για τα είδη που απαντούν στις περιοχές Natura 2000 σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Σύμφωνα με πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου της ΕΕ, τα ΚΜ πρέπει να θεσπίσουν ειδικό, συνεκτικό και πλήρες νομικό καθεστώς, ικανό να εξασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία των εν λόγω περιοχών. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό να μην επαρκούν για τον σκοπό αυτό αμιγώς διοικητικά ή προαιρετικά μέτρα. Οι αρμόδιες εθνικές ή περιφερειακές αρχές είναι επίσης επιφορτισμένες με το καθήκον να επαληθεύουν αν τα μέτρα για την αποφυγή τυχόν υποβάθμισης και σημαντικής όχλησης επιβάλλονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Η βάση σύγκρισης για την αξιολόγηση της υποβάθμισης ή της όχλησης είναι ο βαθμός διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών τη χρονική στιγμή κατά την οποία μια περιοχή προτείνεται ως τόπος κοινοτικής σημασίας.

5.3.5 - Ολοκλήρωση δικτύου Natura 2000. Ένταξη νέων περιοχών στο μέλλον.

Το δίκτυο Natura 2000 της ΕΕ περιλαμβάνει περισσότερες από 27.000 περιοχές από το σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ (2016). Μαζί, καλύπτουν πάνω από 1 εκατομμύριο τετραγωνικά χιλιόμετρα, δηλαδή σχεδόν το ένα πέμπτο της έκτασης της Ευρώπης (18,36 %), καθώς και ένα σημαντικό μέρος των θαλασσών που την περιβάλλουν. Το γεγονός αυτό καθιστά το δίκτυο Natura ένα από τα μεγαλύτερα συντονισμένα δίκτυα ΠΠ σε ολόκληρο τον κόσμο. Η Ε.Επιτροπή, με τη συνδρομή του Ευρωπαϊκού Θεματικού Κέντρου για τη Βιοποικιλότητα, είναι υπεύθυνη να αξιολογεί, τόσο σε εθνικό όσο και σε βιογεωγραφικό επίπεδο, κατά πόσον κάθε είδος και κάθε τύπος οικοτόπου καλύπτονται επαρκώς από τις υφιστάμενες περιοχές του δικτύου. Η Επιτροπή πιστεύει ότι το δίκτυο Natura 2000 έχει ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό στην ξηρά, αλλά έχει ζητήσει από ορισμένα κράτη μέλη να προτείνουν επιπλέον περιοχές για συγκεκριμένα είδη και τύπους οικοτόπων προκειμένου να ολοκληρωθεί το δίκτυο στην επικράτειά τους. Η πρόοδος όσον αφορά τον χαρακτηρισμό περιοχών Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον ήταν, ωστόσο, πολύ βραδύτερη από ό,τι στην ξηρά. Μέχρι σήμερα (Ιούνιος 2016), έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura

---

⁹¹(ΔΕΕ, αποφάσεις στις υποθέσεις C-355/90 και C-117/00).

2000 περισσότερες από 3.000 θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες καλύπτουν σχεδόν το 6% του συνόλου της θαλάσσιας έκτασης της ΕΕ (πάνω από 360.000 km²). Ένας από τους βασικούς λόγους της αργής προόδου στην ανάδειξη θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 είναι η έλλειψη επαρκών επιστημονικών δεδομένων σχετικά με την κατανομή των ευρωπαϊκών προστατευόμενων θαλάσσιων οικοτόπων και ειδών, ιδίως στο επίπεδο λεπτομέρειας που απαιτείται προκειμένου να οριστεί η σχετική περιοχή και να σχεδιαστεί η κατάλληλη διαχείριση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη ενέτειναν πρόσφατα τις προσπάθειές τους για τον χαρακτηρισμό νέων θαλάσσιων περιοχών, ιδίως σε υπεράκτιες ζώνες που δεν ανήκουν στα χωρικά ύδατα των κρατών μελών.

5.3.6 - Η διαφορά στις ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ), στους τόπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), στις ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) και περιοχών Natura 2000

Οι ΕΖΔ, οι ΤΚΣ και οι ΖΕΠ αποκαλούνται συνολικά περιοχές Natura 2000. Οι ΖΕΠ είναι περιοχές Natura 2000 που έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοιες βάσει της οδηγίας για τα πτηνά, ενώ οι ΤΚΣ και ΕΖΔ βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους. Οι ΤΚΣ και οι ΕΖΔ ταυτίζονται γεωγραφικά. Η μόνη διαφορά μεταξύ των δύο είναι το παρεχόμενο επίπεδο προστασίας⁹². Οι τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) είναι περιοχές που έχουν εγκριθεί επισήμως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, ως εκ τούτου, υπόκεινται στις διατάξεις περί προστασίας ή στο άρθρο 6 παράγραφοι 2, 3 και 4. Οι ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ) είναι τόποι κοινοτικής σημασίας που έχουν χαρακτηριστεί από τα κράτη μέλη μέσω νομοθετικής πράξης και για τους οποίους εφαρμόζονται τα απαιτούμενα μέτρα διατήρησης προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση των ειδών και των τύπων οικοτόπων ενωσιακής σημασίας που βρίσκονται εκεί.

5.4 Διαχείριση, Νέες Δραστηριότητες, Χρηματοδότηση, Βιώσιμη Ανάπτυξη.

5.4.1 - Διαχείριση περιοχών Natura 2000. (Εκτενής αναφορά Κεφάλαιο 4 παρ. 4.2).

5.4.2 - Νέες δραστηριότητες στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000.

Στην Οδηγία για τους οικοτόπους δεν ορίζεται το «σχέδιο», αλλά στη νομολογία έχει καταδειχθεί ότι ο όρος αυτός χρήζει ευρείας ερμηνείας καθώς ο μοναδικός παράγοντας που ενεργοποιεί την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους είναι αν το σχέδιο ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά μια ΠΠ ή όχι. Στην περίπτωση σχεδίου έργου (project), ο ορισμός που χρησιμοποιείται στην οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εφαρμόζεται πλέον και στην οδηγία για τους οικοτόπους, σύμφωνα με τον οποίο ως

---

⁹²(Πηγή : Σημείωμα της Επιτροπής σχετικά με τον χαρακτηρισμό των ειδικών ζωνών διατήρησης (ΕΖΔ)

σχέδιο νοείται η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή έργων, καθώς και άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο. Στην υπόθεση **Waddensea**⁹³ αποφανθίστηκε περαιτέρω ότι οι δραστηριότητες που ασκούνται περιοδικώς από πολλών ήδη ετών στον συγκεκριμένο τόπο αλλά για την άσκηση των οποίων χορηγείται ετησίως άδεια για περιορισμένη χρονική περίοδο, όπου κάθε άδεια συνεπάγεται νέα αξιολόγηση τόσο της δυνατότητας ασκήσεως αυτής της δραστηριότητας όσο και του τόπου στον οποίο αυτή μπορεί να ασκηθεί, θα πρέπει να θεωρηθεί, κάθε φορά που ζητείται άδεια, ως αυτοτελές σχέδιο κατά την έννοια της οδηγίας περί οικοτόπων. Το Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) έχει επίσης αποφανθεί ότι στα σχέδια περιλαμβάνονται,⁹⁴ α) οι επαναλαμβανόμενες και μικρής κλίμακας δραστηριότητες (υποθέσεις C-127/02, C-226/08), β) η εντατικοποίηση μιας δραστηριότητας (υπόθεση C-127/02), γ) οι τροποποιήσεις δραστηριοτήτων (C-72/95) και δ) οι δραστηριότητες που εκτελούνται εκτός του τόπου αλλά που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε αυτόν (υποθέσεις C-98/03, C-418/04). Επιπλέον, έχει αποφανθεί ότι, α) η δυνατότητα γενικής απαλλαγής ορισμένων δραστηριοτήτων δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 (C-256/98, C-6/04, C-241/08, C-418/04, C-538/09) και β) το μέγεθος του σχεδίου δεν έχει σημασία καθώς δεν αποκλείει αφ' εαυτού το ενδεχόμενο να βλάψει σημαντικά έναν προστατευόμενο τόπο (υπόθεση C-98/03, υπόθεση C-418/04). Η λέξη «σχέδιο» έχει επίσης, για τους σκοπούς του άρθρου 6 παράγραφος 3, δυνητικά πολύ ευρεία σημασία. Κατ' αναλογία, στην οδηγία ΣΠΕ2001/42/ΕΚ, στο άρθρο 2 στοιχείο α. της εν λόγω οδηγίας τα σχέδια και τα προγράμματα ορίζονται ως «Σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους, α) που εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και β) που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων».

5.4.3 - Χρηματοδότηση της διατήρησης και της διαχείρισης περιοχών Natura 2000

Αυτή εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το είδος των μέτρων και τη συγκεκριμένη περιοχή στην οποία εφαρμόζονται. Υπάρχουν ορισμένα μέτρα διατήρησης τα οποία δεν συνεπάγονται κανένα κόστος ούτε μειωμένο εισόδημα, ή τα οποία μπορούν να ενσωματωθούν εύκολα χωρίς πρόσθετο κόστος ή απώλεια εισοδήματος στις καθημερινές δραστηριότητες διαχείρισης (π.χ. η μεταβολή της σύνθεσης των ειδών των δασοσυστάδων, όταν η σύνθεση αυτή δεν είναι βιώσιμη από οικονομική και οικολογική άποψη, μέσω της εισαγωγής παραγωγικών

⁹³(ΔΕΕ C-127/02)

⁹⁴https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf

ειδών δένδρων που αντιστοιχούν στη φυσική βλάστηση, ή απλώς η διασφάλιση της συνέχισης των υφιστάμενων πρακτικών διαχείρισης των δασών εφόσον αυτές έχουν αποδειχθεί επωφελείς για την επίτευξη ή τη διαφύλαξη ικανοποιητικού βαθμού διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν μια περιοχή Natura 2000).

Κάποια μέτρα διατήρησης μπορούν ακόμη και να αποφέρουν οικονομικά οφέλη σε βραχυπρόθεσμο ή πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα (π.χ. δημιουργία καλύτερων συνθηκών για το κυνήγι ειδών θηραμάτων, λιγότερες ζημιές από τα θηράματα, καλύτερες δυνατότητες ερασιτεχνικής αλιείας χάρη στη φιλικότερη προς τους ποταμούς δασοπονία, μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον, φιλικότερες προς τη φύση και λιγότερο δαπανηρές δασοκομικές μέθοδοι, βελτιωμένες συνθήκες εδάφους κλπ.). Ωστόσο, υπάρχουν αναπόφευκτα ορισμένα μέτρα διατήρησης τα οποία πράγματι συνεπάγονται κόστος, επειδή προϋποθέτουν τη διάθεση πρόσθετου ανθρώπινου δυναμικού, απαιτούν νέες επενδύσεις σε νέες υποδομές ή εξοπλισμό, ή επειδή μειώνουν τις εμπορικές ευκαιρίες που έχει στη διάθεσή του ο ιδιοκτήτης. Αυτά πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση.

Η Επιτροπή συνιστά ιδιαίτερος να παρέχεται, στο πλαίσιο των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000, και μια εκτίμηση του κόστους εφαρμογής καθενός από τα μέτρα διατήρησης που έχουν προσδιοριστεί για την εκάστοτε περιοχή, καθώς και να εξετάζονται επίσης όλες οι πιθανές πηγές χρηματοδότησης σε τοπικό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, τόσο από δημόσιες όσο και από ιδιωτικές πηγές. Συνιστάται επίσης να διερευνάται η δυνατότητα χρήσης καινοτόμων καθεστώτων αυτοχρηματοδότησης (π.χ. μέσω της πώλησης προϊόντων Natura 2000, του οικοτουρισμού, ενισχύσεων για τη διατήρηση της ποιότητας των υδάτων κλπ).

Ειδικότερα, τα κυριότερα ταμεία της ΕΕ που στηρίζουν τις βασικές πολιτικές της ΕΕ (περιφερειακή ανάπτυξη, συνοχή, κοινωνική πολιτική, γεωργία και αγροτική ανάπτυξη, θαλάσσια και αλιευτική πολιτική) ενσωματώνουν συναφείς στόχους και μέτρα για τη στήριξη της εφαρμογής και της ανάπτυξης των οδηγιών για τους οικοτόπους και τα πτηνά και του δικτύου Natura 2000. Στο τρέχον δημοσιονομικό πλαίσιο, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) υποστηρίζουν μια σειρά από θεματικούς στόχους στους οποίους περιλαμβάνεται η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση της αποδοτικότητας ως προς τους πόρους. Οι εν λόγω θεματικοί στόχοι εξειδικεύονται σε ειδικές προτεραιότητες για κάθε ΕΔΕΤ. Στις επενδυτικές προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ταμείου Συνοχής περιλαμβάνεται η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και η προώθηση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων και μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου NATURA 2000, και των πράσινων υποδομών.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας στηρίζει την προστασία και την αποκατάσταση της υδρόβιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων και περιλαμβάνει διάφορα

μέτρα που αποσκοπούν να συμβάλουν στη διατήρηση των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται από τις οδηγίες για τη φύση καθώς και στη διαχείριση, την αποκατάσταση και την παρακολούθηση των περιοχών Natura 2000.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) περιλαμβάνει μεταξύ προτεραιοτήτων την αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοκομία, με έμφαση στην αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000.

5.4.4 -Το δίκτυο Natura 2000 ως ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης

Κάθε σχέδιο που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε μια περιοχή Natura πρέπει να υπόκειται σε δέουσα εκτίμηση του δυνητικού του αντίκτυπου στην ακεραιότητα της περιοχής σε συνάρτηση με τους στόχους διατήρησής της. Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ) παρέχει ένα εργαλείο για την αξιολόγηση, την πρόληψη και τον μετριασμό των δυνητικών επιπτώσεων στις απαιτήσεις διατήρησης των περιοχών Natura 2000 εφόσον συνδυάζει την επαρκή εξέταση των δυνητικών επιπτώσεων στις ΠΠ με τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους όσον αφορά τη δέουσα εκτίμηση. Οι οδηγίες για τη φύση αλληλεπιδρούν με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ με διάφορους τρόπους. Οι εν λόγω πολιτικές λαμβάνουν υπόψη τις διατάξεις για την προστασία της φύσης οι οποίες ισχύουν στην ΕΕ και στηρίζουν την εφαρμογή τους.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική⁹⁵ (ΚΑΠ) περιλαμβάνει μια σειρά από διατάξεις για την προστασία και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων, («Οικολογικός προσανατολισμός»), που περιλαμβάνουν τη διατήρηση μόνιμων βοσκοτόπων και διαφόρων οικολογικά επωφελών στοιχείων σε συγκεκριμένες περιοχές οικολογικής εστίασης, καθώς και άλλα συναφή μέτρα.

Η κοινή αλιευτική πολιτική⁹⁶ (ΚΑΛΠ) περιλαμβάνει επίσης μια σειρά μέτρων για τη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων ειδικών διατάξεων για τη

---

⁹⁵Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με την γεωργία και την διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλες τις εκβάσεις που προκύπτουν, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή προϊόντων, η χρήση του εδάφους και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο. Άρχισε να ισχύει το 1962, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), προδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές αλλά και τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών και την, κατ' επέκταση, εξασφάλιση λογικού βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.

⁹⁶Η ΚΑΛΠ είναι ένα σύνολο κανόνων για τη διαχείριση των ευρωπαϊκών αλιευτικών στόλων και τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων. Έχει σχεδιαστεί για τη διαχείριση κοινών πόρων και παρέχει σε όλους τους ευρωπαϊκούς αλιευτικούς στόλους ίση πρόσβαση στα ύδατα και τις αλιευτικές ζώνες της ΕΕ, διασφαλίζοντας έτσι τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ αλιέων.

θέσπιση μέτρων διαχείρισης της αλιείας για τις περιοχές του Natura 2000 και άλλες προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές.

Όσον αφορά τις πολιτικές για τις μεταφορές και την ενέργεια, οι διατάξεις για την προστασία της φύσης λαμβάνονται υπόψη στο επίπεδο του προγραμματισμού και ιδίως στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων. Η Επιτροπή έχει εκδώσει ειδικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές και το δίκτυο Natura 2000 και σχετικά με τις εξελίξεις στον τομέα της **αιολικής ενέργειας**⁹⁷ σε σχέση με το δίκτυο Natura 2000⁹⁸.

5.4.5 - Οι δραστηριότητες αναψυχής στις περιοχές Natura 2000.

Οι άνθρωποι θέλουν να περνούν χρόνο στη φύση για διάφορους λόγους. Πολλοί επιθυμούν να χαλαρώσουν σε ένα ήσυχο και γραφικό περιβάλλον, άλλοι θέλουν να εξερευνήσουν νέες περιοχές ή να ασχοληθούν με μια σειρά από δραστηριότητες στη φύση όπως κολύμβηση, πεζοπορία, ποδηλασία, ψάρεμα, κυνήγι κλπ. Όποια και αν είναι η προτίμησή μας, το δίκτυο Natura 2000 μας δίνει μοναδικές ευκαιρίες να ανακαλύψουμε και να απολαύσουμε την πλούσια φυσική κληρονομιά της Ευρώπης. Αυτές οι δραστηριότητες αναψυχής είναι συμβατές με τις διατάξεις της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τα πτηνά, εφόσον δεν παραβιάζουν τους οικοτόπους και τα είδη που ζουν σε αυτούς. Το ζητούμενο είναι ο προσεκτικός σχεδιασμός και η συνετή αξιοποίηση των πόρων ώστε οι δραστηριότητες αυτές να μην καταστρέψουν τελικά τους πόρους από τους οποίους εξαρτάται η ύπαρξή τους.

5.4.6 - Το παράδειγμα των Πρέσπών.

Οι Λίμνες Πρέσπες⁹⁹ στην Ελλάδα είναι ένας πόλος έλξης για τους φυσιολάτρες ευρισκόμενες σε απομακρυσμένη περιοχή των Βαλκανίων. Οι Πρέσπες είναι δύο λίμνες γλυκού νερού που χωρίζονται ανάμεσα στην Ελλάδα, την Αλβανία και την ΒΜ (ΠΓΔΜ). Οι κρυστάλλινες αυτές λίμνες που περιβάλλονται από ψηλά βουνά είναι εξαιρετικά πλούσιες σε άγρια χλωρίδα και

---

⁹⁷ Αιολική ενέργεια ονομάζεται η ενέργεια που παράγεται από την εκμετάλλευση του ανέμου. Η ενέργεια αυτή χαρακτηρίζεται "ήπια μορφή ενέργειας" και περιλαμβάνεται στις "καθαρές" πηγές, όπως συνηθίζονται να λέγονται οι πηγές ενέργειας που δεν εκπέμπουν ή δεν προκαλούν ρύπους.

⁹⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

⁹⁹ Οι Πρέσπες αποτελούν διάσημη για το φυσικό της κάλλος τριεθνή ορεινή λιμναία περιοχή στα βορειοδυτικά σύνορα της Ελλάδας με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία. Βρίσκονται σε υψόμετρο 857 μέτρων η Μικρή Πρέσπα και περίπου 852 μέτρα η Μεγάλη, με δεσπόζοντα σημεία τους την ύπαρξη των δύο λιμνών: την Μεγάλη Πρέσπα που χωρίζεται ανάμεσα στην Ελλάδα, τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία και την Μικρή Πρέσπα η οποία ανήκει κυρίως στην Ελλάδα (τα 43,5 περίπου τ.χλμ.) ενώ το μικρότερο τμήμα της (λιγότερο από 4 τ.χλμ.), προς τα δυτικά, ανήκει στην Αλβανία. Λόγω της καθόδου της στάθμης του νερού στη Μικρή Πρέσπα, το μέρος που ανήκει στην Αλβανία, έχει σχεδόν εξαφανιστεί.

πανίδα, φιλοξενούν πολλά σπάνια και ενδημικά είδη, όπως ο αργυροπελεκάνος¹⁰⁰, που έχει στις λίμνες αυτές τη μεγαλύτερη αναπαραγωγική αποικία στον κόσμο. Παρά το γεγονός ότι εξακολουθούν να είναι δυσπρόσιτες, οι λίμνες αποτελούν όλο και περισσότερο πόλο έλξης για τους φυσιολάτρες, χάρη στη διεθνή φήμη τους ως κέντρων βιοποικιλότητας. Εκεί δεν υπάρχουν μεγάλα ξενοδοχεία, αλλά ο τουρισμός βασίζεται σε μικρές οικογενειακές και αγροτικές επιχειρήσεις που στηρίζουν την τοπική οικονομία. Οι επιχειρήσεις έχουν δημιουργήσει εμπορικό σήμα για τα προϊόντα τους —Προϊόντα Πάρκου Πρεσπών— και τα οποία πωλούν και εκτός της περιοχής. (Εικ. 11).

Εικόνα 11: Υγροβιότοποι (Πάρκο Πρεσπών)

5.4.7 - Οι περιορισμοί στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 – Τα Αιολικά Πάρκα.

Περιορισμοί.

- α) Απαγορεύεται η εγκατάσταση ιδιαιτέρως οχλουσών και επικίνδυνων βιομηχανικών εγκαταστάσεων που εμπίπτουν στις διατάξεις της Οδηγίας 96/82/ΕΚ (Seveso)¹⁰¹.
- β) Απαγορεύεται η εγκατάσταση βιομηχανικών εγκαταστάσεων υψηλής όχλησης¹⁰²,
- γ) Απαγορεύεται η χωροθέτηση Βιομηχανικών, Βιοτεχνικών και Επιχειρηματικών Περιοχών, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (Ν. 3937/2011 άρθρο 9).
- δ) Απαγορεύεται η εντατική άσκηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και η χρήση μη φιλικών στο περιβάλλον μεθόδων παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.
- ε) Απαγορεύεται η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων, πλην όσων ενημερώνουν τον επισκέπτη για την περιοχή ή προωθούν τις ήπιες φυσιολατρικές δραστηριότητες.

¹⁰⁰Ο αργυροπελεκάνος (*Pelecanus crispus*) είναι ένα υδρόβιο πτηνό της οικογένειας των Πελεκανιδών. Αναπαράγεται στη νοτιοανατολική Ευρώπη, την Ασία και την Κίνα σε βάλτους και ρηχές λίμνες.

¹⁰¹Η Κοινοτική Οδηγία SEVESO αφορά τα θέματα ασφάλειας των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και τα Βιομηχανικά Ατυχήματα Μεγάλης Έκτασης (BAME). Αποτελεί το βασικό εργαλείο για τον προσδιορισμό του κινδύνου BAME και την εκτίμηση των επιπτώσεων αυτών στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Η Κοινοποίηση και Μελέτη Ασφαλείας – Νομοθεσία SEVESO – αφορά σε κανόνες, μέτρα και όρους για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών σε εγκαταστάσεις. Κ.Υ.Α 172058/2016 (εναρμόνιση με Seveso III).

¹⁰²όπως αυτές ορίζονται στο Παράρτημα της ΚΥΑ 13727/724/2003 (ΦΕΚ Β, 1087/5.8. 03).

στ) Απαγορεύεται η θήρα στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας.

ζ) Απαγορεύεται η αλιεία με συρόμενα εργαλεία σε λιβάδια Ποσειδωνίας¹⁰³ και η αλιεία με συρόμενα εργαλεία σε περιοχές με κοραλλιογενείς σχηματισμούς επίπεδου και εδραίου τύπου αντίστοιχα¹⁰⁴

η) Απαγορεύεται η εγκατάσταση και λειτουργία ιχθυοκαλλιεργειών εντατικής μορφής. Ειδικότερα, απαγορεύεται πλήρως η εγκατάσταση και λειτουργία ιχθυοκαλλιεργειών σε περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας (οικότοπος προτεραιότητας 1120).

θ) Απαγορεύεται το αγκυροβόλιο σε περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας (οικότοπος προτεραιότητας 1120) και σε περιοχές με κοραλλιογενείς σχηματισμούς (ύφαλοι - οικότοπος 1170).

Εγκαταστάσεις Μονάδων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Αιολικά Πάρκα¹⁰⁵.

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων χορηγείται από τον Υπουργό ΥΠΕΝ ύστερα από γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Βιοποικιλότητας του Υπουργείου που αφορά την επιστημονική τεκμηρίωση για τις επιπτώσεις του σχεδίου ή έργου ή δραστηριότητας στην κατάσταση διατήρησης της περιοχής και τα αντισταθμιστικά μέτρα και όρους ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων αυτών. Με την ίδια διαδικασία επιτρέπεται η εγκατάσταση μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η δημιουργία αιολικών πάρκων. Ειδικότερα, κατά τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων σε ΖΕΠ, η ορνιθολογική μελέτη που προβλέπεται¹⁰⁶ περιλαμβάνει ανάλυση των αποτελεσμάτων προηγούμενης παρακολούθησης της ορνιθοπανίδας της περιοχής και λαμβάνεται υπόψη κατά την τεχνική μελέτη του αιολικού πάρκου για τη χωροθέτηση των ανεμογεννητριών, σε συνδυασμό με τα ήδη υφιστάμενα Αιολικά Πάρκα εντός της ίδιας Ζώνης.

Κατά τη διαδικασία της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Σχετ. παρακάτω Διάγραμμα) των μονάδων του μπορούν να ζητούνται από τους ενδιαφερόμενους πρόσθετα στοιχεία, τα οποία κρίνονται ως αναγκαία για την ολοκληρωμένη περιβαλλοντική εκτίμηση σε συνδυασμό με άλλες ήδη υφιστάμενες εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ της ίδιας περιοχής. Βάσει της προαναφερόμενης εκτίμησης και των πρόσθετων στοιχείων, ο Υπουργός ΥΠΕΝ συνεκτιμά τη συνεργιστική δράση σε συνδυασμό με τις προϋπάρχουσες εγκαταστάσεις

---

¹⁰³(οικότοπος προτεραιότητας 1120)

¹⁰⁴(ύφαλοι - οικότοπος 1170).

¹⁰⁵Σχετική Νομοθεσία Ν. 3468/2006, Ν.3851/2010, Ν. 4001/2011, Ν. 4203/2013

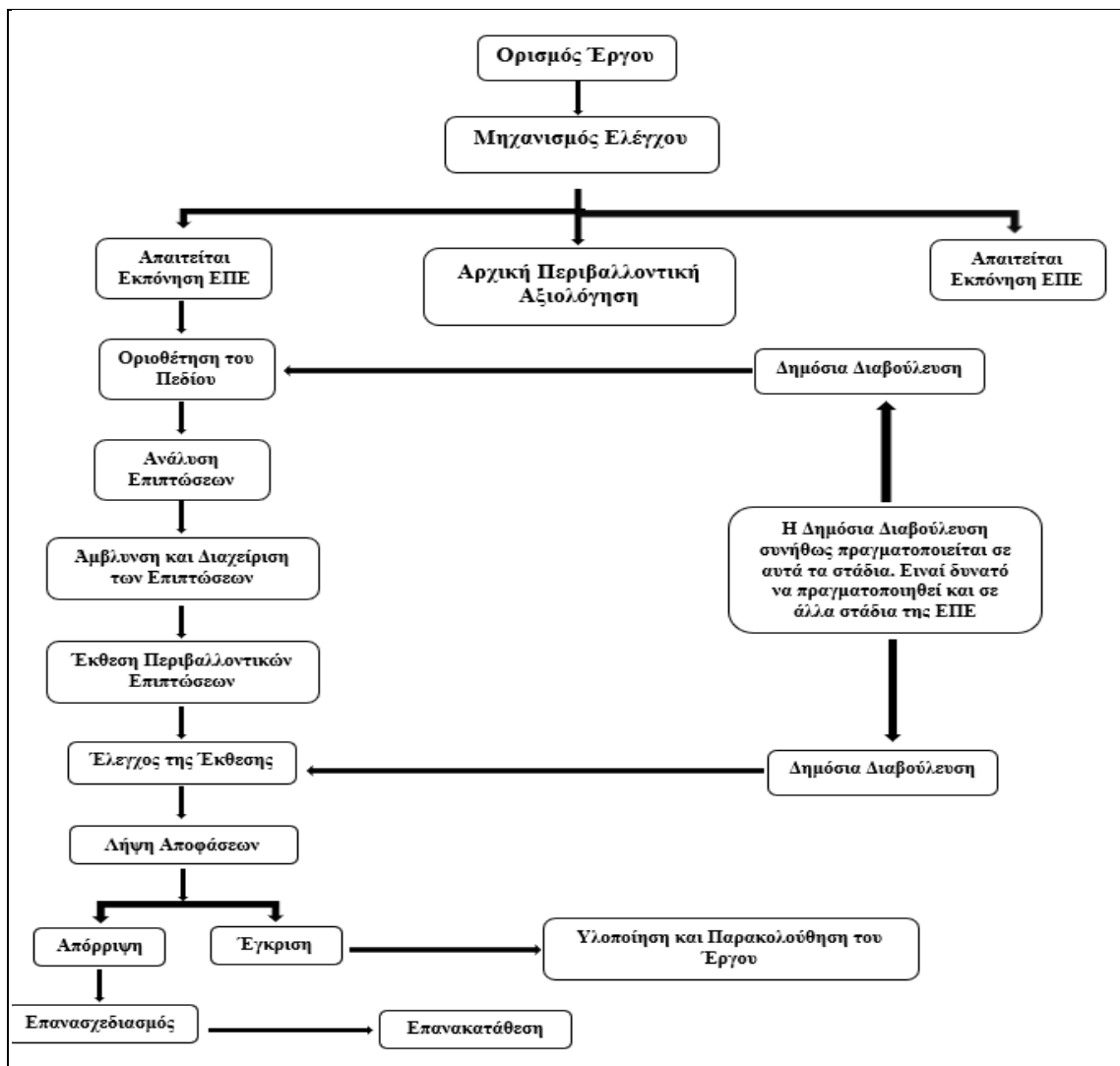
¹⁰⁶Στη παρ. 3 του αρ. 6 της ΚΥΑ 49828/ ΦΕΚ Β' 2464/3.12.2008

ΑΠΕ εντός της ίδιας περιοχής και να αρνείται τη χωροθέτηση μόνο εφόσον τεκμηριώνεται επιστημονικά ότι δεν λαμβάνονται επαρκή αντισταθμιστικά μέτρα και ότι υφίσταται σημαντική απειλή για την κατάσταση διατήρησής της. (Εικ. 12).

Εικόνα 12: Αιολικά Πάρκα

Διάγραμμα Διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (UNEP, 2002)

5.4.8 - Παρεχόμενες υπηρεσίες στην κοινωνία οικοσυστήματος περιοχών Natura 2000.

Οι προστατευόμενες περιοχές παρέχουν μια σειρά από οφέλη (άμεσα και έμμεσα), που αναφέρονται ως «υπηρεσίες οικοσυστήματος»¹⁰⁷. Το δίκτυο Natura 2000 παρέχει οφέλη στην κοινωνία και στην οικονομία μέσω μιας σειράς οικοσυστημικών υπηρεσιών. Σε αυτές περιλαμβάνεται η παροχή υλικών πόρων όπως το νερό ή οι βιώσιμες καλλιέργειες και η βιώσιμη ξυλεία (προμηθευτικές υπηρεσίες) και διεργασίες που ρυθμίζουν την ποιότητα του νερού και του αέρα ή προλαμβάνουν φυσικούς κινδύνους όπως οι πλημμύρες και η διάβρωση του εδάφους και μετριάζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής με την αποθήκευση και δέσμευση άνθρακα.¹⁰⁸ Οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 προσφέρουν επίσης πολιτιστικές υπηρεσίες, φιλοξενώντας δραστηριότητες αναψυχής ή τουριστικές δραστηριότητες ή συμβάλλοντας στη

¹⁰⁷Σακελλάρη Μαρία. 2015. Διατήρηση, διαχείριση και ανάπτυξη των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη (Τεχνικός οδηγός)

¹⁰⁸(ρυθμιστικές υπηρεσίες).

διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας. Οι επισκεπτοημέρες σε περιοχές Natura 2000 υπολογίζεται ότι ανέρχονται σε 1,2 έως 2,2 δισ. κάθε χρόνο και η αξία των αντίστοιχων οφελών σε όρους αναψυχής είναι 5 έως 9 δισ. ευρώ ετησίως¹⁰⁹.

Πρόσφατες μελέτες με πρωτοβουλία της Ε. Επιτροπής αξιολόγησαν και εκτίμησαν το συνολικό οικονομικό όφελος που παρέχεται από το δίκτυο Natura 2000. Η αξία του εν λόγω οφέλους από περιοχές του χερσαίου τμήματος του δικτύου Natura 2000 — υπολογιζόμενη με βάση τις υπάρχουσες μελέτες σε επιμέρους περιοχές και την αξία των υπηρεσιών που παρέχουν διάφοροι οικότοποι — εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 200 έως 300 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως αυτή τη στιγμή (δηλ. 2% με 3% του ΑΕΠ της ΕΕ)¹¹⁰. Το ύψος αυτό θα πρέπει να εκληφθεί ως μια πρώτη ενδεικτική εκτίμηση του μεγέθους των ετήσιων οφελών και όχι ως ένα ακριβές αποτέλεσμα.

Στην Ευρώπη, περίπου 4,4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας και 405 δισεκατομμύρια EUR ετήσιων κύκλων εργασιών, εξαρτώνται άμεσα από την διατήρηση υγιών οικοσυστημάτων, σημαντικό μέρος των οποίων βρίσκεται εντός του δικτύου Natura 2000¹¹¹. Παρότι αυτά τα αριθμητικά στοιχεία είναι μια πρώτη εκτίμηση, τα προκαταρκτικά αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι τα οικονομικά οφέλη που προσφέρει το δίκτυο Natura 2000 υπερτερούν κατά πολύ του κόστους που συνδέεται με τη διαχείριση και την προστασία του σημαντικού αυτού πόρου. Το τελευταίο υπολογίζεται σε περίπου 5,8 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, ένα πολύ μικρό μέρος της δυναμικής αξίας για την κοινωνία¹¹². Διασφαλίζοντας την προστασία των περιοχών Natura 2000 και καθιστώντας υποχρεωτικά τα μέτρα διατήρησης, το δίκτυο ενισχύει τη λειτουργία των οικοσυστημάτων, τα οποία με τη σειρά τους αποφέρουν οφέλη.

5.4.9 - Παραδείγματα σε όφελος κοινωνίας και οικονομίας.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Το Natura 2000 ήδη αποδεικνύεται σημαντική κινητήριος δύναμη για πολλές τοπικές οικονομίες μέσω της προσέλκυσης τουριστών, των οποίων οι δαπάνες στηρίζουν τις τοπικές οικονομίες. Εκτιμάται ότι οι δαπάνες στις οποίες προβαίνουν οι επισκέπτες των περιοχών του δικτύου Natura 2000 κυμαίνονται περίπου σε 50–85 δισ. EUR/έτος.¹¹³ Εάν ληφθούν υπόψη μόνον οι δαπάνες εκείνων των επισκεπτών που συνδέονται συγκεκριμένα με τον χαρακτηρισμό των περιοχών Natura 2000 (σε αντιδιαστολή με τις φυσικές ζώνες εν γένει), το εύρος των δαπανών κυμαίνεται σε 9–20 δισ. EUR/έτος το 2006, που παράγονται από περίπου 350 εκατομμύρια ημέρες

---

¹⁰⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή.2012. Δελτίο Πληροφοριών. Τα οικονομικά οφέλη του Δικτύου Natura 2000.(σελίδα 4)

¹¹⁰Ομοίως όπως προηγούμενο

¹¹¹Ομοίως όπως προηγούμενο.

¹¹²Ομοίως όπως προηγούμενο.

¹¹³(Αναφορά στο έτος 2006)Ευρωπαϊκή Επιτροπή.2012. Δελτίο Πληροφοριών. Τα οικονομικά οφέλη του Δικτύου Natura 2000.(σελίδα 5).

υποδοχής επισκεπτών. Η συνολική δαπάνη που παράγεται από τους κλάδους τουρισμού και αναψυχής στηρίζεται από 4,5 έως 8 εκατομμύρια θέσεις πλήρους απασχόλησης. Τα οφέλη που δημιουργούνται από τους επισκέπτες σε σχέση με το Natura 2000 στηρίζουν από 800.000 έως 2 εκατομμύρια θέσεις πλήρους απασχόλησης, επί συνόλου περίπου 13 εκατομμυρίων θέσεων πλήρους απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού εντός της ΕΕ των 27¹¹⁴. Επιπλέον, οι προστατευόμενες ζώνες μπορούν να παράσχουν πρόσθετα οφέλη στην τοπική και περιφερειακή οικονομία, προσελκύοντας εισροές επενδύσεων και ενισχύοντας την τοπική εικόνα και την ποιότητα ζωής.

ΥΔΑΤΑ.¹¹⁵

Μπορεί να επιτευχθεί εξοικονόμηση χρημάτων μέσω της αξιοποίησης του φυσικού κεφαλαίου, εξοικονομώντας το κόστος καθαρισμού των υδάτων και παροχής ύδρευσης. Ο καθαρισμός των υδάτων και η παροχή ύδρευσης αποτελούν σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχονται από τα φυσικά οικοσυστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προστατευόμενων ζωνών όπως οι περιοχές Natura 2000. Διάφορες μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις, μεταξύ των οποίων το Μόναχο, το Βερολίνο, η Βιέννη, το Όσλο, η Μαδρίτη, η Σόφια, η Ρώμη και η Βαρκελώνη επωφελούνται από τη φυσική διήθηση με διάφορους τρόπους. Οι δήμοι αυτοί εξοικονομούν χρήματα από την επεξεργασία των υδάτων χάρη στη φυσική επεξεργασία που προσφέρουν τα οικοσυστήματα. Η εξοικονόμηση μπορεί να μετακυλιστεί στους καταναλωτές, οδηγώντας σε χαμηλότερο κόστος υπηρεσιών κοινής ωφελείας στους κατοίκους της ΕΕ. Τα στοιχεία από τέσσερις ευρωπαϊκές πόλεις, συγκεκριμένα το Βερολίνο, τη Βιέννη, το Όσλο και το Μόναχο, παρέχουν μια εικόνα των οφελών που προσφέρουν οι προστατευόμενες ζώνες για τον καθαρισμό των υδάτων και την παροχή ύδρευσης. Με τη χρήση της μεταφοράς οφελών, μπορεί να εκτιμηθεί ότι τα ετήσια οικονομικά οφέλη από τον καθαρισμό των υδάτων κυμαίνονται από 7 έως 16 εκατ. EUR, ενώ από την παροχή ύδρευσης από 12 έως 91 εκατ. EUR ανά πόλη. Τα μέσα κατά κεφαλήν οφέλη κυμαίνονται από 15 έως 45 EUR ανά έτος τόσο για τον καθαρισμό των υδάτων όσο και για την παροχή ύδρευσης συνδυαστικά για τις τέσσερις ευρωπαϊκές πόλεις που αποτέλεσαν αντικείμενο ανάλυσης, σε

---

¹¹⁴(το 2008).

¹¹⁵Οι κύριες πίεςεις στα επιφανειακά νερά είναι υδρομορφολογικές (40%), διάχυτες γεωργικές πηγές (38%), ατμοσφαιρική απόθεση (38%) και ακολουθούν σημειακές πηγές ρύπανσης (18%) και απολήψεις νερού (7%). (2018) έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΟΥΛΙΚΙΔΗΣ – ΜΑΘΗΜΑ Η ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΑ 2000/60/ΕΚ)

σύγκριση με τους μέσους οικιακούς λογαριασμούς νερού, της τάξεως των 200 EUR ανά έτος στην περίπτωση της Γερμανίας¹¹⁶.

5.4.10 Τα Υ/Η Φράγματα στις Προστ. Περιοχές – Η περίπτωση των Βαλκανικών Χωρών.

1. Η Ανάπτυξη Υδροηλεκτρικών Φραγμάτων στις Βαλκανικές Χώρες.

Από το 2012, παρατηρείται ταχεία ανάπτυξη σχεδίων Υ/Η ενέργειας σε ολόκληρη τη Βαλκανική Χερσόνησο. Εκτός από τις ακμάζουσες χώρες όπως η Αλβανία (επίσης για μεγαλύτερα Υ/Η) και αργότερα η Βοσνία και Ερζεγοβίνη (για μικρούς και μεσαίους Υ/Η), η Σερβία, το Κοσσυφοπέδιο, η Βόρεια Μακεδονία και το Μαυροβούνιο ξεχωρίζουν επίσης. Στις χώρες της ΕΕ (Σλοβενία, Κροατία, Βουλγαρία και Ελλάδα¹¹⁷) η επιπρόσθετη ανάπτυξη είναι αργή, αλλά ορισμένα μεγαλύτερα έργα όπως εκείνα στο Sava στη Σλοβενία ή του Iskar στη Βουλγαρία πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Εκτός από τα παραδοσιακά φράγματα αποθήκευσης, η δημιουργία Υ/Η άντλησης νερού είναι συχνή και ακμάζουσα, ιδιαίτερα σε μικρότερα ποτάμια και ακόμη και κολπίσκους. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ο κύριος όγκος του νερού του ποταμού μειώνεται δραματικά σε μήκος δεκάδων, συνολικά ακόμη και εκατοντάδων χιλιομέτρων, η οικολογική ζημία είναι και θα είναι εκτεταμένη. Το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών, και κυρίως το προγραμματισμένο δίκτυο σε χώρες εκτός ΕΕ επηρεάζεται από πολλές κατασκευές και σχέδια υδροηλεκτρικής ενέργειας. Η ανάλυση ακόμη και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δείχνει μεγάλο αριθμό Υ/Η σε προστατευόμενες περιοχές¹¹⁸.

Σε πολλές βαλκανικές χώρες, ο αναπτυσσόμενος τομέας της Υ/Η ενέργειας αφηγά τις φιλοδοξίες της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ να βελτιώσει την κατάσταση των ποταμών σύμφωνα με την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα και να επανασυνδέσει 25.000 χιλιόμετρα ποταμών αφαιρώντας φράγματα και συστήματα υδροληψίας. Από την άλλη πλευρά, η πίεση της επιχειρηματολογίας για την αλλαγή του κλίματος και των πολιτικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ενθαρρύνει τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη. Η Υ/Η ενέργεια θα μπορούσε να εμπίπτει στις μορφές ενέργειας «μετάβασης», όπως συζητήθηκε πρόσφατα στην επιτροπή της ΕΕ, πράγμα που σημαίνει ότι μακροπρόθεσμα η Υ/Η ανάπτυξη δεν θα λάβει την ίδια προσοχή και επιδοτήσεις με άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική και η ηλιακή. Αυτό θα μπορούσε να

---

¹¹⁶Επιτροπή. Χρηματοδότηση του Natura 2000 Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 2012. Δελτίο Πληροφοριών. Τα οικονομικά οφέλη του Δικτύου Natura 2000. (σελίδα 5).

¹¹⁷Μικροί Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί (ΜΥΗΣ), Υπουργική Απόφαση Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΑΠΕΕΚ/114746/4230ΦΕΚ 5291/Β/1-12-2020 Κανονισμός Βεβαιώσεων Παραγωγού Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ και Βεβαιώσεων Παραγωγού Ηλεκτρικής Ενέργειας Ειδικών Έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και Συμπαρογωγή Ηλεκτρισμού -Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ).

¹¹⁸Νοέμβριος 2020 Αναφορά από τον UlrichSchwarz, FluviusVienna

μειώσει την υψηλή πίεση στα τελευταία εναπομείναντα ελεύθερα ρέοντα ποτάμια στα Βαλκάνια. Επίσης, μια αυστηρή πολιτική προστατευόμενης περιοχής θα μπορούσε να επιβραδύνει τις περαιτέρω εξελίξεις, όπως παρατηρήθηκε στην Κροατία. Στην Αλβανία, η ανάπτυξη της Υ/Η ενέργειας έχει επιταχυνθεί ιδιαίτερα, με πολλά μεγαλύτερα ποτάμια, όπως το Ντέκολλ, τους κύριους παραπόταμους του Μάτι και της μεγάλης λεκάνης απορροής του Δρίνου, να διακόπτονται τώρα από τεράστια και μεσαία φράγματα. Αυτό καθιστά ακόμη πιο επιτακτικόντα σταματήσει η προβλεπόμενη ανάπτυξη Υ/Η ενέργειας στο Vjosa (Αώο), όπως υποστηρίζει διεθνής συνασπισμός για τη δημιουργία ενός «Εθνικού Πάρκου WildRiver» καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας του, προκειμένου να προστατευθεί ένα από τα τελευταία ελεύθερα ρέοντα ποτάμια της Ευρώπης¹¹⁹. Η ανάπτυξη μικρών και μεσαίων Υ/Η στην Αλβανία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη οδηγεί σε δεκάδες, ακόμη και εκατοντάδες χιλιόμετρα κατακερματισμένων ποταμών, ενώ το νερό μεταφέρεται εν μέρει μέσω αγωγών πέρα από τα όρια των λεκανών απορροής.

Ο αριθμός των υδροηλεκτρικών σταθμών σε προστατευόμενες περιοχές αυξάνεται επίσης. Παρά τον προσωρινό προσδιορισμό προστατευόμενων περιοχών, οι προηγούμενοι προγραμματισμένοι Υ/Η ανήκουν τώρα στα όρια προστατευόμενων περιοχών, όπως για παράδειγμα στην Αλβανία, τη Βόρεια Μακεδονία ή τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Αυτό αντικατοπτρίζεται από το μεγάλο αριθμό έργων υπό υλοποίηση στο Emerald/προτεινόμενες 8 περιοχές Natura2000. Αν και το καθεστώς κατανομής και προστασίας είναι πολύ ετερογενή, το 45% όλων των υδροηλεκτρικών σταθμών εμπίπτουν σε προστατευόμενες περιοχές¹²⁰.

---

¹¹⁹ Ο Αώος έχει μήκος 300 χλμ. Πηγάζει από την Βόρεια Πίνδο στην Ελλάδα, περνάει από την Αλβανία και εκβάλλει στην Αδριατική Θάλασσα. Είναι ένας από τους τελευταίους ποταμούς, που δεν έχουν ανθρώπινες παρεμβάσεις, με εξαίρεση το φράγμα της ΔΕΗ, κοντά στις πηγές του στο Μέτσοβο. Το ανέγγιχτο ποτάμι φιλοξενεί πάνω από 1000 διαφορετικά είδη. Η σημασία του ξεπερνά τα στενά όρια της Αλβανίας. Σχέδια για την κατασκευή πάνω από 30 υδροηλεκτρικών φραγμάτων απειλούν αυτό το πολύτιμο οικοσύστημα. Όπως και για τα περισσότερα ποτάμια στον κόσμο, έτσι και για τον Αώο, η μεγαλύτερη απειλή είναι η υδροηλεκτρική ενέργεια. Ο καθηγητής Αλέκο Μίχο από το Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου των Τιράνων τονίζει: «Τα ποτάμια είναι διάδρομοι για τη μετανάστευση των αποδημητικών ειδών. Εμποδίζοντας τη ροή του ποταμιού με ένα φράγμα, ο διάδρομος αυτός παύει να υπάρχει. Το ίδιο και οι οικοτόποι και τα είδη. Θα χαθεί όλη η βιοποικιλότητα». Μια πολυεθνική κινητοποίηση ζητά να δοθεί στον ποταμό καθεστώς Εθνικού Πάρκου, έτσι ώστε να υπάρξει ένα πλαίσιο προστασίας. Αυτό θα σταματήσει όλα τα έργα κατασκευής φραγμάτων κατά μήκος του: «Αυτό ζητούμε! Από όλους τους φυσικούς πόρους που εκμεταλλευόμαστε, ας προστατέψουμε αυτό το ποτάμι» εξηγεί ο καθηγητής Αλέκο Μίχο από το Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου των Τιράνων. Η Δρ. Κάθι ΜακΚίνον, Πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για τις Προστατευόμενες Περιοχές της Διεθνούς Ένωσης Προστασίας της Φύσης (IUCN) υπογραμμίζει: «Έχουμε την σπάνια ευκαιρία να προστατεύσουμε έναν από τους τελευταίους άγριους ποταμούς ελεύθερας ροής. Είναι ένα κεφάλαιο για την Ευρώπη αλλά και μια συμβολή στην παγκόσμια προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος».

¹²⁰ Νοέμβριος 2020. Έκθεση Ulrich Schwarz, Βιέννη. UlrichSebastianSchwarz .Γερμανός θεωρητικός φυσικός (διδάσκει στατιστική φυσική και βιοφυσική στο Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg).

Η πραγματική προστασία τους είναι αδύναμη, παρόμοια με τις περισσότερες περιοχές του Emerald σε αυτές τις χώρες. Σε αντίθεση με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, για τη Σερβία δεν διατίθενται πρόσφατες πρόσθετες προτάσεις για περιοχές Natura2000 (μόνο περιοχές Emerald). Όλα τα δεδομένα βρίσκονται καταχωρημένα και σε μορφές και χάρτες GIS και σε διαδραστικό διαδικτυακό χάρτη¹²¹.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Καμία άλλη χώρα με εξαίρεση την Αλβανία δεν υπόκειται σε τόση εντατική εκμετάλλευση υδροηλεκτρικής ενέργειας όπως η Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Ειδικά η κατασκευή μικρότερων Υ/Η (0,1-10 MW) έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τελευταία χρόνια. Επίσης, δύο μεγαλύτερα έργα βρίσκονται υπό υλοποίηση, παρόλο που οι κατασκευές φαίνεται να έχουν καθυστερήσει τους τελευταίους μήνες. Κρίσιμα παραδείγματα για νέα φράγματα μπορούν να βρεθούν σε πολλά μεσαίου μεγέθους ποτάμια, όπως το Lasva ή το Fojnica. Τα έργα στα παρθένα νερά του Νερέτβα φαίνεται να έχουν προς το παρόν σταματήσει, αλλά έργα κοντά στο Εθνικό Πάρκο Sutjeska βρίσκονται υπό εξέλιξη. Αρκετοί Υ/Η έχουν επίσης κατασκευαστεί σε μεγάλους παραπόταμους της Vrbas και της Bosna.

Βόρεια Μακεδονία.

Η ανάπτυξη των Μικρών Υ/Η στη Βόρεια Μακεδονία είναι αργή αλλά σταθερή και υπάρχουν ήδη πολλά έργα. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης ενός εθνικού αποσπάσματος του Οικολογικού Σχεδίου για τα Βαλκανικά Ποτάμια (Riverwatch & Euronatur 2018), οι τοπικοί συνάδελφοι έχουν συζητήσει το πρόβλημα της άντλησης νερού από πολλές μικρότερες λεκάνες απορροής και το γενικό πρόβλημα του ακριβούς εντοπισμού σημείων άντλησης, σωλήνων και ηλεκτρικοί οίκοι. Αυτό φαίνεται να είναι ένα γενικό πρόβλημα για τις περισσότερες γειτονικές χώρες, καθώς αυτοί οι τύποι Υ/Η είναι πολύπλοκοι, προκαλώντας σοβαρές ζημιές σε δεκάδες χιλιόμετρα μικρών ποταμών και κολπίσκων, ακόμη και ολόκληρων μικρών λεκανών απορροής.

Αλβανία

Η Αλβανία παραμένει η κορυφαία χώρα στον τομέα της υδροηλεκτρικής ανάπτυξης. Δεκάδες μεσαίου μεγέθους έργα έχουν υλοποιηθεί τα τελευταία χρόνια, και ακόμη και "προγραμματισμένα" έργα που είχαν προηγουμένως επισημανθεί ως κόκκινα στη βάση δεδομένων έχουν ήδη αλλάξει σε μαύρο - "λειτουργούν".

---

¹²¹ Hydropower Projects on Balkan Rivers 2020 Update. Δεδομένα ιστότοπος www.balkanrivers.net

2. Η Ανάπτυξη Υδροηλεκτρικών Φραγμάτων στην Ελλάδα.

Η εκμετάλλευση του υδροδυναμικού της Ελλάδας ήταν για δεκαετίες στρατηγική επιλογή. Ως το 2000 η ΔΕΗ ολοκλήρωσε δεκάδες έργα συνολικής ισχύος 3GW, παράλληλα οφέλη καθώς τα Υδροηλεκτρικά Έργα (ΥΗΕ) συνεισφέρουν: α) στην παραγωγή καθαρής εναλλακτικής ενέργειας (χωρίς εκπομπές CO₂), β) στην αντιπλημμυρική προστασία, γ) στην εκμετάλλευση των αποταμιευμένων υδάτων για ύδρευση, άρδευση και βιομηχανική χρήση, δ) στη δημιουργία μόνιμων και προσωρινών θέσεων εργασίας σε απομακρυσμένες και οικονομικά υποβαθμισμένες περιοχές, και ε) στην παράπλευρη ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων (ναυταθλητισμός, τουρισμός κ.α.) στην ευρύτερη περιοχή των έργων¹²². Παράλληλα, η κατασκευή και λειτουργία φραγμάτων προκαλεί πλήθος περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως διακοπή της συνέχειας των ποταμών (fragmentation), δραματική μείωση της μεταφοράς ιζημάτων με αποτέλεσμα την απώλεια γαιών στα δελταϊκά πεδία, διαταραχή της φυσικής διακύμανσης της παροχής και της υδροχημείας των κατάντη ποτάμιων τμημάτων, διάβρωση και τροποποίηση του ποτάμιου ενδιαίτηματος με αρνητικές συνέπειες στο οικοσύστημα, αλλοίωση των βιογεωχημικών δράσεων και τροποποίηση στη δομή και τις λειτουργίες του οικοσυστήματος, απειλή για τη βιοποικιλότητα και εξαφάνιση ειδών, παρεμπόδιση της κυκλοφορίας ψαριών, διαφοροποίηση των κλιματικών συνθηκών, απώλειες υδάτων λόγω εξάτμισης, ακόμα και απελευθέρωση αερίων του θερμοκηπίου¹²³. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκαλούν τα φράγματα σε συνδυασμό με τις περιβαλλοντικές ανησυχίες και την έλλειψη αξιόπιστης και αντικειμενικής πληροφόρησης των τοπικών κοινωνιών, ανέκοψαν την πορεία ανάπτυξης των έργων αυτών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: α) το ΥΗΕ Μεσοχώρας¹²⁴, έργου ολοκληρωμένου από το 2002, για το οποίο ως σήμερα δεν έχουν προχωρήσει οι απαραίτητες διαδικασίες για την έμφραξη και την πρώτη πλήρωση του Ταμιευτήρα και β) το Φράγμα Συκιάς, τμήμα του έργου ς της εκτροπής του Αχελώου, στο οποίο από το 2000 οι εργασίες με απόφαση του ΣτΕ έχουν διακοπεί. Αποτέλεσμα αυτών ήταν να ανακοπεί κατά μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη αυτών των έργων από το 2000 και μετά, που περιορίστηκε στην κατασκευή μικρών Υδροηλεκτρικών Σταθμών (ΥΗΣ) και του ΥΗΣ Ιλαρίωνα που εντάχθηκε σε εμπορική λειτουργία το 2017.

---

¹²² Τα φράγματα διαθέτουν αρχιτεκτονικά προτερήματα και πληθώρα θετικών αναφορών για προσέλκυση τουρισμού (Perez et al., 2013)

¹²³ Skoulikidis (2021). Mountainous areas and river systems. In E. Dimitriou & C. Papadaki (eds.) Environmental Water Requirements in Mountainous Areas, Elsevier, 1-50.

¹²⁴ Από τα παράδοξα και παράλογα της υδροηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα είναι το έργο της Μεσοχώρας (170 MW, 340 GWh/έτος, επένδυση 500 Μ€) στον Αχελώο ποταμό.

Ο Ωφέλιμος Όγκος των Ταμιευτήρων (ΩΟΤ) ανέρχεται σε 5,7 δις m³ περίπου. Στην Ελλάδα υπάρχει η δυνατότητα προσθήκης 14 νέων Έργων συνολικής ισχύος 2,100MW, με εκτιμώμενη ετήσια παραγωγή 3,900GWh εκ των οποίων τα 1,750GWh αφορούν την παραγωγή ενέργειας από αντλησιοταμίευση. Από τα 2,100MW περίπου τα 1,267MW αφορούν αντλησιοταμιευτικά έργα και 820MW συμβατικά ΥΗΣ. Πέντε έργα συνολικής ισχύος 1,000MW αφορούν έργα άλλων ιδιωτών (με το έργο του ΥΗΣ Συκιάς), ενώ για τα υπόλοιπα 9 έργα έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον η ΔΕΗ. Τα προτεινόμενα έργα βρίσκονται κυρίως κατά μήκος των τεσσάρων μεγάλων ποταμών της χώρας (Αλιάκμονας, Άραχθος, Αχελώος και Νέστος) και συμπληρώνουν / επεκτείνουν τα υφιστάμενα έργα με σημαντικά οφέλη στην περαιτέρω εκμετάλλευση των υδατικών πόρων. Η ανάπτυξη αντλησιοταμιευτικών θεωρείται αναγκαία στο μελλοντικό περιβάλλον με την ηλεκτροπαραγωγή να προέρχεται κυρίως από στοχαστικές ΑΠΕ, ενώ η ανάπτυξη νέων Έργων κατά μήκος ποταμών με υπάρχοντα ΥΗΣ και ΜΥΗΣ μειώνει το περιβαλλοντικό κόστος λόγω της βελτιστοποίησης αξιοποίησης των υπάρχοντων ΥΗΣ, λόγω της μείωσης της παραγωγής από σταθμούς μεγάλο ανθρακικού αποτυπώματος και λόγω της εκμετάλλευσης υπάρχοντων βοηθητικών υποδομών (δρόμοι, δίκτυα) κατά την κατασκευή και λειτουργία τους¹²⁵.

Παραδείγματα θετικών επιπτώσεων από την κατασκευή φραγμάτων.

Το παράδειγμα. Το φράγμα της Λίμνης Πλαστήρα ή η λίμνη του Φράγματος Πλαστήρα ;

1960-70: Κύρια χρήση υδροηλεκτρική (σύμφωνα και με τον σχεδιασμό)

1980-90: Κύρια χρήση αρδευτική/υδρευτική —σε δεύτερη προτεραιότητα η υδροηλεκτρική

2000-: Καθοριστική στη διαχείριση η τουριστική χρήση (ποιότητα νερού, περιβάλλοντος).

Η κατασκευή του υδροηλεκτρικού φράγματος του ποταμού Ταυρωπού (Μέγδοβα), του μεγαλύτερου τοξωτού φράγματος της χώρας, ολοκληρώθηκε το 1960, οπότε και άρχισε η πλήρωση του ταμιευτήρα με νερό από τους παραπόταμους του και από εποχικά ρέματα. Η λίμνη που προέκυψε, γνωστή ως λίμνη Πλαστήρα, βρίσκεται σε υψόμετρο 750 m περίπου από τη στάθμη της θάλασσας, καταλαμβάνει έκταση της τάξης των 25.000 στρεμμάτων, με μήκος 14 km, πλάτος 4 km και βάθος περίπου 65 m. Το τοξωτό φράγμα που συγκρατεί τα νερά της έχει μήκος 220 m και ύψος 83 m. Η λίμνη Πλαστήρα έχει συμβάλει καθοριστικά στην υδροδότηση για την άρδευση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στην περιοχή γύρω της. Κατά κύριο λόγο, όμως, αποτελεί το ενδεικτικότερο παράδειγμα τουριστικά αξιοποιημένης τεχνητής λίμνης στον ελληνικό χώρο. Το φυσικό κάλος του τοπίου με τη λίμνη και τις ορεινές και ημιορεινές γύρω

---

¹²⁵Δ. Γεωργιόπουλος Πολιτικός Μηχανικός, MScEng, ΔΕΗ Α.Ε. – Διεύθυνση Υδροηλεκτρικής Παραγωγής – Τομεάρχης Τομέας Υδροδυναμικού, Προμελετών, Αδειοδοτήσεων και Περιβάλλοντος. Χ. Κ. Δήμου Πολιτικός Μηχανικός, Ph.D., Διεύθυνση Υδροηλεκτρικής Παραγωγής – Τομέας Μελετών Έργων Πολιτικού Μηχανικού

περιοχές ασκεί έντονη έλξη στον κόσμο και η τουριστική κίνηση που προσελκύει ολοένα και αυξάνεται τα τελευταία χρόνια. Η κίνηση αυτή αφορά τόσο στον μαζικό τουρισμό αναψυχής, όσο και σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η Δ.Ε.Η., που έχει τη διαχείριση του ταμειυτήρα, με αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων της παραχώρησε σε κοινή χρήση ορισμένα τμήματα των παραλίμνιων περιοχών, οπότε έγινε δυνατή η κατασκευή έργων αναψυχής στις κοινότητες Πεζούλας, Καστανιάς και Λαμπερού, στη χωρική ενότητα Φράγμα-Μπελοκομίτη και στη χωρική ενότητα Μοσχάτο-Μονή Κορώνης-Μεσενικόλας.

Επίσης έχουν δημιουργηθεί υποδομές και έχουν αναληφθεί δράσεις για εναλλακτικό τουρισμό. Περιπατητικά και ποδηλατικά μονοπάτια έχουν δημιουργηθεί και σημανθεί σε ολόκληρη την περιοχή γύρω από τη λίμνη με την αρωγή των τοπικών δήμων και κοινοτήτων. Την όλη φροντίδα συντήρηση και διαχείριση των χώρων υπαίθριας αναψυχής και δραστηριοτήτων έχουν αναλάβει οι αντίστοιχες σε κάθε περίπτωση κοινότητες και δήμοι, καθώς και ο αναπτυξιακός σύνδεσμος Αγραφιώτικων χωριών σε στενή συνεργασία με τη Δασική υπηρεσία, η οποία έχει τη ευθύνη σχεδιασμού, κατασκευής και οργάνωσης αυτών των χώρων (Ψαρρή, 2000).

Οι δραστηριότητες αυτές και οι υποδομές γύρω από τη λίμνη συμβάλλουν στην προσέλκυση ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών, γεγονός που έχει οδηγήσει και στην ανέγερση πολύ μεγάλου αριθμού ξενοδοχείων και καταλυμάτων. Οι εγκαταστάσεις αυτές εξαπλώνονται στην ευρύτερη περιβάλλουσα τη λίμνη περιοχή και σε θέσεις με άμεση θέαση προς αυτή. Δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο μια αλλοίωση του φυσικού τοπίου της λίμνης με επιδράσεις ακόμα άγνωστες στη έλξη που ασκεί στο τουριστικό κοινό. Μια τέτοια περιοχή θα μπορούσε σταδιακά να αναπτυχθεί σε Προστατευόμενη Περιοχή.

3. Οι επιπτώσεις των Υ/Η Φραγμάτων σε Προστατευόμενες Περιοχές

Είναι αξιοσημείωτο ότι από την αρχαιότητα υπήρχε πρόνοια για την ελάχιστη φυσική ή και οικολογική παροχή και μάλιστα με πολύ σωστότερο τρόπο. Σε επιγραφή του 5ου π.Χ. αιώνα, που βρέθηκε στην Γόρτυνα¹²⁶ της Κρήτης αναγράφονται τα εξής:

---

¹²⁶Η Γόρτυνα ή Γόρτυν ή Γόρτυς ή Γορτύνη, (οι κάτοικοι: «Γορτύνιοι»), ήταν αρχαία πόλη και αρχαιολογικός χώρος σήμερα της Κρήτης, 45 χιλιόμετρα νότια του Ηρακλείου. Η Γόρτυνα, η οποία αποτέλεσε την πρωτεύουσα της Κρήτης και της Κυρηναϊκής κατά την Ρωμαϊκή εποχή, κατοικήθηκε το 3000 π.Χ. περίπου και γνώρισε άνθηση κατά τη Μινωική περίοδο, μεταξύ του 1600 – 1100 π.Χ..Καταστράφηκε δύο φορές από σεισμούς, την δεύτερη μάλιστα ολοσχερώς. Στα ερείπιά της είναι χτισμένα τα χωριά Άγιοι Δέκα, Μητρόπολη και Αμπελούζος.

«Θιοί· τὸ ποταμὸ αἶ κα κατὰ τὸ μέτρον τὰν ῥοὰν θιθῆ ἰρήν κατὰ το ὄν αὐτὸ, θιθεμένῳ ἄπατον ἤμην. Τὰν δὲ ῥοὰν λείπεν ὄττον κατέκει ἀ ἐπ' ἀγορᾶ ἰδέ πυρα ἢ πλίον, μεῖον δὲ μῆ.»

(Θεοί. Ἄν κάποιος κατευθύνει τη ροή του ποταμοῦ στην ιδιοκτησία του δεν τιμωρεῖται. Πρέπει ὁμως, να αφήσει τόση ροή ὡστε να καλύπτει σε πλάτος τη γέφυρα της αγοράς ἢ περισσότερη, ὄχι ὁμως λιγότερη).

Δεν εἶναι ἀπολύτως βέβαιο ὅτι ἀναφέρεται σε οἰκολογική παροχή ἢ ἀνθρώπινη χρήση ἀλλὰ συνδυαστικά την εποχή ἐκείνη ἡ ἀπόλυτη χρήση της ἀνθρώπινης ἀνάγκης εἶναι δυνατό να διατηρούσε και οἰκολογική ἰσορροπία (χλωρίδα και πανίδα).

Οι επιπτώσεις ἀπὸ υδροηλεκτρικά ἔργα συνήθως ἀναφέρονται σε μεγάλα φράγματα και Υ/Η σταθμούς ἀλλὰ σημαντικές ὁμως εἶναι και ἀπὸ τα χαρακτηρισμένα ὡς μικρά υδροηλεκτρικά.

Οι περιβαλλοντικές ἀνησυχίες σε σχέση με τα μεγάλα και μικρά φράγματα ἔχουν βοηθήσει διεθνῶς να βρεθὸν λύσεις, που ὁμως στην πράξη δεν εἶναι πάντοτε ἐφαρμόσιμες, για πραγματικά προβλήματα, ὅπως:

- Βελτιωμένη οἰκολογική λειτουργία (οἰκολογική παροχή για τα κατάντη οἰκοσυστήματα, βελτιωμένες συνθήκες για βιοτόπους σε ταμιευτήρες).
- Δίοδοι για μεταναστευτικά ψάρια (ἐναλλακτικές διαδρομές, οἰκολογικοί στρόβιλοι).
- Διαχείριση ἰζήματος με κατάλληλο σχεδιασμό και λειτουργία (διόδευση φερτῶν, bypass/pass-through, βυθοκόρηση και μεταφορά κατάντη, π.χ. Alam, 2004).
- Αναθεώρηση/αύξηση της ἀποθήκευσης του ταμιευτήρα για βελτιωμένη ποιότητα νερού, οἰκοσυστημάτων και τοπίου¹²⁷
- Ἐπανα-φυσικοποίηση της δίαιτας ἐκροῶν για ἐπαναφορά των χαρακτηριστικών που ἔχουν οι φυσικές παροχές¹²⁸.

Χαρακτηριστικές ἀρνητικές επιπτώσεις.

Τα χαρακτηρισμένα μικρά φράγματα δημιουργοῦν σοβαρές ἀρνητικές επιπτώσεις και ὑπάρχει μάλιστα περίπτωση ἀκόμα και να οδηγήσουν σε ἐξαφάνιση ειδῶν ὅπως : 1) οι πέστροφες – των οποίων οι πληθυσμοί ἔχουν γενετικές διαφορές ἀνά υδατική λεκάνη – ἢ ἄλλα εἶδη ψαριῶν του γλυκού νερού ἀλλὰ και ἄλλα εἶδη των ποταμῶν, 2) οι καραβίδες του γλυκού νερού που ὑπάρχουν στα ορεινά ρέματα – μεταξύ των οποίων και ἓνα εἶδος ἀπειλούμενο πολὺ σοβαρὰ με

---

¹²⁷Christofidesetal., 2005.

¹²⁸(Κουτσογιάννης 2011·Vörösmartyetal., 2005).

εξαφάνιση από την Ελλάδα¹²⁹ και 3) τις βίδρες. Ειδικά τα έργα που περιλαμβάνουν φράγμα και εκτροπή του νερού σε απόσταση εκατοντάδων μέτρων, μέχρι τον υδροηλεκτρικό (Υ/Η) σταθμό, οδηγούν στο να παραμείνει ένα τμήμα του ποταμού ή του ρέματος χωρίς νερό με συνέπεια να μην μπορούν να μετακινηθούν τα ψάρια, να καταστρέφονται όλα τα υδάτινα ενδιαιτήματα και να αλλάζει η παρόχθια βλάστηση καθώς στεγνώνει η κοίτη. Η διατήρηση της Ελάχιστης Οικολογικής Παροχής (ΕΟΠ) είναι δυστυχώς συχνά ένα πρόσχημα. Καθορίζεται συνήθως με «νομικό» και όχι οικολογικό τρόπο¹³⁰.

Απότομες αλλαγές στην ροή του νερού μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές τόσο στα είδη όσο και στους οικοτόπους τους, ειδικά σε μικρά ποτάμια. Οι ακανόνιστες αλλαγές στην ροή (απότομη αύξηση της παροχής για την παραγωγή Υ/Η ενέργειας ή μείωση έως εξάντληση της παροχής όταν τα νερά κατακρατούνται στο φράγμα ή αποδίδονται σε γεωργικές χρήσεις) εξαντλούν τους οργανισμούς που ζουν στην κοίτη, ειδικά σε αυτούς που δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν ξαφνικές αλλαγές στα επίπεδα του νερού, όπως τα νεαρά ψάρια ή άλλους αργούς κινούμενους ή στατικούς οργανισμούς (ειδικά είδη φυτών, μακροασπόνδυλα, επιλιθικά διάτομα). Επηρεάζουν επίσης την συμπεριφορά του θηράματος προστατευόμενων ειδών (πουλιών, βίδρας κλπ) και συνεπώς επηρεάζει τη δομή και τη φυσική λειτουργία των οικοσυστημάτων.

Οι απότομη αλλαγή στην ροή είναι ιδιαίτερα έντονη κατά τη διάρκεια ευαίσθητων περιόδων (π.χ. ξηρασίας ή παγετού). Μια άλλη δυσμενής συνέπεια των έντονων ροών είναι συχνά η σημαντικά διαφορετική (πολύ χαμηλότερη) θερμοκρασία νερού που απορρίπτεται κατά την περίοδο αιχμής. Τα είδη που είναι προσαρμοσμένα στις κανονικές θερμοκρασίες του νερού δεν μπορούν να επιβιώσουν σε ξαφνικές αλλαγές που διαρκούν αρκετές ώρες την ημέρα¹³¹.

---

¹²⁹ Στην Ελλάδα υπάρχουν δύο είδη караβίδας στα γλυκά νερά. Ένα είδος είναι η караβίδα με τα λευκά πόδια (*Astacus pallipes*), που ζει στα καθαρά νερά, κοντά σε πηγές. Το άλλο είδος είναι ο Αστακός ο ποτάμιος, που είναι επίσης γνωστή ως караβίδα με τα κόκκινα πόδια, και ζει σε στάσιμα και θολά νερά. Η αλίευση του συγκεκριμένου είδους απαγορεύεται, όταν έχουν μήκος κάτω από 8 εκατοστά. Η γεωγραφική εξάπλωση της οικογένειας *Astacidae* καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα της Ευρωπαϊκής ηπείρου (απαντώνται 5 είδη, όλα της οικογένειας *Astacidae*) καθώς και την Β.Α.Αμερική. Η караβίδα του γλυκού νερού αλιεύεται στις ελληνικές λίμνες και έχει φυσική γεύση, ιδανική για τους λάτρεις των προϊόντων που αλιεύονται σε λίμνες. (Ειδικότερα ως «δώρο Θεού» για την περιοχή της τεχνητής Λίμνης Πολυφύτου χαρακτήρισε την караβίδα ο ιχθυολόγος-κτηνίατρος, καθηγητής του Τμήματος Κτηνιατρικής του ΑΠΘ, Παναγιώτης Αγγελίδης, ο οποίος επεσήμανε πως η παρουσία του είδους σε άφθονη ποσότητα αποτελεί δείκτη καθαρότητας και των νερών αυτής).

¹³⁰ Οι βασικές αλλαγές από την δημιουργία ταμιευτήρων για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. (European Commission 2018), επιπτώσεις από την κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων. (Δημήτρης Γ. Μπούσμπουρας 11/11/2020)

¹³¹ (European Commission 2018)

Η κατασκευή και λειτουργία Υ/Η φραγμάτων μπορεί να έχει επιπτώσεις όχι μόνο στα είδη και τους βιότοπους γλυκού νερού αλλά και στα χερσαία είδη και τους βιότοπους. Και πάλι αυτό μπορεί να συμβεί ανά πάσα στιγμή π.χ. κατά την κατασκευή, τον παροπλισμό ή την ανακαίνιση των εγκαταστάσεων Υ/Η ενέργειας. Μπορεί επίσης να προκληθεί από τα συνοδά έργα, όπως είναι οι δρόμοι πρόσβασης, οι διαδρομές αγωγών ή ηλεκτροφόρων καλωδίων που έχουν σχεδιαστεί για τη σύνδεση της εγκατάστασης Υ/Η με το ηλεκτρικό δίκτυο.

Εκτός από την απώλεια, την υποβάθμιση ή τον κατακερματισμό των ενδιαφερόμενων οικοτόπων, που εμποδίζει την μετακίνηση της άγριας πανίδας των θηλαστικών (π.χ. λύκοι, αρκούδες), αυτές οι δομές θα μπορούσαν να προκαλέσουν το θάνατο ή σημαντική διαταραχή των χερσαίων ειδών. Τα πουλιά για παράδειγμα μπορεί να συγκρουστούν και να υποστούν ηλεκτροπληξία στα εναέρια καλώδια ηλεκτρικής ενέργειας ή οι τόποι αναπαραγωγής τους μπορεί να διαταραχθούν σοβαρά από την τακτική κυκλοφορία στους δρόμους πρόσβασης. Τέτοιες επιπτώσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικές όταν η Υ/Η μονάδα και οι συναφείς υποδομές βρίσκονται κατά μήκος διαδρομών μετανάστευσης ή κατά μήκος στενών κοιλάδων με γκρεμούς που χρησιμοποιούνται από αρπακτικά, ή δίπλα σε σημαντικούς υγροτόπους για τα πουλιά¹³².

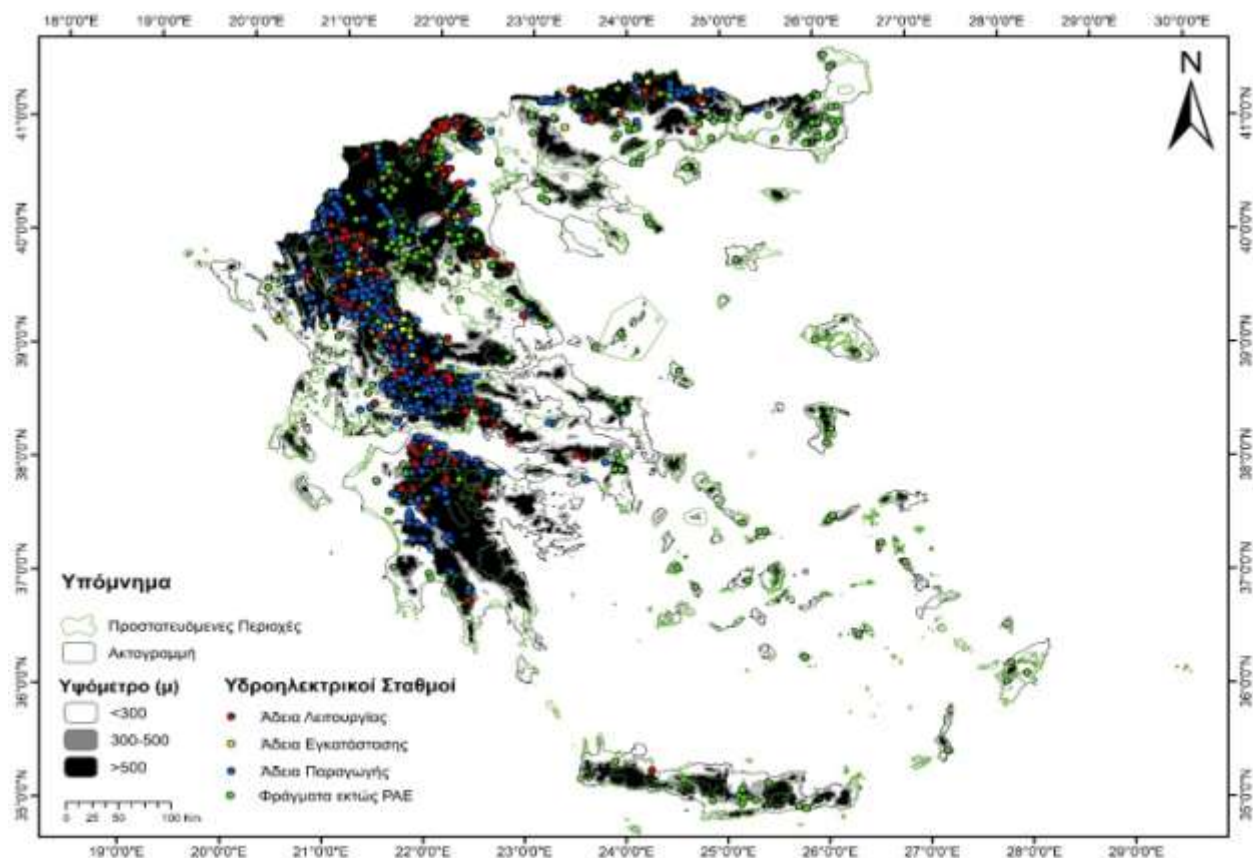
4. Εγκαταστάσεις Υ/Η φραγμάτων σε Προστατευόμενες Περιοχές της Ελλάδας

Η εικόνα 13 παρουσιάζει το συνολικό αριθμό φραγμάτων στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του Ινστιτούτου Θαλάσσιων Βιολογικών Πόρων & Εσωτερικών Υδάτων (ΙΘΑΒΠΠΕΥ) του ΕΛΚΕΘΕ (βλ. Panagiotouetal. 2021¹³³) για μικρά και μεγάλα φράγματα (εκτός ΡΑΕ) και τα δεδομένα της ΡΑΕ για Υ/Η σταθμούς. Διακρίνονται επίσης και οι περιοχές NATURA 2000.

---

¹³² (EuropeanCommission 2018)

¹³³Panagiotou A., S. Zogaris, E. Dimitriou, A. Mentzafou, V.A. Tsihrintzis (2021). Anthropogenic barriers to longitudinal river connectivity in Greece: A review. Ecohydrology&Hydrobiology, <https://doi.org/10.1016/j.ecohyd.2021.10.003>

Εικόνα 13: Χάρτης Ελλάδας με Μεγάλα και Μικρά Φράγματα (Panagiotouetal. 2021) και Μονάδες ΥΗΕ (σύμφωνα με τη ΡΑΕ)

Η εικόνα 13 παρουσιάζει τα μικρά και μεγάλα φράγματα της Ελλάδας (εκτός ΡΑΕ), σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του ΙΘΑΒΙΠΕΥ του ΕΛΚΕΘΕ (βλ. Panagiotou etal. 2021). Δείχνει επίσης τον αριθμό και το ποσοστό των φραγμάτων που βρίσκονται εντός των ορίων περιοχών NATURA 2000.

Πίνακας 2. Συνολικός αριθμός μικρών και μεγάλων φραγμάτων, εκτός των αδειοδοτημένων από τη ΡΑΕ. Αριθμός και ποσοστό φραγμάτων εντός περιοχών NATURA 2000 (Δεδομένα βάση δεδομένων ΕΛΚΕΘΕ, Panagiotou etal. 2021).

Πίνακας 2: Συνολικός αριθμός μικρών και μεγάλων φραγμάτων

	Συνολικός Αριθμός*	Natura
Μικρά/Μεγάλα Φράγματα (Panagiotou etal. 2021)	260	65 (25%)

* Δεν περιλαμβάνονται οι κοινοί σταθμοί με την ΡΑΕ)

Ο παρακάτω Πίνακας 3 παρουσιάζει τα Υ/Η φράγματα που έχουν πάρει άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από τη ΡΑΕ, όπως και τον αριθμό και το συνολικό ποσοστό εξ' αυτών που βρίσκονται εντός των ορίων περιοχών NATURA 2000 (Δεδομένα από ΡΑΕ).

Πίνακας 3: Υ/Η φράγματα με άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από ΡΑΕ

Τύπος Άδειας Υ/Η	Συνολικός Αριθμός Αδειών	Natura
		Αριθμός Αδειών
Παραγωγής	388	141
Εγκατάστασης	34	11
Λειτουργίας	124	47
Σύνολο	546	199 (36,4%)

Συνεπώς, το 1/3 (32,8%) από το σύνολο 806 μικρών και μεγάλων φραγμάτων και Υ/Η σταθμών που είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα **βρίσκονται εντός των ορίων περιοχών NATURA 2000**.

5.4.11 Τα Αιολικά Πάρκα στις Προστ. Περιοχές.

1. Οι παγκόσμιες τάσεις στην ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας.

Η αιολική ενέργεια, με τη σύγχρονη τεχνολογία στη διάθεσή της έχει τη δυνατότητα ουσιαστικής συνεχούς συνεισφοράς στις ΑΠΕ και στην παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας. Η αιολική εκμετάλλευση είναι σήμερα πολύ αποδοτικότερη σε σχέση με το παρελθόν. Επίσης η ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών πάρκων, προσφέρει αυξημένες αποδόσεις. Το αιολικό δυναμικό παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, διεθνώς και εντός ΕΕ. Ηγετική θέση έχουν η Κίνα και οι ΗΠΑ, ενώ στην Ευρώπη κυριαρχούν η Γερμανία και η Ισπανία. Η χώρα μας προσπαθεί να ακολουθήσει την εξέλιξη έχοντας αρκετό δρόμο να ακολουθήσει για την πλήρη αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού της. Η αιολική ενέργεια οδηγεί το δρόμο της έκρηξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η αύξηση προς τις ανεμογεννήτριες πρόκειται να συνεχιστεί. Άλλωστε η αιολική ενέργεια ενισχύει την ενεργειακή ανεξαρτησία και την ασφάλεια και δημιουργεί προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης των περιοχών με υψηλό αιολικό δυναμικό για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Η αιολική ενέργεια βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ενεργειακής μετάβασης και αυτό οδηγεί σε ισχυρή ανάπτυξη, που θα ενισχυθεί τα επόμενα χρόνια: σήμερα στην Ευρώπη περίπου το 12% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από αιολικά και το ποσοστό αυτό αναμένεται να φτάσει το 21% μέχρι το 2030. Η αύξηση στηρίζεται στη συνεχή καινοτομία,

που βοηθά τη μείωση των τιμών: σύμφωνα με το Bloomberg, η τιμή της αιολικής ενέργειας θα είναι κατά 40% φθηνότερη το 2030¹³⁴.

2. Επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία αιολικών πάρκων σε προστατευόμενες περιοχές

Οι κύριες συνέπειες της εγκατάστασης και λειτουργίας του αιολικού πάρκου θεωρούνται ότι είναι η όχληση, η οπτική (αισθητική), η καταστροφή οικοτόπων και η βιοποικιλότητα που επηρεάζει κυρίως τα πουλιά και τις νυχτερίδες. Η ισοπέδωση και τσιμεντοποίηση μεγάλης κλίμακας για τη θεμελίωση των ανεμογεννητριών, μαζί με τις κατασκευές των δρόμων πρόσβασης, μπορεί να αλλάξουν τις μικροκλιματικές συνθήκες, να επηρεάσουν υδρολογικές διεργασίες και να προάγουν τη διάβρωση του εδάφους. Επιπλέον, η λειτουργία του αιολικού πάρκου επηρεάζει τις κλιματικές συνθήκες σε αυτά και στην ευρύτερη περιοχή εγκατάστασης. Η έντονη ανάμιξη αέρα μεταβάλλει τη θερμοκρασία και την υγρασία με αποτέλεσμα τη θέρμανση και ξήρανση των μαζών αέρα κοντά στο έδαφος. Αυτές οι αλλοιώσεις εμφανίζονται κυρίως κατά τη διάρκεια της νύχτας και τις πρώτες πρωινές ώρες και επηρεάζουν τις ατμοσφαιρικές διεργασίες, όπως σύννεφα και συμπύκνωση ομίχλης ή τοπικά ορογραφικά ψιλόβροχα και αυτό μπορεί να επηρεάσει ιδιαιτέρως τη ροή των πηγών και των ρεμάτων, ιδιαίτερα κατά την ξηρή περίοδο¹³⁵.

3. Εγκαταστάσεις Αιολικών Πάρκων σε Προστατευόμενες Περιοχές της Ελλάδας

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει το συνολικό αριθμό, την ισχύ και την έκταση αιολικών πάρκων που έχουν πάρει άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από τη ΡΑΕ, όπως και τον αριθμό και το συνολικό ποσοστό εξ' αυτών που βρίσκονται σε περιοχές NATURA 2000 (Δεδομένα από ΡΑΕ).

Πίνακας 4. Συνολικός αριθμός, ισχύς και έκταση αιολικών πάρκων που έχουν πάρει άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από τη ΡΑΕ, όπως και ο αριθμός και το συνολικό ποσοστό εξ' αυτών που βρίσκονται σε περιοχές NATURA 2000 (Δεδομένα από ΡΑΕ).

---

¹³⁴"Forbes" Συνέντευξη, του επικεφαλής της Siemens Gamesa Ελλάδας, Σπύρου Ρόζης.

¹³⁵ Mountainous areas and river systems. Νικόλαος Θ. Σκουλικίδης. (1.10.4.2 Παραγωγή αιολικής ενέργειας). Department of Inland Waters, Institute of Marine Biological Resources and Inland Waters, Hellenic Centre for Marine Research, Athens, Greece.

Πίνακας 4: Αιολικά πάρκα με άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από τη ΡΑΕ

Τύπος Άδειας Αιολικών	Συνολικός Αριθμός Αδειών	Natura		
		Αριθμός Αδειών*	Ισχύς (MW)*	Έκταση (km ²)*
Παραγωγής	1604	431	10461,6	487,3
Εγκατάστασης	68	34	612,1	18,1
Λειτουργίας	344	94	1259,4	48,3
Σύνολο	2016	559 (27,7%)		

* Άθροισμα

Συμπερασματικά, πάνω από το ¼ (27.7%) των αιολικών πάρκων που βρίσκονται σε στάδιο παραγωγής, λειτουργίας ή εγκατάστασης στην Ελλάδα βρίσκονται εντός των ορίων προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000.

5.5 Η Υποχρέωση της Εθνικής Έκθεσης.

Συντάσσονται υποχρεωτικά Εθνικές Εκθέσεις εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σχετικά με την κατάσταση της διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος. Το Άρθρο 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθορίζει την υποχρέωση των Κρατών Μελών να υποβάλλουν, ανά εξαετία, εκθέσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εφαρμογή της Οδηγίας στην επικράτειά τους. Οι εκθέσεις περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα μέτρα διατήρησης που αναφέρονται στο άρθρο 6, εκτίμηση της επίδρασης των μέτρων στην κατάσταση διατήρησης των φυσικών οικοτόπων του Παραρτήματος I και των ειδών του Παραρτήματος II, καθώς επίσης και τα κυριότερα αποτελέσματα της εποπτείας που διενεργείται σύμφωνα με το Άρθρο 11 για την κατάσταση της διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος (δηλαδή για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος I και για τα είδη των Παραρτημάτων II, IV και V της Οδηγίας). Οι εθνικές εκθέσεις¹³⁶¹³⁷ χρησιμοποιούνται από την Ε. Επιτροπή για την παραγωγή μίας ενιαίας έκθεσης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Κατωτέρω Κεφάλαιο 6 - παρ. 6.6)

¹³⁶Η 3η εθνική έκθεση για την πρόοδο εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην Ελλάδα εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Οριζόντιος τεχνικός και επιστημονικός συντονισμός των μελετών εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα και συνθετική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων», με Αναθέτουσα Αρχή το ΥΠΕΝ. Υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) τον Δεκέμβριο 2014 υπό τη μορφή βάσης δεδομένων (Reporting Tool) η οποία αναπτύχθηκε για τον σκοπό αυτό από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (European Environment Agency-EEA). (αναλυτικά παρακάτω).

¹³⁷Η 4η εθνική έκθεση της Ελλάδας υποβλήθηκε επιτυχώς στις 25 Απριλίου 2019, εντός προθεσμίας της ΕΕ. Αρμόδια Εθνική Αρχή είναι το Τμήμα Προστατευόμενων Περιοχών της Διεύθυνσης Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (αναλυτικά παρακάτω).

Αναλυτικότερα οι εθνικές εκθέσεις α) Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνουν γενικές πληροφορίες για την εφαρμογή των επιμέρους θεμάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε κάθε Κράτος Μέλος (νομικό πλαίσιο, κατάσταση χαρακτηρισμού των περιοχών του Δικτύου Natura 2000, θέματα διαχείρισης, μέτρα διατήρησης και προστασίας, οικονομικά θέματα κ.λπ.) και β) Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνουν έντυπα αναφοράς για την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I και των ειδών των Παραρτημάτων II, IV και V που απαντούν στη χώρα, καθώς και χάρτες εξάπλωσης (ή και εύρους εξάπλωσης) για κάθε τύπο οικοτόπου και είδος. Η εκάστοτε μορφή των εθνικών εκθέσεων, όπως και οι συνοδευτικές οδηγίες συμπλήρωσης των τυποποιημένων εντύπων τους, καθορίζονται από την Ε. Επιτροπή, βάσει της εμπειρίας που αποκτάται από τα ΚΜ.(Εικ. 14)

Εικόνα 14: Υποχρέωση Εθνικής Έκθεσης

Κεφάλαιο 6: Ελλάδα, Φυσικό Περιβάλλον & Προστατευόμενες Περιοχές

6.1 Φυσικό Περιβάλλον – Οικολογικό Ενδιαφέρον.

Από το 1937, η Ελλάδα άρχισε να αναγνωρίζει περιοχές με ειδικό οικολογικό ενδιαφέρον (δάση, υγροτόπους κτλ.) και να τις θέτει υπό καθεστώς προστασίας. Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε στα πρώτα στάδια του θεσμού των ΠΠ ήταν η απόλυτη προστασία φυσικών περιοχών και ο αποκλεισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην πορεία, η προσέγγιση αυτή εγκαταλείπεται και δίνει τη θέση της στην αντίληψη της ενσωμάτωσης της ΠΠ στον περιβάλλοντα χώρο και της στενής σύνδεσης της προστασίας με την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων. Στην Ελλάδα σημαντικές φυσικές περιοχές αναγνωρίζονται ως προστατευόμενες είτε μέσω του χαρακτηρισμού τους με βάση την ισχύουσα εθνική νομοθεσία, είτε με την κατοχύρωσή τους στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων τις οποίες έχει κυρώσει η χώρα και Διεθνών ή Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών. Επίσης, σε εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Οδηγιών για τους Οικοτόπους και τα Πτηνά, η χώρα έχει εντάξει περιοχές της στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται αλληλεπικάλυψη μεταξύ των ΠΠ σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

6.2 Οι Προστατευόμενες Περιοχές της Ελλάδας

6.2.1 - Προστατευόμενες Περιοχές Εθνικής νομοθεσίας

Το Εθνικό Σύστημα ΠΠ, σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011 “Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις”, έχει στόχο την αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας και των λοιπών οικολογικών αξιών τους. Αποτελείται από όλες τις περιοχές που υπάγονται σε μια ή περισσότερες από τις κατηγορίες του άρθρου 19 του Ν. 1650/1986, σύμφωνα με τις διατάξεις του. Η εποπτεία της λειτουργίας και ο κεντρικός συντονισμός του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών ανήκει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ). Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 του Ν. 3937/2011, «Χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής, βιολογικής, γεωλογικής, γεωμορφολογικής, εν γένει επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους».

Στην Κατηγορία Προστατευομένων Περιοχών¹³⁸ ανήκουν : Οι Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας, Τα Εθνικά πάρκα, Τα Καταφύγια άγριας ζωής, Τα Προστατευόμενα τοπία και οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Οι Περιοχές Προστασίας της Βιοποικιλότητας και οι Προστατευόμενες Περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται σε Ζώνες¹³⁹ (Κατηγορίες χρήσης γης - Ζώνες) -Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης, Ζώνη προστασίας της φύσης, Ζώνη διατήρησης οικοτόπων και ειδών, Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων.

Κριτήρια χαρακτηρισμού και αρχές προστασίας.¹⁴⁰

Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας χαρακτηρίζονται χερσαίες, υδάτινες, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα, φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές με καταγεγραμμένη παρουσία τύπων φυσικών οικοτόπων και ειδών διεθνούς, ενωσιακής σημασίας ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος που χρήζουν προστασίας και διατήρησης. Οι περιοχές που συμπεριλαμβάνονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 χαρακτηρίζονται ως περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας και διακρίνονται σε ειδικές ζώνες διατήρησης(ΕΖΔ), ζώνες ειδικής προστασίας(ΖΕΠ) και σε προτεινόμενους τόπους ενωσιακής σημασίας¹⁴¹ (πΤΕΣ).

Περισσότερες περιοχές από τις παραπάνω που βρίσκονται σε γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ τους μπορούν να συγκροτούν μία περιοχή προστασίας της βιοποικιλότητας. Δύνανται να ονοματοδοτούνται βάσει ενός ή περισσότερων από τα προστατευτέα αντικείμενα που φιλοξενούν ή/και βάσει φυσικογεωγραφικών χαρακτηριστικών τους ή/και βάσει της ιστορικής, χωρικής ή/και διοικητικής τους ταυτότητας.Ανεξαρτήτως της ένταξης στο δίκτυο Natura 2000, ΠΠ μπορούν

---

¹³⁸Η αντικατάσταση αρθρ 18 Ν.1650/1986 (άρθρο 45 Ν.4685/2020)

Προστατευόμενες περιοχές και σχέδια διαχείρισης αυτών 1. Η παράγραφος 3 του άρθρου 18 του ν. 1650/1986 (Α' 160) αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα της παραγράφου 2 (προστατευόμενες περιοχές) μπορούν να χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 19, ως: Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας, Εθνικά πάρκα, Καταφύγια άγριας ζωής και Προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.»

¹³⁹Η αντικατάσταση αρθρ 1 Π.Δ. 59/2018 (άρθρο 44 Ν.4685/2020)

1. α. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 1 του Π.Δ. 59/2018 (Α' 114) αντικαθίσταται ως εξής: «Οι χρήσεις γης που ρυθμίζονται από τον ρυθμιστικό (πολεοδομικό) σχεδιασμό και περιλαμβάνονται στις ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες της παραγράφου 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160) καθορίζονται σύμφωνα με τη γενική και ειδική χωρική τους λειτουργία ως ακολούθως.»

β. Στο τέλος της περίπτωσης Ι του άρθρου 1 του Π.Δ. 59/2018 προστίθενται οι ακόλουθες γενικές κατηγορίες χρήσεων: «-Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης, Ζώνη προστασίας της φύσης, Ζώνη διαχείρισης οικοτόπων και ειδών, Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων.»

¹⁴⁰Η αντικατάσταση αρθρ 19 Ν.1650/1986 (άρθρο 46 Ν.4685/2020)

Χαρακτηρισμοί και ζώνες προστασίας περιοχών Το άρθρο 19 του ν. 1650/1986 (Α' 160), όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής: «Άρθρο 19 Κριτήρια χαρακτηρισμού και αρχές προστασίας

¹⁴¹σύμφωνα με την ειδικότερη κατάταξή τους στο Παράρτημα Ι και τους συνημμένους σ' αυτόν Πίνακες 1 και 2 της κοινής απόφασης των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων υπ' αριθμ. 50743/2017 (Β' 4432).

να χαρακτηρίζονται και Εθνικά πάρκα, Καταφύγια άγριας ζωής, Προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Ανεξαρτήτως της ένταξης στο δίκτυο Natura 2000, οι Προστατευόμενες Περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται ως εξής:

Εθνικά πάρκα.

Ως εθνικά πάρκα¹⁴², χερσαία, θαλάσσια ή μικτού χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται οι μεγάλες σε έκταση φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές στις οποίες λαμβάνουν χώρα οικολογικές λειτουργίες ευρείας κλίμακας με χαρακτηριστικά είδη και τύπους φυσικών οικοτόπων ενωσιακής σημασίας ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος, τα οποία χρήζουν προστασίας και διατήρησης. Τα εθνικά πάρκα δύνανται να ονοματοδοτούνται βάσει φυσικογεωγραφικών χαρακτηριστικών τους ή/και βάσει της ιστορικής, χωρικής ή/ και διοικητικής τους ταυτότητας. Τα Εθνικά Πάρκα μπορούν να περιλαμβάνουν δύο ή περισσότερες περιοχές Natura 2000 ή/και Περιοχές Προστασίας της Βιοποικιλότητας, ειδικά όταν αυτές χαρακτηρίζονται από ευρύ φάσμα οικοσυστημικών λειτουργιών με κοινά χωρικά, φυσικογεωγραφικά ή/και αβιοτικά χαρακτηριστικά. (παρακάτω Φυσικά και Περιφερειακά Πάρκα).

Καταφύγια άγριας ζωής.

Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα) που αξιολογούνται ως κατάλληλες για την ανάπτυξη πληθυσμών της άγριας πανίδας και χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου. Δύνανται να ονοματοδοτούνται βάσει της χωρικής ή/και διοικητικής τους ταυτότητας. Ως Καταφύγια Άγριας Ζωής χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ ΠΠ.

Προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Ως προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί χαρακτηρίζονται, αντιστοίχως, λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της (περιοχές ή στοιχεία σημειακού χαρακτήρα), που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, γεωλογική ή γεωμορφολογική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, θαλάσσια προστατευτική βλάστηση, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι,

---

¹⁴²Μέχρι και τον Αύγουστο 2019 έχουν κηρυχθεί με Προεδρικό Διάταγμα 3 Εθνικά Πάρκα.(Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, Εθνικό Πάρκο Σχινιά – Μαραθώνα και Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου) και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων

σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δέντρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, κοραλλιογενείς γεωμορφολογικοί σχηματισμοί και γεώτοποι. **Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως διατηρητέα μνημεία της φύσης.** Ως Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί είναι δυνατό να χαρακτηρίζονται επιμέρους περιοχές εντός Εθνικών Πάρκων, Περιοχών Προστασίας της Βιοποικιλότητας ή/και Καταφυγίων Άγριας Ζωής και να εντάσσονται εντός ζωνών κλιμακούμενης προστασίας των περιοχών αυτών (παρακάτω αναλυτικά).

Οι Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας καθώς και οι προαναφερόμενες Προστατευόμενες Περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται σε Ζώνες ως εξής:

Ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης: ως ζώνες απόλυτης προστασίας της φύσης ορίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητους τύπους φυσικών οικοτόπων, ή/ και με ενδιαίτηματα εξαιρετικά ευαίσθητων ειδών, των οποίων η παρουσία και αντιπροσωπευτικότητα εκτιμάται ως πολύ υψηλή ή η κατάσταση των οποίων επιτάσσει εξαιρετικά αυστηρή προστασία. Στις ζώνες απόλυτης προστασίας της φύσης επιτρέπονται μόνο ορισμένες ή/ και όλες από τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 14.α του Π.Δ. 59/2018.

Ζώνη προστασίας της φύσης: ως ζώνες προστασίας της φύσης ορίζονται εκτάσεις με τύπους φυσικών οικοτόπων, ή/και με ενδιαίτηματα ειδών, των οποίων η παρουσία και αντιπροσωπευτικότητα εκτιμάται ως υψηλή ή η κατάσταση των οποίων επιτάσσει αυστηρή προστασία. Στις ζώνες αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από δραστηριότητες ή επεμβάσεις που μπορούν να μεταβάλλουν ουσιαστικά προς το χειρότερο τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξή του. Απαγορεύονται ή περιορίζονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της πράξης χαρακτηρισμού της ΠΠ ή/και του οικείου ΣΔ, δραστηριότητες όταν η άσκησή τους έχει επιπτώσεις που υπονομεύουν τους στόχους διαχείρισης ή την αποτελεσματικότητα των μέτρων διαχείρισης της ΠΠ. Στις ζώνες προστασίας της φύσης επιτρέπονται μόνο ορισμένες ή/και όλες από τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 14.β του Π.Δ. 59/2018.

Ζώνη διατήρησης οικοτόπων και ειδών: ως ζώνες διατήρησης οικοτόπων και ειδών ορίζονται εκτάσεις που υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση για τη διασφάλιση ικανοποιητικού βαθμού διατήρησης των προστατευτέων αντικειμένων (τύπων φυσικών οικοτόπων και ειδών ενωσιακής σημασίας ή/και εθνικού ενδιαφέροντος) που αυτές φιλοξενούν. Στις Ζώνες Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών απαγορεύονται ή περιορίζονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της πράξης χαρακτηρισμού της ΠΠ ή/και του οικείου ΣΔ, δραστηριότητες όταν αυτές είναι σε θέση μεμονωμένα, σωρευτικά με άλλες ή σε συνέργεια με άλλες, να υποβαθμίσουν τον βαθμό διατήρησης προστατευτέου αντικειμένου και ειδικά όταν η υποβάθμιση αυτή δρα αρνητικά στην

κατάσταση διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου σε εθνικό επίπεδο. Στις ζώνες διατήρησης οικοτόπων και ειδών επιτρέπονται μόνο ορισμένες ή/και όλες από τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 14.γ του Π.Δ. 59/2018.

Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων: ως ζώνες βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων ορίζονται εκτάσεις ΠΠ, στις οποίες είναι δυνατό να συνυπάρχει το προστατευτέο αντικείμενο μαζί με σχετικές πολιτισμικές αξίες ή/και ανθρωπογενείς δραστηριότητες που προάγουν τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων ή/και τη βιώσιμη ανάπτυξη, αυτή, δηλαδή, που υπηρετεί την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ανθρωπογενείς δραστηριότητες εντός της ζώνης αυτής, όταν μπορούν να οδηγήσουν σε υποβάθμιση του βαθμού διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου στην ΠΠ και ιδιαιτέρως της κατάστασης διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου σε εθνικό επίπεδο, υπόκεινται σε κατάλληλες ρυθμίσεις βάσει των σχετικών προβλέψεων της πράξης χαρακτηρισμού της ΠΠ και του οικείου ΣΔ. Στις ζώνες βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων επιτρέπονται ορισμένες ή/και όλες από τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 14.δ του Π.Δ. 59/2018.

Στις παραπάνω ζώνες μπορεί να περιλαμβάνονται και περιοχές που υπάγονται σε ειδικά καθεστώτα (όπως ενδεικτικά: δάση, αρχαιολογικοί χώροι και ζώνες προστασίας Α' και Β' αρχαιολογικών χώρων, βιότοποι) και απεικονίζονται στα κατά περίπτωση σχέδια χρήσεων γης.

Εθνικά Πάρκα. (Ως ανωτέρω)

Φυσικά πάρκα¹⁴³:

Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011, ως φυσικά πάρκα (*Naturalparks*) χαρακτηρίζονται χερσαίες, υδάτινες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας και ποικιλίας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών, ιδίως βιολογικών, οικολογικών, γεωλογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου.

---

¹⁴³Τα φυσικά πάρκα διακρίνονται σε εθνικά και περιφερειακά και είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχές προστασίας της φύσης, Περιοχές Προστασίας Οικοτόπων και Ειδών και Προστατευόμενα Τοπία και Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί. Όταν το φυσικό πάρκο ή μεγάλο τμήμα του καταλαμβάνει θαλάσσια ή δασική περιοχή ή όταν περιλαμβάνει μεγάλης σημασίας γεωτόπους, μπορεί να ονομάζεται ειδικότερα θαλάσσιο πάρκο, εθνικός ή περιφερειακός δρυμός ή γεωπάρκο, αντίστοιχα.

Περιφερειακά Πάρκα.

Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011 ως Περιφερειακά Πάρκα «χαρακτηρίζονται περιοχές που είτε λόγω της θέσης τους είτε λόγω της οικολογικής σπουδαιότητάς τους θεωρούνται σημαντικές σε περιφερειακό επίπεδο».

Οι Εθνικοί Δρυμοί.

Οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν εκτάσεις, στις περισσότερες από τις οποίες κυριαρχεί ο δασικός χαρακτήρας, με ιδιαίτερο οικολογικό και επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχουν κηρυχθεί 10 Εθνικοί Δρυμοί βάσει του Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Οι Εθνικοί Δρυμοί Πρεσπών, Βίκου-Αώου, Πίνδου, Οίτης και Σουνίου περιλαμβάνουν πυρήνες και περιφερειακές ζώνες, ενώ οι υπόλοιποι περιλαμβάνουν μόνο πυρήνες. Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011, «Οι εθνικοί δρυμοί που έχουν κηρυχθεί κατά το άρθρο 78 του Ν.Δ. 86/1969, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του Ν.Δ. 996/1971, χαρακτηρίζονται εθνικά πάρκα με Π.Δ. που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού ΥΠΕΝ».

Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών.

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ.) Είναι περιοχές που περιέχονται στον κατάλογο των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), και επισυνάπτονται στον Ν. 3937/2011 ως **παράρτημα. Αποτελούν εθνικό τμήμα του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000.**

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) Πρόκειται για περιοχές της Ελληνικής Επικράτειας που έχουν ταξινομηθεί ως ΖΕΠ βάσει του άρθρου 4 της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ. **Αποτελούν εθνικό τμήμα του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000.**

Προστατευόμενα τοπία, στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν **μνημειακό χαρακτήρα**, χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως **διατηρητέα μνημεία της φύσης**¹⁴⁴ Τοπία που έχουν κηρυχθεί ως **αισθητικά δάση, ως περιαστικά δάση, ως προστατευόμενα δάση και ως διατηρητέα μνημεία της φύσης**, εντάσσονται στην αντίστοιχη κατηγορία.

Αισθητικά Δάση.

Τα Αισθητικά Δάση έχουν θεσμοθετηθεί βάσει της δασικής νομοθεσίας και περιλαμβάνουν τοπία με ιδιαίτερο αισθητικό και οικολογικό ενδιαφέρον, που έχουν σκοπό εκτός από την προστασία της φύσης να δώσουν την ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. Σύμφωνα με το Ν. 3937/2011 (άρθρο 5), τοπία που έχουν κηρυχθεί ως αισθητικά δάση, εντάσσονται στα προστατευόμενα τοπία.

---

¹⁴⁴(Protected natural monuments).

Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

Σε αυτά περιλαμβάνονται μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων με ιδιαίτερη βοτανική, οικολογική, αισθητική ή ιστορική και πολιτισμική αξία. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν επίσης εκτάσεις με σπουδαίο οικολογικό, παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Η θεσμοθέτησή τους υλοποιούνταν βάσει της Δασικής Νομοθεσίας. Με βάση το άρθρο 5 του Ν.3937/2011, οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα μνημεία της φύσης. (Εικ. 15).

Εικόνα 15: Το απολιθωμένο δάσος της Λέσβου - «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης»

***Προστατευτικά Δάση*¹⁴⁵.**

Προστατευτικά δάση και γαίαι εν γένει, καλλιεργήσιμοι ή μη, των οποίων η καθόλου διαχείρισις υπόκειται εις ειδικούς περιορισμούς χάριν του δημοσίου συμφέροντος είναι:

α) Τα επί κατοφερειών φυόμενα δάση, δασικά εκτάσεις, βοσκότοποι, οίτινες προστατεύουν το ίδιον αυτών έδαφος.

---

¹⁴⁵Το άρθρο 69 Ν.Δ. 86/69 (Α 67), όπως τροποποιήθηκε με την παρ.3 άρθρ.4 Ν.3208/2003, (Α 303/24.12.2003), εισαγάγει το θεσμό των «Προστατευτικών Δασών». Σήμερα τα προστατευτικά δάση είναι ομοίμορφα δάση, συμπεριλαμβανομένων δέντρων και ξυλώδους βλάστησης. Τέτοιες φυτεύσεις αναπτύσσονται από τον άνθρωπο για την προστασία διαφόρων αντικειμένων από ανεπιθύμητα φυσικά φαινόμενα, για παράδειγμα, κατακρήμνιση, άνεμος, χιονοστιβάδες, κατολισθήσεις, διάβρωση, παρασυρόμενα και άλλα φαινόμενα του κλίματος. Επίσης δάση που φυτεύονται σε ειδικά προστατευόμενες περιοχές. Αυτή η ομάδα περιλαμβάνει συστοιχίες αποθεμάτων, φυσικά και εθνικά πάρκα, μνημεία φύσης και άλλα.

β) Τα χρησιμεύοντα προς προστασίαν του εδάφους των υποκειμένων αυτών τόπων κατά των καταπτώσεων χιόνος, χωμάτων ή λίθων ή κατά της παρασύρσεως του χώματος επί των ορέων και των κλιτύων, ως και τα αποτελούντα την ανωτέραν ζώνην της δασικής βλαστήσεως επί των ορέων.

γ) Τα χρησιμεύοντα δια την συγκράτησιν του εδάφους κατά πλημμυρών ή κατά χειμάρρων και ποταμών, επίσης δε τα χρησιμεύοντα δια την προστασίαν των παραλίων εκ των υποθαλασσίων διαβρώσεων και αμμοχωσιών. Ως τοιαύτα δε χαρακτηρίζονται όλαι αι δασικαί συστάδες και τα τμήματα τα κείμενα επί των οχθών ή παρά τας όχθας της θαλάσσης ή των ποταμών και ρευμάτων επί ζώνης πλάτους 50 μέτρων και

δ) Τα προστατευτικά πηγών, ρευμάτων, οδών, σιδηροδρόμων ή κατωκημένων τόπων ως και τα παρακείμενα τοπίων ιστορικής αξίας, ιδρυμάτων ή μνημείων της αρχαίας ή συγχρόνου τέχνης και λουτροπόλεων ή ασκληπιείων¹⁴⁶.

ε) Τα περιαστικά δάση, τμήματα δασών και δασικές εκτάσεις που μπορεί δασοπονικά να αναδασωθούν.

Από τα δάση, τις δασικές εκτάσεις και γαίες της προηγούμενης παραγράφου, τα αναφερόμενα στις περιπτώσεις α', β', γ' και ε' αυτής χαρακτηρίζονται ως **προστατευτικά**, τα δε αναφερόμενα στην περίπτωση δ' ως **απόλυτα προστατευτικά**.

6.3 Βάση δεδομένων CDDA. Γεωχωρικά data εθνικώς προστατευόμενων περιοχών.

Η βάση δεδομένων των εθνικώς ΠΠ περιοχών της Ελλάδας¹⁴⁷ καθώς και τα γεωχωρικά δεδομένα, υποβάλλονται κάθε δύο έτη στο Κεντρικό Αποθετήριο Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος.

6.4 Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδος σε Διεθνές Επίπεδο.

Εκτός από την εθνική νομοθεσία, ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης απορρέουν από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει και από τη συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η **UNESCO**¹⁴⁸.

---

¹⁴⁶Στα δάση της περίπτωσης δ' όσοι επιχειρούν οποιαδήποτε πράξη από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1 του άρθρου 71 του Ν. 998/1979, όπως κάθε φορά ισχύει) τιμωρούνται και με τις Διοικητικές κυρώσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α).

¹⁴⁷(Common Database on Design at ed Areas-CDDA)

¹⁴⁸Η UNESCO αποτελεί σημαντικό εξειδικευμένο διεθνή Οργανισμό του ΟΗΕ. Πρόκειται για τον Εκπαιδευτικό Επιστημονικό και Πολιτιστικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών του οποίου τ' αρχικά στην αγγλική αποτελούν και την διεθνή ονομασία UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). Ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1945, ώρα 12.00. Στόχος του Οργανισμού αυτού είναι η παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης μέσα από την επικοινωνία των λαών δια της εκπαίδευσης, των φυσικών και κοινωνικών επιστημών και του πολιτισμού. Η

6.4.1 - Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές.

Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας από τη Σύμβαση Ραμσάρ:

Η Σύμβαση Ραμσάρ επικυρώθηκε με το Ν.Δ. 191/74 «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ» και οι τροποποιήσεις της με τον Ν.1950/91 (ΦΕΚ 84/Α/1991) «Περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ». Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συνολική έκταση 167.001 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,85% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 55.617 εκτάρια¹⁴⁹. Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συμπεριληφθεί στις προτεινόμενες για ένταξη περιοχές στο Δίκτυο «NATURA 2000».

Τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO):

(Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO, στα Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική κληρονομιά (μικτές περιοχές) συμπεριλαμβάνονται τα Αντιχάσια Όρη-Μετέωρα (έκτασης 387 εκταρίων) και το όρος Άθως. Η έκταση του όρους Άθω, αν και δεν ορίζεται, θεωρείται ότι αντιστοιχεί στο σύνολο της χερσονήσου (33.700 εκτάρια). (Εικ.16)

Παγκόσμιο δίκτυο αποθεμάτων Άνθρωπος και Βίοςφαιρα (Man and Biosphere Reserves – UNESCO)

Στο δίκτυο του Προγράμματος Άνθρωπος και Βίοςφαιρα της UNESCO συμπεριλαμβάνονται από το 1981 ο Όλυμπος και το φαράγγι της Σαμαριάς, ενώ πρόσφατα (2021) εντάχθηκαν και τα Αστερούσια όρη στην Κρήτη. Στις υπό ένταξη περιοχές συμπεριλαμβάνονται ο Πάρνωνας και η Σαμοθράκη.

Εικόνα 16: Μετέωρα - Μνημείο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς

UNESCO προωθεί τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των 195 κρατών μελών και των 9 συνδεδεμένων μελών της στους τομείς της Εκπαίδευσης, της Επιστήμης, του Πολιτισμού και της Επικοινωνίας.

¹⁴⁹Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλιανδρή.

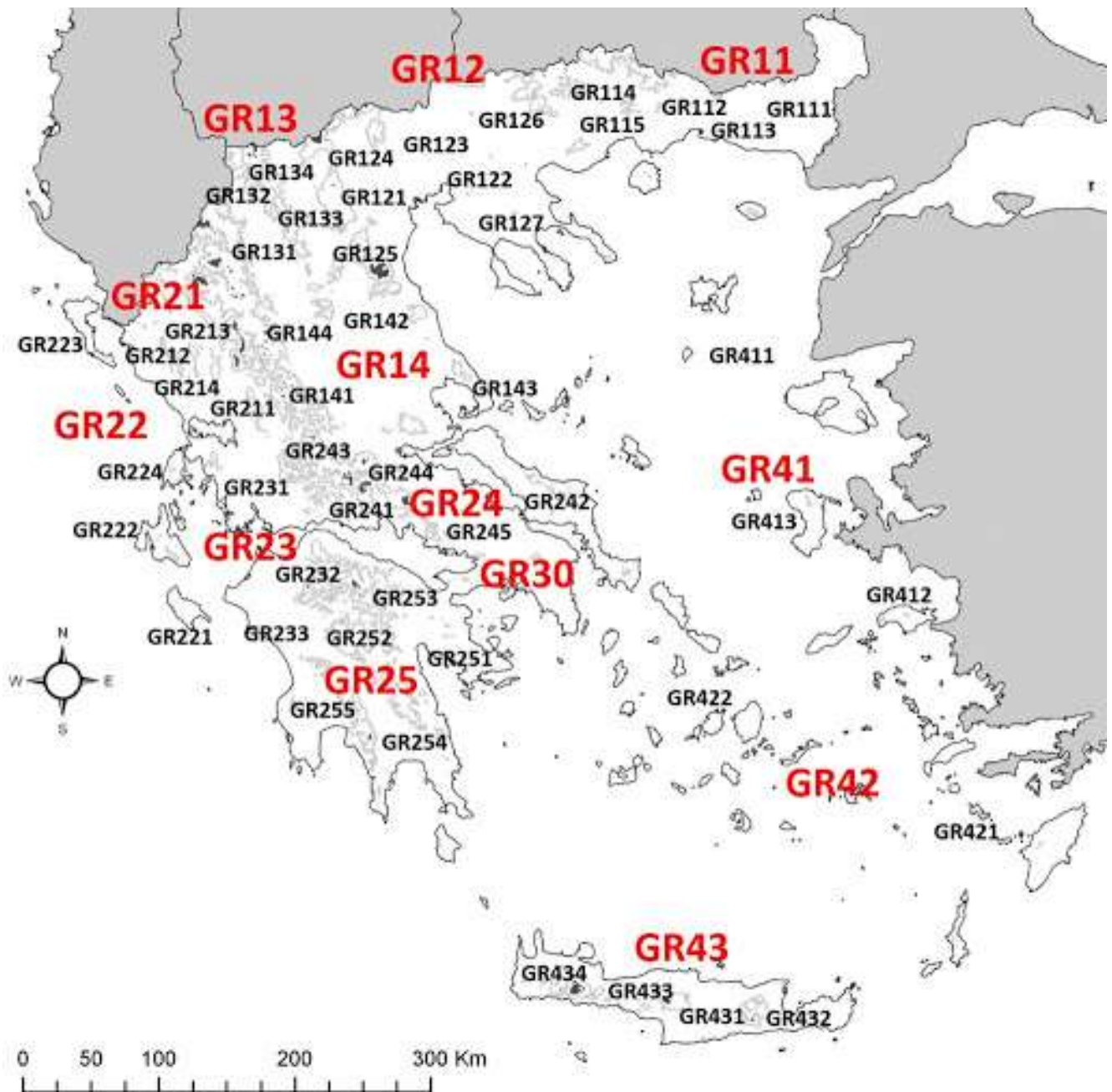

6.5 Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδος με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες.

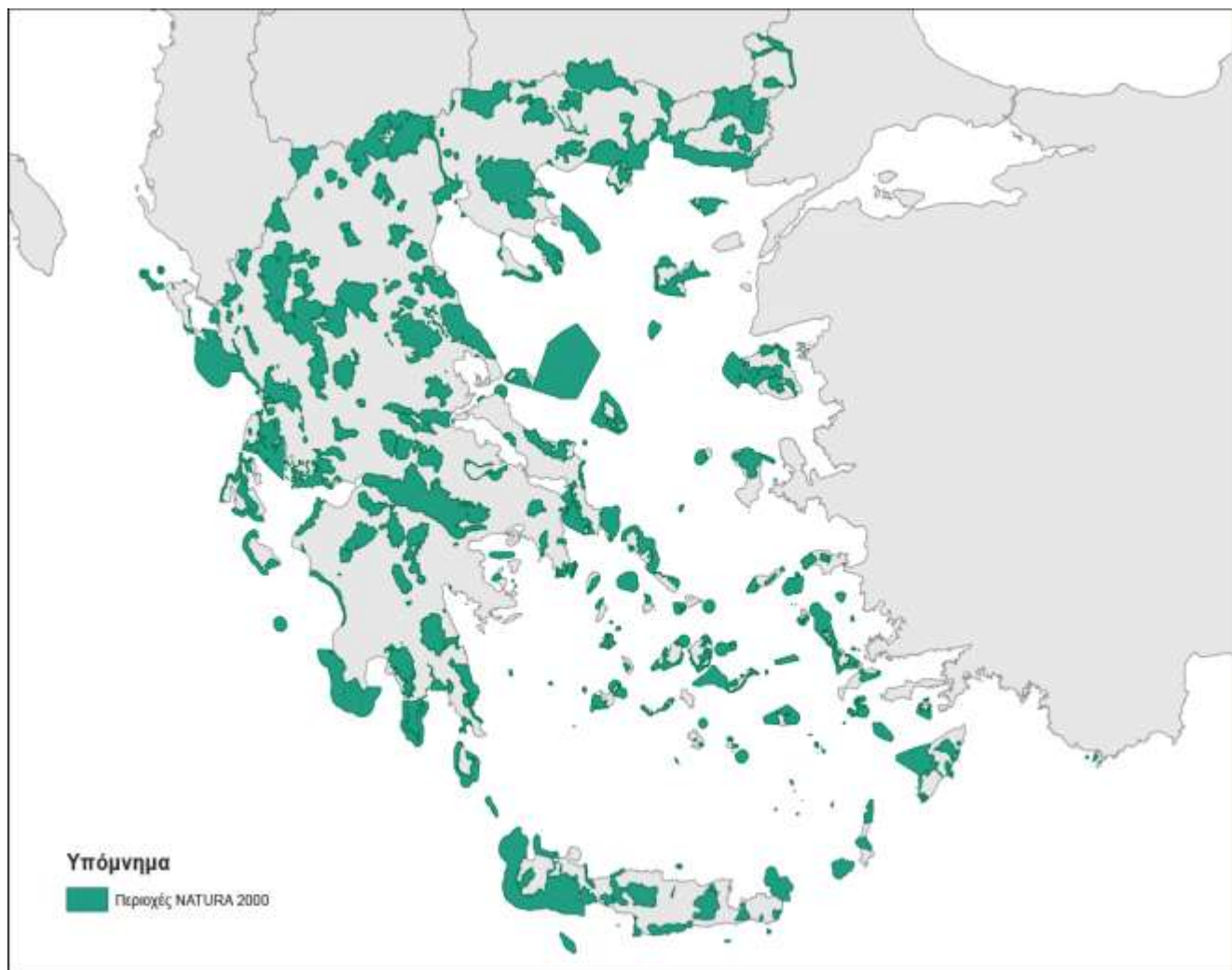
Σύμφωνα με τις Οδηγίες για τους Οικοτόπους και τα Πτηνά, απαιτείται από τα κράτη μέλη να συγκροτήσουν συνεκτικό εθνικό δίκτυο περιοχών του δικτύου Natura 2000. Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει 446 περιοχές στο δίκτυο Natura 2000. Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται 265 Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) βάσει της Οδηγίας για τους Οικοτόπους και 207 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) βάσει της Οδηγίας για τα Πτηνά. Οι εν λόγω περιοχές καλύπτουν περίπου 27% της ηπειρωτικής Ελλάδας, καθώς και σημαντικό τμήμα της θαλάσσιας έκτασής της. Το άθροισμα των περιοχών δεν είναι ακριβές καθώς ορισμένες περιοχές έχουν χαρακτηριστεί τόσο ΤΚΣ όσο και ΖΕΠ. Ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) ορίζονται οι ΤΚΣ που έχουν μετέπειτα χαρακτηριστεί από τα κράτη μέλη. Στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνονται οι 10 Εθνικοί Δρυμοί, Εθνικά Πάρκα, οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ καθώς και άλλες ΠΠ από την εθνική νομοθεσία όπως Αισθητικά Δάση και Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Εθνικός Κατάλογος περιοχών σύμφωνα με την ΚΥΑ 50743 (ΦΕΚ Β' 4432/2017) - ΣΧΕΤ. ΠΙΝΑΚΕΣ 1, 2 & 3 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. (Εικ. 18, 19, 20).

Εικόνα 17: Ζώνη Ειδικής Προστασίας Ζακύνθου & Στροφάδων

Εικόνα 18: Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδας - Κωδικός

Εικόνα 19: Προστατευόμενες Περιοχές Ελλάδας

6.6 Οι ολοκληρωμένες Εθνικές Εκθέσεις.

Από την έναρξη εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχουν ολοκληρωθεί τέσσερις περίοδοι αναφοράς και έχουν υποβληθεί ισάριθμες εθνικές εκθέσεις (άρθρο 17) από τα ΚΜ, διαφορετικής μορφής και περιεχομένου ανά περίοδο αναφοράς.

Η 1η εθνική έκθεση υποβλήθηκε το 2001, αφορούσε στην περίοδο 1994-2000 και επικεντρώθηκε στην πρόοδο των κρατών μελών αναφορικά με τη νομοθετική μεταφορά και εφαρμογή της Οδηγίας και τις διοικητικές πτυχές στη δημιουργία του Δικτύου..

Η 2η εθνική έκθεση¹⁵⁰ υποβλήθηκε το 2007, αφορούσε στην περίοδο 2001-2006 και με αυτή πραγματοποιήθηκε η 1^η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος, με βάση τα βέλτιστα διαθέσιμα δεδομένα.

Η 3η εθνική έκθεση αφορούσε στην περίοδο 2007-2012 και στο πλαίσιο αυτής πραγματοποιήθηκε η δεύτερη αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών Κοινοτικού ενδιαφέροντος. (σχετ. Υποχρέωση Εθνικής Έκθεσης).

Η 4η εθνική έκθεση¹⁵¹ αφορούσε στην περίοδο 2013-2018 και στο πλαίσιο αυτής επαναξιολογήθηκαν η κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών Κοινοτικού ενδιαφέροντος και η αποτελεσματικότητα του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα. Παράλληλα αφιερώθηκε για πρώτη φορά ειδική ενότητα στα είδη του Παραρτήματος V της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ τα οποία υφίστανται εκμετάλλευση, συλλέγονται, θανατώνονται ή αποτελούν αντικείμενο θήρας ή αλιείας στα κράτη μέλη.

6.7 Ελλάδα, Ανασκόπηση Περιβαλλοντικής Εφαρμογής¹⁵².

Φύση και βιοποικιλότητα

Η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα στόχευε στην αναστολή της απώλειας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ έως το 2020. Απαιτείται πλήρης εφαρμογή των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους ώστε να επιτευχθεί ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης προστατευόμενων ειδών και ενδιαιτημάτων. Απαιτείται επίσης ότι η γεωργικοί και οι δασικοί τομείς να συμβάλλουν στη διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας.

Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα

Η Ελλάδα υιοθέτησε την πρώτη εθνική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα και σχέδιο δράσης το 2014. Στόχος του είναι να σταματήσει η απώλεια βιοποικιλότητας και η υποβάθμιση των υπηρεσιών οικοσυστήματος έως το 2026.

---

¹⁵⁰Η 2η εθνική έκθεση της Ελλάδας βρίσκεται αναρτημένη στο Κεντρικό Αποθετήριο Δεδομένων (CDR) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος στον σύνδεσμο <http://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/art17/envrfzupg/overview>. Μέθοδος εργασίας και σύνοψη αποτελεσμάτων.

¹⁵¹Η 4η εθνική έκθεση της Ελλάδας βρίσκεται αναρτημένη στο Κεντρικό Αποθετήριο Δεδομένων (CDR) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος στον σύνδεσμο: <http://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/art17/envxrm90g/>.

¹⁵²**ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ** Η αναθεώρηση της ΕΕ για την περιβαλλοντική εφαρμογή. Έκθεση χώρας – ΕΛΛΑΔΑ. Συνοδεύουν το έγγραφο, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και Επιτροπή των Περιφερειών, Έτος αναφοράς 2019.

Δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου τοποθεσιών Natura 2000.

Οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους απαιτούν από τα κράτη μέλη τη δημιουργία ενός συνεκτικού εθνικού δικτύου Natura 2000 οικοτόπων. Η Επιτροπή αξιολογεί τη συμμόρφωση με αυτό και με απαίτηση ξεχωριστά για κάθε είδος και τύπο οικοτόπου που εμφανίζεται στην εθνική επικράτεια του Κράτους μέλους. Η τελευταία ενημέρωση αυτής της αξιολόγησης πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή το έτος 2019 με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος. Με βάση αυτή την τελευταία ενημέρωση, το επίγειο δίκτυο Natura 2000 της Ελλάδας υπό την οδηγία για τα πτηνά και τους οικοτόπους θεωρείται πλέον πλήρες.

Καθορισμός τοποθεσιών Natura 2000 και καθορισμός στόχων και μέτρων διατήρησης.

Το επίγειο τμήμα του ελληνικού δικτύου Natura 2000 είναι σε μεγάλο βαθμό πλήρες. Η τελευταία μεγάλη επέκταση του θαλάσσιου τμήματος του δικτύου αναμένεται να αντιμετωπίσει τις υπόλοιπες ανεπάρκειες χαρακτηρισμού τόσο των ΤΚΣ όσο και των ΖΕΠ¹⁵³.

Για 239 SCIs, η **δετής προθεσμία** που ορίζεται στην οδηγία για τους οικοτόπους για τον ορισμό τους ως ειδικών περιοχών διατήρησης και τον καθορισμό κατάλληλων στόχων και μέτρων διατήρησης έχει πλέον λήξει. Από τον Απρίλιο του 2018, η Ελλάδα δεν έχει εκπληρώσει αυτές τις υποχρεώσεις¹⁵⁴.

Αν και οι ΖΕΠ έχουν οριζόντια μέτρα προστασίας βάσει της εθνικής νομοθεσίας, ορισμένες βασικές εκτελεστικές πράξεις που εφαρμόζουν το νόμο εξακολουθούν να λείπουν. Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει έναν υγιή και περιεκτικό νόμο για τη βιοποικιλότητα (Ν. 3937/2011) και μια εθνική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα (Υ.Α.40332/2014) αλλά δεν έχουν εφαρμοστεί σωστά. Έχουν αναπτυχθεί σχέδια διαχείρισης και συνοδευτικά νομικά εργαλεία για αρκετούς (κάποιους) οικοτόπους κυρίως μέσω χρηματοδότησης του LIFE ή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Ωστόσο, πολύ λίγα έχουν υιοθετηθεί και εφαρμοστεί επισήμως.

Ένα μεγάλο έργο στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, που ξεκίνησε το 2018, αναμενόταν να προετοιμάσει ή να ενημερώσει σχέδια διαχείρισης και νομικές πράξεις που θα καλύπτουν και τις 446 περιοχές

---

¹⁵³Για κάθε κράτος μέλος, η Επιτροπή αξιολογεί κατά πόσον το είδος και οι τύποι οικοτόπων στα παραρτήματα Ι και ΙΙ της οδηγίας για τους οικοτόπους, είναι αντιπροσωπευτικός επαρκώς από τις περιοχές που έχουν οριστεί μέχρι σήμερα. Αυτό εκφράζεται ως ποσοστό ειδών και οικοτόπων για τα οποία περαιτέρω πρέπει να οριστούν περιοχές για να ολοκληρωθεί το δίκτυο στην Ελλάδα. Τα τρέχοντα δεδομένα, τα οποία αξιολογήθηκαν το 2014-2015, αντικατοπτρίζουν την κατάσταση μέχρι τον Δεκέμβριο του 2013.

¹⁵⁴Βρυξέλλες, 21.11.2018 C(2018) 7621 . Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους». Το άρθρο 6 παράγραφος 1 ισχύει επίσης για ΤΚΣ για τους οποίους έχει λήξει η εξαετής προθεσμία και οι οποίοι δεν έχουν ακόμη οριστεί ως ΕΖΔ κατά παράβαση του άρθρου 4 παράγραφος 4. Με άλλα λόγια, η υποχρέωση θέσπισης των αναγκαίων μέτρων διατήρησης τίθεται σε εφαρμογή το αργότερο κατά τη λήξη της εξαετούς προθεσμίας.

Natura 2000 έως το τέλος του 2020. Είναι ακόμη στη φάση υλοποίησης και δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα.

Σχετικά με την κατάσταση¹⁵⁵ διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους, μόνο το 63% των αξιολογήσεων για τους τύπους οικοτόπων της Μεσογείου και το 33% για τα είδη δείχνουν καλή κατάσταση διατήρησης. Ωστόσο, για το 12% των ειδών η κατάσταση είναι άγνωστη¹⁵⁶.

Μια σημαντική πρόκληση για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των τοποθεσιών Natura 2000 είναι η δημιουργία ενός εθνικού συστήματος για την ολοκληρωμένη διαχείριση και λειτουργία προστατευόμενων περιοχών (συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής, της δομής, των συστημάτων διαχείρισης, των ευθυνών, της χρηματοδότησης, της επιβολής και της παρακολούθησης)¹⁵⁷. Τα κυριότερα εμπόδια για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τη φύση περιλαμβάνουν: (i) την έλλειψη ενημέρωσης (μεταξύ των αρχών, των ενδιαφερομένων και του κοινού) σχετικά με το Natura 2000 και τα οφέλη του · (ii) έλλειψη κινήτρων για επενδύσεις στην προώθηση αυτών των παροχών · (iii) ανεπαρκές πεδίο για την υποστήριξη της βιώσιμης διαχείρισης της γης και την ενσωμάτωσή της σε άλλες πολιτικές · και (iv) δυσκολίες στην επιβολή του νόμου¹⁵⁸. Το ολοκληρωμένο έργο LIFE, που ξεκίνησε το 2017¹⁵⁹, θα βοηθήσει σημαντικά στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Λόγω αυτών των ελλείψεων, πολλές καταγγελίες και περιπτώσεις παράβασης βρίσκονται σε εξέλιξη, όπως: (i) η υποβάθμιση καθορισμένων τοποθεσιών, (ii) η κακή ποιότητα των «κατάλληλων αξιολογήσεων» σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους · (iii) την έλλειψη στρατηγικών εκτιμήσεων και (iv) ανεπαρκή προστασία ειδών και οικοτόπων (η οποία οφείλεται επίσης σε παράνομες δραστηριότητες)¹⁶⁰.

---

¹⁵⁵Ελληνική Δημοκρατία, Περίοδος 2007- 2012. Ο Πυρήνας του άρθρου 17 αναφέρει ότι έκθεση είναι η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που στοχεύουν στην οδηγία για τους οικοτόπους.

¹⁵⁶Η Ελληνική Δημοκρατία

¹⁵⁷Ο νόμος για τη δημιουργία φορέων διαχείρισης σε όλους τους οικοτόπους του Natura 2000 παρέχει σημαντικά οφέλη από αυτή την άποψη. Όμως ο νέος Περιβαλλοντικός Νόμος (4685/2020) αφαιρεί την όποια διοικητική αυτονομία των Φορέων Διαχείρισης που πλέον εντάσσονται κάτω απ' την ομπρέλα του ΟΦΠΕΚΑ του Υπ. Περιβάλλοντος & Ενέργειας

¹⁵⁸Περιβαλλοντική Επιθεώρηση Εφαρμογής 2019 Ελλάδα.

¹⁵⁹Το πρόγραμμα LIFE αποτελεί χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο παρέχει ειδική στήριξη για την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής και νομοθεσίας για το περιβάλλον και το κλίμα, ιδίως όσον αφορά στους στόχους των κοινοτικών Προγραμμάτων Δράσης για το περιβάλλον και το κλίμα. Οι επιχορηγήσεις δράσης στο πλαίσιο του LIFE 2014-2020 μπορούν να χρηματοδοτήσουν: παραδοσιακά έργα (πilotικά έργα, έργα επίδειξης, έργα βέλτιστων πρακτικών, έργα πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης και διάδοσης), ολοκληρωμένα έργα, έργα τεχνικής βοήθειας, έργα οικοδόμησης δυναμικού, προπαρασκευαστικά έργα και οποιαδήποτε άλλα έργα απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων.

¹⁶⁰Περιβαλλοντική Επιθεώρηση Εφαρμογής 2019 Ελλάδα

Κεφάλαιο 7 - Ελλάδα Και Natura 2000

7.1 Ελληνικό Δίκαιο – Νομοθεσίες - Natura 2000.

7.1.1 - Νομοθεσίες - Θεσμικό Πλαίσιο για την προστασία της Βιοποικιλότητας.

- Α.Ν. 856/1937 (ΦΕΚ 368/21-09-1937) "Περί Εθνικών Δρυμών".
- Ν. 1469/1950 (ΦΕΚ Α' 169) «Ιστορικοί τόποι και τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
- Ν.86/1969 (ΦΕΚ 7 Α'), «Περί Δασικού Κώδικος».
- Ν.1335/1985 (ΦΕΚ 32/Α/1985) "Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση άγριας ζώνης & φυσικού περιβάλλοντος Ευρώπης" Διατάξεις Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης
- Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/16-10-86) «Για την προστασία του περιβάλλοντος».
- Ν. 1950/1991(ΦΕΚ Α' 84)«Περί κυρώσεως τροποποιήσεων Σύμβασης Ραμσάρ».
- Ν.2204/1994 (ΦΕΚ Α' 59) « Σύμβαση Βιολογική Ποικιλότητα (93/626/ΕΚ)».
- Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ Α' 200) «Για τα «καταφύγια άγριας ζωής».
- Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ Α 207/7.10.1999) «Χωροταξικός σχεδιασμός & αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011). «Διατήρηση Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»
- Ν. 4519/2018 (ΦΕΚ Α' 25/20.2.2018)Φορείς Διαχείρισης Π.Π. και άλλες διατάξεις.
- Ν. 4685/2020 (ΦΕΚ Α' 92/7-5-2020) «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρ. Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις (τροποποιήθηκε από τους ν. 4722/2020 (Α 177) & ν. 4819/2021 (Α 129).»
- Ν.Δ. 86/1969(ΦΕΚ Α' 7/18.1.1969) «Δασικός Κώδιξ».
- Ν.Δ. 996/1971 (ΦΕΚ Α' 192) «εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, διατηρ. μνημεία φύσης»,
- Ν.Δ. 191/1974 (ΦΕΚ 350/Α/1974) «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ».
- Π.Δ. 67/1981 (ΦΕΚ Α' 23) «προστασία αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας».
- Π.Δ. 80/1990 (ΦΕΚ Α' 40) για την προστασία του φυτικού γενετικού υλικού της χώρας,
- Π.Δ. 434/30/1995 (ΦΕΚ Α' 248) για τη διατήρηση και προστασία εγχώριων φυλών αγροτικών ζώων και βιοτόπων ή τοπίων.
- Π.Δ. 325/2000 (ΦΕΚ Α' 266/08.12.2000) Συγκρότηση, Οργάνωση & Λειτουργία Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Κ.Π.Α.Α.).
- Π.Δ. 59/2018 (ΦΕΚ 114/Α/29.06.2018) Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης.
- Κ.Υ.Α. 33318/3028/1998, (ΦΕΚ 1289/Β/28.12.98) όπως τροποποιήθηκε με την Κ.Υ.Α. Η.Π. 14849/853/Ε103, (ΦΕΚ 645/Β/11.4.2008) με την οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

- Κ.Υ.Α. Η.Π. 37338/1807/Ε.103 (ΦΕΚ 1495/Β/2010), όπως τροποποιήθηκε με την Κ.Υ.Α. Η.Π. 8353/276/Ε103 (ΦΕΚ 415/Β/2012) Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών διατήρησης άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όπως ισχύει.
- ΚΥΑ 25200 (ΦΕΚ Β' 2612/08.11.2011) Συγχώνευση φορέων εποπτευομένων από τον Υπουργό Π.Ε.Κ.Α.
- ΚΥΑ 12935 (ΦΕΚ Β' 1247/24.06.2015) Επανασύσταση του Ι.Γ.Μ.Ε. και Μετονομασία του Ε.Κ.Β.Α.Α. (*Νομοθεσία* Εικ. 21).

Εικόνα 20: Νομοθεσία

7.2 Η Οδηγία 79/409/ΕΚ στο Ελληνικό Δίκαιο.

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται υψηλός βαθμός προστασίας των ειδών πτηνών και έχουν χαρακτηριστεί 207 (ΖΕΠ), εκ των οποίων οι 69 περιλαμβάνουν θαλάσσιο τμήμα. Για την προστασία της ορνιθοπανίδας, ισχύει η Απόφαση ΚΥΑ αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε.103 (ΦΕΚ 1495/Β/2010), με την οποία έχουν καθορισθεί μέτρα και διαδικασίες για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όπως ισχύει. Η ΚΥΑ αριθ. Η.Π. 8353/276/Ε103 (ΦΕΚ 415/Β/2012), με την οποία τροποποιείται και συμπληρώνεται η ανωτέρω Απόφαση, θεσπίζει ειδικά μέτρα, όρους, διαδικασίες και παρεμβάσεις ώστε να επιτυγχάνεται η αποτελεσματική προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των ειδών και των ενδιαιτημάτων/οικοτόπων της άγριας ορνιθοπανίδας στις ΖΕΠ. Στο πλαίσιο του άρθρου 12 της Οδηγίας των πτηνών, τα ΚΜυποβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε έξι έτη εθνικές εκθέσεις¹⁶¹ για τον εφαρμογή της Οδηγίας στην επικράτειά τους.

---

¹⁶¹Το πρώτο μέρος της έκθεσης (General Report) περιλαμβάνει γενικές πληροφορίες για την εφαρμογή επιμέρους θεμάτων της Οδηγίας των Πτηνών στην Ελλάδα. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει έντυπα αναφοράς για την

7.3 Η Οδηγία 92/43/ΕΚ στο Ελληνικό Δίκαιο.

Ο ορατός κίνδυνος εξαφάνισης πολλών ειδών και αλλοίωσης της σύνθεσης και υποβάθμισης πολλών οικοσυστημάτων οδήγησε στην έκδοση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας" από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Σκοπός της Οδηγίας είναι "να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη". Οι τύποι φυσικών οικοτόπων και τα είδη φυτών και ζώων αναφέρονται στα Παραρτήματα I, II, IV και V της Οδηγίας. Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/1998, η οποία τροποποιήθηκε με την Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. Η.Π. 14849/853/Ε103, (ΦΕΚ 645/Β/11.4.2008). Στο πλαίσιο του άρθρου 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, τα ΚΜ υποβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε έξι έτη εθνικές εκθέσεις¹⁶² για τον εφαρμογή της Οδηγίας στην επικράτειά τους.

7.4 Ιστορικό Προστατευομένων περιοχών στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, η πρώτη ΠΠ, ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου ιδρύθηκε το 1938, βάσει του Α.Ν. 856/37. Υπήρχαν ωστόσο και κάποια προγενέστερα νομοθετήματα τα οποία όριζαν την προστασία ορισμένων περιοχών, όπως ο Ν. 4273/29 που είχε εισαγάγει το θεσμό των «Προστατευτικών Δασών». Στη συνέχεια, στο πλαίσιο της Δασικής Νομοθεσίας θεσπίστηκαν κατηγορίες ΠΠ όπως τα «Αισθητικά Δάση», τα «Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης», τα «Καταφύγια Θηραμάτων», οι «Ελεγχόμενες Κινηγетικές Περιοχές» και τα «Εκτροφεία Θηραμάτων». Η συμπλήρωση του νόμου «Περί αρχαιοτήτων» με τον Ν.1469/50 έδωσε επίσης τη δυνατότητα της κήρυξης ορισμένων περιοχών ως «Τοπίων Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους». Με το Ν. 2637/98, ο θεσμός των καταφυγίων θηραμάτων άλλαξε φιλοσοφία και οι εν λόγω περιοχές μετονομάστηκαν σε Καταφύγια Άγριας Ζωής.

Σκοπός του νόμου αυτού είναι η προστασία των περιοχών που είναι απαραίτητες για τη διάσωση των ειδών της άγριας πανίδας ή της αυτοφούς χλωρίδας, είτε είναι απαραίτητες για την επιβίωση ενός ή περισσότερων ειδών που είναι μοναδικά, σπάνια ή απειλούνται με εξαφάνιση, είτε αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα βιοτόπου.

κατάσταση διατήρησης των ειδών ορνιθοπανίδας που προστατεύονται από την Οδηγία και απαντούν στην Ελλάδα, συνοδευόμενα από χάρτες εύρους και εξάπλωσης των περιοχών αναπαραγωγής.

¹⁶²Το πρώτο μέρος της έκθεσης (General Report) περιλαμβάνει γενικές πληροφορίες για την εφαρμογή επιμέρους θεμάτων της Οδηγίας των Οικοτόπων στην Ελλάδα. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει έντυπα αναφοράς για την κατάσταση διατήρησης καθενός από τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος I και τα είδη των Παραρτημάτων II, IV και V της Οδηγίας που απαντούν στην Ελλάδα, συνοδευόμενα από χάρτες εύρους και εξάπλωσης.

Καθοριστικός σταθμός στην εξέλιξη της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της Ελλάδας ήταν ο **Νόμος - πλαίσιο Ν.1650/86**, ο οποίος περιέχει ιδιαίτερο κεφάλαιο για την «Προστασία της Φύσης και του Τοπίου», όπου και γίνεται αναφορά στην θεσμοθέτηση ΠΠ. Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις ως προς αυτό το αντικείμενο του Ν.1650/86 είναι η κατηγοριοποίηση των ΠΠ σε 5 κατηγορίες (περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, εθνικά πάρκα, προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου, περιοχές οικοανάπτυξης), καθώς και ο καθορισμός ειδικής διαδικασίας κήρυξης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (άρθρα 18, 19, 21, 22). Το 1999 εκδόθηκε ο Ν. 2742/99 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», ο οποίος ρυθμίζει την διαδικασία ίδρυσης ΦΔ σε ΠΠ, καθώς και τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας τους. Οι ΦΔ εξουσιοδοτούνται με διάφορες αρμοδιότητες και ευθύνες που περιλαμβάνουν την εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων και κανονισμών λειτουργίας, παρακολούθηση και εκτίμηση της εφαρμογής των κανονισμών, έλεγχο των παρεμβάσεων στις περιοχές, γνωμοδότηση για την προέγκριση χωροθέτησης και θέσπιση περιβαλλοντικών όρων, εκπόνηση μελετών, εφαρμογή έργων και διεξαγωγή έρευνας, καθώς και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Το έτος 1999, εκπονήθηκε μελέτη για τον «Εθνικό Σχεδιασμό για το Φυσικό Περιβάλλον»¹⁶³ με στόχο την ενσωμάτωση όλων των δεσμεύσεων για την προστασία της φύσης σε μία ενιαία προσέγγιση. Σύμφωνα λοιπόν με τον **Εθνικό Σχεδιασμό για το Φυσικό Περιβάλλον**, οι ΠΠ διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) Περιοχές του Εθνικού Δικτύου ΠΠ και β) Περιοχές περιφερειακής και τοπικής σημασίας. Με βάση κυρίως γεωγραφικά κριτήρια προτάθηκε η ομαδοποίηση των περιοχών σε 162 ενιαίες Περιοχές Προστασίας, σύμφωνα με τη χωρική τους συνέχεια ή τη λειτουργική τους συνάφεια. Το Εθνικό αυτό Δίκτυο ΠΠ θα αποτελέσει το υπόβαθρο για την ανάπτυξη ενός αντίστοιχου Εθνικού Συστήματος Διαχείρισης και Διοίκησης. Στο MasterPlan προτάθηκε η ίδρυση 40 Φορέων Διαχείρισης οι οποίοι θα καλύπτουν 79 ΠΠ. Οι ομάδες των περιοχών οι οποίες θα διαχειρίζονται από κοινό Φορέα θα συμπεριλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των περιοχών Natura, ενώ για τις υπόλοιπες προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα αξιοποίησης των Συμβάσεων Διαχείρισης ή η ένταξή τους σε κάποιον από τους παραπάνω Φορείς (ανάλογα με τη γεωγραφική εγγύτητα). (Εικ. 21).

---

¹⁶³(Master Plan),

Εικόνα 21: Εθνικός Σχεδιασμός για το Φυσικό Περιβάλλον

7.5 Νόμος 4685/2020.¹⁶⁴

7.5.1 - Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών

Αιτιολογία

Σύμφωνα με την *αιτιολογική έκθεση* του νόμου στην Ελλάδα η διαχείριση των ΠΠ γινόταν από τους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ), οι οποίοι αποτελούν ΝΠΔ. Επειδή η πολιτεία διαπίστωσε ότι το μοντέλο αυτό στην πράξη ήταν αναποτελεσματικό, καθώς δεν υπήρξε συντονισμός στην διακυβέρνηση των περιοχών αυτών, ενώ παρουσιάστηκαν λειτουργικές δυσκολίες με ζητήματα όπως :

- Στους ΦΔΠΠ υπάρχουν κενά ανθρώπινου δυναμικού και υλικότεχνης υποδομής.
- Πολλοί ΦΔΠΠ παρουσιάζουν διοικητική και διαχειριστική ανεπάρκεια που τους εμποδίζει να συμμετέχουν ως δικαιούχοι σε έργα του ΥΜΕΠΕΡΑΑ¹⁶⁵. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά την περίοδο 2013-2015 ένα μεγάλο μέρος του έργου «Παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων κοινωτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα» ανατέθηκε στους ΦΔΠΠ και πολλοί από αυτούς δεν μπόρεσαν να το φέρουν σε πέρας με αποτέλεσμα χώρα να έχει έλλειψη δεδομένων και επιστημονικής γνώσης σε πολλές περιοχές της..

---

¹⁶⁴«Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις». (ΦΕΚ Α' 92/07-05-2020) τροποποιήθηκε από τους ν. 4722/2020 (Α 177) & ν. 4819/2021 (Α 129).

¹⁶⁵Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

- Δεν υπάρχει η κεντρική δομή για τον συντονισμό της διακυβέρνησης των ΠΠ με αποτέλεσμα να παρατηρείται έλλειψη ενιαίας πολιτικής και ο κατακερματισμός σε απομονωμένες και ασύνδετες δράσεις, ενώ δεν γίνεται μόνιμη παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών και τύπων οικοτόπων στη χώρα.
- Τα Διοικητικά Συμβούλια σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούν να έχουν απαρτία για να συνεδριάσουν, ενώ οι 8 νέοι ΦΔΠΠ που ιδρύθηκαν με το Ν. 4519/2018 δεν έχουν υπαλλήλους, προσωπικό και ούτε καν τις βασικές υποδομές.

Στόχος

Προκειμένου να υλοποιηθεί ένα νέο και σύγχρονο σύστημα διακυβέρνησης των ΠΠ ήταν απαραίτητος ένας συνολικός και ενιαίος σχεδιασμός μέσω ενός επιστημονικού, συμβουλευτικού και συντονιστικού οργανισμού για τη συστηματική οργάνωση της διακυβέρνησης και διαχείρισης των ΠΠ. Για τον σκοπό αυτό με το Ν. 4685/2020 ιδρύεται ένας ενιαίος Φορέας, ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, ο οποίος θα αναλάβει ρόλο συντονιστικό και επιτελικό, ενώ θα συνεργάζεται και με άλλους αρμόδιους φορείς (Υπουργεία, ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού, περιβαλλοντικές ΜΚΟ, κοινωνία των πολιτών, και παραγωγικούς φορείς των περιοχών αυτών). Οι υπάρχοντες ΦΔΠΠ εντάσσονται στον Οργανισμό αυτό ως 24 Μονάδες Διαχείρισης ΠΠ (Εικ. 22), οι οποίες λειτουργούν σε επίπεδο Τμήματος και αποσκοπούν στην υλοποίηση των ΣΔ σε τοπικό επίπεδο. (άρθρα 26 μέχρι 43).

Εικόνα 22: Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών

7.5.2 -Ζώνες εντός Προστατευομένων Περιοχών¹⁶⁶

Αιτιολογία

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση η χώρα μας έχει καθυστερήσει να υλοποιήσει κατά τρόπο ουσιαστικό τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τις Οδηγίες για την προστασία της βιοποικιλότητας και της ορνιθοπανίδας. Η βασική υποχρέωση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης, αλλά και η βασική μέθοδος για την υλοποίηση της προστασίας, δηλαδή η έκδοση των προστατευτικών Π.Δ., είναι ακόμη σε πρώιμο στάδιο, καθώς οι σχετικές μελέτες ανατέθηκαν μόλις στις αρχές του περασμένου έτους. Όμως και οι μελέτες αυτές κινδυνεύουν να μην οδηγήσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή σε ρυθμίσεις με σαφήνεια και καθαρότητα, οι οποίες θα επιτρέπουν σε κάθε ενδιαφερόμενο να γνωρίζει ακριβώς τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται στις ΠΠ. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη κοινής ονοματολογίας και σαφών κατευθύνσεων από το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο δεν καθορίζει μια κοινή ονοματολογία για τις επιτρεπόμενες ή απαγορευόμενες χρήσεις εντός των ΠΠ, ούτε είναι σαφές εάν επιτρέπει σε κάθε περίπτωση την καθιέρωση διαφορετικών ζωνών με κλιμακούμενο βαθμό προστασίας εντός αυτών. Επίσης, το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν ξεκαθαρίζει με σαφήνεια την έννοια και τις έννομες συνέπειες που έχει ο χαρακτηρισμός μιας ΠΠ, ιδίως σε σχέση με την ένταξη της ή μη στο δίκτυο Natura 2000, και δεν το διακρίνει από την κατηγοριοποίηση των περιοχών με βάση την ένταση της προστασίας εντός αυτών.

Στόχος

Βασική επιλογή είναι ότι οι όροι και περιορισμοί δραστηριοτήτων στις προστατευόμενες περιοχές, ιδίως στις εντασσόμενες στο δίκτυο Natura 2000, θα περιγράφονται με αναφορά στις χρήσεις γης, όπως αυτές προσδιορίζονται στο Π.Δ. 59/2018. Για να μπορέσουν οι σχετικές διατάξεις να ισχύσουν και σε ΠΠ, προστίθενται γενικές και ειδικές χρήσεις γης, οι οποίες αντιστοιχούν σε δραστηριότητες που συνηθίζονται σε ΠΠ. Διαχωρίζονται επίσης οι χαρακτηρισμοί των ΠΠ από το βαθμό προστασίας εντός αυτών και συσχετίζονται πλήρως οι ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες, τα σχέδια διαχείρισης των ΠΠ και τα αντίστοιχα προεδρικά διατάγματα οριοθέτησης και ζωνοποίησής τους. (άρθρα 44 μέχρι 47).

7.5.3 - Περιβαλλοντική Αδειοδότηση

Οι κυριότερες τροποποιήσεις που έχουν επέλθει στη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης με την εισαγωγή του Ν. 4685/2020, επί του υφιστάμενου νόμου περιβαλλοντικής αδειοδότησης Ν. 4014/2011, μπορούν να συνοψιστούν :

---

¹⁶⁶Εγινε ειδική αναφορά στο Κεφάλαιο 6 παραγρ. Β.1

- Αύξηση της διάρκειας ισχύος των ΑΕΠΟ.
- Μείωση του χρόνου ολοκλήρωσης των διαδικασιών έκδοσης ΑΕΠΟ έργων ή δραστηριοτήτων υποκατηγορίας Α1 και Α2.
- Μείωση του χρόνου ολοκλήρωσης των διαδικασιών έκδοσης απόφασης τροποποίησης ή ανανέωσης ΑΕΠΟ έργων ή δραστηριοτήτων υποκατηγορίας Α1 και Α2.
- Τροποποίηση των περιεχόμενων των Φακέλων ανανέωσης και τροποποίησης Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης.
- Τροποποίηση των μελών των Συμβουλίων Κεντρικό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΚΕΣΠΑ) και Περιφερειακό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΠΕΣΠΑ),
- Δυνατότητα αίτησης για σύγκληση ΚΕΣΠΑ ή ΠΕΣΠΑ, παράστασης κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου ή υποβολής υπομνήματος απόψεων στο Συμβούλιο από τον φορέα του έργου ή της δραστηριότητας.
- Ενεργοποίηση του Μητρώου εξειδικευμένων αξιολογητών από τον ιδιωτικό τομέα.
- Διακίνηση των απαιτούμενων εγγράφων αδειοδότησης αποκλειστικά ηλεκτρονικά μέσω του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου (ΗΠΜ).
- Η δημιουργία του κεντρικού φορέα (ΟΦΥΠΕΚΑ) και ημείωση των ΦΠΠ από 36 σε 24 ΜΔΠΠ, ώστε να υιοθετηθεί το ευρωπαϊκό μοντέλο διαχείρισης ΠΠ (σχετ. ανωτέρω).
- Οι ΑΕΠΟ και οι Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ)κάθε έργου ή της δραστηριότητας είναι ανεξάρτητες του φορέα και ισχύουν για τον νέο κύριο ή φορέα χωρίς την έκδοση Απόφασης Τροποποίησης περιβαλλοντικών όρων.
- Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εκτάσεων του έργου ή της δραστηριότητας δεν εμπίπτει στον έλεγχο της αρμόδιας περιβαλλοντικής αρχής κατά την έκδοση των ΑΕΠΟ ή την υπαγωγή σε ΠΠΔ έργου ή δραστηριότητας. (Εικ. 23).

Εικόνα 23: Περιβαλλοντική Αδειοδότηση - ΑΕΠΟ

7.5.4 Το Σύστημα Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα.

- Φορείς Εθνικού Συστήματος Διακυβέρνησης πολιτικής για τις ΠΠ.

1. Το Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης της πολιτικής για τις Προστατευόμενες Περιοχές («Σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ») συγκροτείται από τους φορείς που περιγράφονται στις επόμενες παρακάτω (παράγραφοι) και τις μεταξύ τους συστημικές σχέσεις, οι οποίες δημιουργούνται με τα εργαλεία του άρθρου 33 Ν.4685/2020.

2. Το Σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ διαρθρώνεται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

3. Το Σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ σε κεντρικό επίπεδο συγκροτείται από τους ακόλουθους φορείς:

α) το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ),

β) τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ),

γ) το Υπουργείο Εσωτερικών, που έχει την αρμοδιότητα της εποπτείας των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και των ΟΤΑ (Περιφερειών και Δήμων),

δ) το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που έχει την αρμοδιότητα διαχείρισης των αλιευτικών πόρων στον θαλάσσιο χώρο και προωθεί τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της χώρας,

ε) το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, που ασκεί την ψηφιακή πολιτική και προωθεί την ηλεκτρονική διακυβέρνηση,

στ) το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής που ασκεί τις αρμοδιότητές του κυρίως στον θαλάσσιο χώρο, λιμένες, τη χερσαία ζώνη αυτών και σε παράκτιους χώρους,

ζ) το Υπουργείο Τουρισμού που ασκεί την τουριστική πολιτική και υποστηρίζει την ήπια τουριστική δραστηριότητα σε ΠΠ,

η) άλλα Υπουργεία συμμετέχουν στο Σύστημα Διακυβέρνησης με βάση τις καθ' ύλην αρμοδιότητές τους.

4. Το Σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ σε περιφερειακό επίπεδο συγκροτείται από τους ακόλουθους φορείς:

α) τις Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) ,

β) τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις,

γ) τις Περιφέρειες και

δ) τους Δήμους.

5. Το Σύστημα Διακυβέρνησης ΠΠ επικουρείται, στο πλαίσιο της εφαρμογής της πολιτικής για τις ΠΠ, από ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα της ημεδαπής και της αλλοδαπής, περιβαλλοντικές οργανώσεις και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

- Εργαλεία του Συστήματος Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών.

1. Τα εργαλεία του Συστήματος Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ), με τα οποία δημιουργούνται οι συστημικές σχέσεις των φορέων του, με στόχο την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της πολιτικής για τις ΠΠ είναι :

α) η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και το Πενταετές Σχέδιο Δράσης της του άρθρου 17 παρ. 3 περιπτ. α' του Ν.. 3937/2011 , όπως η περίπτωση α' αντικαταστάθηκε με το άρθρο 58 του Ν. 4277/2014, καθώς και τα εργαλεία της παρ. 3 του Ν. 3937/2011,

β) το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το δίκτυο Natura 2000 του άρθρου 8 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ,

γ) τα Π.Δ. χαρακτηρισμού, οριοθέτησης και όρων προστασίας και χρήσεων γης των ΠΠ του άρθρου 47, Ν. 4685/2020

δ) τα εγκεκριμένα ΣΔ των ΠΠ του άρθρου 47, Ν.4685/2020

ε) τα εγκεκριμένα ΣΔ προστασίας ειδών και τύπων οικοτόπων της παραγράφου 2 του άρθρου 10 του Ν. 3937/2011,

στ) οι Προγραμματικές Συμβάσεις του άρθρου 37 και τα Μνημόνια Συνεργασίας του άρθρου 38 που συνάπτει ο ΟΦΥΠΕΚΑ με άλλους δημόσιους φορείς,

ζ) το Πληροφοριακό Σύστημα Διοίκησης της Πολιτικής για τις ΠΠ το οποίο υλοποιείται και λειτουργεί επιχειρησιακά από τον ΟΦΥΠΕΚΑ,

η) η εποπτεία της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών του άρθρου 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και οι εθνικές εκθέσεις του άρθρου 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του άρθρου 12 της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ.

2. Ο ΟΦΥΠΕΚΑ εκπονεί πρόγραμμα εφαρμογής των εγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης κάθε ΠΠ που εγκρίνεται από τον Υπουργό ΥΠΕΝ.

- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας(ΥΠΕΝ).

Το ΥΠΕΝ συστάθηκε ως Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής τον Οκτώβριο του 2009. Το ΥΠΕΝ είναι υπεύθυνο για την εποπτεία του «Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής» («ΟΦΥΠΕΚΑ») και την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας που διέπει την προστασία και διαχείριση των ΠΠ. Επίσης εμμέσως μέσω του ΟΦΥΠΕΚΑ τη λειτουργία, την σύσταση και την λειτουργία ΜΔΠΠ. Κάθε σχέδιο ή έργο ή δραστηριότητα μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, υπόκειται σε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με έμφαση στα αντικείμενα προστασίας, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Όπως αναφέρθηκε και

στα Αιολικά Πάρκα η έγκριση περιβαλλοντικών όρων χορηγείται από τον Υπουργό ΥΠΕΝ, ύστερα από γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Βιοποικιλότητας του Υπουργείου που αφορά την επιστημονική τεκμηρίωση για τις επιπτώσεις του σχεδίου ή έργου ή δραστηριότητας στην κατάσταση διατήρησης της περιοχής και τα αντισταθμιστικά μέτρα και όρους ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων αυτών. Ειδικότερα σε σχέση με τις θαλάσσιες περιοχές Natura 2000, το ΥΠΕΝ αναλαμβάνει την καταγραφή και επιστημονική παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης των θαλάσσιων οικοτόπων και ειδών χλωρίδας και πανίδας, σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και ΜΚΟ που διαθέτουν αποδεδειγμένη επιστημονική εμπειρία. Τα δεδομένα που προκύπτουν από την καταγραφή και επιστημονική παρακολούθηση αναρτώνται στο διαδίκτυο σε μορφή εύκολα προσβάσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη. Με βάση τα επιστημονικά δεδομένα που προκύπτουν από την ανωτέρω καταγραφή και επιστημονική παρακολούθηση, το ΥΠΕΝ εκδίδει και απευθύνει προς τα αρμόδια υπουργεία, α) Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, β) Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και γ) Προστασίας του Πολίτη, οδηγίες για τη διαχείριση, προστασία και φύλαξη των θαλάσσιων οικοτόπων και ειδών χλωρίδας και πανίδας.

- Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ).

Ίδρυση, Σκοπός και Εποπτεία του ΟΦΥΠΕΚΑ

1. Το Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με την επωνυμία «Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΕΚΠΙΑΑ), που ιδρύθηκε με τον ν. 2742/1999 (Α' 207), μετονομάζεται σε «Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής» (εφεξής: «ΟΦΥΠΕΚΑ»), ο οποίος είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με έδρα την Αθήνα. Για τις σχέσεις του με το εξωτερικό η επωνυμία αυτή μεταφράζεται στην Αγγλική ως «Natural Environment and Climate Change Agency». Ο ΟΦΥΠΕΚΑ διαθέτει σφραγίδα και έμβλημα των οποίων ο τύπος καθορίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του.

2. Ο ΟΦΥΠΕΚΑ εποπτεύεται από το ΥΠΕΝ, έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και λειτουργεί προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, του Οργανισμού του, του Κανονισμού Οικονομικής Διαχείρισης και Προμηθειών του καθώς και των δημοσιονομικών κανόνων που διέπουν τους φορείς Γενικής Κυβέρνησης.

3. Η επωνυμία «Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής» και ο διακριτικός τίτλος «ΟΦΥΠΕΚΑ» ανήκουν αποκλειστικά στο νομικό πρόσωπο του παρόντος, απαγορευμένης της χρησιμοποίησης αυτών ως εταιρικής επωνυμίας ή σήματος ή διακριτικού τίτλου οποιασδήποτε επιχείρησης ή οποιουδήποτε τρίτου.

4. Ο ΟΦΥΠΕΚΑ έχει ως σκοπό την εφαρμογή της πολιτικής που χαράσσει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας για τη διαχείριση των ΠΠ στην Ελλάδα, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την προώθηση και υλοποίηση δράσεων αειφόρου ανάπτυξης και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

- Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ)

Σύσταση και Αρμοδιότητες των ΜΔΠΠ. Συστήνονται είκοσι τέσσερις (24) Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) σε επίπεδο Τμήματος, σύμφωνα με τον Παράρτημα Ι που επισυνάπτεται στο νόμο. Με απόφαση του Υπουργού ΥΠΕΝ μετά από εισήγηση του ΟΦΥΠΕΚΑ, μπορεί να τροποποιούνται ο αριθμός και η χωρική αρμοδιότητα των ΜΔΠΠ, με την προϋπόθεση ότι καλύπτουν το σύνολο των ΠΠ. Με απόφαση του Δ.Σ. του ΟΦΥΠΕΚΑ μετά από εισήγηση του Προϊσταμένου της ΜΔΠΠ, συγκροτούνται άμισθες τοπικές Επιτροπές Διαχείρισης, με πέντε έως ένδεκα μέλη, για την υποστήριξη της ΜΔΠΠ στη διαχείριση μιας ΠΠ ή ομάδας ΠΠ. Κατ' εξαίρεση, το Δ.Σ. του ΟΦΥΠΕΚΑ μπορεί να συγκροτήσει Επιτροπή Διαχείρισης με περισσότερα μέλη, εάν η ΠΠ εκτείνεται σε δύο ή περισσότερες Περιφέρειες. Με απόφαση του Υπουργού ΥΠΕΝ δύνανται να καθορίζονται οι αρμοδιότητες των Επιτροπών Διαχείρισης.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ΜΔΠΠ διενεργείται από τον ΟΦΥΠΕΚΑ. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων υποβάλλονται από το Δ.Σ. του ΟΦΥΠΕΚΑ στον ΥΠΕΝ. Η αξιολόγηση του έργου των ΜΔΠΠ διενεργείται κατ' έτος βάσει στόχων που εξειδικεύονται στα ΣΔ των ΠΠ. Η αξιολόγηση της διαχείρισης των ΠΠ διενεργείται κατ' έτος με βάση μεθοδολογία και πρότυπα που ορίζει ο ΟΦΥΠΕΚΑ μετά από εισήγηση της Επιτροπής Φύσης 2000 και δημοσιοποιείται, μετά από έγκριση του Υπουργού ΥΠΕΝ. Οι 24 ΜΔΠΠ αντικαθιστούν τους τριάντα έξι (36) Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, που είχαν ορισθεί με το Ν.4519/20.02.2018. Αυτό αφενός μπορεί να καταστήσει το έργο των ΜΔΠΠ πιο δύσκολο λόγω της μεγαλύτερης περιοχής αρμοδιότητάς τους, αφετέρου όμως μπορεί να είναι πιο κεντροβαρική η αξιολόγηση και η αντιμετώπιση των θεμάτων αρμοδιότητας, χωρίς να απαιτείται συντονισμός από περισσότερους φορείς για τη λήψη ορισμένων αποφάσεων.

Η λειτουργία των ΜΔΠΠ υποστηρίζεται από τοπικές επιτροπές Διαχείρισης, οι οποίες απαρτίζονται από πέντε έως ένδεκα μέλη και συγκροτούνται έπειτα από απόφαση του νέου φορέα ΟΦΥΠΕΚΑ. Η επιτροπή απαρτίζεται από επιστήμονες με εξειδίκευση στην προστασία του περιβάλλοντος, εκπροσώπους των τοπικών αρχών και των πολιτιστικών και παραγωγικών φορέων της περιοχής, ώστε να μπορεί να αντικατοπτρίζεται το σύνολο των απόψεων και να λαμβάνονται ορθότερες αποφάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και της οικονομικής ζωής της περιοχής. **(ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΗΣ Μ.Δ.Π.Π. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ)**

- Επιτροπή Φύση 2000.

Στην προσπάθεια να διασφαλιστεί η επιστημονική εποπτεία των φορέων διαχείρισης των ΠΠ και να τεθούν οι σωστές βάσεις για τη διαφύλαξη και διαχείριση τους, το ΥΠΕΝ προχώρησε στη συγκρότηση της «Επιτροπής Φύση 2000», όπως προβλέπεται από το άρθ. 5 της ΚΥΑ 33318/3028/1998 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΦΕΚ Β'1289/28.12.1998). Η επιτροπή αφορά στον καθορισμό, τη διαφύλαξη και τη διαχείριση των μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η Εθνική Επιτροπή ΦΥΣΗ 2000 του άρθ. 5 της ΚΥΑ 33318/3028/1998 (Β' 1289), όπως ισχύει στεγάζεται¹⁶⁷ στον ΟΦΥΠΕΚΑ. Η διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη παρέχεται από τον ΟΦΥΠΕΚΑ.

- ΜΚΟ Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα.

Οι ελληνικές ΜΚΟ ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται από τη δεκαετία του 1950. Μετά τη μεταπολίτευση όμως άρχισαν να εμφανίζονται δεκάδες ΜΚΟ που εστιάζουν στην προστασία του περιβάλλοντος. Αρχικά, οι περισσότερες ΜΚΟ δημιουργήθηκαν στα Αθήνα, από την δεκαετία του '90 όμως άρχισαν να εμφανίζονται και σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Οι περισσότερες Ελληνικές ΜΚΟ αναπτύσσουν κυρίως δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης, οργανώνουν εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, συμμετέχουν σε ομάδες εργασίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, οργανώνουν δράσεις εθελοντισμού για πυροπροστασία, παρακολούθηση και καταγραφή ειδών. Επίσης ανάμεσα σε εκείνες που ασχολούνται γενικά με την προστασία του περιβάλλοντος υπάρχουν κάποιες που δραστηριοποιούνται μόνο στην προστασία ενός είδους (ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, ΚΑΛΛΙΣΤΩ για την αρκούδα, ΑΡΧΕΛΩΝ και την χελώνα Careta Careta, μοτ για την μεσογειακή φώκια Monachus monachus) ή και στην προστασία μια περιοχής. Οι Ελληνικές ΜΚΟ συμμετέχουν στους Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας που έχουν οριστεί ή με Προεδρικά διατάγματα ή με αντίστοιχες Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις. Οι μεγαλύτερες ΜΚΟ έχουν συστήσει ένα άτυπο δίκτυο μεταξύ τους μέσω του οποίου μέλη τους συμμετέχουν στους Φορείς Διαχείρισης των ΠΠ. Όσον αφορά την οικονομική τους κατάσταση, οι πόροι τους προέρχονται από διάφορες χρηματοδοτικές πηγές . Πολλές από τις Ελληνικές ΜΚΟ στηρίζονται οικονομικά στην συνδρομέςτων μελών τους αλλά κάποιες εξ αυτών στηρίζονται οικονομικά από αρμόδια Υπουργεία

---

¹⁶⁷Ν. 4685/2020Άρθρο 32 παράγραφος 6 Οργάνωση, Στελέχωση και Λειτουργία του ΟΦΥΠΕΚΑ

για την υλοποίηση συγκεκριμένων και στοχευμένων δράσεων. Τέλος, πολλές εκμεταλλεύονται οικονομικούς πόρους από διάφορα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, κυρίως το πρόγραμμα LIFE, και INTERREG κτλ.

Σύμφωνα με το Ν. 4685/2020 Μητρώο ΜΚΟ και Φορέων.

1. Ο ΟΦΥΠΕΚΑ δύναται να καταρτίζει μητρώο των περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων, οι οποίοι δύναται να συμμετέχουν στα Μνημόνια Συνεργασίας του άρθρου 38.

2. Στο μητρώο του ΟΦΥΠΕΚΑ δύναται να εγγράφονται Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν ως Σωματεία μη κερδοσκοπικά, Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες (ΑΜΚΕ), Κοινωνική Ιδρύματα στην Ελλάδα και Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.), εφόσον περιλαμβάνουν στους καταστατικούς τους σκοπούς την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος ή/και την προστασία ειδών άγριας ζωής, καθώς και συμπράξεις όλων των ανωτέρω φορέων.

3. Η διαδικασία, τα κριτήρια εγγραφής και διαγραφής, τα ασυμβίβαστα, καθώς και τα δικαιολογητικά εγγραφής στο μητρώο, καθορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. του ΟΦΥΠΕΚΑ. Το Μητρώο δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του ΟΦΥΠΕΚΑ.

4. Οι δράσεις των περιβαλλοντικών οργανώσεων της παραγράφου 1 δεν πρέπει να αντιβαίνουν στις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της Χάρτας δικαιωμάτων της ΕΕ, της Οικουμενικής Διακήρυξης του ΟΗΕ, του Εθνικού Συντάγματος και της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση και την απαγόρευση των διακρίσεων. (Εικ.24)

Εικόνα 24: Δράση Περιβαλλοντικών Οργανώσεων

7.6 Το Δίκτυο Natura 2000 στην Ελλάδα - Περιοχές Natura.

7.6.1 - Εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Το ελληνικό τμήμα του δικτύου Natura 2000 έχει περιλάβει την πλειονότητα των περιοχών της χώρας που προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία και έχουν διεθνείς χαρακτηρισμούς. Η εθνική διαδικασία χαρακτηρισμού των ελληνικών ΤΚΣ ως Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ) ξεκίνησε με τον Ν. 3937/2011

Η καταγραφή των τόπων που πληρούν τα κριτήρια της παρουσίας τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΚ στη χώρα μας (296 περιοχές), έγινε από ομάδα περίπου 100 επιστημόνων που συστήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE (1994-1996) με τίτλο «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Στον «Επιστημονικό Κατάλογο»¹⁶⁸ εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των μέχρι τότε ΠΠ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η τελική επιλογή των τόπων που προτάθηκαν από τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγινε από κοινή ομάδα εργασίας του ΥΠΕΝ - (πρώην) ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υπουργείου Γεωργίας κατόπιν γνωμοδοτήσεων όλων των συναρμόδιων Υπουργείων. Ο κατάλογος των Ελληνικών Ζωνών Ειδικής Προστασίας δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 1495/Β/06.09.2010 ως παράρτημα στη νέα ενσωμάτωση της Οδηγίας 79/4009/ΕΟΚ (η οποία κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ).

7.6.2 - Εθνικός Κατάλογος περιοχών δικτύου NATURA 2000 (ΠΙΝΑΚΕΣ).

Η επικαιροποίηση του εθνικού καταλόγου του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου Natura 2000 αποτέλεσε προϊόν του έργου «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα», το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΤΠΑ, στο πλαίσιο του ΕΠ ΕΠΠΕΡΑΑ (ΕΣΠΑ 2007-2013) και υλοποιήθηκε από το Τμήμα Βιοποικιλότητας και ΠΠ του ΥΠΕΝ το διάστημα 2014-2015. Η ένταξη των νέων περιοχών και η επικαιροποίηση του εθνικού καταλόγου θεσμοθετήθηκε με την ΚΥΑ 50743 (ΦΕΚ Β' 4432/2017)¹⁶⁹ «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000». (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β - ΠΙΝΑΚΕΣ 1, 2 & 3).

---

¹⁶⁸ Όλοι οι τόποι του Δικτύου Natura 2000, που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων, συνοδεύονται από δελτίο δεδομένων με γενικότερα περιγραφικά στοιχεία και ειδικότερες πληροφορίες για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που ενδιαιτούν στον κάθε τόπο και από χάρτη κλίμακας 1:100.000. Τον επιστημονικό κατάλογο μπορεί κανείς να επισκεφτεί από την ιστοσελίδα του Δικτύου Ερευνητών Διαχείρισης Περιβάλλοντος.

¹⁶⁹ Εθνικός Κατάλογος περιοχών του δικτύου NATURA 2000 σύμφωνα με την ΚΥΑ 50743 (ΦΕΚ Β' 4432/2017) - 15 Δεκεμβρίου 2017

7.6.3 - Βάση δεδομένων, γεωγραφικά αρχεία περιοχών NATURA 2000 Ελλάδας.

Η βάση¹⁷⁰ δεδομένων και τα γεωγραφικά αρχεία των περιοχών NATURA 2000 της Ελλάδας από εμπεριέχονται στο setdata (δεδομένων) του EIONET¹⁷¹ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος.

7.8 Παρεκκλίσεις Κ.Μ., Εθνικές Αποκλίσεις-Προειδοποιήσεις-Παραδείγματα.

7.8.1 - Οι παρεκκλίσεις των Κρατών Μελών από τα συστήματα προστασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 της οδηγίας 92/43, **τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να παρεκκλίνουν από την εφαρμογή των συστημάτων προστασίας που προβλέπουν τα άρθρα 12, 13 14 και 15, υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει άλλη αποτελεσματική λύση και ότι δεν παραβιάζουν τη ισορροπημένη διατήρηση της κατάστασης των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής τους κατανομής. Αυτές οι παρεκκλίσεις πρέπει να δικαιολογούνται τουλάχιστον από έναν από τους εξής πέντε λόγους:**

- Για να προστατεύσουν την άγρια χλωρίδα και πανίδα και να διατηρήσουν τους φυσικούς οικοτόπους.
- Για να προλάβουν σοβαρές ζημιές, ιδίως των καλλιεργειών, της κτηνοτροφίας, των δασών, των πληθυσμών ιχθύων και των υδάτων και ιδιοκτησίας άλλης μορφής.
- Για λόγους δημόσιας υγείας και ασφάλειας ή για άλλους επιτακτικούς λόγους προέχοντος δημοσίου συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων τυχόν λόγων κοινωνικού ή οικονομικού χαρακτήρα και ευεργετικών συνεπειών πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον.
- Για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς λόγους, για λόγους αποκατάστασης πληθυσμών και επανεισαγωγής των εν λόγω ειδών και για επιχειρήσεις αναπαραγωγής που απαιτούνται για τους σκοπούς αυτούς, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής αναπαραγωγής των φυτών.
- Για να επιτρέψουν, υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους, την επιλεκτική και ποσοτικά περιορισμένη σύλληψη ή κράτηση περιορισμένου αριθμού, προσδιορισμένου από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, μερικών δειγμάτων των ειδών που αναφέρει το παράρτημα IV.

Επιπλέον, το ίδιο άρθρο στην δεύτερη παράγραφο επιβάλλει στα κράτη να κοινοποιούν κάθε δύο χρόνια στην Επιτροπή μία έκθεση για τις παραπάνω παρεκκλίσεις που παραχωρήθηκαν¹⁷².

---

¹⁷⁰ Η βάση δεδομένων διατίθεται σε μορφή MsAccess και τα γεωγραφικά αρχεία σε μορφή GIS shapefiles. Ο χρήστης, για τη διευκόλυνσή του, μπορεί να αποθηκεύσει τη βάση δεδομένων και το σύνολο των γεωγραφικών αρχείων σε ένα ενιαίο αρχείο

¹⁷¹ CentralDataRepository (CDR)

7.8.2- Εθνικές Αποκλίσεις – Προειδοποιήσεις και Παραδείγματα.

α. Η Ε. Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Κυβέρνηση προειδοποιητική επιστολή την 5/6/2008 και αιτιολογημένη γνώμη την 29/10/2009, λόγω χάραξης τμήματος Τσακώνας– Πύργου (Ολυμπίας οδού) στην ΠΠ της λίμνης Καϊάφα, στην Ηλεία (υπόθεση 2007/4951).

β. Η Ε. Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία προειδοποιητική επιστολή στις 8/10/2009 και συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή στις 1/10/2010 λόγω χωροθέτησης Αιολικού Πάρκου σε δύο ΠΠ ΦΥΣΗ 2000 της Λακωνίας, χωρίς να διασφαλιστεί επαρκώς η προστασία τους (υπόθεση 2006/4976).

γ. Η Ε. Επιτροπή απέστειλε στις 25/6/2009 προειδοποιητική επιστολή στην Ελληνική κυβέρνηση (υπόθεση 2007/2384) λόγω ρύπανσης και υποβάθμισης της λίμνης Κορώνειας. Η Ελληνική κυβέρνηση δεν εφάρμοσε τα νομικά μέτρα και το απαραίτητο πλαίσιο περιβαλλοντικής διαχείρισης για την προστασία της περιοχής¹⁷³(Εικ. 25).

δ. Στις 4/4/06 η Ε. Επιτροπή απηύθυνε στην Ελληνική Κυβέρνηση προειδοποιητική επιστολή (υπόθεση 2006/2132) καθώς μελέτες αποκάλυψαν ότι η Ελλάδα δεν μετέφερε ορθά στο εσωτερικό δίκαιο την Οδηγία για τα πτηνά. Οι ελληνικές αρχές, στη συνέχεια, εξέδωσαν νέα νομοθεσία σχετικά με το κυνήγι, αλλά παρέλειψαν να εκδώσουν νομοθεσία για τις υπόλοιπες σχετικές διατάξεις. Στις 27/6/2007 εστάλη αιτιολογημένη γνώμη, αλλά καθώς οι ελληνικές αρχές δεν απάντησαν, η Ε. Επιτροπή αποφάσισε στις 31/1/2008 να παραπέμψει την υπόθεση στο ΔΕΕ για τη μη πλήρη ή/και ορθή ενσωμάτωση των άρθρων 3(1) και (2), 4(1), 5 και 8(1)) της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για τα άγρια πτηνά¹⁷⁴.

ε. Η Ε. Επιτροπή έκρινε ανεπαρκές το θεσμικό καθεστώς προστασίας των οριζόμενων ΖΕΠ, βάσει της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και ειδικά του άρθρου 4, παρ.1, 2, 4. Έτσι, απηύθυνε την 13/12/05 αιτιολογημένη γνώμη (υπόθεση 2004/2311) στην Ελληνική Κυβέρνηση.¹⁷⁵

στ. Η Ε. Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη στην Ελληνική Κυβέρνηση στις 17/12/2002 (υπόθεση 1998/2345) επειδή παρέλειψε να ορίσει επαρκείς ΖΕΠ για τα είδη που καλύπτονται

---

¹⁷²Στην έκθεση, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 3, πρέπει να περιλαμβάνονται: α) τα είδη που αφορούν οι παρεκκλίσεις και τους λόγους της παρέκκλισης, β) τα μέσα, τα συστήματα ή τις μεθόδους σύλληψης ή θανάτωσης ζωικών ειδών που επετράπησαν και τους λόγους της χρησιμοποίησής τους, γ) τον χρόνο και τον τόπο παροχής αυτών των παρεκκλίσεων, δ) την αρμόδια αρχή να δηλώνει και να ελέγχει ότι οι απαιτούμενοι όροι τηρούνται, και ε) τα χρησιμοποιούμενα μέτρα ελέγχου και τα αποτελέσματά τους.

¹⁷³Τον Ιανουάριο του 2011 η Ε. Επιτροπή αποφάσισε την παραπομπή της Ελλάδας στο ΔΕΕ για την παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στον υδροβιότοπο της Κορώνειας.

¹⁷⁴Το ΔΕΕ στις 15/1/2009 καταδίκασε την Ελληνική Δημοκρατία (Υπόθεση C-259/08). Στις 9/10/2009 εστάλη προειδοποιητική επιστολή άρθρου 260 ΣΛΕΕ).

¹⁷⁵Στη συνέχεια, στις 21/3/2007, η υπόθεση παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ. Στις 11/12/2008 καταδικαστική απόφαση (Υπόθεση C-293/07) για την νη παράβαση. Στις 22/3/2010 εστάλη προειδοποιητική επιστολή άρθρου 260 ΣΛΕΕ).

από την Οδηγία για τα άγρια πτηνά (79/409/ΕΟΚ) και κατόπιν παρέπεμψε την υπόθεση στο ΔΕΕ στις 30/3/2004.¹⁷⁶

Εικόνα 25: Υποβάθμιση λίμνης Κορώνειας

7.8.3 - Η Υπόθεση 2014/4073 - Προειδοποίηση της ΕΕ για τα Αιολικά Πάρκα.

Η υπόθεση **2014/4073** αφορά τη διαδικασία παραβίασης που κίνησε η Επιτροπή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, έπειτα από δεκάδες καταγγελίες «σχετικά με την παραβίαση της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ από έργα κατασκευής αιολικών πάρκων». Η Επιτροπή έστειλε στην Ελληνική Κυβέρνηση «Προειδοποιητική επιστολή σύμφωνα με το άρθρο 258 της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ. Στη εν λόγω επιστολή η Επιτροπή εκτίμησε μεταξύ άλλων ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 και του άρθρου 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας επειδή δεν υπέβαλε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ σε διαδικασία δέουσας εκτίμησης των

---

¹⁷⁶Το ΔΕΕ καταδίκασε την Ελλάδα στις 25 Οκτωβρίου 2007 (Υπόθεση C-334/04) λόγω της προαναφερόμενης παράβασης. Στη συνέχεια, η Ε. Επιτροπή απηύθυνε στις 16.10.2008 στην Ελλάδα προειδοποιητική επιστολή, βάσει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ, λόγω μη συμμόρφωσης με την προηγούμενη απόφαση του ΔΕΕ, και συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή στις 22/3/2010.

επιπτώσεών του στις περιοχές Natura2000 της Ελλάδας, με βάση τους στόχους διατήρησης τους, και επειδή συμφώνησε μ' αυτό το σχέδιο χωρίς να έχει βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα των οικείων περιοχών Natura.»

Η Επιτροπή εγκαλεί την Ελλάδα ότι στο στάδιο Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Ειδικού Χωροταξικού ΑΠΕ δεν έγινε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σε σχέση με τους στόχους διατήρησης των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων Natura 2000 (ιδιαίτερα των ΖΕΠ που είναι για τα πουλιά) και δεν υπάρχουν θεσμοθετημένοι στόχοι διατήρησης.

Τονίζεται ότι τις νομικές παραβιάσεις στο Ειδικό Χωροταξικό των ΑΠΕ για τις οποίες κατήγγειλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή την Ελλάδα, είχαν επισημανθεί εγκαίρως από ειδικούς που τις είχαν προβάλλει πλήρως τεκμηριωμένα στις σχετικές δίκες που έγιναν στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ). Το ΣτΕ όμως αποφάσισε ότι όλα είναι νόμιμα. Οι παραβάσεις που καταγράφονται στην υπόθεση 2014/4073 χαρακτηρίστηκαν πολύ σοβαρές αφού σε περίπτωση παραπομπής και καταδίκης της Ελλάδας για το θέμα, ο Ενεργειακός Σχεδιασμός για τις ΑΠΕ θα πρέπει να τροποποιηθεί σε μεγάλο βαθμό που ίσως να σημάνει και την αρχή του τέλους των αιολικών-μεγαθηρίων στην Ελλάδα¹⁷⁷.

Ωστόσο στις 22/03/2018 η ΕΛΕΤΑΕΝ¹⁷⁸ απέστειλε επιστολή σε αρμόδια στελέχη της ΓΔ Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τους κοινοποίησε την Απόφαση **ΣτΕ 47/2018**. Ως γνωστόν το Ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας έχει διαμορφώσει με τη νομολογία του μακρά και αυστηρή παράδοση στην προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας. Με διαδοχικές αποφάσεις του, πριν τη θέσπιση του ισχύοντος Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου (ΕΧΠ) για τις ΑΠΕ (ΕΧΠ-ΑΠΕ) το 2008, είχε διαπιστώσει την ανεπάρκεια του χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ και ειδικά τα αιολικά πάρκα γεγονός που είχε αποτελέσει τη βάση για την έκδοση αρκετών ακυρωτικών του αποφάσεων σε βάρος σχεδιαζόμενων επενδύσεων. Πλέον, οι Αποφάσεις ΣτΕ 1421/2013, 4189/2014 και άλλες εξέτασαν και αποφάνθηκαν υπέρ της επάρκειας του ΕΧΠ-ΑΠΕ και της ΣΜΠΕ (π.χ. περίπτωση προσφυγής Δήμου Άνω Σύρου). Η Απόφαση ΣτΕ 47/2018 αγγίζει κρίσιμα θέματα, γενικότερου ενδιαφέροντος, που αφορούν την ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας στην Ελλάδα και τα οποία θίγονται και στην Υπόθεση 2014/4073. Συνοπτικά, με την ως άνω απόφασή του το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε αιτήσεις ακύρωσης κατά αιολικού πάρκου, στηριζόμενο σε κρίσεις και σκέψεις που ενισχύουν

---

¹⁷⁷<http://www.candianews.gr/2015/08/06/tis-katangelies-gia-paraviasis-tis-nomothesias-sto-apopigadi-chanion-exetazi-i-komision/>

¹⁷⁸Η ΕΛΕΤΑΕΝ ιδρύθηκε το 1990 με την ονομασία Ελληνική Εταιρεία Αιολικής Ενέργειας και μετονομάστηκε το 2005 σε Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας. Διατήρησε όμως την ακροστιχίδα ΕΛΕΤΑΕΝ ως διακριτικό της τίτλο.

και επιβεβαιώνουν -για ακόμη μια φορά- την εγκυρότητα και επάρκεια τόσο του ισχύοντος Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ (ΕΧΠ-ΑΠΕ) όσο και της σχετικής Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων [ΚΥΑ αριθ. 49828/12.11.2008 (ΦΕΚ 2464B)], (Νόμιμη Περιβαλλοντική Αδειοδότηση ΑΣΠΗΕ στη Νότια Εύβοια) .

Η ανωτέρω βάση που έχει τεθεί από το ανώτατο δικαστήριο της Ελλάδας πρέπει να γίνεται σεβαστή και να αποτελεί οδηγό για τις ενέργειες της διοίκησης. Η παρατήρηση αυτή απέκτησε κρίσιμη σημασία ενόψει της Υπόθεσης 2014/4073 όσο και της πρόθεσης της Ελληνικής Κυβέρνησης για τροποποίηση του ΕΧΠ-ΑΠΕ ¹⁷⁹.

Ωστόσο με την Υπόθεση C-379/19 (Ρουμανία), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) έκρινε ότι η υπεροχή του δικαίου της Ένωσης απαιτεί τα εθνικά δικαστήρια να έχουν την εξουσία να αφήνουν ανεφάρμοστη απόφαση Συνταγματικού Δικαστηρίου η οποία είναι αντίθετη με το δίκαιο της Ένωσης, χωρίς κίνδυνο να προκύψει πειθαρχική τους ευθύνη. Μέχρι σήμερα στην χώρα μας δεν έχει εφαρμοσθεί κάτι ανάλογο και ειδικά για περιβαλλοντική περίπτωση.

7.9 Αποφάσεις Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) - Εθνικές Καταδίκες.

7.9.1 Απόφαση C-329/1996 Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ελληνικής Δημοκρατίας Παράβαση Κράτους Μέλους

Η Ελληνική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας εντός της ταχθείσης προθεσμίας (2 έτη) τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες προς συμμόρφωση με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, σχετικά με τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 23 της Οδηγίας αυτής.

7.9.2 - Η Απόφαση C-849/19 της 17ης Δεκεμβρίου 2020

«Παράβαση κράτους μέλους – Περιβάλλον – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας – Ειδικές ζώνες διατήρησης – Άρθρο 4, παράγραφος 4 – Υποχρέωση καθορισμού στόχων διατήρησης – Άρθρο 6, παράγραφος 1 – Υποχρέωση λήψης μέτρων διατήρησης – Απόφαση 2006/613/ΕΚ – Μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή»

---

¹⁷⁹Το άρθρο 291, παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ διαλαμβάνει ότι «τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα εθνικά νομοθετικά μέτρα για την εφαρμογή των νομικά δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης». Όταν απαιτούνται ενιαίες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των νομικά δεσμευτικών πράξεων της Ένωσης, η Επιτροπή ασκεί την εκτελεστική εξουσία της (άρθρο 291, παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ).

Η καταδικαστική για τη χώρα μας απόφαση (C-849/19) που εξέδωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μη συμμόρφωση με την οδηγία για τους οικοτόπους (οδηγία 92/43/ΕΟΚ) καταδεικνύει ευκρινώς τις χρόνιες παθολογίες και τη συστηματική και ευρεία αδυναμία της Ελλάδας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της για την προστασία σημαντικών οικοτόπων και ειδών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα παρέβη τις υποχρεώσεις της καθότι δεν καθόρισε εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (δηλαδή έως το 2012) τους απαιτούμενους στόχους διατήρησης και δεν θέσπισε τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για προστατευόμενα είδη και οικοτόπους στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου Natura 2000. Η συγκεκριμένη απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ. Το Δικαστήριο της ΕΕ απέρριψε όλους τους λόγους που προέβαλε η Ελλάδα για να αποφύγει την καταδίκη. Συγκεκριμένα, το ΔΕΕ έκρινε ότι ο καθορισμός των στόχων διατήρησης αποτελεί υποχρέωση για τα κράτη μέλη και συνιστά «υποχρεωτικό και αναγκαίο στάδιο μεταξύ του χαρακτηρισμού των ΕΖΔ και της εφαρμογής μέτρων διατήρησης». Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τον υφιστάμενο καθορισμό στόχων για δύο εθνικά πάρκα («Σχοινιά-Μαραθώνα» και «Κορώνειας-Βόλβης»), το ΔΕΕ έκρινε ότι οι στόχοι αυτοί «είναι υπερβολικά γενικοί και αόριστοι», δεν αφορούν στους συγκεκριμένους οικοτόπους και είδη που απαντούν στην περιοχή και «δεν λαμβάνουν υπόψη τα χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος των οικείων ζωνών». Η Ελλάδα συνεπώς δεν έχει καθορίσει τους απαιτούμενους στόχους διατήρησης για τις ΕΖΔ του δικτύου Natura. Τέλος, το ΔΕΕ αναφέρθηκε και στις επικαλούμενες από την Ελλάδα «οργανωτικές φύσεως δυσκολίες», όπως η συνθετότητα του έργου και ο μεγάλος όγκος εργασίας, και έκρινε, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται «διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής έννομης τάξης τους προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη εφαρμογή μιας οδηγίας». Σε ό,τι αφορά την υποχρέωση για θέσπιση των αναγκαίων μέτρων διατήρησης, το ΔΕΕ έκρινε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ΕΖΔ στην Ελλάδα δεν καλύπτεται από κανένα προστατευτικό μέτρο. Έκρινε επίσης ότι το ισχύον νομικό καθεστώς προστασίας που περιλαμβάνει, όπως επικαλέστηκε η Ελλάδα, «24 νομοθετήματα», με τη μορφή προεδρικών διαταγμάτων, υπουργικών αποφάσεων και σχεδίων διαχείρισης για το 18,5% της έκτασης των ΕΖΔ, δεν πληροί και δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 6 παρ. 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους, διότι έχουν «γενικό και κατευθυντήριο χαρακτήρα», διατυπώνονται «κατά τρόπο αόριστο και γενικό», δεν αφορούν συγκεκριμένα τις ΕΖΔ, έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα και απαιτούν συγκεκριμένα μέτρα για την εφαρμογή τους. Επιπλέον τα μέτρα αυτά δεν είναι εναρμονισμένα με τους στόχους διατήρησης και δεν έχουν καθοριστεί με «συστηματικό τρόπο, σε συνάρτηση με τις οικολογικές απαιτήσεις κάθε οικοτόπου και κάθε είδους».

Επίσης, το ΔΕΕ έκρινε ότι για τη συμμόρφωση με το άρθρο 6 παρ. 1 της οδηγίας δεν αρκεί η θέσπιση μέτρων διατήρησης αλλά απαιτείται και η ουσιαστική εφαρμογή τους «μέσω πλήρων, σαφών και επακριβών μέτρων ώστε να μην καταστεί η διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας». Στην υπόθεση αυτή C 849/19, η Ελληνική Δημοκρατία επικαλέσθηκε την εθνική νομοθεσία η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 72 της απόφασης, αρκούσε η διαπίστωση ότι η νομοθεσία αυτή θεσπίστηκε στις 7 Μαΐου 2020, δηλαδή μετά τη λήξη της δέμηνης προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη της 26ης Φεβρουαρίου 2016, και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη στη διαδικασία.

ΑΠΟΦΑΣΗ : Η Ελληνική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών όλα τα αναγκαία μέτρα για τον καθορισμό των κατάλληλων στόχων διατήρησης και των κατάλληλων μέτρων διατήρησης όσον αφορά τους 239 τόπους κοινοτικής σημασίας οι οποίοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και περιλαμβάνονται στην απόφαση 2006/613/EK της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 2006, σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει, αντιστοίχως, από το άρθρο 4, παράγραφος 4, και από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/EK του Συμβουλίου, της 20/11/2006.

Επίσης άλλη όμοια καταδίκη είναι η Υπόθεση C-293/07 : Έλλειψη προστασίας των ΖΕΠ.

7.9.3 -Περαιτέρω καταδίκες από το ΔΕΕ

Υπόθεση C-103/00: Έλλειψη προστασίας Caretta- Caretta στη Ζάκυνθο

Υπόθεση C-166/04: Έλλειψη προστασίας ΖΕΠ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου

Υπόθεση C-518/04: Μη λήψη μέτρων για προστασία οχιάς Μήλου

Υπόθεση C-600/12: Ανανέωση άδειας λειτουργίας ΧΥΤΑ Ζακύνθου

(κατά παράβαση της διαδικασίας του άρθρου 6 παρ. 3- Caretta- Caretta- Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου).

7.9.4 -Η περίπτωση της Caretta-Caretta στον Κόλπο της Κυπαρισσίας (Δημοσίευση Απόφασης το 2016) – ΔΕΕ Απόφαση : C-504/2016

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας:

2010: Η Επιτροπή ζητά από την Ελληνική Δημοκρατία πληροφορίες για τον τρόπο που εφαρμόζεται η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ στη ζώνη των θινών της Κυπαρισσίας (Εικ. 26)

2011: Με βάση τις παρασχεθείσες πληροφορίες η Επιτροπή κρίνει ότι η Ελλάδα έχει παραβεί τις υποχρεώσεις της- αποστολή προειδοποιητικής επιστολής

2012: Επίσκεψη υπαλλήλων Επιτροπής, έκδοση αιτιολογημένης γνώμης-κλήση Ελλάδας με προθεσμία προς συμμόρφωση

2014: Μη ικανοποιητικές απαντήσεις Ελλάδας- προσφυγή Επιτροπής ενώπιον του ΔΕΕ

2016: Έκδοση καταδικαστικής απόφασης ΔΕΕ: C-504/2016.(Εικ. 27).

Εικόνα 26: περίπτωση της *Caretta-Caretta* - Κόλπος Κυπαρισσίας

Εικόνα 27: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

7.10 Αποφάσεις Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) – Νομολογία και Ακυρώσεις.

α) Η υποχρέωση έκδοσης Προεδρικού Διατάγματος (ΣτΕ 3661/2005 Απόφαση Ολομέλειας).

Ο καθορισμός χρήσεων γης και όρων δόμησης είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία των περιοχών έναντι απειλών που σχετίζονται με ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως είναι η δόμηση, ο τουρισμός, η βόσκηση, η αλιεία κ.α. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ για τον καθορισμό όρων δόμησης και χρήσεων γης, απαιτείται η έκδοση Π.Δ. και δεν αρκεί η έκδοση Υπουργικής Απόφασης. Ειδικότερα, η Ολομέλεια του ΣτΕ έκρινε πρώτα με την υπ' αριθμ. 3661/2005 απόφαση και διαμόρφωσε πάγια νομολογία με όμοιες μεταγενέστερες αποφάσεις ότι «η έγκριση και τροποποίηση των πολεοδομικών σχεδίων οποιασδήποτε κλίμακος, και η θέσπιση με ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα πάσης φύσεως όρων δομήσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ειδικότερο θέμα, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντ., αλλ' ούτε και θέμα τοπικού ενδιαφέροντος ή τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα. Συνεπώς, οι ρυθμίσεις αυτές μπορεί να γίνονται μόνον με την έκδοση προεδρικού διατάγματος»¹⁸⁰. Η προστασία των περιοχών του δικτύου Natura 2000 και η θεσμοθέτηση σχετικών ρυθμίσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί, κατά τα προεκτεθέντα, θέμα τοπικού, τεχνικού ή ειδικότερου ενδιαφέροντος, αποτελεί, αντίθετα, σημαντική υποχρέωση του κράτους με βάση τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 24 του Συντάγματος. Οι ρυθμίσεις εκάστης προστατευόμενης περιοχής έχουν «ευρύτερες συνέπειες» που δεν περιορίζονται στα όρια της περιοχής αυτής, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περιοχές αυτές εκλαμβάνονται ως μέρος ενός ενιαίου ευρωπαϊκού και εθνικού οικολογικού δικτύου σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους (άρθρο 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους) και το εθνικό νομικό πλαίσιο (π.χ. άρθρο 3 του Ν. 3937/2011). Το ΣτΕ στην προαναφερθείσα απόφασή του έκανε ρητή αναφορά σε ό,τι αφορά τα πολεοδομικά σχέδια σε προστατευόμενες περιοχές και απεφάνθη ότι «[και] οι τελευταίες, όμως, αυτές όλως εντοπισμένες τροποποιήσεις πολεοδομικών σχεδίων παύουν να διατηρούν τον ως άνω ειδικότερο χαρακτήρα όταν αφορούν προστατευόμενες περιοχές του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, λόγω της ιδιαίτερης κατά το Σύνταγμα σημασίας των ως άνω περιοχών, οπότε οι σχετικές ρυθμίσεις πρέπει, στην περίπτωση αυτή, να διενεργούνται με την έκδοση προεδρικού διατάγματος». Το ΣτΕ, έκρινε επίσης, στην προαναφερθείσα απόφαση ότι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) που αποτελούν το πρώτο στάδιο του πολεοδομικού σχεδιασμού μιας περιοχής, μπορούν να εγκριθούν με Υ.Α. καθότι «οι προβλέψεις του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, ακόμη και οι βασικές, μπορεί να ανατραπούν κατά την διαδικασία εγκρίσεως της Πολεοδομικής Μελέτης, με την άσκηση ενστάσεων»¹⁸¹. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα

¹⁸⁰Ομοίως, ενδεικτικά ΣτΕ 1814/2012, ΣτΕ 1401/2019

¹⁸¹Ομοίως, ενδεικτικά ΣτΕ 2711/2013, ΣτΕ 1815/2018: «Ο κανόνας αυτός ισχύει ανεξαρτήτως εάν η υπαγόμενη στο γενικό πολεοδομικό σχέδιο περιοχή ή τμήμα αυτής αφορά σε προστατευόμενες ή μη περιοχές του αστικού ή του

ρητώςπροβλεπόμενα (σύμφωνα με το προϊσχύον σύστημα για τα στάδια του πολεοδομικού σχεδιασμού¹⁸²), δεν προβλέπονται πουθενά στο νόμο «δύο στάδια» για το καθεστώς των Προστατευόμενων Περιοχών(ΠΠ). Αντίθετα, είναι σαφές από το Ν.1650/1986 (όπως τροποποιήθηκε από τον Ν.4685/2020), ότι το Σχέδιο Διαχείρισης (Σ.Δ.) εξειδικεύει το Π.Δ. χαρακτηρισμού και δεν αποτελεί, ούτε μπορεί να αποτελέσει αυτό (το Σ.Δ.), το πρώτο στάδιο στον σχεδιασμό της περιοχής, αλλά ούτε να προβεί σε καθορισμό χρήσεων γης για τον οποίο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, απαιτείται Π.Δ. Δηλαδή ποτέ η διοίκηση δεν μπορεί να ισχυρισθεί (και να αποφασίσει με Υ.Α.) ότι ένα Σ.Δ. σε Προστατευόμενη Περιοχή μπορεί να αποτελέσει το πρώτο στάδιο του πολεοδομικού σχεδιασμού μιας περιοχής και αυτό να εγκριθεί με Υ.Α. αναμένοντας τυχόν ενστάσεις μέχρι την έκδοση του Π.Δ.

Συμπέρασμα : Επομένως για τις ΠΠ της επικράτειας ουδόλως προβλέπονται σε νόμο «δύο στάδια» έγκρισης, δηλαδή να προηγείται ως πρώτο αυτό του πολεοδομικού σχεδιασμού μιας περιοχής που εγκρίνεται με Υ.Α. όπου και μπορεί να ασκηθούν ενστάσεις. Ακόμα και αυτό το Σχέδιο Διαχείρισης (Σ.Δ.) δεν αποτελεί, ούτε μπορεί να αποτελέσει το πρώτο στάδιο στον σχεδιασμό της περιοχής, αλλά ούτε να προβεί σε καθορισμό χρήσεων γης. Έτσι σε κάθε περίπτωση η έγκριση και τροποποίηση των πολεοδομικών σχεδίων οποιασδήποτε κλίμακος, και η θέσπιση με ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα πάσης φύσεως όρων δομήσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ειδικότερο θέμα, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντ., αλλ' ούτε και θέμα τοπικού ενδιαφέροντος ή τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα. Συνεπώς, οι ρυθμίσεις αυτές μπορεί να γίνονται μόνον με την έκδοση προεδρικού διατάγματος (Π.Δ.) αφού η προστασία των περιοχών του δικτύου Natura 2000 και η θεσμοθέτηση σχετικών ρυθμίσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί, θέμα τοπικού, τεχνικού ή ειδικότερου ενδιαφέροντος, αλλά αποτελεί, αντίθετα, σημαντική υποχρέωση του κράτους με βάση τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 24 του Συντάγματος.

περιαστικού χώρου ή σε περιοχές του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που διέπονται από ειδικό καθεστώς αυξημένης προστασίας (ΣτΕ Ολομέλεια 3661/2005, 1244/2016, 2513/2002, 3947/2014, 4526/2013, 2711/2013, 4404/2010 κ.α.)», σκέψη 9η.

¹⁸²Η ως άνω απόφαση ΣτΕ αναφέρεται σε προϋφιστάμενο σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού και τις σχετικές αρμοδιότητες, όπως αυτά καθορίζονταν από τους ν. 1337/1983 και ν. 2508/1997. Πλέον, στο ισχύον σύστημα του πολεοδομικού σχεδιασμού, όπως αυτό καθορίστηκε με το ν. 4447/2016, η έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, τα οποία – ως εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού – αντικατέστησαν τα ως άνω αναφερόμενα ΓΠΣ, γίνεται με την έκδοση π.δ. [ν. 4447/2016, άρ. 7, παρ. 5(6)]. Στα ΤΧΣ περιλαμβάνεται ο καθορισμός χρήσεων γης στις επιμέρους κατηγορίες περιοχών που αυτά περιλαμβάνουν (οικιστικές περιοχές, περιοχές παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κ.ά.). Οι δε χρήσεις γης μπορούν ακολούθως να εξειδικεύονται, σε μικρότερη χωρική κλίμακα, με τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής (άρθρο 10 του νόμου). Τα τελευταία εγκρίνονται με απόφαση του ΓΓ Περιφέρειας.

β) Σχοινιάς. Οι Ζώνες Προστασίας Εθνικού Πάρκου Σχοινιά-Μαραθώνα – Ολυμπιακά έργα

Ο χαρακτηρισμός των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών του Σχοινιά Μαραθώνα Αττικής ως εθνικού πάρκου ορίζεται από το Π.Δ. ΦΕΚ 395Δ/2000 μετά την 187/2000 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας

Στο παρελθόν το ΣτΕ δεχόταν παγίως ότι η κύρωση ατομικών διοικητικών πράξεων, όπως είναι και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων, με νόμο είναι αντισυνταγματική ενόψει του άρθρου 95 παρ. 1 του Συντάγματος και της αρχής της διακρίσεως των εξουσιών, εφόσον κατά της κυρωθείσας διοικητικής πράξης έχει ήδη ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως¹⁸³.

Ζητήματα ερμηνείας της χωροθέτησης με τυπικό νόμο τέθηκαν εκ νέου ενώπιον του ΣτΕ, με αφορμή την επεξεργασία των σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων και την πολεοδομική οργάνωση των περιοχών εγκατάστασης ορισμένων Ολυμπιακών έργων. Το επίμαχο θέμα που ανεφύη στις περιπτώσεις αυτές ήταν εάν η χωροθέτηση των εν λόγω έργων, η οποία είχε γίνει με νομοθετικό κείμενο χωροταξικού χαρακτήρα και συγκεκριμένα με το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας¹⁸⁴, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2730/1999 για το σχεδιασμό και την εκτέλεση των Ολυμπιακών έργων, ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ¹⁸⁵.

Κατά την επεξεργασία των σχετικών σχεδίων διαταγμάτων το Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ έκρινε ότι η κοινοτική Οδηγία δεν αποκλείει την έγκριση ενός σχεδίου έργου σε δύο στάδια, δηλαδή τη χωροθέτηση και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, με τήρηση αντιστοίχως νομοθετικής και διοικητικής διαδικασίας, εφόσον, όμως, κατά την έκδοση της διοικητικής πράξης τηρούνται οι προϋποθέσεις της Οδηγίας και εξετάζονται οι εναλλακτικές λύσεις για τον τόπο και τον τρόπο κατασκευής του έργου και η περιγραφή των μέτρων που πρόκειται να ληφθούν για να αποφευχθούν ή να μειωθούν οι σημαντικότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον¹⁸⁶.

---

¹⁸³Το δικαίωμα άσκησης αίτησης ακύρωσης ανήκει σε όλους («καθένας») και όχι μόνον στους Έλληνες πολίτες, επιπλέον δε η έννομη προστασία που παρέχεται με αυτό το ένδικο βοήθημα πρέπει, κατά την παγίως δεκτή έννοια του άρθρου 20 § 1 του Σ. να είναι έγκαιρη και αποτελεσματική, σύμφωνα με την φύση βέβαια του ενδίκου βοηθήματος αυτού. (συνταγματική κατοχύρωση της αίτησης ακύρωσης διοικητικών πράξεων Βελισσάριος Κ. Καράκωστας, επίτ. Πρόεδρος Εφετών ΔΔ., επίτ. Σύμβουλος του ΑΣΕΠ)

¹⁸⁴Ν. 1515/1985.

¹⁸⁵ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 1985 «για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων κα ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (85/337/ΕΟΚ).

¹⁸⁶ΣτΕ ΠΕ 54,56/2002, **187/2000**

Πρόκειται αναμφίβολα για εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου, η οποία μάλιστα υποστηρίχθηκε ότι γεννά αισιοδοξία ως προς την όσμωση της ελληνικής έννομης τάξης και του κοινοτικού δικαίου του περιβάλλοντος¹⁸⁷. Ωστόσο, μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι με τις προαναφερόμενες γνωμοδοτήσεις του το Δικαστήριο απέφυγε, εντέλει, να ελέγξει τη νομιμότητα των υπό κρίση διαταγμάτων, με το επιχείρημα ότι η διενεργηθείσα χωροθέτηση των έργων δεν υποκατέστησε την αναλυτική εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, η οποία πραγματοποιήθηκε, μέσω της έκδοσης των υπό κρίση διαταγμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, κατά την πρόσφατη νομολογία της Ολομέλειας του ΣτΕ, έτσι τουλάχιστον όπως αυτή εκφράστηκε από την πλειοψηφία των μελών της, ο τυπικός νομοθέτης μπορεί νόμιμα να προβαίνει σε εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων και σε χωροθετήσεις έργων. Ωστόσο, μετά την αντικατάσταση των άρθρων 3-5 του ν. 1650/1986 με το ν. 3010/2002, το ζήτημα της δεσμευτικότητας ή μη του τύπου εγκατάστασης που επιλέγεται εν όψει της χωροθέτησης του έργου ή της δραστηριότητας τίθεται σε νέα νομική βάση από τη στιγμή που ο νομοθέτης αντικατέστησε τη διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης με αυτήν της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης, η οποία, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, έχει μη εκτελεστό χαρακτήρα.

Βεβαίως, εφόσον η προαναφερόμενη νομοθετική πρόβλεψη επιβεβαιωθεί νομολογιακά και η πρώτη φάση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης θεωρηθεί ως *απλή γνωμοδότηση*, είναι υπαρκτός ο κίνδυνος να ανατραπεί όλη η προγενέστερη νομολογία του ΣτΕ που αφορά την σύνθετη διοικητική ενέργεια της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, με αποτέλεσμα να διακυβεύεται τόσο η αποτελεσματική περιβαλλοντική προστασία όσο και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του διοικούμενου¹⁸⁸.

Συμπέρασμα :Για το σχεδιασμό και την εκτέλεση των Ολυμπιακών έργων έγινε χωροθέτηση με νομοθετικό κείμενο χωροταξικού χαρακτήρα και συγκεκριμένα με το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2730/1999. **Η χωροθέτηση αυτή (χωροταξικού χαρακτήρα) αμφισβητήθηκε για το κατά πόσο ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων κα ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον).** Στο στάδιοεπεξεργασίας των σχετικών

---

¹⁸⁷Ε. Τροβά, Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, τα Ολυμπιακά έργα και το περιβάλλον: η διαδρομή που διανύθηκε μέχρι το τέλος του 2002, ΠερΔικ 2/2003, σ. 240-257.

¹⁸⁸Για το σχετικό ζήτημα βλ. διεξοδική ανάλυση σε Α. Παπαπετρόπουλου, Οι ΜΠΕ στην ευρωπαϊκή και στην ελληνική έννομη τάξη, όπ.π., σ. 196-200.

σχεδίων διαταγμάτων το ΣτΕ έκρινε ότι η κοινοτική Οδηγία δεν αποκλείει την έγκριση ενός σχεδίου έργου σε δύο στάδια, δηλαδή τη χωροθέτηση και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, με τήρηση αντιστοίχως νομοθετικής και διοικητικής διαδικασίας, εφόσον, όμως, κατά την έκδοση της διοικητικής πράξης τηρούνται οι προϋποθέσεις της Οδηγίας χωρίς ωστόσο να ελέγξει τη νομιμότητα των υπό κρίση διαταγμάτων, με το επιχείρημα ότι η διενεργηθείσα χωροθέτηση των έργων δεν υποκατέστησε την αναλυτική εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, η οποία πραγματοποιήθηκε, μέσω της έκδοσης των υπό κρίση διαταγμάτων. **Σε κάθε περίπτωση, κατά την πρόσφατη νομολογία της Ολομέλειας του ΣτΕ, όπως αυτή εκφράστηκε από την πλειοψηφία των μελών της, ο τοπικός νομοθέτης μπορεί νόμιμα να προβαίνει σε εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων και σε χωροθετήσεις έργων.**

γ) Πιερία. Ο Υγρότοπος του Κορινού Πιερίας.

Απόφαση 1936/2019 Ε΄ Τμήμα ΣτΕ. (Ακύρωση περιβαλλοντικών όρων της «Ολυμπιάδας»).

Η προσπάθεια για την ανέγερση ενός παραθεριστικού οικισμού κατ' εκτίμηση 6.500 κατοίκων στην παράκτια περιοχή του Κορινού ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Με διαδοχικές αποφάσεις, το ΥΠΕΧΩΔΕ θέσπισε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου στην παραλιακή περιοχή και κατόπιν ενέκρινε πολεοδομική μελέτη για τη δημιουργία του οικισμού «Ολυμπιάδα». Μόνο που μεγάλο μέρος της έκτασης του οικισμού βρισκόταν μέσα σε περιοχή Natura και Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ). Το 2011 ο Δήμος Κατερίνης πραγματοποίησε παράνομες επιχωματώσεις και διανοίξεις δρόμων στον υγρότοπο, με αποτέλεσμα να ανοίξει υπόθεση εις βάρος της χώρας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (η υπόθεση δεν έχει κλείσει γιατί ο δήμος αρνήθηκε να αποκαταστήσει τη ζημιά). Αντίθετα, το 2014 η τότε ηγεσία του υπουργείου Περιβάλλοντος ανέλαβε να «απεμπλέξει» την υπόθεση : αποχαρακτήρισε 4.000 στρέμματα του Καταφυγίου Άγριας Ζωής και στη συνέχεια ενέκρινε τους περιβαλλοντικούς όρους για τη δημιουργία του οικισμού, αγνοώντας τον φορέα του Εθνικού Πάρκου, που για πρώτη φορά τεκμηρίωσε επιστημονικά την ύπαρξη σημαντικών ειδών ορνιθοπανίδας στην περιοχή. Την προσφυγή στο ΣτΕ είχαν ασκήσει πέντε περιβαλλοντικές οργανώσεις (WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Μεσόγειος SOS και Καλλιστώ) και δύο τοπικοί περιβαλλοντικοί σύλλογοι.

Με την αίτηση προσφυγής (12/1/2015) ζητήθηκε η ακύρωση της υπ' αριθμ. 176098/ΔΙΠΑ/12.11.2014¹⁸⁹ απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για την δημιουργία παραθεριστικού οικισμού β' κατοικίας στην παραλιακή ζώνη της Δημοτικής Κοινότητας (Δ.Κ.) Κορινού, Δήμου Κατερίνης Πιερίας, ιδιοκτησίας της εταιρείας "Αξιοποίηση Ακινήτων Παραλίας Κορινού 'Όλυμπιάδα' Κοινή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ".

Περιληπτικά η περιοχή χωροθέτησης αποτελούσε μέρος Καταφυγίου Άγριας Ζωής, του οποίου τα όρια τροποποιήθηκαν, αφαιρώντας την επίμαχη έκταση της επένδυσης από το ΚΑΖ, τον Ιούλιο του 2014 με απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΚΑ, κου Ταγαρά. Μέρος της έκτασης του οικισμού αλλά και ειδικότερα της έκτασης που πρόκειται να δομηθεί εντάσσεται σε Ζώνη Ειδικής Προστασίας (GR1220010 «Δέλτα Αζιού – Λουδία – Αλιάκμονα – Αλυκή Κίτρους»), ενώ το έργο γειτνιάζει με Ειδική Ζώνη Διατήρησης (GR1250004 «Αλυκή Κίτρους») καθώς και με το Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αζιού-Λουδία-Αλιάκμονα. Ειδικότερα η έκταση εφάπτεται με Ζώνη Προστασίας της Φύσης του Εθνικού Πάρκου.

Κατά το σκεπτικό της Απόφασης «η ρύθμιση αυτή της προσβαλλόμενης ΑΕΠΟ, προσιδιάζουσα περισσότερο σε πράξη πολεοδόμησης (καθορισμός ζωνών δόμησης, χρήσεων γης) παρά σε επιβολή περιβαλλοντικού όρου, δεν υποκαθιστά, πάντως, την κατά το άρθρο 21 του ν. 1650/1986 επιβαλλόμενη οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών του Πάρκου και του υδροβιότοπου ως ενιαίου συνόλου, που είναι εθνικής αλλά και ευρωπαϊκής σημασίας, και δεν διασφαλίζει την εκ του Συντάγματος και του νόμου επιβαλλόμενη πλήρη και αποτελεσματική προστασία τους, ως ιδιαίτερα σημαντικών και ευπαθών οικοσυστημάτων»¹⁹⁰,

δ) Σκύρος - Η νομιμότητα των μέτρων προστασίας «ειδών» μέχρι την έκδοση του Π.Δ. (Απόφαση 1690/2020 Ε' Τμήμα ΣτΕ).

Με την Απόφαση του ΣτΕ 1690/2020 κρίθηκε νόμιμη η απαγόρευση εγκατάστασης αιολικού πάρκου σε περιοχή Natura στη Σκύρο μέχρι το χρόνο έκδοσης του Π.Δ. προστασίας της βιοποικιλότητας της Περιοχής. Συγκεκριμένα ζητήθηκε η ακύρωση της απόφασης 51979/21.12.2017 του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Δ' 2/2018), η οποία φέρει τον τίτλο «Καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία, διατήρηση και

---

¹⁸⁹Υπουργική απόφαση 176098/12.11.2014 «Εγκριση Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) του έργου: «Δημιουργία παραθεριστικού οικισμού β' κατοικίας στην παραλιακή ζώνη της Δημοτικής Κοινότητας (Δ.Κ.) Κορινού, Δήμου Κατερίνης, Ν. Πιερίας, ιδιοκτησίας της εταιρείας «Αξιοποίηση Ακινήτων Παραλίας Κορινού 'Όλυμπιάδα' Κοινή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ»». (ΑΔΑ 7ΩΖΝ0-6ΑΚ)

¹⁹⁰Απόφαση 1936/2019 Ε' τμήμα ΣτΕ (Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 15 Νοεμβρίου 2018).

διαχείριση της φύσης και του τοπίου σε χερσαία και υδάτινα τμήματα της νήσου Σκύρου και των γύρω νησίδων του Δήμου Σκύρου και της Νήσου Πρασούδας του Δήμου Κύμης – Αλιβερίου της Περιφερειακής Ενότητας Ευβοίας» από εταιρείες με σκοπό την εγκατάσταση και λειτουργία αιολικών πάρκων στη νότια Σκύρο. Οι εταιρείες αυτές ήθελαν να κατασκευάσουν στο νότιο άκρο της Σκύρου δέκα αιολικά πάρκα (Α/Π), αποτελούμενα από 111 ανεμογεννήτριες, συνολικής ισχύος 333 MW. Ειδικότερα, δύο Α/Π επρόκειτο να κατασκευασθούν εκτός ορίων περιοχής Natura 2000 και έλαβαν άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το Υπουργείο Ανάπτυξης, ήδη από το έτος 2006. Αντιθέτως, για τα υπόλοιπα οκτώ Α/Π, που επρόκειτο να χωροθετηθούν εντός των ορίων της περιοχής Natura 2000 «Σκύρος: Όρος Κόχυλας», με κωδικό GR2420006, η τρίτη αιτούσα εκπόνησε Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Με την απόφαση 136311/17.6.2009 του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας [Υ.Π.ΕΝ.] παρεσχέθη, κατόπιν προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης, θετική γνωμοδότηση της Υπηρεσίας για την κατασκευή και λειτουργία του έργου, ορίσθηκε δε ότι η γνωμοδότηση αυτή ίσχυε για χρονικό διάστημα 3 ετών, εντός του οποίου έπρεπε να υποβληθεί Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Κατόπιν συγχώνευσης δύο από τα Α/Π σε ένα, χορηγήθηκαν από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας οι από 10.5.2010 άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για επτά αιολικά πάρκα. Στις 4.7.2011 η τρίτη αιτούσα υπέβαλε προς έγκριση φάκελο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) για την έκδοση Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.) για τα προαναφερθέντα, συνολικώς εννέα, αιολικά πάρκα και, όπως αναφέρεται στο δικόγραφο της κρινόμενης αίτησης, συνετάγη σχέδιο Α.Ε.Π.Ο., παρά ταύτα, όμως, σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 25.10.2013 στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας μεταξύ εκπροσώπων των αιτουσών εταιρειών, του Δήμου Σκύρου και τοπικών φορέων, ο Υπουργός ανακοίνωσε ότι δεν επρόκειτο να εκδοθεί η ως άνω Α.Ε.Π.Ο. και διεκόπη η διαδικασία αδειοδότησης. Ήδη από το Σεπτέμβριο του ιδίου έτους [2013] είχε ολοκληρωθεί το “Σχέδιο Βιοποικιλότητας της Σκύρου”, το οποίο εκπονήθηκε, κατόπιν διαβούλευσης, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος “LIFE + Φύση και Βιοποικιλότητα” [έργο “LIFE09 NAT/GR/000323], με πρωτοβουλία του παρεμβαίνοντος Δήμου Σκύρου, σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και το Ελληνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, και είχε ως στόχο την εφαρμογή ολοκληρωμένων μεθόδων σχεδιασμού και μέτρων διαχείρισης, προκειμένου να αποκατασταθεί η βιοποικιλότητα της Σκύρου. Οι μελέτες που είχαν εκπονηθεί κατά τη διάρκεια του προγράμματος αυτού, καθώς και το σχετικό Σχέδιο Βιοποικιλότητας εγκρίθηκαν με την απόφαση 192/3.11.2015 του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Σκύρου και υποβλήθηκαν, με το έγγραφο 6506/9.11.2015 του Δήμου Σκύρου, προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Ακολούθως, η

Διεύθυνση Προστασίας Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με το έγγραφό της 60089/1915/9.12.2016, εισηγήθηκε την έκδοση υπουργικής απόφασης ισχύος δύο ετών, με δυνατότητα παράτασης για ένα ακόμα έτος, σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6 του ν. 3937/2011, με σκοπό να διασφαλισθεί η προστασία της περιοχής μελέτης μέχρι την έκδοση προεδρικού διατάγματος, με το οποίο θα καθορίζονταν οι δραστηριότητες και οι χρήσεις γης ανά ζώνη και θα προσδιορίζονταν οι διαχειριστικοί στόχοι για κάθε προστατευόμενη περιοχή. Κατ' επίκληση των ανωτέρω, ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία καθορίστηκαν μέτρα προστασίας της φύσης σε χερσαία και υδάτινα τμήματα της Σκύρου, των γύρω νησίδων και της Νήσου Πρασούδας, που αποτελούν περιοχές οι οποίες διακρίνονται για τη μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική και γεωμορφολογική τους αξία.

Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αποτελεί ούτε υποκαθιστά την πράξη χαρακτηρισμού και κατηγοριοποίησης περιοχών βάσει των διακρίσεων του άρθρου 19 του ν. 1650/1986, αλλά καθορίζει προσωρινά, κατ' επίκληση της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 21 παρ. 9 του ν. 1650/1986, όρους και περιορισμούς για επεμβάσεις και δραστηριότητες που είναι δυνατόν να έχουν βλαπτική επίδραση σε περιοχές της Σκύρου. Συνεπώς, οι ζώνες στις οποίες καθορίζονται, βάσει της προσβαλλόμενης απόφασης, όροι και περιορισμοί “για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση” της φύσης δεν απαιτείται να αντιστοιχούν προς το χαρακτηρισμό των περιοχών του άρθρου 19 του ν. 1650/1986. Ως εκ τούτου, δεν πάσχει η προσβαλλόμενη απόφαση, ακόμη και υπό την εκδοχή ότι οι Ζώνες στις οποίες αφορούν οι περιορισμοί δεν στοιχούν, κατά την ονομασία τους, απόλυτα προς τους χαρακτηρισμούς του άρθρου 19 ν. 1650/1986.

Το ΣτΕ αποφάνθηκε ότι νομίμως και εντός των ορίων της εξουσιοδότησης του άρθρου 21 παρ. 9 του ν. 1650/1986 ελήφθησαν μέτρα προστασίας του είδους (του μαυροπετρίτη στη Σκύρο και της παγκόσμιας σημασίας της τοπικής αποικίας του) στην περιοχή τροφοληψίας του, όπως η απαγόρευση εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία θεσπίστηκε προκειμένου να αποτραπούν, μέχρι την έκδοση του Π.Δ. προστασίας, η διατάραξη της “οικολογικής ακεραιότητας” του τόπου “σε ό,τι αφορά στην υποστήριξη του είδους” και η “δυναμική απειλή” για τη βιοποικιλότητα της Σκύρου και την οικολογική ακεραιότητα της περιοχής του όρους Κόχυλα.

ε) Αττική . Η περιοχή του ρέματος Ερασίνου.

Ο Ερασίνος είναι ποταμός της Αττικής που βρίσκεται στην περιοχή των Μεσογείων. Σχηματίζεται στην περιοχή της Παιανίας από συμβολή ρεμάτων που ρέουν από τον Υμηττό. Στην συνέχεια ρέει ανατολικά και εκβάλλει στον Νότιο Ευβοϊκό κόλπο στην περιοχή

της Βραυρώνας. Στις όχθες του βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Βραυρώνας. Λίγο πριν εκβάλλει στην θάλασσα τα νερά του λιμνάζουν και διαμορφώνουν έλη με αποτέλεσμα η περιοχή να αποτελεί σημαντικό υδροβιότοπο της Ανατολικής Αττικής. Πρόσφατη ανάθεση έργου του ΥΠΟΜΕΔΙ καταστρέφει όλο αυτό το ποτάμι και το μετατρέπει σε εγκιβωτισμένο αποδέκτη ομβρίων. Προσθέτει δε και φράγμα μήκους 360 μ. και ύψους 20 μ. στην αρχή του ποταμού.

Το αντικείμενο του έργου αφορά στα έργα διευθέτησης του ρέματος Ερασίνου στο Μαρκόπουλο Μεσογαίας της Π.Ε. Ανατολικής Αττικής που περιλαμβάνουν :

- Το φράγμα ανάσχεσης πλημμυρών και
- Τα έργα διευθέτησης του ρέματος Ερασίνου (ανάληψη και κατάνη του φράγματος ανάσχεσης) καθώς και των κατάνη τμημάτων των συμβαλλόντων του, Αγ. Γεωργίου, Μαρκοπούλου και ρ. Κοιλιάδας των Βασιλέων.

Φορείς, κινήσεις και δίκτυα που αγωνίζονται για την προστασία τους υποστήριξαν ότι υπό απειλή βρίσκονται το Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας, ο Ερασίνοσ και η Πικροδάφνη έπειτα από αποφάσεις του **ΣτΕ** -διαφορετικές για το καθένα- που τα αφήνουν ανοχύρωτα απέναντι σε καταπατήσεις. Οι Φορείς τόνισαν ότι χωρίς καν να έχει προηγηθεί νόμιμη οριοθέτηση του ρέματος με Π.Δ., όπως επιβάλλουν νόμοι (N.4258/2014) και νομολογία του **ΣτΕ** άρχισαν οι εργασίες.

*Επίσης οι Φορείς ισχυρίσθηκαν «το παράλογο ενός φαραωνικού «αντιπλημμυρικού» έργου που χωρίζει αυθαίρετα το ρέμα Ερασίνοσ σε δύο τμήματα, εγκιβωτίζει 10 χιλιόμετρα και κατασκευάζει δυο τεράστια φράγματα σε ένα ποτάμι που δεν διέρχεται από καμία κατοικημένη περιοχή παρά μόνο από ζώνες χαρακτηρισμένες αγροτικές, αρχαιολογικές και Αττικού Πάρκου, στις οποίες δεν προβλέπεται καμία οικιστική, εμπορική ή βιομηχανική ανάπτυξη» (Πρωτοβουλία για την Προστασία του Ερασίνοσ). Επίσης τόνισαν ότι εκτός του παράδοξου ενός αντιπλημμυρικού έργου στη μέση του πουθενά που νομιμοποίησε το **ΣτΕ** με δυο διαφορετικές αποφάσεις, το 2013 και το 2020, το προγραμματιζόμενο έργο αναμένεται να αφανίσει τρεις προστατευόμενους και οριοθετημένους υγροτόπους που εκτείνονται εκατέρωθεν σχεδόν ολόκληρης της πεδινής κοίτης του Ερασίνοσ και να επιφέρει μη αναστρέψιμες συνέπειες στον υγρότοπο της εκβολής (περιοχή Natura 2000) που θα οδηγήσουν στην εξαφάνιση απειλούμενων, προστατευόμενων και ενδημικών ειδών που διαβιώνουν σε αυτόν. Επιπλέον, θα αλλοιώσει το θεσμοθετημένο «Τοπίο ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και Ιστορικού Τόπου» που περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο του Ναού της Αρτέμιδος, που παραμένει αναλλοίωτος από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα».*

Μετά την απόρριψη από το **ΣτΕ** των αιτήσεων ακύρωσης έργων και οριοθετήσεων ρεμάτων από περιβαλλοντικές οργανώσεις και πολίτες για τα δύο από τα μεγαλύτερα ρέματα της Αττικής, του Ερασίνου και της Ραφήνας, αλλά και της αίτησης ακύρωσης που έγινε δεκτή από το **ΣτΕ** για το ρέμα Πικροδάφνης, και τα τρία ρέματα βρίσκονται υπό απειλή. Αυτό υπογράμμισαν σε διαδικτυακή συνέντευξη Τύπου οι Φορείς και Κινήσεις για την Προστασία των Ρεμάτων - Ρεματική και το Περιβαλλοντικό Δίκτυο Αθήνας.

Το υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών προχώρησε σε απαλλοτριώσεις παραρμημάτων εκτάσεων έχοντας καταβάλει αποζημιώσεις εκατομμυρίων ευρώ και υπέγραψε σύμβαση για την εκτέλεσή του με την εταιρία Ελληνική Υδροκατασκευή ΑΕ. Στη συνέχεια, ξεκίνησε το έργο προβαίνοντας σε εκσκαφές και αποψιλώσεις δεκάδων στρεμμάτων παραρμημάτων των υδροτοπικών και προστατευόμενων εκτάσεων, ενώ το έργο εκτελείται χωρίς την επίβλεψη της Εφορίας Αρχαιοτήτων Ανατολικής Αττικής, παρόλο που το μεγαλύτερο τμήμα του προβλέπεται να υλοποιηθεί σε περιοχή υψηλού αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Το «αντιπλημμυρικό έργο», αρχικού προϋπολογισμού 49 εκ. ευρώ, που προβλέπει μεγάλο φράγμα-ύψους 19,5 μέτρων και μήκους στέψης περίπου 300μέτρων- και εγκιβωτισμό περίπου 9 χιλιομέτρων του ρέματος, εκτελείται σε περιοχή που δεν κινδυνεύει να πλημμυρίσει τίποτε άλλο εκτός από αγροτικές εκτάσεις που βρίσκονται μέσα στις φυσικές πλημμυρικές ζώνες του ρέματος, χαρακτηρισμένες ως «Υγρότοποι Α' προτεραιότητας»¹⁹¹. Στην περιοχή δεν έχουν καταγραφεί ιστορικές πλημμύρες βάσει των Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής που εκπονεί η Γενική Γραμματεία Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ, παρά μόνο τοπικές υπερχειλίσεις σε σημεία όπου έχουν εκτελεστεί άστοχα και ανεπαρκή τεχνικά έργα διέλευσης. Η περιβαλλοντική αξία της περιοχής εκτέλεσης του έργου είναι μεγάλη και ως εκ τούτου έχει χαρακτηριστεί ως «Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) του δικτύου Natura 2000 με τίτλο «Βραυρώνα-Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη».

Στην περιοχή υπάρχουν 18 τύποι οικοτόπων της ευρωπαϊκής Οδηγίας για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, 226 είδη πτηνών από τα συνολικά 456 που έχουν καταγραφεί επίσημα στον ελλαδικό χώρο, 75 προστατευόμενα είδη και 22 ερπετά και αμφίβια του, καθώς και πολλά ακόμη σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας¹⁹².

---

¹⁹¹<https://www.efsyn.gr/node/289663>

¹⁹²ΚΩΔΙΚΟΣ GR3000004. Η περιβαλλοντική αξία της περιοχής εκτέλεσης του έργου είναι μεγάλη, καθώς φιλοξενεί 18 είδη οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΕ, 210 είδη πτηνών από τα συνολικά 440 της Ελληνικής Επικράτειας, 73 απειλούμενα είδη (53 πτηνά του Παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409/ΕΕ και 20 ερπετά και αμφίβια του Παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 92/43/ΕΕ), καθώς και πολλά ακόμη σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας. MARKO.GR

Εκτιμάται ότι η πραγματοποίηση του έργου θα επιφέρει άμεση συρρίκνωση του υγροτόπου της εκβολής κατακερματίζοντας την ακεραιότητά της (περιοχή του δικτύου Natura 2000), λόγω των εκτεταμένων εκσκαφών σε μεγάλο τμήμα του και μακροπρόθεσμα, λόγω της συγκράτησης από το φράγμα πλημμυρικού νερού και φερτών υλικών που τροφοδοτούν και συντηρούν τον υγρότοπο και την παράκτια ζώνη, αναφέρουν στην καταγγελία τους οι φορείς και οι οργανώσεις. Αποτελέσματα επίσης των παρεμβάσεων, των εκσκαφών και της αποψίλωσης της ρεμάτιας/παραρεμάτιας και υγροτοπικής βλάστησης θα είναι η σημαντική υποβάθμιση της βιοποικιλότητας του ρέματος, η εξαφάνιση απειλούμενων ειδών όπως το ενδημικό Αττικόψαρο , η καταστροφή τριών προστατευόμενων και οριοθετημένων υγροτόπων «Παράκτιο έλος Βραυρώνας», «ρέμα Ερασίνου», «ρέμα Πύργου Βραυρώνας» και η υποβάθμιση ενός από τα σημαντικότερα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους που διατηρεί τα βασικά χαρακτηριστικά του από την αρχαιότητα ως σήμερα. Υπενθυμίζεται ως ανωτέρω ότι η Ελλάδα καταδικάστηκε μόλις τον περασμένο Δεκέμβριο από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανεπαρκή προστασία των περιοχών του Δικτύου Natura 2000, καθώς δεν έχει καθορίσει τους απαραίτητους στόχους διατήρησης των περιοχών αυτών. Επιπλέον, η νέα Στρατηγική της Ε.Ε. για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 προτάσσει την αποκατάσταση της ελεύθερης ροής των ποταμών και όχι τον εγκιβωτισμό αυτών.

Εικόνα 28: Η περιοχή του ρέματος Ερασίνου

Εικόνα 29: Η περιοχή του ρέματος Ερασίνου

στ) Αττική. Το Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας. Απόφαση 2145/20 ΣτΕ.

Μαζί με το έργο διευθέτησης του Ρέματος Εσχατιάς, είναι τα δύο μεγαλύτερα αντιπλημμυρικά έργα της Αττικής και εντάσσονται στο πρόγραμμα ανάλογων έργων που έχει αρχίσει να υλοποιεί το υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, ως ανάσχεση στα μεγάλα πλημμυρικά φαινόμενα που έχει ζήσει η Αττική τα τελευταία χρόνια. Σκοπός του έργου είναι η διευθέτηση του ρέματος της Ραφήνας, με στόχο τη καλύτερη διαχείριση των πλημμυρικών απορροών και τη διασφάλιση της αντιπλημμυρικής προστασίας των παρακείμενων αστικών, περιαστικών και αγροτικών περιοχών. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει την διευθέτηση του κατάντη τμήματος (Χ.Θ. 4+400 – εκβολή) και την διευθέτηση του ανάντη τμήματος (Χ.Θ. 4+400 -Χ.Θ. 14+990) συνολικού μήκους 15 χλμ περίπου που διασχίζει τους Δήμους Παιανίας, Παλλήνης, Ραφήνας - Πικερμίου και Σπάτων-Αρτέμιδος. κατασκευή Λεκάνης συγκράτησης φερτών, έργο και ειδική διατομή κτήματος Νάσιουτζικ – συμβολή υφιστάμενου ρέματος Παλλήνης, έργο συναρμογής υφιστάμενου τεχνικού Λεωφόρου Σπάτων, διευθέτηση ρέματος Καλλιτεχνούπολης και Διασταύρωσης 1, διευθέτηση ρέματος Βαλανάρη και συμβάλλοντα σε αυτό (Μύλου και Αγ. Παρασκευής), φυτεύσεις και ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου κατάντη τμήματος ρέματος Ραφήνας. Όμως αντίθετη στην υλοποίηση της διευθέτησης του Μεγάλου Ρέματος Ραφήνας ήταν η ομάδα πολιτών «Κίνησης για την προστασία & ανάδειξη του Μ. Ρέματος Ραφήνας». Η ομάδα πολιτών είχε προσφύγει στο **ΣτΕ** ενάντια στην υλοποίηση του έργου, η οποία όμως απερρίφθη. Το ΣτΕ με την απόφαση 2145/20¹⁹³ έκρινε ότι η διευθέτηση στο Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας, ένα από τα μεγαλύτερα ρέματα της Αττικής, είναι νόμιμη και Συνταγματική.

¹⁹³ Απόφαση 2145/2020 Ε' Τμήματος του ΣτΕ .

ζ) Δέλτα Αξιού – Απόφαση 162/2021 (Ε΄ Τμήμα) ΣτΕ

Ανέγερση εμπορικής αποθήκης εντός της προστατευόμενης περιοχής Δέλτα Αξιού.

Τον Αύγουστο 2009 ιδιωτική εταιρεία άρχισε οικοδομικές εργασίες με βάση οικοδομική άδεια του 2007, για την ανέγερση εμπορικής αποθήκης 12 στρεμμάτων στην παλιά κοίτη του Αξιού, εντός της γ' ζώνης προστασίας, χωρίς την προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου φορέα διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής. Όμως είχε προηγηθεί, τον Μάιο του 2009, η έκδοση της ΚΥΑ χαρακτηρισμού του εθνικού πάρκου Δέλτα Αξιού, βάσει της οποίας δεν επιτρέπεται η κατασκευή εμπορικών αποθηκών στην περιοχή. Ωστόσο, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων και η οικοδομική άδεια για την αποθήκη είχαν εκδοθεί το 2007. Ο φορέας διαχείρισης ενημέρωσε τις υπηρεσίες της περιφέρειας και την πολεοδομία ότι θα έπρεπε κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης να είχε ζητηθεί η γνωμοδότησή του. Κατόπιν τούτου, η πολεοδομία εξέδωσε εντολή διακοπής των οικοδομικών εργασιών, η οποία όμως ακυρώθηκε από το Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης, καθώς κρίθηκε ότι ο φορέας διαχείρισης έχει γνωμοδοτική αρμοδιότητα μόνο στις περιπτώσεις προστατευόμενων περιοχών για τις οποίες έχει εκδοθεί προεδρικό διάταγμα για την προστασία τους.

Έτσι από το ΣτΕ ζητήθηκε η εξέταση της αίτησης ακυρώσεως κατά της εντολής του Τμήματος Πολεοδομίας Δυτικής Θεσσαλονίκης της Ν.Α. Θεσσαλονίκης, με το οποίο διεκόπησαν οι εργασίες κατασκευής της εμπορικής αποθήκης της αιτούσας εταιρείας εξαιτίας της μη προηγούμενης γνωμοδότησης του Φορέα Διαχείρισης κατά τον χρόνο έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι μη νόμιμη αιτιολογημένη, καθότι, κατά το χρόνο έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, δεν είχε θεσπισθεί το καθεστώς προστασίας στην περιοχή και επομένως δεν ήταν απαραίτητη η γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης πριν την έγκριση της σχετικής απόφασης. Ο λόγος αυτός κρίθηκε αβάσιμος με βάση την ερμηνεία του άρθρου 15 του ν.2742/1999, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 13 του ν. 3044/2002.

Συμπέρασμα: Οι φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών έχουν γνωμοδοτική αρμοδιότητα για έργα που υλοποιούνται σε προστατευόμενες περιοχές του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000 ήδη από τη νομοθετική τους ίδρυση, ακόμη και εάν δεν έχει εκδοθεί Π.Δ. που να εξειδικεύει το καθεστώς προστασίας¹⁹⁴.

---

¹⁹⁴ΣτΕ Απόφαση 162/2021 - [ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΕΝΤΟΣ ΑΥΤΗΣ] (Πρόεδρος: Αθ. Ράντος, Εισηγητής: Μ.-Ε. Παπαδημήτρη)

η) Χίος. Απόφαση ΣτΕ Ολομ. 672/2021¹⁹⁵ «Συνταγματικότητα επιτάξεων γεωτεμαχίων προς τον σκοπό της εγκατάστασης και λειτουργίας Περιφερειακών Υπηρεσιών, δομών και διακριτών χώρων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 8 και του άρθρου 10 του ν. 4375/2016»

Με την 672/2021 απόφαση η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ασχολήθηκε με αίτηση ακυρώσεως που στρεφόταν αφενός μεν κατά της 1311/10.2.2020 αποφάσεως του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου με την οποία επιτάσσονται, για χρονικό διάστημα τριών ετών, τρία γεωτεμάχια εκτός οικισμών στα νησιά Σάμο, Λέσβο και Χίο, με σκοπό την εγκατάσταση και λειτουργία Περιφερειακών Υπηρεσιών, δομών και διακριτών χώρων (των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 8 και του άρθρου 10 του ν. 4375/2016), αφετέρου δε κατά της 1551/14.02.2020 Κοινής Απόφασης του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των Υπουργών Εσωτερικών και Μετανάστευσης και Ασύλου, με την οποία χορηγείται αφενός μεν άδεια χωροθέτησης των ως άνω περιφερειακών υπηρεσιών, δομών και διακριτών χώρων στα επιταχθέντα με την πρώτη προσβαλλόμενη πράξη γεωτεμάχια, αφετέρου δε άδεια εκτέλεσης εργασιών τοποθέτησης περίφραξης και χωματουργικών, για τη διαμόρφωση των γηπέδων ώστε να μπορούν να εγκατασταθούν οι δομές αυτές.

Κρίθηκε ότι όσον αφορά, ειδικότερα, την επιτασσόμενη έκταση στη νήσο Χίο, η οποία εμπίπτει στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας, για την ορνιθοπανίδα και ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης, «η απαιτούμενη από τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν. 4014/2011 διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (ειδική οικολογική αξιολόγηση των επιπτώσεων σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στη συγκεκριμένη περιοχή), θα έπρεπε να έχει τηρηθεί ακόμη και στο προηγούμενο στάδιο χορήγησης της εν προκειμένω προσβαλλόμενης άδειας χωροθέτησης και εκτέλεσης των προκαταρκτικών εργασιών της περίφραξης και των χωματουργικών εργασιών», γεγονός που δεν συνέβη.

Συμπέρασμα :Στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 η απαιτούμενη από τις διατάξεις του άρθρου 10 του ν. 4014/2011 διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης τηρείται ακόμα και στο αρχικό πρώτο στάδιο χωροθέτησης και εκτέλεσης προκαταρκτικών εργασιών περίφραξης και χωματουργικών εργασιών όπου πρόκειται μετά από επίταξη γεωτεμαχίων να εγκατασταθούν (να αναπτυχθούν προκατασκευασμένοι ή μη προσωρινοί χώροι διαμονής των αιτούντων άσυλο) με ΚΥΑ δομές διακριτών χώρων.

---

¹⁹⁵ Απόφαση ΣτΕ Ολομ. 672/2021 (Πρόεδρος: Α. Ράντος, Εισηγητής: Β. Ραφτοπούλου)

Κεφάλαιο 8: Διαπιστώσεις – Εκτιμήσεις – Συμπεράσματα – Προτάσεις - Επίμετρο

8.1 Διαπιστώσεις

8.1.1 - Γενική διαπίστωση νομικού και θεσμικού πλαισίου.

Η ΕΕ διαθέτει θεσμικό και νομικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας, από τα πλέον πρωτοπόρα παγκοσμίως, με κεντρικούς πυλώνες τις Οδηγίες για τα άγρια πτηνά (2009/147/ΕΚ) και για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) που αποτελούν τη βάση του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Οι Οδηγίες αυτές συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών διεθνών συμβάσεων όπως η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και η Σύμβαση της Βέρνης, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνολικά ή και το κάθε κράτος μέλος χωριστά έχουν κυρώσει. Επιπλέον αυτών των οδηγιών, υπάρχουν πολλές οδηγίες που συμπληρώνουν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ όπως οι οδηγίες πλαίσιο 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα (ΟΠΥ) και 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική. Μέσω της ΟΠΥ, το 2001, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε έναν δύσκολο και φιλόδοξο στόχο: την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010. Ένα χρόνο αργότερα, αυτός ο στόχος υιοθετήθηκε επί της αρχής και από την παγκόσμια κοινότητα, με ορίζοντα το 2010. Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και της παγκόσμιας κοινότητας συνολικά για το 2010 δεν επιτεύχθηκαν. Τον Μάιο του 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το στόχο «Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα - Η υποστήριξη των υπηρεσιών οικοσυστήματος με στόχο την ευημερία του ανθρώπου» και το σχετικό σχέδιο δράσης, στο οποίο τονιζόταν ότι η προστασία της βιοποικιλότητας αποτελούσε προϋπόθεση για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου δράσης η ΕΕ εντατικοποίησε τις προσπάθειες της για τη θέσπιση νέων πολιτικών και την εφαρμογή των υφιστάμενων που αφορούσαν την βιοποικιλότητα.

Η χώρα μας έχει «νομοθετική ιστορία» στην θωράκιση της προστασίας του περιβάλλοντος με το Ν.1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος», (Νόμος πλαίσιο) που εκδόθηκε κατ' επιταγή του άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975. Με το νόμο αυτό εκφράστηκε η ανάγκη για σύγχρονους και αποτελεσματικούς θεσμούς στον κρίσιμο τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας. Ο συγκεκριμένος νόμος, ήταν πρωτοποριακός για τα δεδομένα της εποχής του, αλλά δυστυχώς έτυχε χαμηλού βαθμού εφαρμογής¹⁹⁶. Οι διατάξεις που εφαρμόστηκαν, με καθυστέρηση μάλιστα που υπερβαίνει κατά πολύ τη δεκαετία, αφορούσαν κυρίως τα άρθρα 18,

---

¹⁹⁶Αιτιολογική Έκθεση 10/01/2011. Νόμος 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»

19 και 21 για την ίδρυση και διαχείριση ΠΠ και τούτο συνέβη κατά μείζονα λόγο υπό την πίεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο Ν. 1650/1986 θέσπισε κανόνες και καθόρισε μηχανισμούς και κριτήρια για την προστασία του περιβάλλοντος με βασικούς στόχους την αποτροπή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, τη διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας, την προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων και φυσικά την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Αποτέλεσε το πλαίσιο για τα ζητήματα προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος. Κατατάσσει τα δημόσια και ιδιωτικά έργα και δραστηριότητες σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το μέγεθος των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Το νομοθετικό πλαίσιο αυτό ωστόσο καθιστούσε την περιβαλλοντική αδειοδότηση την πλέον χρονοβόρα διαδικασία για την τελική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων, δίχως να επιτυγχάνεται ο τελικός στόχος της περιβαλλοντικής προστασίας. Αυτός ο τρόπος αδειοδότησης απαιτούσε μια πληθώρα διαδικασιών, γνωμοδοτήσεων και υπογραφών, κάτι που οδηγούσε σε πολύ μεγάλες καθυστερήσεις και στη μη λήψη τελικής απόφασης (θετικής ή αρνητικής γνωμοδότησης).

Ο Ν. 4014/2011 τροποποίησε τα σχετικά άρθρα του Ν. 1650/1986 που αναφέρονται στην προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες. Η κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων γίνεται πλέον σε 2 κατηγορίες Α και Β και σε 2 υποκατηγορίες Α1 και Α2, όπου μόνο τα έργα στις κατηγορίες Α απαιτείται η διεξαγωγή ΜΠΕ, μειώνοντας έτσι σημαντικά τον αριθμό των μελετών. Τα περιεχόμενα των φακέλων για τη περιβαλλοντική μελέτη παρουσιάζουν μια περαιτέρω εξειδίκευση, καθώς προστέθηκαν κεφάλαια στα οποία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων και τα μέτρα αντιμετώπισης των δυνητικών επιπτώσεων. Επίσης δημιουργήθηκε το ΗΠΜ για τη βελτιστοποίηση των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης αλλά και για όλες τις διαδικασίες έκδοσης, ανανέωσης και τροποποίησης των ΑΕΠΟ.

Με σκοπό την προστασία της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου και αναντικατάστατου εθνικού κεφαλαίου και ως κληρονομικό δικαίωμα όλων των επόμενων γενεών η «πολιτεία» με το Ν. 3937/2011 τροποποίησε και συμπλήρωσε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο με κατεύθυνση προσαρμογής στα σύγχρονα οικολογικά πρότυπα και δεδομένα. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε θεμέλιο για την οικοδόμηση μιας ολοκληρωμένης, αποτελεσματικής καινοτόμου και διαφανούς πολιτικής για τη θεσμική προστασία και διαχείριση της βιοποικιλότητας. Επιπλέον σε ικανοποιητικό βαθμό συνάδει απόλυτα με την πράσινη ανάπτυξη, καθώς η ολοκληρωμένη διατήρηση και διαχείριση του φυσικού μας πλούτου, δεν αντιστρατεύεται την οικονομική δραστηριότητα, αλλά αποτελεί στήριγμα για ορθολογική βιώσιμη οικονομία.

8.1.2 - Αποτίμηση της νέας νομοθεσίας (Ν.4685/2020).

Όπως αναφέρθηκε η αρχική προσπάθεια συστηματοποίησης του καθεστώτος των ΠΠ στην Ελλάδα έγινε με τον Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος¹⁹⁷, ο οποίος συμπληρώθηκε και ενισχύθηκε με τον Ν. 3937/2011 για τη βιοποικιλότητα. Η καταδικαστική απόφαση του ΔΕΕ (C-849/19) ήταν ηχηρό ράπισμα για τις πολιτικές της Ελλάδας κατά την τελευταία τουλάχιστον δεκαετία. Τα μέτρα της Ελλάδας για τις περιοχές Natura 2000 ήταν ελλιπείς προσπάθειες που άφηναν μέχρι τώρα τους σημαντικούς πυρήνες βιοποικιλότητας απροστάτευτους σε σημαντικές απειλές. Η πολιτεία με το νέο νόμο Ν. 4685/2020 προσβλέπει σε λειτουργικό πλαίσιο για : Ριζική απλοποίηση των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων (ΑΕΠΟ), Μεγάλη μείωση του χρόνου για την αδειοδότηση ΑΠΕ., Υιοθέτηση νέου ευρωπαϊκού μοντέλου διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και Αντιμετώπιση των προβλημάτων των δασικών χαρτών και των Οικιστικών Πυκνώσεων.

Για τις περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις (ΑΕΠΟ), ο βασικός στόχος του νόμου είναι η απλοποίηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, μέσα σε διάστημα μερικών μηνών¹⁹⁸. Περιορίζει τη γραφειοκρατία με την επέκταση της διάρκειας ισχύος ΑΕΠΟ από 10 σε 15 χρόνια, ενώ δεν προβλέπονται πλέον, τα στάδια δημοσιοποίησης και δημόσιας διαβούλευσης κατά τη τροποποίηση¹⁹⁹ ΑΕΠΟ (σε αντίθεση με τις κοινοτικές οδηγίες και αρχές). Απλοποιούνται επίσης οι διαδικασίες για τις περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις έργων ΑΠΕ προωθώντας την πράσινη/ αειφόρο ανάπτυξη.

Οι ρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν για τις προστατευόμενες περιοχές Natura 2000, επανέφεραν τη συζήτηση στην αναγκαιότητα συνδυασμού της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος με την οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής. Ο Ν. 4685/2020 καθιερώνει ολοκληρωμένο και ενιαίο πλαίσιο χαρακτηρισμού ΠΠ προβλέποντας πέντε κατηγορίες με βάση τα οικολογικά τους χαρακτηριστικά (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του δικτύου Natura 2000), και θεσμοθέτησης των απαιτούμενων μέτρων για την προστασία και τη διαχείρισή τους. Τροποποιεί τα κριτήρια χαρακτηρισμού και τις αρχές προστασίας των ΠΠ και των περιοχών του

---

¹⁹⁷Μέχρι τότε το πλαίσιο θεσμοθέτησης προστατευόμενων περιοχών ήταν αποσπασματικό με κύρια νομοθετήματα τον Αναγκαστικό Νόμο 856/1937 “Περί Εθνικών Δρυμών” (π.χ. βλ. Διάταγμα ιδρύσεως Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, Β.Δ. 20/09-06-1938, Α’248), και το από 14.7.1999 π.δ. “Κώδικας Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας” (Δ’580) (π.χ. π.δ. Πάρνηθας), ενώ η προστασία ευαίσθητων οικοσυστημάτων στηριζόταν κατά κύριο λόγο στη δασική νομοθεσία. Βλ. Παναγιώτα Μαραγκού, Ιόλη Χριστοπούλου. 2012. Προστατευόμενες περιοχές: βασικές έννοιες και η αποτελεσματικότητά τους στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα. Σελ. 155-171 στο Α.Χ. Παπαγεωργίου, Γ. Καρέτσος και Γ. Κατσαδωράκης (επιμ. έκδοσης). Το δάσος: Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. WWF Ελλάς, Αθήνα.

¹⁹⁸Επιτάχυνση της διαδικασίας αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων σε 100-150 μέρες.

¹⁹⁹Διάρκεια Τροποποίησης ΑΕΠΟ: Διάρκεια 3 ημερών για τον έλεγχο της πληρότητας και διάρκεια 10 ημερών για την αξιολόγηση του φακέλου

Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Κυρίως, όμως, κινούμενος σε τρεις άξονες, τροποποιεί τη μέθοδο προσέγγισης των ΠΠ ως συμβατών πλέον με την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας υπό όρους προστασίας του περιβάλλοντος. Ειδικότερα :α) Σε σχέση με την προηγούμενη νομοθεσία, δίνεται ένας γενικός ορισμός των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας, οι οποίες «χαρακτηρίζονται χερσαίες, υδάτινες, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα, φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές με καταγεγραμμένη παρουσία τύπων φυσικών οικοτόπων και ειδών διεθνούς, ενωσιακής σημασίας ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος που χρήζουν προστασίας και διατήρησης».

Επίσης, οι περιοχές προστασίας που περιλαμβάνονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 χαρακτηρίζονται ως περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας και διακρίνονται σε τρεις ζώνες, σύμφωνα με την ειδικότερη κατάταξή τους σε ΕΖΔ, ΖΕΠ και σε Πρ(ΤΕΣ) (προτεινόμενους τόπους ενωσιακής σημασίας) όπως έχουν προκύψει από τον αναθεωρημένο εθνικό κατάλογο περιοχών του Δικτύου Natura 2000, β) Δημιουργείται ένα πιο συμπίεσμένο πλαίσιο χαρακτηρισμού ΠΠ, ανεξαρτήτως της ένταξής τους στο δίκτυο Natura 2000, οι οποίες μπορούν πλέον να χαρακτηρίζονται ως (1) εθνικά πάρκα, (2) καταφύγια άγριας ζωής και (3) προστατευόμενα τοπία και φυσικοί σχηματισμοί. Για την καλύτερη κατανόηση της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, αξίζει να επισημανθεί η παράγραφος 3 του άρθρου 46, σύμφωνα με την οποία, ο ορισμός των ΠΠ σε εθνικό επίπεδο, αλλά και αυτών που εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000, μπορούν να συμπίπτουν, είτε να περικλείουν μια ή περισσότερες από αυτές, είτε να τοποθετούνται εντός ή εκτός αυτών και γ) Δημιουργούνται ζώνες προστασίας και διαχείρισης των ΠΠ, οι οποίες διακρίνονται σε (1) ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης, (2) ζώνη προστασίας της φύσης, (3) ζώνη διατήρησης οικοτόπων και ειδών και (4) ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων. Με τον τρόπο αυτό, δίνεται η δυνατότητα κλιμακούμενης προστασίας, εφόσον κάθε ΠΠ μπορεί να υπαχθεί σε μια ή περισσότερες από τις παραπάνω ζώνες προστασίας και διαχείρισης. Ωστόσο λόγω της ιδιαιτερότητας της φυσικής εξέλιξης του περιβάλλοντος κάθε χαρακτηριζόμενη ως «τομή παρέμβασης» πρέπει να επισπεύδει τη λύση σε προβλήματα.

Με τις παρεμβάσεις του Ν.4685/2020 εμφανίσθηκαν ερωτήματα και προβληματισμοί:

Για τον ΟΦΥΠΕΚΑ.

α) Με την ίδρυση του ΟΦΥΠΕΚΑ καταργείται το αυτοτελές σχήμα διαχείρισης των ΦΔΠΠ που ήταν ανεξάρτητοι επιστημονικοί/περιβαλλοντικοί φορείς και δημιουργείται ένας νέος κεντρικός φορέας, ο οποίος ως ΝΠΔ θα λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Ο σκοπός της δημιουργίας του ΟΦΥΠΕΚΑ είναι η κεντρική εποπτεία των νεοϊδρυθέντων ΜΔΠΠ, ωστόσο δεν

αιτιολογείται η απαίτηση δημιουργίας ενός νέου ΝΠΔ που θα λειτουργεί με τους «κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας» και θα υπάγεται στους Φορείς της Γενικής Κυβέρνησης.

β) Ο συγκεντρωτικός σχεδιασμός του ΟΦΥΠΕΚΑ, με Δ.Σ. που ορίζεται και παύεται με Απόφαση του Υπουργού ΥΠΕΝ, καταργεί το αποκεντρωμένο σύστημα διαχείρισης των πρώην ΦΔΠΠ στη διαδικασία λήψεων Αποφάσεων, στο οποίο συμμετείχαν εκπρόσωποι του κεντρικού κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικών περιβαλλοντικών φορέων και οργανώσεων, εξασφαλίζοντας ανεξαρτησία, συμμετοχικότητα και τοπικότητα στη διαμόρφωση των Αποφάσεων. Η παρόμοιας σύνθεσης Επιτροπή Διαχείρισης των ΜΔΠΠ που θα συνεδριάζει κάθε τρίμηνο, αποτελεί ουσιαστικά απλώς συμβουλευτικό όργανο, καθώς θα έχουν μόνο εισηγητικό χαρακτήρα χωρίς αποφασιστικό ρόλο. Ειδικότερα στην περίπτωση της διατήρησης / ανάπτυξης των ΠΠ ενδείκνυται αποκέντρωση των πόρων και αρμοδιοτήτων, καθώς κάθε περιοχή έχει ιδιαίτερες ανάγκες, προτεραιότητες και όραμα ανάπτυξης.

γ) Στην παράγραφο **4**, στους σκοπούς του ΟΦΥΠΕΚΑ, γενικότερα δεν ξεκαθαρίζεται ο ρόλος, οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες του νέου Οργανισμού σε σχέση με τις υφιστάμενες δομές για τη διαχείριση και προστασία της φύσης (Δ/ση Βιοποικιλότητας και ΠΠ του ΥΠΕΝ, Επιτροπή Φύση 2000 κ.λπ.). Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι δεν αναφέρεται στους σκοπούς η προστασία της βιοποικιλότητας ή του φυσικού περιβάλλοντος ώστε να υπάρχει ορθολογική διαχείριση των ΠΠ.

δ) Επίσης στη παράγραφο **4**, δεν διευκρινίζεται η σχέση μεταξύ του Υπουργείου και του ΟΦΥΠΕΚΑ και ειδικότερα σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής που χαράσσει το ΥΠΕΝ, καθώς και τον επιτελικό και συντονιστικό του ρόλο. Επίσης, δεν προβλέπονται διαδικασίες για την εποπτεία, παρακολούθηση και αξιολόγηση του έργου του από το ΥΠΕΝ.

ε) Στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, δεν είναι ξεκάθαρες οι αρμοδιότητες του ΟΦΥΠΕΚΑ. Θα πρέπει να προβλεφθεί συντονισμός και συνέργειες μεταξύ του οργανισμού αυτού με υφιστάμενους φορείς με αρμοδιότητα στα θέματα αυτά (π.χ. Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του ΥΠΕΝ) και τα σχετικά εργαλεία (π.χ. Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή κ.λπ.).

στ) Στην **παράγραφο 5** αναφέρεται μία σειρά αρμοδιότητες του ΟΦΥΠΕΚΑ στις οποίες υπάρχουν ασάφειες και πιθανόν ελλείψεις:

- Στην παράγραφο **5β'** αναφέρεται ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ καταρτίζει μελέτες που «υποστηρίζουν τη διαδικασία σχεδιασμού, λήψης αποφάσεων και αξιολόγησης των πολιτικών διαχείρισης των ΠΠ». Δεν αποσαφηνίζεται σε ποιο φορέα παρέχεται η υποστήριξη.

- Στην παράγραφο **5γ'** αναφέρεται η εκπόνηση πενταετούς ΣΔ, που όμως δεν διευκρινίζεται τι αφορά το συγκεκριμένο ΣΔ, οι δείκτες απόδοσης και κατά πόσο αυτό σχετίζεται με το τριετές ΣΔ βελτίωσης της πολιτικής ΠΠ του άρθρου 42.
- Στην παράγραφο **5στ'** αναφέρονται δίκτυα ετήσιας παρακολούθησης, χωρίς να είναι σαφές σε τι αναφέρονται.
- Στην παράγραφο **5ζ'** αναφέρεται σε αναζήτηση χρηματοδότησης των εθνικών επιχειρησιακών προγραμμάτων, χωρίς να εξηγεί τι προγράμματα είναι αυτά.
- Στην παράγραφο **5ια'** αναφέρεται ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ «εισηγείται σχέδια νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων σχετικών με τη διαχείριση των ΠΠ». Η εισήγηση και προώθηση νομοθετημάτων αποτελεί σημαντική νομοθετική αρμοδιότητα του ΥΠΕΝ στο πλαίσιο της άσκησης δημόσιας εξουσίας και δεν μπορεί να αποτελέσει αρμοδιότητα ενός ΝΠΙΔ.
- Στην παράγραφο **5ιστ'** αναφέρεται μία κρίσιμη αρμοδιότητα του ΟΦΥΠΕΚΑ που είναι η γνωμοδότηση «για τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων κάθε έργου ή/και δραστηριότητας στις προστατευόμενες περιοχές ευθύνης του, που δύνανται να επηρεάσουν την ακεραιότητα της περιοχής και των προστατευτέων αντικείμενων του». Η αφαίρεση από το αποκεντρωμένο σύστημα των ΦΔΠΠ της αρμοδιότητας γνωμοδοτήσεων για τα έργα και τις δραστηριότητες εντός των περιοχών ευθύνης τους και η ανάθεσή τους στον ΟΦΥΠΕΚΑ αφαιρεί τη συσσωρευμένη γνώση του προστατευτέου αντικείμενου που έχει ήδη το προσωπικό των ΦΔΠΠ και που, τις περισσότερες φορές, οι μη κατάλληλα καταρτισμένες κεντρικές υπηρεσίες δεν μπορούν να καλύψουν. Το ίδιο ισχύει και για πάσης φύσεως έργα, δράσεις και προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα ή χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή άλλους Διεθνείς Οργανισμούς ή εθνικούς πόρους που αναφέρονται στην παράγραφο **5ιγ'**, τα οποία έχουν αναληφθεί και υλοποιούνται από τους ΦΔΠΠ και στα οποία ο ΟΦΥΠΕΚΑ καθίσταται καθολικός διάδοχος ως προς όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, δημιουργώντας δυσκολίες και προβλήματα στην υλοποίησή τους.

Η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 43 του ν. 4685/2020 (Α' 92).

Άρχισε να πραγματοποιείται η μετάβαση από τους 36 παλαιούς Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών σε 24 νέες Μονάδες Διαχείρισης που θα υπαχθούν και θα εποπτεύονται από τον ΟΦΥΠΕΚΑ. Το έτος 2021 εκδόθηκαν²⁰⁰ για 7 φορείς, το Μάρτιο 2022 εκδόθηκαν για 16 και ολοκληρώνονται τους μήνες Μάιο - Ιούνιο 2022 για τις λοιπές Μ.Δ.

---

²⁰⁰Υπουργικές Αποφάσεις Υ.Π.Ε.Ν. Αριθμ.ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116740/4319,ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116732/4315, ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116475/4303,ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116474/4302, ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116471/4301, ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116755/4322, ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/116772/4324 της 7/12/2021. ΦΕΚ Β 6191/23.12.2021

Ενδεικτικά με την έκδοση των επτά (7) παραπάνω πρώτων Αποφάσεων (Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α.) καθίσταται καθολικός διάδοχος των Φορέων Διαχείρισης:

- Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας,
- Εθνικό Πάρκο Σχοινιά, Μαραθώνα, Υμηττού και Νοτιοανατολικής Αττικής,
- Δέλτα Έβρου και Σαμοθράκης,
- Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου,
- Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου,
- Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων, Αγράφων, κοιλάδας Αχελώου και Μετεώρων, και
- Εθνικός Δρυμός Ολύμπου.

Για τις Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ)

Δεν ανιχνεύονται προθέσεις για συνεργασία των ΜΠΔΔ με την τοπική αυτοδιοίκηση ή τις παραγωγικές και θεσμικές οργανώσεις της περιοχής. Πρόκειται για μια κρίσιμη παράλειψη που βαίνει ενάντια στις ενδεδειγμένες διεθνείς και ευρωπαϊκές σχετικές πρακτικές. Ομοίως, έχει πλήρως παραλειφθεί η νομοθέτηση διατάξεων για τη μετάβαση της χώρας από το καθεστώς των ΦΔΠΠ²⁰¹ σε αυτό των ΜΔΠΠ, που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την τύχη προγραμμάτων και έργων που υλοποιούνται την περίοδο αυτή από τους ΦΔΠΠ.

Η τροποποίηση του άρθρου 1 Π.Δ. 59/2018 με το άρθρο 44 του Ν. 4685/2020.

Τροποποιούνται με το άρθ. 44, διατάξεις του άρθρου 1 του Προεδρικού Διατάγματος 59/2018 περί χρήσεων γης και τη θεσμοθέτηση ζωνών κλιμακούμενης προστασίας των περιοχών Natura 2000 ως «κατηγορίες χρήσεων».²⁰² Δεν πρόκειται απλώς για νομική παραδοξότητα, αφού το σχετικό Π.Δ. ορίζει κατηγορίες και χρήσεις γης, ως εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού, αλλά για πραγματική επικινδυνότητα με την εισχώρηση και υιοθέτηση κανόνων δικαίου του αστικού χώρου στο χώρο των ΠΠ της χώρας, με το συνακόλουθο «άνοιγμα» των επιτρεπόμενων σε αυτές έργων και δραστηριοτήτων (π.χ. εξορύξεις πετρελαίου και αερίου μέσα σε ζώνες διαχείρισης οικοτόπων και ειδών).

Η αντικατάσταση του άρθρου 19 του Ν. 1650/1986 με το άρθρο 46 του Ν. 4685/2020.

Το άρθρο 46 αντικαθιστά το άρθρο 19 του Ν. 1650/1986 ωστόσο με την αναδιατύπωση του άρθρου 46 δημιουργούνται πλέον περιθώρια ώστε να “επιτρέπονται όλα και παντού”, ακόμη και σε ευαίσθητες προστατευόμενες περιοχές. Με αυτόν τον τρόπο, επιτρέπεται πλέον η

---

²⁰¹Σύμφωνα με το ΕΛΚΕΘΕ τονίζεται πως “εξαιρετικά προβληματική διαφαίνεται, επιπλέον, η επιχειρούμενη κατάργηση της αποκεντρωτικής και συμμετοχικής δομής των Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ) που δημιουργεί ασυνέπεια ως προς την κοινοτική νομοθεσία (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) εφόσον δεν εξασφαλίζει την ανεξαρτησία και συμμετοχικότητα στην εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης, όπως άλλωστε προβλέπεται και στο Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα (Aichi Targets 2011 -2020).”

²⁰²(βλέπετε λεκτικό περ. α' παρ.1 Άρθρου 44 του ν.4685/2020)

αδειοδότηση ενός έργου, ακόμη κι αν έχει σοβαρές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, εφόσον προβλέπονται “μέτρα αντιστάθμισης”. *Εντούτοις, σύμφωνα με το περιβαλλοντικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ΕΕ), απαγορεύονται τέτοιου τύπου αντισταθμιστικά μέτρα όσον αφορά σε έργα που υλοποιούνται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000* (όπου το Κράτος Μέλος οφείλει να διασφαλίσει την ακεραιότητα του τόπου βάσει της Οδηγίας 92/43, Άρθρο 6.3). Η προσέγγιση αυτή δεν ακολουθεί τη θεμελιώδη αρχή της προφύλαξης, όπως οφείλει, σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές²⁰³. Οι χαρακτηρισμοί, οι ζώνες προστασίας και οι επιτρεπτές δράσεις οφείλουν να ακολουθούν τα διεθνή πρότυπα περιβαλλοντικής προστασίας και τις Οδηγίες για τα Πουλιά και τους Οικοτόπους (79/409/ΕΟΚ). Αντ’ αυτού, στο άρθρο 46 εμφανίζεται μια οριζόντια προσέγγιση, εισάγοντας ρυθμίσεις που δεν επιτρέπουν την κατά περίπτωση αξιολόγηση κάθε ΠΠ, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Διευκρινιστικά ωστόσο, εάν παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων ή επιλογών, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων των λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε στην συγκεκριμένη περιοχή για την προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος²⁰⁴ προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα υπέρ του έργου σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος²⁰⁵.

Αναφορικά με άλλους επιτακτικούς λόγους υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, κοινωνικούς ή οικονομικούς, προκύπτει σαφώς από τη διατύπωση ότι μόνο δημόσια συμφέροντα, ανεξαρτήτως αν προωθούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, μπορούν να σταθμιστούν με γνώμονα τους

---

²⁰³ Παρατηρήσεις ΕΛΚΕΘΕ επί του Σχεδίου Νόμου

²⁰⁴ Προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικοτόπο τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

²⁰⁵ Το άρθρο 6, παράγραφο 4, της Οδηγίας για τους οικοτόπους Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της παρούσας οδηγίας αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την πρώτη πρόταση της παραγράφου 4 του άρθρου 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 4 ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας. Αυτό ισχύει από την ημερομηνία που τέθηκε σε εφαρμογή η παρούσα οδηγία ή από την ημερομηνία της ταξινόμησης ή της αναγνώρισης εκ μέρους ενός κράτους μέλους δυνάμει της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, εφόσον η αναγνώριση αυτή είναι μεταγενέστερη.

στόχους διατήρησης, όπως αυτοί νοούνται στην οδηγία. Αυτό σημαίνει ότι έργα προωθούμενα από ιδιωτικούς φορείς τότε μόνο εξετάζονται όταν αποδεδειγμένα εξυπηρετούν δημόσια συμφέροντα έτσι νοούμενα.

Αναλυτικότερα²⁰⁶.

α) Αντισταθμιστικά μέτρα²⁰⁷.

Κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα, τα μέτρα άμβλυνσης πρέπει να διακρίνονται σαφώς από τα αντισταθμιστικά μέτρα. Ο όρος “αντισταθμιστικά μέτρα” δεν ορίζεται στην οδηγία για τα ενδιαιτήματα. Με βάση την πείρα, προτάθηκε να ισχύει η ακόλουθη διάκριση:

- Ως μέτρα άμβλυνσης με την ευρύτερη έννοια νοούνται μέτρα που αποσκοπούν σε ελαχιστοποίηση, μέχρι και άρση, των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει η υλοποίηση ενός σχεδίου ή έργου για τον τόπο. Τα μέτρα αυτά αποτελούν αναπόσπαστο σκέλος των προδιαγραφών ενός σχεδίου ή έργου και
- Αντισταθμιστικά μέτρα με τη στενή έννοια: είναι ανεξάρτητα από το έργο (ακόμη και όταν συμπεριλαμβάνουν τυχόν συνδεδεμένα μέτρα άμβλυνσης). Αποσκοπούν σε αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου ή έργου έτσι ώστε να διαφυλάσσεται η συνολική οικολογική συνοχή του δικτύου Natura 2000.

Τα αντισταθμιστικά μέτρα θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά προς τις δράσεις οι οποίες αποτελούν συνήθη πρακτική δυνάμει της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα και της οδηγίας για τα πτηνά ή υποχρεώσεων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο. Για παράδειγμα, η υλοποίηση ενός διαχειριστικού σχεδίου ή η υπόδειξη μιας νέας περιοχής ήδη καταγεγραμμένης ως κοινοτικής σημασίας συνιστούν "συνήθη" μέτρα ενός κράτους μέλους. Τα αντισταθμιστικά μέτρα θα πρέπει λοιπόν να υπερβαίνουν τα συνήθη/καθιερωμένα μέτρα που απαιτούνται για την προστασία και διαχείριση τόπων του δικτύου Natura 2000.

Κατά συνέπεια, τα αντισταθμιστικά μέτρα δεν αποτελούν μέσο υλοποίησης σχεδίων ή έργων για να παρακάμπτονται οι υποχρεώσεις του άρθρου 6. Η λήψη τους πρέπει να εξετάζεται μόνο από τη στιγμή που θα διαπιστωθεί αρνητική επίδραση στην ακεραιότητα ενός τόπου Natura 2000. Συγκεκριμένα, η λογική της διαδικασίας εκτίμησης υπαγορεύει ότι, εάν προβλέπεται αρνητική επίδραση, πρέπει να αναζητούνται εναλλακτικές λύσεις και να αποτιμάται το ενδιαφέρον του σχεδίου/έργου σε σχέση με τη φυσική αξία του τόπου. Άπαξ και αποφασιστεί ότι το έργο/σχέδιο

---

²⁰⁶1) Ερμηνευτικός οδηγός σχετικά με το άρθρο 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα (92/43/ΕΟΚ). 1/2007 και 2) Βρυξέλλες, 21.11.2018C (2018) 7621 Ανακοίνωση της Επιτροπής«Διαχείριση ισότοπων Natura 2000Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας «Οικότοποι» 92/43/ΕΟΚ "

²⁰⁷Πηγή, ως η προηγούμενη σημείωση.

πρέπει να προχωρήσει, ενδείκνυται να ακολουθήσει η εξέταση αντισταθμιστικών μέτρων. Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώθηκε και στη γνώμη που διατύπωσε η γενική εισαγγελέας στην υπόθεση C 239-/04 (σκέψη 34, 35, 36)²⁰⁸.

Εν κατακλείδι τα αντισταθμιστικά μέτρα είναι μέτρα εξειδικευμένα για ένα έργο ή σχέδιο, που έρχονται να προστεθούν στις συνήθεις πρακτικές υλοποίησης οι οποίες προβλέπονται στις οδηγίες που διέπουν το φυσικό περιβάλλον. Αποσκοπούν σε αντιστάθμιση της αρνητικής επίδρασης ενός έργου και σε επανόρθωση που θα αντιστοιχεί επακριβώς στις αρνητικές επιπτώσεις για τα είδη και τα ενδιαιτήματα. Τα αντισταθμιστικά μέτρα αποτελούν το τελευταίο "καταφύγιο" για τους διαχειριστές των νέων έργων. Χρησιμοποιούνται τότε μόνο όταν οι άλλες διασφαλίσεις που προβλέπει η οδηγία είναι αναποτελεσματικές και έχει ληφθεί απόφαση να εξεταστεί μόνον τούτο? το ενδεχόμενο υλοποίησης ενός έργου/σχεδίου που θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο του δικτύου Natura 2000.

Η εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει κανονικά να δίνει ουσιαστικό αποτέλεσμα τη στιγμή που επισυμβαίνει η βλάβη στον εκάστοτε τόπο. Σε συνθήκες κατά τις οποίες αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί πλήρως, θα χρειαστεί ίσως υπεραντιστάθμιση για τις ενδιάμεσες απώλειες. Στο φάσμα αντισταθμιστικών μέτρων τρέχουσας πρακτικής που εφαρμόζονται στις χώρες της ΕΕ στο πλαίσιο της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα περιλαμβάνονται επίσης :

- Επανεισαγωγή ειδών.
- Αποκατάσταση και ενίσχυση ειδών, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης ειδών θηραμάτων.
- Αγοραπωλησίες γης.
- Απόκτηση δικαιωμάτων.
- Δημιουργία καταφυγίων (συμπεριλαμβανομένων αυστηρών περιορισμών στις χρήσεις γης).
- Κίνητρα για ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες που υποστηρίζουν νευραλγικές οικολογικές λειτουργίες.
- Μείωση (άλλων) απειλών, επί ειδών κατά κανόνα, είτε με δράση σε μία μόνο πηγή απειλής ή με συντονισμένη δράση επί όλων των απειλητικών παραγόντων (π.χ. εξαιτίας συνωστισμού λόγω περιορισμένου χώρου).

β) “Συνολική συνοχή” του δικτύου Natura 2000.

Για να εξασφαλιστεί η συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000, τα προτεινόμενα αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει συνεπώς: 1) να αφορούν, σε συγκρίσιμες αναλογίες, ενδιαιτήματα

---

²⁰⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά Πορτογαλικής Δημοκρατίας. (σχέδιο αυτοκινητοδρόμου η χάραξη του οποίου διέρχεται από τη ζώνη ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) Castro Verde, παρά τα αρνητικά πορίσματα της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και παρά την ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων πέραν της εν λόγω χαράξεως, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992.)

και είδη που επηρεάζονται αρνητικά· 2) να καλύπτουν λειτουργίες συγκρίσιμες με εκείνες στις οποίες στηρίχτηκαν τα κριτήρια επιλογής του αρχικού τόπου, αναφορικά κυρίως με την επαρκή γεωγραφική κατανομή.

γ) Ποιος επωμίζεται το κόστος των αντισταθμιστικών μέτρων;

Ως λογική απόρροια της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» προκύπτει ότι το κόστος των αντισταθμιστικών μέτρων αναλαμβάνει ο μελετητής του έργου. Εάν πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενο έργο, το κόστος μπορεί να περιληφθεί στον συνολικό προϋπολογισμό που υποβάλλεται στις δημόσιες αρχές. Με ευρωπαϊκούς πόρους μπορεί για παράδειγμα να συγχρηματοδοτηθούν αντισταθμιστικά μέτρα για ένα έργο υποδομής ενταγμένο στο διευρωπαϊκό δίκτυο (TEN). Ειδικότερα, χρηματοδοτική βοήθεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ/ERDF) μπορεί να δοθεί για αντισταθμιστικά μέτρα συνδεδεμένα με έργα που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο αυτό, υπό τον όρο ότι η βοήθεια παρέχεται σύμφωνα με τους στόχους, κανόνες και διαδικασίες που ισχύουν για το εν λόγω Ταμείο.

Επιχορήγηση εκ μέρους αρμόδιας αρχής για μέτρα λαμβανόμενα προς αντιστάθμιση βλάβης σε τόπο του δικτύου Natura 2000 μπορεί να θεωρηθεί *κρατική ενίσχυση* (κατά την έννοια του άρθρου 87/πρώην 92 της συνθήκης) εάν χορηγηθεί σε επιχείρηση εγκατεστημένη σε τόπο Natura 2000, που χαρακτηρίστηκε πριν ή μετά την εγκατάσταση της επιχείρησης. Εάν όμως η επιχείρηση έχει αναλάβει εργολαβικά την κατασκευή ενός έργου υποδομής για λογαριασμό δημόσιας αρχής, η επιχορήγηση δεν θεωρείται κρατική ενίσχυση εφόσον καταβάλλεται ως αμοιβή για την εκτέλεση εργασιών. Το κράτος μέλος δεσμεύεται με την εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων από τότε που τέθηκε σε ισχύ το άρθρο 6. Η χρηματοδότησή τους μπορεί να εμπίπτει στην αρμοδιότητά του.

δ) Ενημέρωση της Επιτροπής για τα αντισταθμιστικά μέτρα.

Οι πληροφορίες για τα αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει να διευκολύνουν την Επιτροπή στην αποτίμηση του τρόπου με τον οποίο επιδιώκονται στην εκάστοτε περίπτωση οι στόχοι διατήρησης. Δεν είναι όμως δουλειά της Επιτροπής να προτείνει αντισταθμιστικά μέτρα.

Οι αρμόδιες εθνικές αρχές ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που υιοθετούν. Η εν λόγω διάταξη δεν εξειδικεύει ούτε το τυπικό ούτε τον σκοπό της ενημέρωσης. Για να διευκολύνουν όμως το διαδικαστικό μέρος, οι υπηρεσίες της Επιτροπής ετοίμασαν ένα τυποποιημένο έντυπο που θα χρησιμοποιείται για την ενημέρωση της Επιτροπής κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 4. Και πάντως, δεν είναι δουλειά της Επιτροπής ούτε να προτείνει αντισταθμιστικά μέτρα ούτε να τα επικυρώνει επιστημονικά. Οι πληροφορίες πρέπει να διευκολύνουν την Επιτροπή στην αποτίμηση του τρόπου με τον οποίο επιδιώκονται στην εκάστοτε περίπτωση οι στόχοι διατήρησης. Ενώ οι εθνικές αρχές οφείλουν συγκεκριμένες μόνο

πληροφορίες να γνωστοποιούν για τα αντισταθμιστικά μέτρα που υιοθετούν, η γνωστοποίηση ορισμένων στοιχείων που συναρτώνται με τις μελετώμενες εναλλακτικές λύσεις και με τους επιτακτικούς λόγους υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος οι οποίοι υπαγόρευαν την υλοποίηση του σχεδίου ή έργου μπορεί επίσης να αποδειχτεί αναγκαία εάν και εφόσον τα στοιχεία αυτά επηρέασαν την επιλογή των αντισταθμιστικών μέτρων.

Για να δοθεί στην Επιτροπή η δυνατότητα να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες για τα λαμβανόμενα μέτρα ή για να προβεί σε ενέργειες σε περίπτωση που κρίνει ότι οι νομικές απαιτήσεις της οδηγίας δεν εφαρμόστηκαν σωστά, τα αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει να της κοινοποιούνται **πριν** εφαρμοστούν και μάλιστα πριν από την υλοποίηση του σχεδίου ή έργου αλλά μετά την έγκρισή του. Συνιστάται επομένως, τα αντισταθμιστικά μέτρα να κοινοποιούνται στην Επιτροπή το συντομότερο δυνατόν μετά την υιοθέτησή τους στο πλαίσιο της διεργασίας σχεδιασμού ώστε η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας της συνθήκης, να έχει τη δυνατότητα να κρίνει κατά πόσον οι διατάξεις της οδηγίας εφαρμόζονται σωστά.

Ως αρμόδιοι φορείς για τη διατήρηση της συνολικής συνοχής και για την ενημέρωση των πληροφοριών σχετικά με το δίκτυο Natura 2000, οι αρμόδιες σε κάθε κράτος μέλος αρχές πρέπει να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σ' αυτή τη διεργασία και οι πληροφορίες να διαβιβάζονται μέσω της Μόνιμης Αντιπροσωπίας, όπως γίνεται και για την έγκριση των καταλόγων με τους τόπους.

ε) Οι έννοιες υγεία του ανθρώπου, δημόσια ασφάλεια και θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον.

Η υγεία του ανθρώπου, η δημόσια ασφάλεια και οι πρωταρχικές σημασίας θετικές συνέπειες για το περιβάλλον είναι οι σημαντικότεροι επιτακτικοί λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος. Όμως, όπως και οι *επιτακτικοί λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος*, οι τρεις αυτές έννοιες δεν ορίζονται σαφώς. Η κοινοτική νομοθεσία αναφέρεται στη δημόσια υγεία και τη δημόσια ασφάλεια ως λόγους βάσει των οποίων μπορεί να αιτιολογηθεί η λήψη εθνικών μέτρων περιοριστικών της ελεύθερης διακίνησης αγαθών, εργαζομένων και υπηρεσιών, καθώς και του δικαιώματος της ελεύθερης εγκατάστασης σε ΚΜ. Επιπλέον, η προστασία της υγείας είναι ένας από τους θεμελιώδεις στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας. Στο ίδιο πνεύμα, οι πρωταρχικές ευεργετικές συνέπειες για το περιβάλλον αποτελούν μια κατηγορία που πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτούς τους θεμελιώδεις στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές να ελέγχουν κατά πόσον υπάρχει τέτοια κατάσταση. Μια τέτοια κατάσταση λογικό είναι να μπορεί να εξετάζεται από την Επιτροπή στο πλαίσιο του εξελεγκτικού της ρόλου για την ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

Αναφορικά με την έννοια "**δημόσια ασφάλεια**", χρήσιμη είναι η αναφορά στην απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 1991 (υπόθεση C-57/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας, *LeybuchtDykes*). Η εν λόγω απόφαση είχε προηγηθεί της έκδοσης της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, συνεπώς και του άρθρου 6, διατηρεί όμως τη σημασία της, και όχι μόνο επειδή η προσέγγιση του Δικαστηρίου επηρέασε την κατάσταση του άρθρου 6. Η υπόθεση αφορούσε κατασκευαστικά έργα ενίσχυσης φραγμάτων στη Βόρειο Θάλασσα/Leybucht. Τα έργα συνεπάγονταν περιορισμό της έκτασης μιας ζώνης ειδικής προστασίας (SPA). Για λόγους αρχής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι λόγοι που δικαιολογούν έναν τέτοιο περιορισμό πρέπει να υπηρετούν ένα γενικό συμφέρον ανώτερο εκείνου που αντιπροσωπεύει ο οικολογικός στόχος της οδηγίας. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο κίνδυνος πλημμύρας και η προστασία της ακτής συνιστούσαν λόγους αρκετά σοβαρούς για να δικαιολογήσουν έργα ενίσχυσης των φραγμάτων και των παράκτιων κατασκευών, υπό τον όρο περιορισμού των έργων στο αυστηρώς απαραίτητο.

Οι εθνικές αρχές μπορούν να εγκρίνουν την υλοποίηση του σχεδίου ή έργου με την υποχρέωση να αποδείξουν ότι όντως συντρέχουν οι προαναφερόμενοι λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, και εντός των ορίων όπου το σχέδιο ή έργο αποδεικνύεται αναγκαίο για την κάλυψη του υπόψη δημόσιου συμφέροντος.

στ) Η γνώμη της Επιτροπής και οι συνέπειές της.

Με την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2006 (υπόθεση C-244/05), η Επιτροπή τότε μόνο διατυπώνει γνώμη δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 4 όταν πρόκειται για τόπους οι οποίοι έχουν συμπεριληφθεί στον κατάλογο τόπων κοινοτικής σημασίας (SCI). ***Σε περίπτωση επιτακτικών λόγων υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος άλλων πλην της δημόσιας υγείας, ασφάλειας και περιβαλλοντικού οφέλους, χρειάζεται οποσδήποτε προηγούμενη γνώμη της Επιτροπής.***

Το άρθρο 6 παράγραφος 4 δεύτερο εδάφιο δεν εξειδικεύει τη σχετική διαδικασία ή το περιεχόμενο μιας τέτοιας γνώμης. Απαιτείται επομένως εκ νέου αναφορά στην οικονομία και στους σκοπούς της υπόψη διάταξης. Η γνώμη πρέπει να καλύπτει την εκτίμηση των οικολογικών αξιών οι οποίες αναμένεται να επηρεαστούν από το σχέδιο ή έργο, το αντίκρισμα των επιτακτικών λόγων και την εξισορρόπηση των δύο αυτών αντιτιθέμενων συμφερόντων, καθώς και εκτίμηση των αντισταθμιστικών μέτρων. Η εκτίμηση είναι επιστημονική και οικονομική, ενώ παράλληλα εξετάζει την αναγκαιότητα και αναλογικότητα της υλοποίησης του έργου αναφορικά ως προς τον χρησιμοποιούμενο επιτακτικό λόγο.

Η γνώμη, ως τέτοια, δεν παράγει δεσμευτικό νομικό αποτέλεσμα. Οι εθνικές αρχές μπορούν να αποστούν απ' αυτήν και να αποφασίσουν να υλοποιήσουν το σχέδιο ή έργο, ακόμη και ενάντια

στη γνώμη. Στη δεύτερη περίπτωση όμως, λογικό επόμενο είναι να συνοδεύεται η απόφαση των εθνικών αρχών με επιχειρηματολογία που θα εξηγεί γιατί δεν ακολουθήθηκε η γνώμη της Επιτροπής. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή μπορεί να εκτιμήσει κατά πόσον η υλοποίηση του σχεδίου ή έργου ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου και, αν χρειαστεί, να κινήσει τη δέουσα νομική διαδικασία. Ενώ η οδηγία δεν προβλέπει ειδική προθεσμία για την έκδοση γνώμης της Επιτροπής, οι υπηρεσίες της τελευταίας θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να φέρουν σε πέρας τις εκτιμήσεις και να καταλήξουν στα σωστά συμπεράσματα το συντομότερο δυνατόν.

Για να διατυπώσει γνώμη, η Επιτροπή οφείλει να ισοσταθμίσει τις επηρεαζόμενες οικολογικές αξίες και τους επιτακτικούς λόγους των οποίων γίνεται επίκληση, καθώς και να προχωρήσει σε εκτίμηση των αντισταθμιστικών μέτρων. Η γνώμη δεν είναι δεσμευτική, σε περίπτωση όμως μη συμμόρφωσης με το κοινοτικό δίκαιο, υπάρχει το ενδεχόμενο να κινηθούν νομικές διαδικασίες.

Το άρθρο 110 του Ν. 4685/2020 (ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ).

Η παράκαμψη της βούλησης και άποψης των τοπικών κοινωνιών επί των έργων και δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα εγγύς τους (επί των σεισμικών ή άλλων γεωφυσικών και γεωλογικών ερευνών, πουαπαιτούνται για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων). Για τηδιενέργεια δεν απαιτείται λήψη της άδειας, έγκρισης ή συναίνεσηςαπό τους κυρίου, νομείς ή κατόχους των επίμαχων και ανηκόντων στοΔημόσιο, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή στα νομικά πρόσωπααυτών εκτάσεων, για όσο χρόνο αυτές θα διενεργούνται²⁰⁹.

Το άρθρο 119 του Ν. 4685/2020 (ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ).

Η διευκόλυνση των βαρέων επενδυτικών δραστηριοτήτων, με τοάρθρο 119 του νέου νόμου, σύμφωνα με το οποίο «η εγκατάσταση εντός μεταλλευτικών χώρων ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων υποστηρικτικών της εξόρυξης, εγκαταστάσεων βοηθητικών των μεταλλευτικών εργασιών, εγκαταστάσεων απλής μηχανικής επεξεργασίας του μεταλλεύματος, χώρων απόθεσης εξορυκτικών αποβλήτων, καθώς και εγκαταστάσεων επεξεργασίας υδάτων, υπόκειται σε καθεστώς γνωστοποίησης» έναντι σχετικής αδειοδοτικής διαδικασίας που προβλεπόταν, μέχρι πρότινος, για το σκοπό αυτό.

---

²⁰⁹Σύμφωνα και με το ΕΛΚΕΘΕ επιπλέον, στο άρθρο 110 γίνεται λόγος για «προσωρινή χρήση», ωστόσο δεν ορίζεται ρητά ένα χρονικό πλαίσιο στο οποίο μια τέτοια παρέκκλιση θα ήταν επιτρεπτή (το άρθρο αυτό δεν είχε τεθεί σε διαδικασία διαβούλευσης).

8.1.3 - Η κρίσιμη Διάταξη του άρθρ. 47 Ν. 4685/2020 (Διαμόρφωση Νομικού Πλαισίου).

Πλέον με Π.Δ., επιλέγονται και εξειδικεύονται, βάσει Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης, κατά περίπτωση για κάθε ΠΠ, οι ειδικές χρήσεις γης και οι δυνατότητες συνύπαρξης του «προστατευτέου αντικειμένου» με ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Όμως μεταξύ άλλων ψηφίσθηκε και διάταξη που αλλάζει ένα κρίσιμο στοιχείο στη διαμόρφωση του απαιτούμενου νομικού πλαισίου για την προστασία των ευαίσθητων οικοτόπων και ειδών στη χώρα μας και τη συμμόρφωση της χώρας με την οδηγία για τους οικοτόπους. **Στο άρθρο 47 παρ. 1 του Ν. 4685/2020, Ζώνες εντός ΠΠ προβλέπει:**

«**Με Προεδρικό Διάταγμα**, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και μετά από γνώμη της Επιτροπής Φύση 2000, βάσει της αντίστοιχης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης **και λαμβάνοντας υπόψη το αντίστοιχο Σχέδιο Διαχείρισης**, γίνεται ο χαρακτηρισμός των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των εθνικών πάρκων, η οριοθέτησή τους και ο καθορισμός γειτονικών εκτάσεων της παραγράφου 4 του άρθρου 18, όπου αυτό είναι αναγκαίο, καθώς και ο καθορισμός χρήσεων γης και δραστηριοτήτων μέσα στις ανωτέρω προστατευόμενες περιοχές, ανά ζώνη, και στις γειτονικές εκτάσεις. ...»²¹⁰.

Οι αναγκαίες για την προστασία των περιοχών πράξεις παραμένουν ίδιες, όπως προβλέπονταν και στο Ν. 1650/1986 : «[για] την προστασία και τη διατήρηση των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των Εθνικών Πάρκων καταρτίζονται τα σχέδια διαχείρισης της παραγράφου 3 και εκδίδονται τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 4, κατόπιν της ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης της παραγράφου» (άρθρο 21 παρ. 1 του Ν. 1650/1986 όπως αυτό αντικαταστάθηκε). Απαλείφθηκε, ωστόσο, η ρύθμιση της παρ. 5 του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986 ότι τα Σχέδια Διαχείρισης (ΣΔ) καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα «στο πλαίσιο των όρων και προϋποθέσεων που τίθενται στις πράξεις χαρακτηρισμού». Η παράγραφος αυτή καταργήθηκε ρητά με την παρ. 2 του άρθρου 45 του νέου νόμου παρότι, τροποποιούμενο άρθρο 21, παρ. 3 του Ν. 1650/1986 περί του περιεχομένου των ΣΔ, αναφέρεται, χωρίς ίσως την απαραίτητη σαφήνεια, ότι τα τελευταία εξειδικεύουν όρους και περιορισμούς άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων. Συνεπώς, με τον νέο νόμο φαίνεται να αλλάζει κατ' ουσίαν η σειρά έκδοσης των πράξεων αυτών, ήτοι προβλέπεται η έκδοση πρώτα των ΣΔ και σε μεταγενέστερο στάδιο των Π.Δ. Η φαινομενικά μικρή αλλαγή δεν είναι μικρής σημασίας.

---

²¹⁰Η αναφορά ότι το Π.Δ. «λαμβάνει υπόψη το αντίστοιχο σχέδιο διαχείρισης» προστέθηκε κατόπιν της διαβούλευσης καθότι το κατατεθέν στη διαβούλευση νομοσχέδιο προέβλεπε στη διάταξη αυτή: 'Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σε εφαρμογή της αντίστοιχης Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης και σε συνδυασμό με το αντίστοιχο σχέδιο διαχείρισης, γίνεται ο χαρακτηρισμός των προστατευόμενων περιοχών.' Σχέδιο νόμου (ετέθη σε διαβούλευση 4 – 18 Μαρτίου 2020). Πηγή ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/minenv/?p=10268>

Αντίθετα, εγείρει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη διαδικασία θεσμοθέτησης των αναγκαίων μέτρων διατήρησης και λήψης κατάλληλων επιλογών για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, όπως απαιτείται από την οδηγία για τους οικοτόπους (άρθρο 6 παρ. 1 και 2 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ) με αρνητικές συνέπειες. **Κρίνεται έτσι ότι ίσως να μην επαρκεί η έκδοση των ΣΔ** προκειμένου να συμμορφωθεί η χώρα με τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την Οδηγία για τους οικοτόπους. Αφετέρου, η έκδοση των ΣΔ πριν την οριοθέτηση, τον χαρακτηρισμό και τον καθορισμό των χρήσεων για τις περιοχές αυτές με τα Π.Δ. δεν συμβαδίζει με τους σκοπούς της Οδηγίας και με την ανάγκη για ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προστασία των περιοχών αυτών.

Εκτιμάται ότι στην εφαρμογή του άρθρου 21 παρ. 4 του Ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 4586/2020, σχετικά με την πρότερη χρόνου έκδοση των ΣΔ έναντι των Π.Δ. *θα προκληθεί σύγχυση και αβεβαιότητα στο σχεδιασμό του νομικού πλαισίου για τη συμμόρφωση της χώρας με τις απαιτήσεις της οδηγίας για τους οικοτόπους.* Τα ΣΔ δεν δύνανται σύμφωνα με το εθνικό νομικό σύστημα, όπως έχει ερμηνευτεί από το ΣτΕ²¹¹, να περιλαμβάνουν καθορισμό χρήσεων γης και όρους δόμησης τα οποία αποτελούν κομβικά στοιχεία για την προστασία των περιοχών από κρίσιμες απειλές όπως είναι η δόμηση και οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Επιπλέον, η διαμόρφωση ενός ΣΔ με δράσεις και έργα χωρίς τον προηγούμενο καθορισμό του σκοπού προστασίας της περιοχής και τον προσδιορισμό των επιτρεπόμενων χρήσεων και δραστηριοτήτων, θα αποτελέσει αναποτελεσματικό εργαλείο και θα συντείνει στην ανεπαρκή και αποσπασματική προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, παρά τις σαφείς επιταγές της Οδηγίας για τους οικοτόπους. Τόσο τα Π.Δ. όσο και τα ΣΔ αποτελούν τις νομικές ψηφίδες για την ενσωμάτωση των απαιτούμενων από την οδηγία για τους οικοτόπους «αναγκαίων μέτρων διατήρησης» όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω. Η άμεση έκδοση των Π.Δ. και εν συνεχεία των ΣΔ θα παράσχει τόσο την απαραίτητη προστασία στις ευαίσθητες αυτές περιοχές προκειμένου να ανταποκριθεί η χώρα μας στις ενωσιακές υποχρεώσεις της και θα συμβάλει στην ασφάλεια δικαίου προκειμένου να διασφαλιστεί η βιώσιμη διαχείριση και η ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Χρειάζεται λοιπόν να δοθούν σαφείς κατευθύνσεις και στιβαρή στήριξη από το ΥΠΕΝ προκειμένου να προχωρήσει η εκπόνηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και να εκδοθούν άμεσα τα Π.Δ. και τα ΣΔ για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, ώστε να ανταποκριθεί η χώρα μας στις υποχρεώσεις του ενωσιακού δικαίου.

---

²¹¹ΣτΕ 1814/2012, ΣτΕ 1401/2019. Ομοίως, ενδεικτικά ΣτΕ 2711/2013, ΣτΕ 1815/2018, ΣτΕ 1936/2019

Η πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική στη βιοποικιλότητα²¹² δείχνει τη σαφή κατεύθυνση της ΕΕ προς την ενίσχυση της εφαρμογής των Οδηγιών για τη φύση μέσω μηχανισμών παρακολούθησης εκ μέρους της Επιτροπής. Η Ελλάδα θα πρέπει να αποδείξει ότι, παρά τις αστοχίες και καθυστερήσεις των προηγούμενων χρόνων, έχει την πολιτική βούληση να εφαρμόσει τις Οδηγίες αυτές και να διαμορφώσει ένα αποτελεσματικό και λειτουργικό πλαίσιο για την προστασία και διατήρηση των ευαίσθητων οικοτόπων και ειδών.

Ο νέος νόμος δεν επιφέρει άλλες ουσιαστικές αλλαγές σε σχέση με την προηγούμενη νομοθεσία ως προς τη διαδικασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υλοποίηση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων σε ΠΠ κρίνεται τελικά από το ΣτΕ. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει εκδώσει περίπου 140 αποφάσεις οι οποίες έχουν ερμηνεύσει και εφαρμόσει τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες. Ειδικότερα, το ΣτΕ έχει αποφανθεί επί αιτήσεων ακυρώσεως που στρέφονται κατά αποφάσεων εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, για κάθε είδους έργο ή δραστηριότητα. Επίσης, έχει αποφανθεί επί αιτήσεων ακυρώσεως πράξεων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού αλλά και κατά διαφόρων πράξεων που αφορούν σε παραγωγικές δραστηριότητες ή σε έργα υποδομής με επιπτώσεις στο περιβάλλον.

8.1.4 – ΣτΕ²¹³ και Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη.

Βαρύνουσα σημασία στην κρίση του Ανώτατου Δικαστηρίου για τη νομιμότητα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έχει η πληρότητα και η αξιοπιστία της εκάστοτε Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης. Από τις διατάξεις του νέου Ν.4685/2020 δεν δίνεται, όμως, ιδιαίτερη έμφαση και ασφάλεια στον τρόπο εκπόνησης των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών ώστε να διασφαλίζεται αυτή η πληρότητα και η αξιοπιστία τους.

Ενδιαφέρον έχει και η νομολογία του ΣτΕ στο πλαίσιο εξετάσεως αιτήσεων αναστολής κατά πράξεων εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, όπου διαφαίνεται η τάση να γίνονται δεκτά τα αιτήματα αναστολής όταν το επίμαχο έργο ή δραστηριότητα βρίσκεται εντός ΠΠ. Ένα άλλο κενό του νέου νόμου, ο οποίος θα μπορούσε να θέσει αντικειμενικά κριτήρια για το παραδεκτό ή μη των αιτήσεων αναστολής δίνοντας τη δυνατότητα στους δικαστές να διακριβώνουν από το

---

²¹²Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας (Βρυξέλλες, 20.5.2020 COM(2020) 380 final). ΠΗΓΗ. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>.

²¹³Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας που διαμορφώθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας Natura διακρίθηκε με βάση συγκεκριμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου, του βασικού ερωτήματος ποιες κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων επιτρέπονται στις προστατευόμενες από την Οδηγία περιοχές. Υιοθετήθηκαν λύσεις σε ορισμένες χαρακτηριστικές υποθέσεις και αναπτύχθηκε σύνθεση των επιμέρους αυτών λύσεων και η συσχέτισή τους με τα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

πρώτο στάδιο της διαδικασίας τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να αξιολογούν εάν η άσκηση αιτήσεως αναστολής γίνεται για την παρακώλυση της υλοποίησης του.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία από τα συστήματα διαχείρισης και διακυβέρνησης ΠΠ αποδεικνύει ότι περιοχές που εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000 με ορθολογική και αποτελεσματική προστασία, μπορούν να προσφέρουν αναπτυξιακά πλεονεκτήματα σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ελληνική, όμως, εμπειρία αποδεικνύει ότι η εφαρμογή των Π.Δ. κρίνεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Ο νέος νόμος δίνει μεν έμφαση στις Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες βάσει των οποίων θα εκδοθούν τα ανάλογα Προεδρικά Διατάγματα αλλά δεν προσδιορίζει ταχύτερες διαδικασίες κατά την απονομή της Δικαιοσύνης ώστε οι καθυστερήσεις λόγω δικαστικών ενεργειών να μην ακυρώνουν τελικά το γράμμα και το πνεύμα του νόμου.

8.1.5 Ν. 4782/2021 άρθ. 218 Καθορισμός υποπεριοχής προστασίας στις περιπτώσεις ήπιων αναπτυξιακών έργων. – Μία έντεγγνη «σαλαμοποίηση»

Στην παράγραφο 1 αυτού, προβλέπει ότι έως την ολοκλήρωση των εν εξελίξει ειδικών περιβαλλοντικών μελετών με Π.Δ. μπορεί να σημειώνεται και να καθορίζεται «υπο-περιοχή προστασίας» στις περιπτώσεις των ήπιων αναπτυξιακών έργων.

Περαιτέρω στην παράγραφο 2, προβλέπεται μεταξύ άλλων, ότι για την έκδοση του ως άνω Π.Δ. ο φορέας υλοποίησης του προτεινόμενου έργου υποβάλλει: 1) ειδική περιβαλλοντική μελέτη (ΕΠΜ) η οποία, αν προηγηθεί χρονικά των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών που είναι σε εξέλιξη, αυτή θα λαμβάνεται υποχρεωτικά υπόψη και 2) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ).

Η ως άνω ΕΠΜ, όπως προκύπτει από το περιεχόμενό της, ταυτίζεται με τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 6, παρ. 3 της οδηγίας 92/43. ***Ωστόσο η ως άνω διάταξη του άρθρου 218 ν.4782/2021 έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την οδηγία 92/43, όπως αυτή ερμηνεύτηκε από το δικαστήριο της Ένωσης (ΔΕΕ)²¹⁴.***

Ειδικότερα η οδηγία αυτή αποσκοπεί στη συνολική προστασία των οικοτόπων και των ειδών (άρθρο 3, παρ. 1 της οδηγίας), η δε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων (άρθρο 6, παρ. 3) θα πρέπει να περιλαμβάνει το σύνολο της προστατευόμενης περιοχής εντός ή πλησίον της οποίας θα κατασκευαστεί ένα έργο. Εάν λοιπόν η οικεία μελέτη (όποιο όνομα και αν της δοθεί) είναι

---

²¹⁴Το άρθρο 218 ν. 4782/2021 και η οδηγία 92/43 για την προστασία των οικοτόπων και των ειδών. Γιώργος Μπάλιας, Δικηγόρος, Αν. Καθηγητής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (by dasarxeio on 20/03/2021 - dasarxeio.com&https://giorgosbalias.gr)

αποσπασματική και μερική, όπως συμβαίνει με την ανωτέρω ρύθμιση, δεν επιτελεί τον σκοπό της, όπως αυτός προβλέπεται στις ανωτέρω ρυθμίσεις της οδηγίας.

Συγκεκριμένα η οδηγία 92/43, όπως επίσης και η οδηγία 2009/147 για τα πτηνά προστατεύουν είδη που πολλές φορές χρειάζονται μεγάλες εκτάσεις για να επιβιώσουν. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το ΔΕΕ, η εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου θα πρέπει να καταγράφει το σύνολο των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία καταχωρίστηκε ο τόπος και να εξετάζει τις επιπτώσεις στο σύνολό τους και όχι μέρους αυτού.

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 218 ν. 4782/2021 δεν θα καταγράφεται και δεν θα αξιολογείται το σύνολο των οικοτόπων και των ειδών στην ορισθείσα προστατευόμενη περιοχή δεδομένου ότι η «υπο-περιοχή προστασίας» ενδέχεται, αν δεν είναι βέβαιο, να μην έχει όλους τους φυσικούς οικοτόπους και τα είδη χάριν των οποίων ορίστηκε μια περιοχή ως ειδική ζώνη διατήρησης.

Περαιτέρω αξίζει να τονιστεί ότι ο κάθε προστατευόμενος τόπος προτείνεται από ένα κράτος-μέλος με βάση επιστημονικές πληροφορίες που ικανοποιούν τα κριτήρια αξιολόγησης του παραρτήματος III της οδηγίας 92/43. Σύμφωνα με την οδηγία 92/43, ο κάθε προστατευόμενος τόπος συμβάλλει στη συνοχή του δικτύου Natura 2000 όταν ικανοποιεί τα παραπάνω κριτήρια.

Επομένως, με βάση τα παραπάνω, η πρόβλεψη του νόμου για την «υπο-περιοχή προστασίας» αγνοεί τα κριτήρια αξιολόγησης σύμφωνα με τα οποία καταχωρίστηκε ο προστατευόμενος τόπος και ιδίως αυτά που αναφέρονται στη συνολική αξιολόγηση της αξίας της περιοχής για τη διατήρηση του τύπου φυσικού οικοτόπου και των ειδών. Η «σαλαμοποίηση», επομένως, της προστατευόμενης περιοχής που επιχειρείται με την εν λόγω ρύθμιση έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την οδηγία 92/43. Με άλλες λέξεις η «σαλαμοποίηση» της προστατευόμενης περιοχής καθιστά εκ των πραγμάτων την ΕΠΜ αποσπασματική και ελλιπή, ενώ η πρόβλεψη της ενωσιακής νομοθεσίας απαιτεί πλήρη περιγραφή και συνολική εκτίμηση των επιπτώσεων στους οικοτόπους και τα είδη που βρίσκονται στον προστατευόμενο ή στους προστατευόμενους τόπους όπως αυτοί έχουν οριοθετηθεί και ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000.

8.1.6 – Η Δικλείδα Προστασίας της Ειδικής Οικολογικής Μελέτης - Αξιολόγησης.

Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση (ΕΟΑ): Είναι μία εξειδικευμένη μελέτη, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, η οποία εκπονείται συμπληρωματικά όταν το έργο ή η δραστηριότητα βρίσκεται εντός των ορίων περιοχής του Δικτύου NATURA 2000. Η μελέτη αυτή στοχεύει στην ποιοτική και την ποσοτική εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου ή της δραστηριότητας στην προστατευόμενη περιοχή και στους οικοτόπους και τα είδη που φιλοξενεί.

Η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση θεσμοθετήθηκε με το Ν.4014/2011 (άρθρο 10), συνοδεύει την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε Παράρτημα και στηρίζεται κατά βάση στην εξέταση της «δέουσας εκτίμησης» των επιπτώσεων ενός έργου σε μια περιοχή του Δικτύου Natura 2000 (άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ).

Στην περίπτωση έργων και δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura, η περιβαλλοντική αδειοδότηση διενεργείται με βάση τις σχετικές πρόνοιες των ειδικότερων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προστασίας. Σε περίπτωση ελλείψεως σχετικών προβλέψεων: α) για έργα κατηγορίας Β υποβάλλεται ειδική οικολογική αξιολόγηση στην αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος της Περιφέρειας, σύμφωνα με την παράγραφο 8 του άρθρου 11 και β) για έργα κατηγορίας Α υποβάλλεται, ως τμήμα της ΜΠΕ, ειδική οικολογική αξιολόγηση στην αρμόδια, κατά περίπτωση, υπηρεσία, σύμφωνα με τις παραγράφους 9 και 10 του άρθρου 11 του ν.4014/2011.

Η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη τους στόχους διατήρησης της προστατευόμενης περιοχής, εστιάζει στις συνέπειες του υπό αδειοδότηση έργου στην περιοχή και εξετάζει αν παραβλάπεται η ακεραιότητα της συγκεκριμένης περιοχής. Για την εκπόνηση της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης απαιτείται, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η συλλογή δεδομένων πεδίου για τα προστατευτέα στοιχεία (Ορνιθοπανίδα, νυχτερίδες, τύποι οικοτόπων, κ.λπ.) της περιοχής του Δικτύου Natura 2000. Τα εν λόγω δεδομένα συλλέγονται από ειδικούς επιστήμονες/ ερευνητές (π.χ ορνιθολόγους, ειδικούς σε ζητήματα τύπων οικοτόπων, κ.λπ.).

Η Εξειδίκευση των περιεχομένων των φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α΄ της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με αρ. 1958/2012 (21/Β) όπως ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 4014/2011, έλαβε χώρα με την υπ' αριθ. Οικ. 170225/27.01.2014 Υ.Α. του ίδιου Υπουργού. Στα Παραρτήματα της Απόφασης αυτής αναφέρονται : 3.2, Προδιαγραφές Μελέτης Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Α), 3.2.1 Προδιαγραφές Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ) για έργα και δραστηριότητες που βρίσκονται σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000, για την οποία δεν προβλέπονται ειδικότερες πρόνοιες προστασίας και διαχείρισης ή δεν συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις και 3.2.2 Προδιαγραφές Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ) για έργα και δραστηριότητες που βρίσκονται σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000, για την οποία συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις.

Επίσης ιδιαίτερη σημασία έχει η εφαρμογή των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθώς α) Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων

υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη και β) Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Η ΕΟΑ αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ΕΠΜ και εντάσσεται σε αυτή με τη μορφή Παραρτήματος και προσδιορίζεται πάντα η Περιοχή Μελέτης και η Περιοχή Έρευνας Πεδίου. Επίσης περιγράφονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι πιθανές σημαντικές επιπτώσεις που το έργο ή δραστηριότητα ενδέχεται να προκαλέσει στη δομή και τις λειτουργίες της Περιοχής Μελέτης και εξάγονται συμπεράσματα ως προς το εάν θίγεται η ακεραιότητα και οι στόχοι διατήρησης της περιοχής Natura 2000 καθώς και η συνεκτικότητα του Δικτύου Natura 2000.

Ενδεικτικά σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα (Οδηγία Φύση 2.000), τα έργα και τα σχέδια εντός των ζωνών αυτών ή στην περιοχή τους, απαιτούν μια κατάλληλη (δέουσα-ενδεδειγμένη) αξιολόγηση επιπτώσεων (inappropriate assessment – ακατάλληλη εκτίμηση), ώστε να διασφαλίζεται ότι (αυτά) δεν θα έχουν σημαντική επίπτωση στην ακεραιότητα της περιοχής Natura 2000 για την οποία κάθε φορά πρόκειται. **Ένα σχέδιο ή έργο πρέπει να απορριφθεί από τις εθνικές αρχές, εάν αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί χωρίς να παραμείνουν λογικές επιστημονικές αμφιβολίες**²¹⁵. Η ΕΟΑ έχει το βάρος να αποδεικνύει την απουσία δυσμενών επιπτώσεων και όχι να αναφέρει ένα άλλο σχέδιο ή παρουσία εγκατάστασης που να συντείνει στην αρχή της προφύλαξης από δυσμενείς επιπτώσεις (C-157/96, παράγραφος 63)²¹⁶. Η κατάλληλη αξιολόγηση πρέπει να είναι επαρκώς λεπτομερής

---

²¹⁵ Διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43 / ΕΟΚ για τους οικοτόπους" (4.7.3)σ. 55 Όταν παραμένει αμφιβολία ως προς την απουσία αρνητικών επιπτώσεων στην ακεραιότητα του οικοτόπου που συνδέεται με το σχέδιο ή το έργο που εξετάζεται, η αρμόδια αρχή θα πρέπει να αρνηθεί την έγκριση (C-127/02, παράγραφος 57). Ανακοίνωση της Επιτροπής "Διαχείριση τοποθεσιών Natura 2000

²¹⁶ Σύμφωνα με τη Απόφαση του Δικαστηρίου πρέπει να γίνει δεκτό ότι, οσάκις υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη συνδρομή ή τη σημασία κινδύνων για την υγεία των ατόμων, τα κοινοτικά όργανα μπορούν να λαμβάνουν μέτρα προστασίας, χωρίς να οφείλουν να αναμένουν να αποδειχθεί πλήρως το υπαρκτό και η σοβαρότητα των εν λόγω κινδύνων.

και αιτιολογημένη για να αποδείξει την απουσία δυσμενών επιπτώσεων, βάσει των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων στον τομέα (C-127/02 παράγραφος 61)²¹⁷.

Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4 (αρθ. 6)²¹⁸, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν' θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη. ***Επίσης από την αρχή της προλήψεως συνάγεται ότι σε περίπτωση που από τα πλέον αξιόπιστα διαθέσιμα πληροφοριακά στοιχεία εξακολουθεί να υφίσταται πρόδηλη αμφιβολία ως προς την έλλειψη τυχόν σημαντικών για το οικοσύστημα αρνητικών συνεπειών, οι αμφιβολίες θα βαρύνουν υπέρ της διατηρήσεως της παρούσας κατάστασης*** (C-127/02 παράγραφος 10)²¹⁹.

Η ενδιάμεση εξέταση κατάλληλων μέτρων μετριασμού για αποφυγή ή μείωση των επιπτώσεων.

Κατά την αξιολόγηση ένα σχέδιο ή έργο διερευνάται κατά το μέγεθος των επιπτώσεων λεπτομερώς και οι Αρχές κατά το στάδιο της Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και της κοινοποίησης του σχεδίου ή έργου αποφαινόμενες εάν αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί ή εάν το έργο δεν μπορεί να εγκριθεί. Ωστόσο, ανάλογα με τον βαθμό των επιπτώσεων που αρχικά εντοπίστηκαν, μπορεί να είναι δυνατή η προσθήκη ορισμένων μέτρων μετριασμού που θα αποτρέψουν αυτές τις επιπτώσεις ή θα τα μειώσουν σε επίπεδο όπου δεν θα επηρεάζουν πλέον δυσμενώς την ακεραιότητα της συγκεκριμένης τοποθεσίας. Τα μέτρα μετριασμού πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις πιθανές επιπτώσεις που έχουν εντοπιστεί στο σκεπτικό του προελέγχου.

---

²¹⁷ Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου επί του οικείου τόπου συνεπάγεται ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου, πρέπει να εντοπιστούν, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες εκείνες οι πτυχές του σχεδίου που θα μπορούσαν, αυτές καθεαυτές ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τον σκοπό της διατηρήσεως του οικείου τόπου. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές, λαμβανομένης υπόψη της δέουσας εκτιμήσεως των επιπτώσεων της αλειάς κυδωνιών με μηχανικά μέσα επί του οικείου τόπου, σε σχέση με τον σκοπό της διατηρήσεως αυτού του τόπου, επιτρέπουν την άσκηση αυτής της δραστηριότητας μόνον υπό την προϋπόθεση ότι έχουν διαμορφώσει την πεποίθηση ότι αυτή δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται καμία εύλογη αμφιβολία από επιστημονικής απόψεως, ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων.

²¹⁸ Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.

²¹⁹ Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία περί οικοτόπων). Κατά την ΡΚΒ θάλασσα Wadden, από την αρχή της προλήψεως συνάγεται ότι σε περίπτωση που από τα πλέον αξιόπιστα διαθέσιμα πληροφοριακά στοιχεία εξακολουθεί να υφίσταται πρόδηλη αμφιβολία ως προς την έλλειψη τυχόν σημαντικών για το οικοσύστημα αρνητικών συνεπειών, οι αμφιβολίες θα βαρύνουν υπέρ της διατηρήσεως της θάλασσας του Wadden. Από τη διάταξη παραπομπής προκύπτει ότι από τις περισσότερες επιστημονικές μελέτες που έχουν καταρτιστεί και έχουν ληφθεί υπόψη δεν προκύπτει κατηγορηματικώς η ύπαρξη σημαντικών αρνητικών συνεπειών για το οικοσύστημα της εν λόγω θάλασσας από την αλειά κυδωνιών με μηχανικά μέσα.

Η εκ νέου καταλληλότητα μπορεί να καθοριστεί μόνο όταν αυτές οι επιπτώσεις έχουν εκλείψει ή απομακρυνθεί και αυτή αξιολογείται και περιγράφεται στην αξιολόγηση. Τα μέτρα μετριασμού μπορούν να εξεταστούν μόνο σε αυτό το προστάδιο και όχι στο στάδιο του οριστικού ελέγχου.

Για να είναι σε θέση η αρμόδια αρχή να αποφασίσει εάν τα μέτρα άμβλυνσης επαρκούν για την εξάλειψη τυχόν δυνητικών δυσμενών επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στην τοποθεσία (και δεν προκαλούν ακούσια άλλα αρνητικά αποτελέσματα στα εν λόγω είδη και τύπους ενδιαιτημάτων), κάθε μέτρο μετριασμού πρέπει να περιγράφεται λεπτομερώς, με μια εξήγηση που βασίζεται σε επιστημονικά στοιχεία για το πώς θα εξαλείψει ή θα μειώσει τις δυσμενείς επιπτώσεις που έχουν εντοπιστεί.²²⁰ Πρέπει επίσης να παρέχονται πληροφορίες για το πώς, πότε και από ποιον θα εφαρμοστούν, και ποιες ρυθμίσεις θα τεθούν σε εφαρμογή για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητάς τους και τη λήψη διορθωτικών μέτρων εάν είναι απαραίτητο. Αναφέρεται επίσης η ανάγκη οριστικών δεδομένων κατά τη στιγμή της έγκρισης στην υπόθεση²²¹.

Εάν η αρμόδια αρχή κρίνει ότι τα μέτρα άμβλυνσης είναι επαρκή για να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στην ακεραιότητα της περιοχής που προσδιορίζονται στην κατάλληλη αξιολόγηση, θα καταστούν αναπόσπαστο μέρος της προδιαγραφής του τελικού σχεδίου ή έργου ή ενδέχεται να καταχωριστούν ως προϋπόθεση για την έγκριση του έργου. Εάν, ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει εναπομένουσα αρνητική επίδραση στην ακεραιότητα της τοποθεσίας ακόμη και μετά την εισαγωγή μέτρων άμβλυνσης, τότε το σχέδιο ή το έργο δεν μπορεί να εγκριθεί (εκτός εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφος 4). Φυσικά, καλά σχεδιασμένα και εφαρμοσμένα μέτρα μετριασμού θα περιορίσουν την έκταση της λύσης των πιθανών απαραίτητων αντισταθμιστικών μέτρων (κατά περίπτωση, στο πλαίσιο του άρθρου 6 παράγραφος 4), μειώνοντας τις υπολειπόμενες επιπτώσεις που απαιτούν αποζημίωση.

8.1.7 -Η αδυναμία ανταπόκρισης και η πρόσφατη Καταδίκη από το ΔΕΕ.

Ενόψει της συστηματικής αδυναμίας της χώρας να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των Οδηγιών για τη φύση και να προστατεύσει αποτελεσματικά τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, η Ε. Επιτροπή παρέπεμψε, τον Ιούλιο 2019, την Ελλάδα στο ΔΕΕ λόγω μη συμμόρφωσης με την οδηγία για τους οικοτόπους (ανωτέρω υπόθεση C-849/19)²²². Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα

---

²²⁰Commission notice "Managing Natura 2000 sites. The provisions of Article 6 of the 'Habitats' Directive 92/43/EEC" (4.6.6). Considering suitable mitigation measures to avoid or reduce the impacts

²²¹(C-142/16, σημεία 37-45).

²²²https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_4257

επέκτεινε το δίκτυο Natura 2000 το 2018²²³ και σήμερα οι περιοχές του καλύπτουν το 28% και 20% της χερσαίας και θαλάσσιας έκτασης της χώρας αντίστοιχα, δεν είχε θεσμοθετήσει στόχους διατήρησης καθώς και τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για την προστασία των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης του δικτύου Natura 2000, όπως απαιτείται από την Οδηγία για τους οικοτόπους.

Η προθεσμία για τον καθορισμό των στόχων και μέτρων διατήρησης για τις ΕΖΔ έληξε τον Ιούλιο του 2012 (6 χρόνια μετά την έγκριση των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Η απόφαση παραπομπής ήρθε κατόπιν επανειλημμένων προτροπών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την Ελλάδα για να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της βάσει της οδηγίας (η προειδοποιητική επιστολή εστάλη τον Φεβρουάριο του 2015, ενώ αιτιολογημένη γνώμη εστάλη τον Φεβρουάριο του 2016 και συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη τον Μάρτιο του 2018). Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τους στόχους διατήρησης, το 2015 εκπονήθηκε μελέτη στο πλαίσιο του έργου «Οριζόντιος τεχνικός και επιστημονικός συντονισμός των μελετών εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα και συνθετική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων».

Η μελέτη αυτή κατετέθη στην Επιτροπή Φύση 2000, το αρμόδιο κεντρικό επιστημονικό γνωμοδοτικό όργανο του κράτους σε θέματα βιοποικιλότητας²²⁴, προς διατύπωση γνώμης. Η Επιτροπή Φύση 2000 διατύπωσε σχόλια και προτάσεις προς το ΥΠΕΝ επί των στόχων διατήρησης τον Μάιο του 2018²²⁵, ωστόσο το ΥΠΕΝ δεν προέβη σε κάποια ενέργεια θεσμοθέτησής τους. Πρόσφατα και κατόπιν της παραπομπής της χώρας στο ΔΕΕ²²⁶, συμπεριελήφθη πρόσθετη δράση στο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο LIFE-IP που συντονίζει το ΥΠΕΝ (με συμμετοχή πολλών εταιρών) προκειμένου να διαμορφωθούν στόχοι διατήρησης για τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης του δικτύου Natura 2000 στη χώρα μας.

8.1.8- Η προοπτική των ΠΠ στην Ελλάδα και του δικτύου Natura 2000.

Η έκταση του δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα θεωρείται σχετικά ικανοποιητική, αλλά υπήρχαν ακόμα ελλείψεις στην προστασία και διαχείριση των περιοχών. Οι ελλείψεις αυτές οφείλονται στα γνωστά προβλήματα του ελληνικού κράτους που αντικατοπτρίζονται και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Υπήρχαν θεσμικά προβλήματα, που αφορούν στη νομική μορφή των κειμένων χαρακτηρισμού και στις αρμοδιότητες των Φορέων Διαχείρισης,

---

²²³Κ.Υ.Α. υπ' αριθ. 50743/11-12-2017 «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000» (Β'4432).

²²⁴Άρθρο 19 του ν. 3937/2011 (Α'60).

²²⁵Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000. Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους, σελ. 24.

²²⁶Η Απόφαση C-849/19 (Επιτροπή κατά Ελλάδας) του ΔΕΕ ήταν καταδικαστική

οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα, που αφορούν στην έλλειψη ουσιαστικής επόπτευσης, συντονισμού και υποστήριξης των Φορέων, σε καθυστερήσεις στο χαρακτηρισμό και στη σύνταξη ΣΔ, σε έλλειψη επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών, σε καθυστερήσεις στην προώθηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και άλλα.

Υπήρχαν προβλήματα χρηματοδότησης, εφόσον ακόμα δεν έχουμε οργανώσει και θεσμοθετήσει ένα σταθερό και μόνιμο μηχανισμό χρηματοδότησης για το φυσικό περιβάλλον και, επίσης, δεν υποστηρίζονται οι υπηρεσίες με αρμοδιότητα για τη φύση. Υπάρχει ακόμα έλλειψη γνωστικού υποβάθρου και δεδομένων ή/και μη χρησιμοποίηση υπάρχοντος γνωστικού υποβάθρου/δεδομένων για τη διαμόρφωση μέτρων διατήρησης και διαχείρισης ή ακόμα και η χρήση ανεπίκαιρων στοιχείων τεκμηρίωσης και, βεβαίως, πρόβλημα στην επικοινωνιακή πολιτική, που οδηγεί σε τριβές με την τοπικές κοινωνίες. Έτσι πάντα θα υπάρχει ο φόβος αν θα προλάβουμε να είμαστε συνεπείς στους στόχους τους οποίους έχουμε αποδεχθεί σαν μέλος αυτού του ενιαίου κοινοτικού δικτύου.

Κάποια πράγματα με το Ν. 4685/2020 προχώρησαν αφού δρομολογήθηκε η νομική υποστήριξη της μετάβασης των φορέων στην επόμενη φάση λειτουργίας τους με εθνικούς πόρους ή άλλους πόρους²²⁷ και η διαρκής νομική υποστήριξη της διαδικασίας χαρακτηρισμού περιοχών. Η ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000 στο θαλάσσιο χώρο επαφίεται, εν μέρει, στο έργο της εποπτείας. Είναι δεδομένο ότι η διατήρηση του δικτύου Natura 2000 έχει σημαντικό κόστος, οικονομικό αλλά και πολιτικό, ωστόσο δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι υπάρχουν άμεσα και έμμεσα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από τα οικοσυστημικά αγαθά και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες του δικτύου.

8.1.9 - Η Απάντηση του Επιτρόπου σε επιστολή 49 ευρωβουλευτών για το «Ν. 4685/2020».

Ο Virginijus Sinkevičius²²⁸, αρμόδιος Επίτροπος για το Περιβάλλον, τους Ωκεανούς και την Αλιεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απάντησε σε επιστολή Ευρωβουλευτών σχετικά με το ν.4685/2020 για «τον εκσυγχρονισμό της περιβαλλοντικής νομοθεσίας».

Σύμφωνα με την επιστολή²²⁹, με το ν.4685/2020 για τον «εκσυγχρονισμό της περιβαλλοντικής νομοθεσίας», η κυβέρνηση επανέφερε την αδιαφάνεια, αναίρεσε σημαντικές δικλίδες

---

²²⁷ Άρθρο 31 Ν. 4685/2020 Πόροι και Οικονομική Διαχείριση του ΟΦΥΠΕΚΑ

²²⁸ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ (2019-2024) Το 2019, έλαβε το βραβείο Partnership Leader 2018 για τη μεταρρύθμιση της καινοτομίας και την ανάπτυξη οικοσυστήματος ξεκίνησης από τον οργανισμό Lithuanian Business Confederation. Το 2018, ο Sinkevičius συμπεριλήφθηκε στη λίστα με τους 100 πιο σημαντικούς νέους στον κόσμο στην κυβέρνηση από τον ιστότοπο Apolitical.

²²⁹ Στην επιστολή που απεστάλη στις 15 Μαΐου 2020 είχαν τεθεί τα ακόλουθα ζητήματα:

- της χρονικά και ουσιαστικά μη επαρκούς ή νόμιμης διαβούλευσης με τους πολίτες και τους αρμόδιους φορείς,

προστασίας της δημόσιας περιουσίας προς όφελος των ιδιωτικών επενδύσεων και επιτέθηκε στο καθεστώς των περιοχών Natura 2000. Την επιστολή συνυπέγραψαν 49 ευρωβουλευτές της Αριστεράς, των Πρασίνων και των Σοσιαλιστών.

Ο Επίτροπος Sinkevičius, για το Περιβάλλον, τους Ωκεανούς και την Αλιεία, αναφέρει μεταξύ άλλων στην απάντησή του, πως:

- Έχει ξεκινήσει από τον περασμένο Οκτώβριο διαδικασία ελέγχου της Ελλάδας, για μη συμμόρφωση στην υποχρέωση ουσιαστικής διαβούλευσης, με ικανό χρόνο σε πολίτες, οργανώσεις και τοπική αυτοδιοίκηση για να ενημερωθούν και να διαμορφώσουν άποψη στο πλαίσιο της συμμετοχής τους στις αποφάσεις που αφορούν τους ίδιους, τον τομέα ευθύνης τους, ή το γνωστικό τους αντικείμενο.

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε ήδη παραπέμψει την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, από το Νοέμβριο του 2019, για τη μη αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των περιοχών Natura 2000.

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί πως δραστηριότητες όπως είναι τα ορυχεία και η εξόρυξη υδρογονανθράκων, δεν μπορούν να έχουν εκ προοιμίου εξαίρεση από τον έλεγχο περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις περιοχές Natura 2000, όπως ψήφισε η κυβέρνηση με το ν.4685/2020, αφού είναι βέβαιη η σημαντική επίδραση τους στις περιοχές αυτές [βλ. Οδηγία για τους Οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ"].

και τέλος,

- Πως η Επιτροπή, θα προχωρήσει σε περαιτέρω έλεγχο σε ό,τι αφορά τη νομιμότητα του νόμου αυτού, σύμφωνα με την Οδηγία για τις Μελέτες Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, την Οδηγία για τους Οικοτόπους και την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

- πως ο νόμος ψηφίστηκε από το 1/5^ο των βουλευτών, λόγω της πανδημίας, λίγες μέρες προτού το κοινοβούλιο επανέλθει στην κανονική λειτουργία του

- το γεγονός πως ο νόμος καταργεί τη διαβούλευση κατά την τροποποίηση περιβαλλοντικών αδειών κι επομένως ανοίγει παράθυρο στην εν κρυπτώαδειοδότηση έργων

- πως ενισχύεται η αδιαφάνεια εις βάρος του περιβάλλοντος και της δημόσιας περιουσίας, αφού μεγαλώνει το εύρος των ζητημάτων που μπορούν να «λυθούν» με υπουργική απόφαση, που θα μπορεί ακόμα και να εξαιρέσει ένα έργο από τον απαραίτητο περιβαλλοντικό έλεγχο

- πως απειλεί το καθεστώς των περιοχών Natura 2000, υποκαθιστώντας τους Φορείς Διαχείρισης, με ένα υδροκέφαλο οργανισμό ελεγχόμενο από την εκάστοτε κυβέρνηση

- την αυτόματη και επί της αρχής καθολική εξαίρεση δραστηριοτήτων όπως είναι τα λατομεία και οι εξορύξεις υδρογονανθράκων σε περιοχές Natura 2000!

- την κατάργηση της δουλειάς που έχει γίνει μέχρι σήμερα για τους δασικούς χάρτες

8.2 Εκτιμήσεις

Οι αισθητές συνέπειες από την ανορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων με εξαφάνιση ειδών γλωρίδας και πανίδας, η ερημοποίηση, η εγκατάλειψη της υπαίθρου, η εμφανής διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και οι αποσπασματικές πολιτικές της χωροθέτησης δραστηριοτήτων και των χρήσεων γης επηρέασαν αρνητικά το φυσικό πλούτο. Η εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αποσκοπεί φιλόδοξα να συμβάλλει καίρια και ολοκληρωμένα, στην αποτελεσματική και άμεση συνολική προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας, που είναι ο βασικός σκοπός της Οδηγίας και του Δικτύου Natura 2000 ("ΦΥΣΗ 2000"). Η διατήρηση και ένταξη νέων ΠΠ στο Δίκτυο Natura 2000 τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο αποτελεί αδήριτη ανάγκη και μέλημα για τη μόνιμη και σταθερή αναβάθμιση της φυσικής κληρονομιάς.

Η «πολιτεία» προσπαθεί κάθε φορά με νομοθετικές παρεμβάσεις να εφαρμόσει επαρκείς, ρυθμίσεις που αυξάνουν το επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και των ΠΠ. Η θετική οπτική του νέου Ν. 4685/2020 είναι ότι συστηματοποιείται και βελτιώνεται έστω και οριακά το θεσμικό πλαίσιο που εκείνη αξιοποιεί για να προστατεύει τις περιοχές Natura.

Από το νομοθέτη προκρίθηκε να αξιοποιηθεί διευρυμένος ο κατάλογος των χρήσεων γης που χρησιμοποιείται στην πολεοδομία, δηλαδή το Π.Δ. 59/2018. Το πεδίο εφαρμογής του καταλόγου αυτού διευρύνθηκε, όπως και το περιεχόμενό του: προστέθηκαν όλες οι ειδικές χρήσεις γης που έχουν χρησιμοποιηθεί στις πράξεις προστασίας των ΠΠ (Π.Δ. και ΥΑ), ειδικές χρήσεις που είχαν εκδοθεί μέχρι τον νέο νόμο, καθώς και τέσσερις γενικές χρήσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στις τέσσερις ζώνες²³⁰ που θα μπορούν να καθορίζονται σε κάθε ΠΠ. Οι γενικές χρήσεις περιλαμβάνουν τις αντίστοιχες ειδικές χρήσεις, κάποιες εκ των οποίων θα ισχύουν (και με περαιτέρω εξειδίκευση, εάν απαιτείται) σε κάθε ζώνη ΠΠ. Εκτιμάται ότι τα διαδοχικά απαιτούμενα βήματα α) της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (καταγραφή επιστημονικών και ευρύτερων δεδομένων), β) της έκδοσης των ΣΔ με Υπουργική Απόφαση (καθορισμός επιτρεπτών και μη δραστηριοτήτων) και γ) η έκδοση του Π.Δ. (μετά από επεξεργασία του ΣτΕ) θα δημιουργήσουν σταδιακή στασιμότητα με κίνδυνο²³¹ η χώρα μας να μην ανταποκριθεί και πάλι στον ευρωπαϊκό στόχο για τη βιοποικιλότητα.

Τα παραπάνω αργά βήματα μαζί με τις λοιπές προαναφερόμενες (Κεφ. Διαπιστώσεις) αδυναμίες της νομοθεσίας υπολείπονται συνολικά ώστε να θωρακίσουν τη χώρα από το ενδεχόμενο νέων καταδικών ή επιβολής προστίμων από την ΕΕ. Διαφαίνεται επίσης ότι η

---

²³⁰(ζώνη απόλυτης προστασίας της φύσης, ζώνη προστασίας της φύσης, ζώνη διατήρησης οικοτόπων και ειδών, ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων).

²³¹Χριστίνα Μπαριτάκη «Οι στόχοι της Βιοποικιλότητας και γιατί δεν θα επιτευχθούν»

συγκεκριμένη στόχευση και βούληση για οικονομική δραστηριότητα, χωρίς αυστηρούς όρους τήρησης της βιωσιμότητας και με επακριβή αειφορικά κριτήρια, θα συνδεθεί και συνοδευθεί από σπατάλη του φυσικού κεφαλαίου και των αναδυομένων υπεραξιών της βιοποικιλότητας και της οικολογικής ισορροπίας. Έτσι κάθε παραβίαση της διεθνούς ή της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας εγείρει σοβαρές επιφυλάξεις για την επίτευξη της πράσινης μετάβασης και ως εκ τούτου, η νομιμότητα και η συνταγματικότητα των διατάξεων που θεσπίζονται και την επηρεάζουν θα κρίνονται κάθε φορά σε δικαστηριακό επίπεδο. Γενική ωστόσο εκτίμηση είναι ότι η απώλεια της βιοποικιλότητας και η κλιματική κρίση είναι αλληλοεξαρτώμενες και απαιτείται ενισχυμένο ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό νομοθετικό πλαίσιο για την αποκατάσταση και διατήρησή τους, εδαφών και υδροβιότοπων και την παραγωγή ενεργών πολιτικών για τον απαιτούμενο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με ορίζοντα το 2030.

Επίσης αν και οι τοποθεσίες Natura και άλλοι χαρακτηρισμοί προστατευόμενης περιοχής επικεντρώνονται στη διατήρηση σε αναφερόμενα είδη και τύπους οικοτόπων, θα μπορούσαν επίσης να βοηθήσουν καλύτερα στην προστασία του μοναδικού πολιτιστικού χαρακτηριστικά και τις πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες των ΠΠ με ολιστικό τρόπο²³². Έτσι στην κάθε νομοθετική παρέμβαση θα προβλέπεται παράλληλα και η ανάδειξη και η προστασία πολιτιστικών και κοινωνικών αξιών των ΠΠ.

Τέλος εκτιμάται ότι η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ επιβάλλεται να σχεδιάζει την οικονομία του μέλλοντος μέσα στα όρια του πλανήτη χωρίς την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και του ανθρώπου. Μια οικονομία που όλοι να απολαμβάνουν τα βασικά αγαθά, εργασία, παιδεία και πολιτισμό και που θα συμβάλλει ώστε όλα τα πλάσματα της βιοποικιλότητας της Γης να ζουν αρμονικά σε αυτή. Η έλευση της κλιματικής κατάρρευσης ή καλύτερα της παγκόσμιας κλιματικής κρίσης είναι βέβαιο ότι θα εντείνει την παγκόσμια κοινωνική ανισότητα και με συνακόλουθα αποτελέσματα την απειλή σημαντικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων²³³ γι’

---

²³²Βασιλική Βλάμη, Ιωάννης Π. Κοκκόρης, Σταμάτης Ζογκάρης, Γιώργος Κεχαγιάς και Παναγιώτης Δημόπουλος. «Υπηρεσίες πολιτιστικού οικοσυστήματος στο δίκτυο Natura 2000: Παρουσιάζοντας τους δείκτες μεσολάβησης και τον κίνδυνο σύγκρουσης στην Ελλάδα».

²³³Παραβιάζοντας τα βασικότερα ανθρώπινα δικαιώματα. Για το 2018 καταγράφηκαν 16 εκατομμύρια εκτοπισμένοι άνθρωποι εξαιτίας περιβαλλοντικών καταστροφών – περισσότεροι από όσους εκτοπίστηκαν λόγω πολέμου (περίπου 11 εκατομμύρια). Ο βίαιος εκτοπισμός εξαιτίας των ακραίων φαινομένων αφήνει ανεξίτηλα σημάδια και δημιουργεί ψυχικά τραύματα στους πρόσφυγες, ενώ έχει αναγνωριστεί επιστημονικά πως ο υποσιτισμός ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής και η έκθεση της μητέρας σε επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης μπορούν να οδηγήσουν το έμβρυο στην ανάπτυξη χαμηλότερης γνωστικής ικανότητας. Και ως μην ξεχνάμε ότι ένας πλανήτης σε κλιματική κρίση οδηγεί σε ακόμα περισσότερες συγκρούσεις και πολέμους, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί σε ακόμα περισσότερη καταστροφή, περισσότερους θανάτους, περισσότερους πρόσφυγες... Το σίγουρο είναι ότι ακόμα και στο καλύτερο σενάριο – όπου η αύξηση της μέσης πλανητικής

αυτό και οι «κυβερνήσεις» πρέπει να επισπεύδουν αναβαθμισμένα ποιοτικά μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας και των θαλασσών με ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα. Η ενίσχυση του ρόλου των χερσαίων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων στην οικολογική και κλιματική ισορροπία (π.χ. δάση, προστατευόμενες περιοχές, θαλάσσια καταφύγια κλπ Εικ. 30) πρέπει πλέον να υιοθετείται, να διδάσκεται και να βιώνεται ενσυνείδητα στους ανθρώπους ως απαραίτητη προϋπόθεση ζωής.

Ωστόσο κάθε φορά, όπως συμβαίνει διαχρονικά στη χώρα μας, οι καθυστερήσεις ή και οι παραλήψεις μιας εμπροσθοβαρούς ή μη νομοθεσίας προκαλούν αντιδράσεις με αποκορύφωμα κάθε φορά την προσφυγή στο ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο, εγκαλώντας τη διοίκηση. Πριν ολοκληρωθεί ο τελικός έλεγχος της παρούσας εργασίας 24 περιβαλλοντικές οργανώσεις και σωματεία (ορειβατικοί και πεζοπορικοί σύλλογοι) από όλη τη χώρα κατέθεσαν προσφυγή στο ΣτΕ κατά του υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας για την παράλειψή να λάβει τα μέτρα που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000. Δηλαδή, να ορίσει στόχους διατήρησης, να εγκρίνει ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες και να εκδώσει τα προεδρικά διατάγματα καθορισμού χρήσεων γης και δραστηριοτήτων για τις περιοχές Natura, όπως όφειλε η ελληνική πολιτεία να έχει πράξει από το 1998 ώστε να έχει καθορίσει ρητά ποιες δραστηριότητες επιτρέπονται και ποιες όχι για κάθε προστατευόμενη περιοχή.

Εικόνα 30: Προστασία της Βιοποικιλότητας

θερμοκρασίας διατηρείται κοντά στον 1,5°C – τα πράγματα θα χειροτερέψουν σε σχέση με σήμερα. Σε περίπτωση ακόμα μεγαλύτερης αύξησης, τα πράγματα θα χειροτερέψουν δραματικά. ΠΗΓΗ .
Άρθρο που δημοσιεύθηκε αρχικά στην HuffingtonPost - siteHuffingtonPost, (&HuffPostGreece).

8.3 Συμπεράσματα

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, τις τελευταίες δεκαετίες διαπιστώνεται αυξανόμενη συμμετοχή των χωρών στις Διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών και της ΕΕ για το κλίμα και το περιβάλλον καθώς εντείνονται οι παγκόσμιες προσπάθειες στη λήψη μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας. Η διεθνής και η ευρωπαϊκή συνεργασία αποτελούν ισχυρή προσπάθεια των αναζητούμενων λύσεων αποτελεσματικής αντιμετώπισης του φαινομένου της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Η ΕΕ περιλαμβάνει πλέον κεντρικό στόχο την περιβαλλοντική προστασία συγκεκριμένων ΠΠ και εντείνει τις πολιτικές της να παράξει μία ολοκληρωμένη και εφαρμόσιμη περιβαλλοντική νομοθεσία. Σε εθνικό επίπεδο, το ελληνικό κράτος με τη συμμετοχή του στις Διεθνείς Διασκέψεις ως ΚΜ της ΕΕ έχει ενσωματώσει σε ικανοποιητικό βαθμό στο εθνικό του δίκαιο του περιβάλλοντος διατάξεις από κυρωμένες Συμβάσεις και το κοινοτικό περιβαλλοντικό δίκαιο. Θετικό είναι ότι στο ελληνικό Σύνταγμα υφέρπει το περιβαλλοντικό Σύνταγμα αποδεικνύοντας τη σπουδαιότητα που κατέχει η οικολογία και η προστασία δασών και βιοποικιλότητας για τη χώρα μας.

Από την νομολογιακή επισκόπηση του Δικαστηρίου της ΕΕ και του Συμβουλίου της Επικρατείας γίνεται αντιληπτό ότι ο κοινοτικός δικαστής επιδεικνύει μεγαλύτερη ευαισθησία σε ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας. Συνακόλουθα, διαφαίνεται ότι ο εθνικός δικαστής τα τελευταία χρόνια, μερικές φορές, ίσως και να τάσσεται περισσότερο υπέρ των επενδύσεων. Αυτό πιθανόν εξαιτίας των αναγκών ανάκαμψης από την οικονομική κρίση. Ωστόσο η θεσμική πολιτική βούληση και οι αποφάσεις της «πολιτείας» πρέπει να στηρίζουν θέσεις και διαχειριστικές πρακτικές ώστε περιοχές που ανήκουν ή εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000 με ορθολογική και αποτελεσματική προστασία, να μπορούν να προσφέρουν ισορροπημένα αναπτυξιακά πλεονεκτήματα σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ελλάδα λόγω της θέσης στο χάρτη, του γεωφυσικού της πλούτου, της πλούσιας εναλλαγής του ανάγλυφου, καθώς και των τύπων κλίματος της χώρας, διαμόρφωσε μία σημαντική και μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων. Με δεδομένη τη διαρκώς επιδεινούμενη περιβαλλοντική κρίση, η ολοκλήρωση ενός πλαισίου αποτελεσματικής προστασίας των περιοχών Natura 2000 είναι απαραίτητο να αποτελέσει διακομματικό ομόθυμο πρόταγμα και κορυφαία προτεραιότητα για τη χώρα.

Οι ΠΠ είναι ένα σημαντικό εργαλείο τόσο για την προστασία και διατήρηση σημαντικών και ευαίσθητων οικοτόπων και ειδών, όσο και για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών και της χώρας μας. Όπως αναπτύχθηκε εναπόκειται στο ΥΠΕΝ η πλήρης και χωρίς άλλη καθυστέρηση εμπροσθοβαρής ενεργοποίηση και «συμμόρφωση» προκειμένου να προστατευθεί αποτελεσματικά και ουσιαστικά ο πολύτιμος φυσικός μας πλούτος. Για την σωστή

παρακολούθηση και διατήρηση των ΠΠ είναι σημαντικός ο στρατηγικός σχεδιασμός και ο κεντρικός συντονισμός, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συνεκτικότητα του δικτύου των ΠΠ. Με αυτόν τον τρόπο, οι προτεραιότητες αξιολογούνται σε εθνικό επίπεδο και στη συνέχεια παρέχονται συντονισμένα οι κατευθυντήριες γραμμές και οι προδιαγραφές λειτουργίας και διαχείρισης των ΠΠ.

Ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής με το νέο νόμο ανέλαβε την ευθύνη να συντονίζει την εφαρμογή της πολιτικής για τις ΠΠ, αναλαμβάνοντας παράλληλα την επιστημονική και διοικητική υποστήριξη του εθνικού συστήματος ΠΠ, με στόχο ιδίως την ενιαία αντιμετώπιση της συλλογής και τεκμηρίωσης περιβαλλοντικών δεδομένων και τη μόνιμη επιστημονική παρακολούθηση και εφαρμογή των ΣΔ. Η ένταξη μιας περιοχής στο δίκτυο ΠΠ Natura 2000, προκειμένου να είναι μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα βιώσιμη, πρέπει να έχει τη θέση εφαλτηρίου ανάπτυξης της περιοχής. Άλλως ο τοπικός πληθυσμός απομακρύνεται από το εγχείρημα, το θέτει απέναντι και το εκλαμβάνει πρόσθετο εμπόδιο αντί εφόδιο για την όποια ευημερία του. Έτσι οι μαξιμαλιστικοί στόχοι προστασίας λειτουργούν αντίστροφα από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Αντίθετα οι επιδιωκόμενοι εφικτοί στόχοι πρέπει να καθορίζονται μέσα από διαβούλευση και διάλογο τόσο ανάμεσα στις αντικρουόμενες ομάδες συμφερόντων και πιέσεων όσο και με την τοπική κοινωνία. Αποτελεί κόμβο για την επιτυχία η ορθή επικοινωνία των ωφελειών και της μοναδικότητας της κάθε ΠΠ, καθώς και οι λόγοι της επιλογής της, ως τμήματος του ευρύτερου Ελληνικού και Ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000, έτσι ώστε ο τοπικός πληθυσμός να στηρίζει τη διατήρηση και διαχείριση.

Η κάθε προσπάθεια ανάπτυξης κανόνων δικαίου στον «ευαίσθητο κόσμο» της οικολογίας, της βιοποικιλότητας και του φυσικού περιβάλλοντος κρίνεται συνεχώς από τα ισοβαρή ή ανισοβαρή αποτελέσματα της παράλληλης επενδυτικής οικονομικής δραστηριότητας με εκείνα της αειφόρου διατήρησης των ΠΠ και ιδιαίτερα των περιοχών εκείνων που με εμπειριστατωμένες μελέτες εντάχθηκαν ή εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000. Η διευρυμένη αναλυτική αναφορά του νομοθετικού πλαισίου (διεθνούς, ευρωπαϊκού και ελληνικού) που διέπει και ενισχύει το Δίκτυο Natura 2000 καθώς και η τεκμηριωμένη περιγραφή των προβλημάτων εφαρμογής του προσδίδουν στα συμπεράσματα μεικτές αποχρώσεις προόδου και αισιοδοξίας αλλά και στασιμότητας και ανησυχίας.

Η πρόοδος και η αισιοδοξία πηγάζουν από τη συγκριτική σύνθεση των κείμενων διατάξεων με τους τρεις βασικούς στόχους της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης 1987 δηλαδή α) την προστασία του περιβάλλοντος, β) την προστασία της ανθρώπινης υγείας και γ) τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων. Η στασιμότητα και η ανησυχία προέρχεται σταθερά από τις πιέσεις που δέχονται τα οικοσυστήματα από όλους τους τομείς της ανάπτυξης,

γεωργία, βιομηχανία, ενέργεια, μεταφορές και τουρισμός. Συμπερασματικά το νομοθετικό πλαίσιο και η εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για την προστασία των περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα βαίνουν σε θετικό πρόσημο όμως απαιτούνται κανονιστικές διορθώσεις, βελτιωμένος συντονισμός διαχείρισης, αυξημένη κοινωνική συμμετοχή και επιπλέον οικολογική και νομική ανθεκτικότητα από τις συμπληγάδες της γρήγορης και αυτοματοποιημένης επενδυτικής δραστηριότητας.

Με «συγγραφική αδεία», διασταλτικά με τα συμπεράσματα εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος, μια χωριστή αναφορά στην πανδημία του **Covid-19**²³⁴, που μαστίζει τον πλανήτη κατά την παρούσα χρονική περίοδο (2020-2022) ανάπτυξης της διπλωματικής εργασίας, θα ήταν παράλειψη. Η ανθρώπινη υγεία επηρεάζεται συσσωρευτικά και μακροπρόθεσμα από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των νερών και των εδαφών, και άμεσα από καταστροφικά φυσικά φαινόμενα (πλημμύρες ξηρασίες) που εντείνονται με την κλιματική αλλαγή και από τις **πανδημίες**. Ενώ οι πανδημίες απασχολούν τον πλανήτη από τις απαρχές της ιστορίας, στις μέρες μας παρουσιάσθηκε η έξαρση του Covid-19, παρά τα επιτεύγματα της ιατρικής επιστήμης. Ο κορωνοϊός τώρα είναι παντού και «σκοτώνει» στο πέραςμα του. Η αντιστοιχία κορωνοϊού με την κλιματική αλλαγή είναι ότι είναι παντού, η αναντιστοιχία όμως είναι ότι για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής δεν υπάρχει δυστυχώς εμβόλιο. Γεγονός είναι ότι κατά τη διάρκεια του lockdown²³⁵ καταγράφηκαν θετικές μετρήσεις και υπήρξαν αισθητά αποτελέσματα στον αγώνα της κλιματικής αλλαγής. Όμως η σοβαρότερη απώλεια στον αγώνα για αναστροφή της κλιματικής αλλαγής, είναι ο αποπροσανατολισμός από το στόχο. Η πανδημία σάρωσε τα πάντα, ακριβώς τη στιγμή που η σωτηρία του περιβάλλοντος ανήλθε στις πρώτες θέσεις της ατζέντας των ηγετών παγκοσμίως. Πλέον, απόλυτη προτεραιότητα όλων είναι η διάσωση της οικονομίας και οι επιστήμονες που αγωνίζονται κατά της κλιματικής αλλαγής θεωρούν ότι αυτό θα επιδιωχθεί να γίνει με κάθε κόστος – και με «θύμα», κυρίως, το περιβάλλον. Τέλος την επόμενη διετία κεντρικό μέλημα θα είναι και οι επιπτώσεις της στην αγορά απασχόλησης λόγω της σημαντικής οικονομικής ύφεσης.

---

²³⁴Στις 30 Ιανουαρίου 2020, ο ΠΟΥ δηλώνει ότι η επιδημία COVID 19 αποτελεί έκτακτη ανάγκη για τη δημόσια υγεία και στις 11 Μαρτίου ανακοινώνει επίσημα ότι ο ιός είναι πανδημία. Την επόμενη ημέρα, η Κίνα ενημέρωσε τον ΠΟΥ. (Σκουλικίδης Ν. (2020). Από τις παραδόσεις του μεταπτυχιακού μαθήματος: «Διαχείριση Υδατικών Πόρων»).

²³⁵«Λοκντάουν» (γνωστό και ως αποκλεισμός εισόδου και εξόδου, στην καθομιλουμένη: απαγόρευση κυκλοφορίας, καραντίνα) Σε όλο το κόσμο, τα λοκντάουν χρησιμοποιούνται ευρέως για τον περιορισμό της διάδοσης της ασθένειας του κορωνοϊού 2020.

8.4 Προτάσεις

8.4.1 - Σχετικές με την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας.

Εξασφάλιση τοπικής συμμετοχής, αποκέντρωσης, λειτουργικότητας και ευελιξίας για το σωστό σχεδιασμό και τη διαχείριση ΠΠ με παράλληλη εξέταση της θεσμικής οντότητας και αυτονομίας (νομική προσωπικότητα) των ΜΔΠΠ κάτω από την ομπρέλα του ΥΠΕΝ. Οι ΜΔΠΠ ως ΦΔ δεν είναι μόνο τεχνοκρατικά συμβούλια. Είναι σύνθετες οντότητες γιατί η διοίκηση και διαχείριση των ΠΠ δεν είναι αμιγώς επιστημονικό έργο και άρα χρειάζεται η ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών και παραγωγικών οργανώσεων.

Η ενίσχυση της οικονομικής αυτοτέλειας των ΜΔΠΠ με δυνατότητα συμπλήρωσης των πηγών χρηματοδότησής τους από εναλλακτικούς ανταποδοτικούς πόρους, εταιρικές συμφωνίες και αντισταθμιστικά έσοδα από εμπορική δραστηριότητα.

Πρόσθετη στελέχωση με ανθρώπινο δυναμικό των ΜΔΠΠ από νέους επιστήμονες διάφορων ειδικοτήτων σχετικών με την προστασία και διαχείριση περιβάλλοντος.

Έκδοση σειράς εγκύκλιων, κανονιστικών και πρακτικών οδηγιών σχετικά με κρίσιμα ζητήματα λειτουργίας των ΜΔΠΠ μετά από τη συνεργασία του ΥΠΕΝ με Πανεπιστήμια, ερευνητικούς και περιβαλλοντικές φορείς ή και ΜΚΟ.

Καθιέρωση αξιολόγησης και μετρήσιμου έργου για κάθε ΜΔΠΠ. Κεντρικός στόχος η εποπτεία και ο έλεγχος απόδοσης των αναπτυξιακών προγραμμάτων των ΠΠ με βαρύτητα στην καινοτομία και την ορθολογική και αποδοτική διαχείριση οικονομικών ενισχύσεων.

Εντεινόμενη αξιοποίηση αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που χωροταξικά περιλαμβάνονται στις ΠΠ.

Περιορισμός της αλόγιστης επέκτασης των βιομηχανικών (ΑΠΕ), ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυρίως των αιολικών και Υ/Η, που ήδη προκαλούν αρκετή ζημιά στο περιβάλλον.

Αυστηροποίηση νομοθεσίας στη διασφάλιση των υποχρεώσεων αποκατάστασης περιβαλλοντικής ζημίας με την έκδοση εγγυητικής επιστολής επαρκούς ύψους για την κάλυψη του σχετικού κόστους. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του κόστους της συνολικής αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας που επιφέρουν κατά το τέλος του κύκλου ζωής τους οι σταθμοί ΑΠΕ ή και ΣΗΘΥΑ (Συμπαγωγή Ηλεκτρισμού-Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης) να είναι θεσμοθετημένη απαίτηση νομικά κατοχυρωμένη.

Τακτική Νομοθετική επαναξιολόγηση του θεσμικού περιβαλλοντικού πλαισίου με «καθαρή» αποτύπωση και σταθερή πολιτική επιλογή του ΥΠΕΝ την «ενεργό προστασία».

Προετοιμασία νομοθεσίας σύνθετης ανάπτυξης με υπερβατική οικολογική καινοτομία/δημιουργίας Φυσικών Πάρκων στους χώρους αδράνειας ή ματαίωσης της εξόρυξης λιγνιτικών κοιτασμάτων μετά την οριστική αντικατάσταση του ορυκτού από μοντέλα παραγωγής ενέργειας.

8.4.2 - Σχετικές με τη λειτουργία των Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000.

Εντατικοποίηση Δράσεων με χρήση προγραμμάτων LIFE. Χρηματοδοτούνται μέτρα και έργα με ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία για τα ΚΜ. Έμφαση σε προτάσεις και έργα για την αναζωογόνηση της κοινωνικής και οικονομικής ζωής σε απομεμακρυσμένες περιοχές.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η ανάδειξη, η ενίσχυση και η προώθηση του θεσμού της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) μπορεί να συντελέσει ουσιαστικά στην επαύξηση της χρηματοδότησης για την υλοποίηση καινοτόμων μέτρων διαχείρισης στις περιοχές Natura 2000 ιδιαίτερα δε στο πλαίσιο της σημερινής οικονομικής συγκυρίας. Καταγράφεται μέχρι σήμερα μικρή ενεργοποίηση αυτής της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος. Η υλοποίηση δράσεων αναδάσωσης σε περιοχές Natura 2000 (και μη) ή γενικότερων περιβαλλοντικών μέτρων αποτελεί κίνητρο ευαισθητοποίησης των πολιτών.

Ένταξη ΠΠ και ΜΔΠΠ στην Εκπαίδευση. Στελέχη των ΜΔΠΠ μπορούν να προβάλουν με διαλέξεις ανά εξάμηνο τις δραστηριότητες και το έργο τους σε μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης και με την ενίσχυση των οικείων Δήμων ή του ΥΠΕΝ να μπορούν να επισκέπτονται και να συμμετέχουν σε οικολογικές δράσεις των ΠΠ.

Άμεση συνεργασία ΜΔΠΠ, ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων για ανάπτυξη επιστημονικών αμφίδρομων προγραμμάτων καινοτομίας και αναπτυξιακής διαχείρισης των ΠΠ.

Διασφάλιση της συμμετοχής τοπικών φορέων και περιβαλλοντικών οργανώσεων στη διαχείριση και προστασία των ΠΠ.

Εκμετάλλευση περιβαλλοντικού εθελοντισμού. Ηθελημένη παροχή υπηρεσιών χωρίς κίνητρο υλικής ανταμοιβής, προς όφελος της κοινωνίας. Αυτόβουλη συμμετοχή ενεργού πολίτη για πρόοδο και βελτίωση των ΠΠ με κοινό σκοπό την διευρυμένη ικανοποίηση οικονομικών, περιβαλλοντικών, αθλητικών και εκπαιδευτικών αναγκών του ανθρώπου.

Καθιέρωση κινήτρων υλικής και ηθικής επιβράβευσης με τιμητικούς επαίνους και ειδικά χρηματικά βραβεία σε επιχειρήσεις, συνεταιρισμούς ή ιδιώτες που διακρίνονται κατά την παραγωγική διαδικασία στην εφαρμογή υποδειγματικών πρακτικών προστασίας της βιοποικιλότητας και του περιβάλλοντος.

8.4.3 - Σχετικές για νέες Διπλωματικές εργασίες.

- Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του Ν. 4685/2020 και της λοιπής κατ' εξουσιοδότηση παραγόμενης από αυτόν νομοθεσίας στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000.
- Τα Αιολικά Πάρκα και τα Υ/Η Φράγματα με Λίμνες μέσα σε Προστατευόμενες Περιοχές ή οι ήπιες και επιτρεπτές επεμβάσεις σε Προστατευόμενες Περιοχές δικτύου Natura 2000.
- Η νομική και φυσική θωράκιση των Προστατευόμενων Περιοχών του δικτύου Natura 2000 στη χώρα μας από τις φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές και το βάρος της αποκατάστασης αυτών.
- Οι υποχρεώσεις, της Ελλάδας ως Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που πηγάζουν από την ενσωμάτωση στο εθνικό της δίκαιο και την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΚ και το προστατευτικό κανονιστικό πλαίσιο που δημιουργεί και αναπτύσσει η χώρα μας για τη διαφύλαξη της οικολογικής αξίας των οικοτόπων και των προστατευόμενων ειδών του δικτύου Natura 2000.
- Η νομική θωράκιση και η καθιέρωση ολοκληρωμένου συστήματος προστασίας από τη διαχείριση των υπολειμμάτων και των συσκευασιών φυτοφαρμάκων στις προστατευόμενες περιοχές δικτύου Natura 2000 στη χώρα μας.
- Οι περιβαλλοντικές και ιδιαίτερα οι οικολογικές επιπτώσεις στους Εθνικούς Δρυμούς και στις προστατευόμενες περιοχές δικτύου Natura 2000 από τη λειτουργία των χιονοδρομικών κέντρων στη χώρα μας.
- Η ανάπτυξη της χλωρίδας και η χαρτογράφηση τύπων οικοτόπων στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 στη χώρα μας.
- Οι επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές δικτύου Natura 2000 από προτεινόμενες κατασκευές έργων αποτροπής κινδύνων πλημμύρας, ή διαχείρισης ομβρίων υδάτων στα πλαίσια υδρολογικής λεκάνης και οι τυχόν οικολογικές επιπτώσεις στις περιοχές κατάντη αυτής.
- Η δημιουργία νέων προστατευόμενων περιοχών δικτύου Natura 2000 από το συνδυασμό των αποτελεσμάτων των φυσικών καταστροφών και τεχνικών παρεμβάσεων αειφόρου ανάπτυξης.

Επίμετρο

Οι αποδεκτοί κεντρικοί περιβαλλοντικοί στόχοι κρατών και πληθυσμών είναι, η προστασία, η αποκατάσταση και η προώθηση της αειφόρου χρήσης των χερσαίων οικοσυστημάτων, η βιώσιμη διαχείριση δασών και υδάτων, η καταπολέμηση της ερημοποίησης και η αναστολή της υποβάθμισης των εδαφών και της απώλειας της βιοποικιλότητας.

Κάθε σύγχρονο περιβαλλοντικό νομοθέτημα επιβάλλεται να είναι απόλυτα σύμφωνο με τη τις διεθνείς συμβάσεις, τη συνταγματική επιταγή και το ευρωπαϊκό νομικό κεκτημένο και οι διατάξεις του να καλύπτουν σφαιρικά το εύρος των παραμέτρων που σχετίζονται με την προστασία της φύσης, δηλαδή πολιτική, οικονομία, κοινωνία και επιστημονική γνώση.

Οι νομοθεσίες κρίνονται από την εφαρμογή τους στο χρόνο της παρέμβασης και τα αποτελέσματα των σκοπών που επιδιώκουν. Είναι εμφανές ότι όσο η πολιτική εξαρτάται από «τα κέρδη» των απανταχού οικονομικά ισχυρών τόσο σε αναλογία θα βάλλεται και η ασπίδα προστασίας της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Το Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας έχει την ευκαιρία να ενισχύσει την ασπίδα αυτή και να μετατρέψει τις κλιματικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες για όλους με «καθαρές» αναπτυξιακές πολιτικές και με δίκαιη «πράσινη» μετάβαση σε καλύτερες κοινωνίες.

Η χώρα μας οφείλει να συνεχίζει τις βελτιωτικές προσπάθειες στην εφαρμογή των κανόνων του Δικτύου Natura2000 με αναπτυξιακές κατευθύνσεις και Σχέδια Διαχείρισης των ΠΠ αναδεικνύοντας παράλληλα και τις δυνατότητες που προσφέρει η αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον.

Θέση μας είναι ότι η οικονομική πρόοδος και η ευημερία της πατρίδας μας μπορεί να συνυπάρξει αρμονικά με κάθε δίκτυο προστασίας της φύσης. Η Ελλάδα παρά τη νομική της «εσωστρέφεια» και την «παραδοξολογία της πολυνομίας της» μπορεί με σαφή πολιτικό και οικονομικό προσανατολισμό και να προστατεύει το φυσικό της πλούτο και να αναδεικνύει τις υπεραξίες του για το καλό όλων.

Σκέψη μας είναι ότι κάθε επιστημονική, πολιτική ή νομική παρέμβαση που αφορά τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας μας πρέπει να περνά πάντα από τους διαύλους της «διδασκτικής» ιστορίας της και του ασύγκριτου «παγκόσμιου» πολιτισμού της.-

Εικόνα 31: Ολοκλήρωση Εργασίας

Παράρτημα Α - Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Περιοχές Natura 2000 - Ασπίδα ζωής.....	17
Εικόνα 2: Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	27
Εικόνα 3: Εθνικό Πάρκο Δαδιάς - Λευκίμης – Σουφλίου.....	41
Εικόνα 4: Σήμα Natura 2000	44
Εικόνα 5: Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	46
Εικόνα 6: Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	47
Εικόνα 7: ΜΚΟ Περιβάλλον - Natura 2000.....	56
Εικόνα 8: Νανόχηνα	60
Εικόνα 9: Θαλάσσια Οικοσυστήματα	62
Εικόνα 10: Περιοχή Natura 2000 (Δήμου Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου).....	65
Εικόνα 11: Υγροβιότοποι (Πάρκο Πρεσπών)	76
Εικόνα 12: Αιολικά Πάρκα	78
Εικόνα 13: Χάρτης Ελλάδας με Μεγάλα και Μικρά Φράγματα (Panagiotou et al. 2021)	91
Εικόνα 14: Υποχρέωση Εθνικής Έκθεσης	95
Εικόνα 15: Το απολιθωμένο δάσος της Λέσβου - «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης».....	102
Εικόνα 16: Μετέωρα - Μνημείο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς.....	104
Εικόνα 17: Ζώνη Ειδικής Προστασίας Ζακύνθου & Στροφάδων	105
Εικόνα 18: Προστατευόμενος Περιοχές Ελλάδας - Κωδικός	106
Εικόνα 19: Προστατευόμενος Περιοχές Ελλάδας.....	107
Εικόνα 20: Νομοθεσία.....	112
Εικόνα 21: Εθνικός Σχεδιασμός για το Φυσικό Περιβάλλον	115
Εικόνα 22: Μονάδες Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών	116
Εικόνα 23: Περιβαλλοντική Αδειοδότηση - ΑΕΠΟ.....	118
Εικόνα 24: Δράση Περιβαλλοντικών Οργανώσεων.....	124
Εικόνα 25: Υποβάθμιση λίμνης Κορώνειας.....	128
Εικόνα 26: περίπτωση της Caretta-Caretta - Κόλπος Κυπαρισσίας.....	133
Εικόνα 27: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης	133
Εικόνα 28: Η περιοχή του ρέματος Ερασίνου	144
Εικόνα 29: Η περιοχή του ρέματος Ερασίνου	145
Εικόνα 30: Προστασία της Βιοποικιλότητας	176
Εικόνα 31: Ολοκλήρωση Εργασίας.....	184

Παράρτημα Β - Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Κατανομή Δασών.....	15
Πίνακας 2: Συνολικός αριθμός μικρών και μεγάλων φραγμάτων.....	91
Πίνακας 3: Υ/Η φράγματα με άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από ΡΑΕ	92
Πίνακας 4: Αιολικά πάρκα με άδεια παραγωγής, εγκατάστασης ή λειτουργίας από τη ΡΑΕ	94

Παράρτημα Γ

Πίνακας 1: Αναθεωρημένος Εθνικός Κατάλογος
Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ				
			11 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	
			ΕΒΡΟΣ	
1	GR1110002	ΖΕΠ	ΔΑΣΟΣ ΔΑΔΙΑΣ - ΣΟΥΦΛΙ	41.111,58
2	GR1110003	ΕΖΔ	ΤΡΕΙΣ ΒΡΥΣΕΣ	9.912,62
3	GR1110004	ΕΖΔ	ΦΕΓΓΑΡΙ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ, ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΑ ΖΟΥΡΑΦΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	1.6437,741
4	GR1110005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΒΟΥΝΑ ΕΒΡΟΥ- ΠΟΤΑΜΟΣ ΛΥΡΑΣ - ΣΠΗΛΑΙΑ ΔΙΑΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΟΒΟΥΝΟΥ	43.333,50
5	GR1110006	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΕΒΡΟΥ	12.557,92
6	GR1110007	ΕΖΔ	ΔΕΛΤΑ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΟΣ ΒΡΑΧΙΩΝΑΣ	9.857,56
7	GR1110008	ΖΕΠ	ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟ ΔΑΣΟΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΔΑ	25.931,73
8	GR1110009	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΟ ΔΑΣΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΕΒΡΟΥ	29.275,36
9	GR1110010	ΖΕΠ	ΟΡΕΙΝΟΣ ΕΒΡΟΣ - ΚΟΙΛΑΔΑ ΔΕΡΕΙΟΥ	48.907,49
10	GR1110011	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΕΡΥΘΡΟΠΟΤΑΜΟΥ: ΑΣΒΕΣΤΑΔΕΣ, ΚΟΥΦΟΒΟΥΝΟ, ΒΡΥΣΙΚΑ	9.587,12
11	GR1110012	ΖΕΠ	ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ: ΟΡΟΣ ΦΕΓΓΑΡΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	21.021,87
12	GR1110013	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΡΑΚΗΣ	75.759,00
			ΞΑΝΘΗ	
13	GR1120003	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΧΑΪΝΤΟΥ - ΚΟΥΛΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΚΟΥΦΕΣ	3.491,99
14	GR1120004	ΖΕΠ	ΣΤΕΝΑ ΝΕΣΤΟΥ	8.752,99

15	GR1120005	ΕΖΔ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΝΕΣΤΟΥ	2.335,86
			ΡΟΔΟΠΗ	
16	GR1130006	ΕΖΔ	ΠΟΤΑΜΟΣ ΦΙΛΙΟΥΡΗΣ	2.058,44
17	GR1130007	ΕΖΔ	ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΟΜΨΑΤΟΣ (ΝΕΑ ΚΟΙΤΗ)	423,65
18	GR1130008	ΕΖΔ	ΜΑΡΩΝΕΙΑ - ΣΠΗΛΑΙΟΝ	1,31
19	GR1130009	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΚΑΙ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	29.455,98
20	GR1130010	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΕΣ ΒΙΣΤΩΝΙΣ - ΙΣΜΑΡΙΣ - ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΠΟΡΤΟ ΛΑΓΟΣ, ΑΛΥΚΗ ΠΤΕΛΕΑ, ΞΗΡΟΛΙΜΝΗ, ΚΑΡΑΤΖΑ	18.217,14
21	GR1130011	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΙΛΙΟΥΡΗ	37.565,90
22	GR1130012	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΚΟΜΨΑΤΟΥ	16.600,86
			ΔΡΑΜΑ	
23	GR1140001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ	7.363,05
24	GR1140002	ΕΖΔ	ΡΟΔΟΠΗ (ΣΗΜΥΔΑ)	6.715,45
25	GR1140003	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΛΑΤΙΑ, ΠΥΡΑΜΙΣ ΚΟΥΤΡΑ	7.447,10
26	GR1140004	ΕΖΔ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΦΑΛΑΚΡΟ	9.845,62
27	GR1140008	ΖΕΠ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΡΟΔΟΠΗ ΚΑΙ ΚΟΙΛΑΔΑ ΝΕΣΤΟΥ	105.948,30
28	GR1140009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΦΑΛΑΚΡΟ	24.961,75
			ΚΑΒΑΛΑ	
29	GR1150001	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΝΕΣΤΟΥ ΚΑΙ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΘΑΣΟΠΟΥΛΑ	14.624,76
30	GR1150005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΓΓΑΙΟ - ΠΗΓΑΙΑ ΝΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΡΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΩΝ-ΣΠΗΛΑΙΟ ΑΡΚΟΥΔΟΣΠΗΛΙΑ	11.533,47
31	GR1150008	ΕΖΔ	ΟΡΜΟΣ ΠΟΤΑΜΙΑΣ - ΑΚΡ. ΠΥΡΓΟΣ ΕΩΣ Ν. ΓΡΑΜΒΟΥΣΣΑ	357,89
32	GR1150009	ΕΖΔ	ΚΟΛΠΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ - ΟΡΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ	1.168,27
33	GR1150010	ΕΖΔ	ΔΕΛΤΑ ΝΕΣΤΟΥ ΚΑΙ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ -	22.484,63

			ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	
34	GR1150011	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΑΓΓΑΙΟ ΚΑΙ ΝΟΤΙΕΣ ΥΠΟΡΕΙΕΣ ΤΟΥ	24.384,00
35	GR1150012	ΖΕΠ	ΘΑΣΟΣ (ΟΡΟΣ ΥΨΑΡΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ) ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΙΝΥΡΑ, ΞΗΡΟΝΗΣΙ	17.592,29
36	GR1150013	πΤΚΣ	ΠΕΡΙΧΩΡΑ ΛΙΜΕΝΑ ΘΑΣΟΥ	11,00
37	GR1150014	ΖΕΠ - πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΒΑΛΑΣ - ΘΑΣΟΥ	75.686
			12 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	
			ΗΜΑΘΙΑ	
38	GR1210001	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΒΕΡΜΙΟ	25.555,14
39	GR1210002	ΕΖΔ	ΣΤΕΝΑ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ	3.623,73
			ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	
40	GR1220001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΙΜΝΕΣ ΒΟΛΒΗ ΚΑΙ ΛΑΓΚΑΔΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	29.321,81
41	GR1220002	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΔΕΛΤΑ ΑΞΙΟΥ - ΛΟΥΔΙΑ - ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΑΞΙΟΥΠΟΛΗ	43.050,35
42	GR1220003	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΣΤΕΝΑ ΡΕΝΤΙΝΑΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΔΡΑΚΟΤΡΥΠΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΛΑΚΚΙΑ ΚΑΙ ΡΕΜΑ ΝΕΡΟΜΑΝΑ	6.084,16
43	GR1220005	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΓΕΛΟΧΩΡΙΟΥ	377,20
44	GR1220009	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΕΣ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ - ΒΟΛΒΗΣ, ΣΤΕΝΑ ΡΕΝΤΙΝΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	161.631,33
45	GR1220010	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΑΞΙΟΥ - ΛΟΥΔΙΑ - ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ - ΑΛΥΚΗ ΚΙΤΡΟΥΣ	29.647,09
46	GR1220011	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΕΠΑΝΩΜΗΣ	689,40
47	GR1220012	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΕΠΑΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	830,38
			ΚΙΛΚΙΣ	
48	GR1230001	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΠΙΚΡΟΛΙΜΝΗ	1.089,35
49	GR1230002	ΕΖΔ	ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΜΟΥΡΙΩΝ	774,92
50	GR1230003	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΔΟΪΡΑΝΗ	2.126,12

51	GR1230004	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΠΙΚΡΟΛΙΜΝΗ ΞΗΛΟΚΕΡΑΤΕΑ -	2.012,31
52	GR1230005	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΛΟΥΣ ΑΡΤΖΑΝ	1.717,78
53	GR1230006	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΘΟΦΥΤΟΥ	3.309,58
			ΠΕΛΛΑ	
54	GR1240001	ΕΖΔ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΒΟΡΑ	40.435,09
55	GR1 240002	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΤΖΕΝΑ	12.576,93
56	GR1240003	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΪΚΟ	3.5252
57	GR1240004	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΑΓΡΑ	1.249,75
58	GR1 240005	ΕΖΔ	ΣΤΕΝΑ ΑΨΑΛΟΥ - ΜΟΓΛΕΝΙΤΣΑΣ	6.110,57
59	GR1240006	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΚΑΙ ΦΡΑΓΜΑ ΑΓΡΑ	1.385,76
60	GR1240007	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΤΑΕΝΑ ΚΑΙ ΠΙΝΟΒΟ	20.066,86
61	GR1240008	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΒΟΡΑΣ	79.453,65
62	GR1 240009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΑΪΚΟ, ΣΤΕΝΑ ΑΨΑΛΟΥ ΚΑΙ ΜΟΓΛΕΝΙΤΣΑΣ	91.735,74
			ΠΙΕΡΙΑ	
63	GR1250001	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ	19.139,59
64	GR1250002	ΕΖΔ	ΠΙΕΡΙΑ ΟΡΗ	16.640,29
65	GR1250003	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ	5.325,05
66	GR1250004	ΕΖΔ	ΑΛΥΚΗ ΚΙΤΡΟΥΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	1.440,56
			ΣΕΡΡΕΣ	
67	GR1260001	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ - ΚΡΟΥΣΙΑ - ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΜΠΕΛΕΣ, ΑΓΓΙΣΤΡΟ - ΧΑΡΩΠΟ	78.303,96
68	GR1260002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΕΚΒΟΛΕΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΣΤΡΥΜΟΝΑ	1.297,10
69	GR1260003	ΕΖΔ	ΑΙ ΓΙΑΝΝΗΣ - ΕΠΤΑΜΥΛΟΙ	327,29
70	GR1260004	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΜΕΝΟΙΚΙΟΝ - ΟΡΟΣ ΚΟΥΣΚΟΥΡΑΣ - ΥΨΩΜΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΠΕΛΑΔΕ	24.011,69

71	GR1260005	ΕΖΔ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΟΡΒΙΛΟΣ	4.871,04
72	GR1260007	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΗ ΒΡΟΝΤΟΥΣ - ΛΑΪΛΙΑΣ - ΕΠΙΜΗΚΕΣ - ΣΠΗΛΑΙΑ ΖΕΣΤΑ ΝΕΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΩΝ	7.664,47
73	GR1260008	ΖΕΠ	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗΣ - ΟΡΟΣ ΚΡΟΥΣΙΑ	27.712,64
74	GR1260009	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ - ΜΕΝΟΙΚΙΟΝ	29.650,86
75	GR1260010	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΜΠΕΛΛΕΣ	25.310,84
			ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	
76	GR1270001	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΧΟΛΟΜΩΝΤΑΣ	15.543,63
77	GR1270002	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΙΤΑΜΟΣ - ΣΙΘΩΝΙΑ	18.031,62
78	GR1270003	ΕΖΔ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΑΘΩΣ	33.567,805
79	GR1270004	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑ	633,15
80	GR1270005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΣΚΑΜΝΙ	8.128,17
81	GR1270007	ΕΖΔ	ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΕΛΙΑ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΣΤΡΟ - ΕΚΒΟΛΗ ΡΑΓΟΥΛΑ	532,82
82	GR1270008	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΠΑΛΙΟΥΡΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	16.136,11
83	GR1270009	ΕΖΔ	ΠΛΑΤΑΝΙΤΣΙ - ΣΥΚΙΑ: ΑΚΡ. ΡΗΓΑΣ - ΑΚΡ. ΑΔΟΛΟ	988,96
84	GR1270010	ΕΖΔ	ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΠΥΡΓΟΣ - ΟΡΜΟΣ ΚΥΨΑΣ - ΜΑΛΑΜΟ	1.150,97
85	GR1270012	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΧΟΛΟΜΩΝΤΑΣ	26.413,93
86	GR1270013	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΝΕΑΣ ΦΩΚΑΙΑΣ	439,58
87	GR1270014	ΖΕΠ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ	23.451,17
88	GR1270015	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΘΩΝΑ	20.084,00
89	GR1270016	ΖΕΠ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΘΩΝΑ	17.091,00
			13 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	
			ΓΡΕΒΕΝΑ	
90	GR1310001	ΕΖΔ	ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ	8.012,78

91	GR1 31 0002	ΖΕΠ	ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΩΟΥ	14.660,48
92	GR1 31 0003	ΕΖΔ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ (ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΑΝΤΑ) - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	6.838,25
93	GR1 31 0004	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΟΡΛΙΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΣΟΥΡΓΙΑΚΑΣ	10.230,54
			ΚΑΣΤΟΡΙΑ	
94	GR1320001	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	4.732,50
95	GR1320002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ	34.357,03
96	GR1 320003	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΟΡΕΣΤΙΑΣ (ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ)	3.833,35
			ΚΟΖΑΝΗ	
97	GR1330001	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΒΟΥΡΙΝΟΣ (ΚΟΡΥΦΗ ΑΣΠΡΟΒΟΥΝΙ)	764,05
98	GR1330002	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΒΟΥΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΜΕΛΛΙΑ	17.855,79
			ΦΛΩΡΙΝΑ	
99	GR1340001	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	26.613,06
100	GR1340003	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΗ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ	6.076,62
101	GR1 340004	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΒΕΓΟΡΙΤΙΔΑΣ - ΠΕΤΡΩΝ	12.569,02
102	GR1 340005	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑ - ΖΑΖΑΡΗ	4.064,39
103	GR1 340006	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΒΕΡΝΟΝ - ΚΟΡΥΦΗ ΒΙΤΣΙ	8.202,13
104	GR1340007	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΠΕΤΡΩΝ	6.696,16
105	GR1 340008	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΕΣ ΧΕΙΜΑΔΙΤΙΔΑ ΚΑΙ ΖΑΖΑΡΗ	5.193,17
106	GR1 340009	πΤΚΣ	ΟΡΗ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	1.505,00
107	GR1340010	πΤΚΣ	ΔΡΥΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	7.683,00
			14 ΘΕΣΣΑΛΙΑ	
			ΚΑΡΔΙΤΣΑ	
108	GR1410001	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ	2.982,05
109	GR1410002	ΕΖΔ	ΑΓΡΑΦΑ	9.753,02

			ΛΑΡΙΣΑ	
110	GR1420001	ΕΖΔ	ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΣ - ΚΑΛΛΙΠΕΥΚΗ	12.437,76
111	GR1420003	ΕΖΔ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΟΣΣΑΣ	19.580,19
112	GR1420004	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΑΡΛΑ - ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ - ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ - ΝΕΟΧΩΡΙ	47.050,50
113	GR1420005	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΕΜΠΩΝ	1.335,87
114	GR1420006	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ	37.126,92
115	GR1420007	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΣΣΑ	24.125,98
116	GR1 420008	ΖΕΠ	ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΣ, ΟΡΟΣ ΓΟΔΑΜΑΝΙ ΚΑΙ ΚΟΙΛΑΔΑ ΡΟΔΙΑΣ	24.572,05
117	GR1 420009	ΖΕΠ	ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΟΡΗ ΖΑΡΚΟΥ	4.169,49
118	GR1420010	ΕΖΔ	ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	474,19
119	GR1420011	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΚΑΜΠΟΥ	95.596,12
120	GR1420012	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΑΡΣΑΛΩΝ	4.928,54
1 21	GR1420013	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	9.476,99
122	GR1420014	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	7.369,38
123	GR1420015	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΙΟΥ	3.359,16
			ΜΑΓΝΗΣΙΑ	
124	GR1430001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ - ΣΠΗΛΑΙΑ ΜΑΛΑΚΙ ΚΑΙ ΣΚΕΠΟΝΙ	31.469,16
125	GR1430002	ΕΖΔ	ΚΟΥΡΙ ΑΛΜΥΡΟΥ - ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ	100,23
126	GR1430003	ΕΖΔ	ΣΚΙΑΘΟΣ: ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	88,82
127	GR1430004	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ - ΒΟΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΚΟΠΕΛΟΣ	249.145,6
128	GR1430005	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΑ ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ, ΠΠΕΡΙ, ΨΑΘΟΥΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΝΗΣΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ, ΛΕΧΟΥΣΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΝΗΣΙΑ	12.967,39
129	GR1430006	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΘΟΥΡΥΣ, ΒΟΥΝΑ ΓΚΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΦΑΡΑΓΓΙ ΠΑΛΑΙΟΚΕΡΑΣΙΑΣ	31.079,47

130	GR1430007	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΩΝ ΠΡΩΗΝ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΡΛΑΣ	12.416,33
131	GR1430008	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ	36.193,78
132	GR1430009	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΣΠΡΟΝΗΣΟΣ, ΑΡΓΚΟΣ, ΜΑΡΑΓΚΟΣ, ΡΕΠΙ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑΚΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΩΝ ΣΚΙΑΘΟΥ ΚΑΙ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	20.480,00
			ΤΡΙΚΑΛΑ	
133	GR1440001	ΕΖΔ	ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ	20.094,10
134	GR1440002	ΕΖΔ	ΚΕΡΚΕΤΙΟ ΟΡΟΣ (ΚΟΖΙΑΚΑΣ)	50.431,17
135	GR1440003	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕΛΙΣΣΟΤΡΥΠΑ	61.001,02
136	GR1 440005	ΖΕΠ	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ	7.2047,10
137	GR1440006	ΖΕΠ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΟΖΙΑΚΑ	19.726,47
2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ				
			21 ΗΠΕΙΡΟΣ	
			ΑΡΤΑ	
138	GR2110001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΔΕΛΤΑ ΛΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΑΧΘΟΥ (ΠΕΤΡΑ, ΜΥΤΙΚΑΣ, ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΚΑΤΩ ΡΟΥΣ ΑΡΑΧΘΟΥ, ΚΑΜΠΗ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ)	60.103,56
139	GR2110002	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΑΘΑΜΑΝΩΝ (ΝΕΡΑΙΔΑ)	18.695,33
140	GR2110004	ΖΕΠ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΤΑΦΟΥΡΚΟ ΚΑΙ ΚΟΡΑΚΟΝΗΣΙΑ	23.010,75
141	GR2110006	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΧΕΛΩΟΥ ΚΑΙ ΟΡΗ ΒΑΛΤΟΥ	46.737,83
			ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑ	
142	GR2120001	ΕΖΔ	ΕΚΒΟΛΕΣ (ΔΕΛΤΑ) ΚΑΛΑΜΑ	8.531,43
143	GR2120002	ΕΖΔ	ΕΛΟΣ ΚΑΛΟΔΙΚΙ	786,78
144	GR2120003	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΛΙΜΝΟΠΟΥΛΑ	579,50
145	GR2120004	ΕΖΔ	ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑ	1.820,30

146	GR2120005	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΕΚΒΟΛΩΝ ΚΑΛΑΜΑ ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΠΡΑΣΟΥΔΙ	8.541,93
147	GR2120006	ΖΕΠ	ΕΛΗ ΚΑΛΟΔΙΚΙ, ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ, ΚΑΡΤΕΡΙ ΚΑΙ ΛΙΜΝΗ ΠΡΟΝΤΑΝΙ	1.807,98
148	GR2120007	ΖΕΠ	ΣΤΕΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ	3.482,75
149	GR2120008	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ, ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΑΧΕΡΟΝΤΑ	11.691,56
150	GR2120009	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΤΣΑΜΑΝΤΑ, ΦΙΛΙΑΤΩΝ, ΦΑΡΜΑΚΟΒΟΥΝΙ, ΜΕΓΑΛΗ ΡΑΧΗ	19.854,15
			ΙΩΑΝΝΙΝΑ	
151	GR2130001	ΕΖΔ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΒΙΚΟΥ - ΑΩΟΥ	12.794,25
152	GR2130002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΟΥΡΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΣΜΟΛΙΚΑΣ	19.975,72
153	GR2130004	ΕΖΔ	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	33.114,95
154	GR2130005	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	2.690,13
155	GR2130006	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (ΑΝΗΛΙΟ - ΚΑΤΑΡΑ)	7.328,82
156	GR2130007	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΛΑΚΜΟΣ (ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ)	20.123,52
157	GR2130008	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΜΙΤΣΙΚΕΛΙ	8435,99
158	GR2130009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΗ (ΓΚΑΜΗΛΑ)	27.645,44
159	GR2130010	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΔΟΥΣΚΟΝ, ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ, ΔΑΣΟΣ ΜΕΡΟΠΗΣ, ΚΟΙΛΑΔΑ ΓΟΡΜΟΥ, ΛΙΜΝΗ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ	17.409,73
160	GR2130011	ΖΕΠ	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΟΡΟΥΣ ΜΙΤΣΙΚΕΛΙ	53.407,84
161	GR2130012	ΖΕΠ	ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	22.459,67
162	GR2130013	ΖΕΠ	ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΑΜΑ- ΝΙΚΩΝ ΟΡΕΩΝ	65.236,53
			ΠΡΕΒΕΖΑ	
163	GR2140001	ΕΖΔ	ΕΚΒΟΛΕΣ ΑΧΕΡΟΝΤΑ (ΑΠΟ ΓΛΩΣΣΑ ΕΩΣ ΑΛΩΝΑΚΙ) ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΑΧΕΡΟΝΤΑ	4.627,67
164	GR2140003	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΠΑΡΓΑ ΕΩΣ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΓΙΟΣ ΘΩΜΑΣ (ΠΡΕΒΕΖΑ), ΑΚΡ. ΚΕΛΑΔΙΟ - ΑΓ. ΘΩΜΑΣ	1.529,16
			22 ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	

			ΖΑΚΥΝΘΟΣ	
165	GR2210001	ΕΖΑ - ΖΕΠ	ΔΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	21.419,24
166	GR2210002	ΕΖΑ	ΚΟΛΠΟΣ ΛΑΓΑΝΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (ΑΚΡ. ΓΕΡΑΚΙ - ΚΕΡΙ) ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΑΡΑΘΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΠΕΛΟΥΖΟ	6.957,70
167	GR2210003	ΕΖΑ	ΝΗΣΟΙ ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ	523,13
168	GR2210004	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΤΑΜΦΑΝΙ ΚΑΙ ΑΡΙΠΥΙΑ (ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ)	11.637,01
			ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ	
169	GR2220001	ΕΖΑ	ΚΑΛΟΝ ΟΡΟΣ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	2.566,19
170	GR2220002	ΕΖΑ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΑΙΝΟΥ	2.779,43
171	GR2220003	ΕΖΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ ΙΟΝΙΟΥ (ΜΕΓΑΝΗΣΙ, ΑΡΚΟΥΔΙ, ΑΤΟΚΟΣ, ΒΡΩΜΟΝΑΣ)	88.333,27
172	GR2220004	ΕΖΑ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ ΕΩΣ ΒΛΑΧΑΤΑ (ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ) ΚΑΙ ΟΡΜΟΣ ΜΟΥΝΤΑ	3.736,16
173	GR2220005	ΕΖΑ	ΔΥΤΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ - ΣΤΕΝΟ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΙΘΑΚΗΣ - ΒΟΡΕΙΑ ΙΘΑΚΗ (ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ ΓΕΡΟ ΓΚΟΜΠΟΣ - ΔΡΑΚΟΥ ΠΗΔΗΜΑ - ΚΕΝΤΡΙ - ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ)	18.742,55
174	GR2220006	ΖΕΠ	ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ: ΑΙΝΟΣ, ΑΓΙΑ ΔΥΝΑΤΗ ΚΑΙ ΚΑΛΟΝ ΟΡΟΣ	20.715,15
175	GR2220007	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ ΕΩΣ ΟΡΜΟ ΜΟΥΝΤΑ	9.459,00
			ΚΕΡΚΥΡΑ	
176	GR2230001	ΕΖΑ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΑΝΤΙΝΙΩΤΗ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	187,95
177	GR2230002	ΕΖΑ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΡΙΣΣΙΩΝ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	2.292,38
178	GR2230003	ΕΖΑ - ΖΕΠ	ΑΛΥΚΗ ΛΕΥΚΙΜΗΣ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	242,97
179	GR2230004	ΕΖΑ - πΤΚΣ	ΝΗΣΟΙ ΠΑΞΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΞΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	135.527,66
180	GR2230005	ΕΖΑ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΚΑΝΟΝΙ ΕΩΣ ΜΕΣΟΓΓΙ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	888,00
181	GR2230007	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΡΙΣΣΙΩΝ (ΚΕΡΚΥΡΑ) ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΛΑΓΟΥΔΙΑ	1.050,98
182	GR2230008	ΖΕΠ	ΔΙΑΠΟΝΤΙΑ ΝΗΣΙΑ (ΟΘΩΝΟΙ, ΕΡΕΙΚΟΥΣΑ, ΜΑΘΡΑΚΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ)	10.146,26

183	GR2230009	πTKΣ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΑΝΤΙΝΙΩΤΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΟΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	81,00
184	GR2230010	πTKΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	15.327,00
			ΛΕΥΚΑΔΑ	
185	GR2240001	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΣΤΕΝΩΝ ΛΕΥΚΑΔΑΣ (ΠΑΛΙΟΝΗΣ - ΑΒΛΙΜΩΝ) ΚΑΙ ΑΛΥΚΕΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	2.143,40
186	GR2240002	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΟΡΤΑΤΩΝ (ΛΕΥΚΑΔΑ)	12.55,59
			23 ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	
			ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	
187	GR2310001	ΕΖΔ	ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ - ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ, ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ	35.509,89
188	GR2310004	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟ	18.542,03
189	GR2310005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΒΑΡΑΣΟΒΑ	1.443,30
190	GR2310006	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ ΚΑΙ ΣΑΛΤΙΝΗ	3.122,62
191	GR2310007	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ	2.204,75
192	GR2310008	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΟΖΕΡΟΣ	1.258,49
1 93	GR2310009	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ ΚΑΙ ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ	1.4279,8
1 94	GR2310010	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	13.331,28
1 95	GR2310011	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΤΣΕΡΕΚΑΣ (ΑΚΑΡΝΑΝΙΚΑ)	5.096,43
196	GR2310013	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ	2.274,63
197	GR2310014	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ	3.272,70
198	GR2310015	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ - ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ, ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	44.185,62
199	GR2310016	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ	1.904,43
			ΑΧΑΪΑ	

200	GR2320001	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΙΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ	3.533,89
201	GR2320002	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΑ ΣΤΥΓΟΣ	17.493,03
202	GR2320003	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ	2.176,31
203	GR2320004	ΕΖΔ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	2.386,08
204	GR2320005	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΜΠΑΡΜΠΑΣ ΚΑΙ ΚΛΩΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ	6.042,57
205	GR2320006	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΑΛΥΚΗ ΑΙΓΙΟΥ	31,98
206	GR2320007	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟ - ΣΥΡΑΓΓΕΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΑΣ	12.719,51
207	GR2320008	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ	19.332,14
208	GR2320009	ΕΖΔ	ΣΠΗΛΑΙΟ ΚΑΣΤΡΙΟΝ	308,02
209	GR2320010	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΜΠΑΡΜΠΑΣ, ΚΛΩΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ	15.705,36
210	GR2320011	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ - ΛΑΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ	6.566,21
211	GR2320012	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ	38.983,48
212	GR232001 3	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ (ΑΡΟΑΝΙΑ) - ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	32.169,19
			ΗΛΕΙΑ	
213	GR2330002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΩΗΣ	9.741,96
214	GR2330003	ΕΖΔ	ΕΚΒΟΛΕΣ (ΔΕΛΤΑ) ΠΗΝΕΙΟΥ	903,81
21 5	GR2330004	ΕΖΔ	ΟΛΥΜΠΙΑ	314,83
216	GR2330005	ΕΖΔ	ΘΙΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΔΑΣΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ, ΛΙΜΝΗ ΚΑΪΑΦΑ, ΣΤΡΟΦΥΛΙΑ, ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ	3.274,18
217	GR2330006	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ	1.314,63
218	GR2330007	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΚΡ. ΚΥΛΛΗΝΗ ΕΩΣ ΤΟΥΜΠΗ - ΚΑΛΟΓΡΙΑ	13.166,35
219	GR2330008	ΕΖΔ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΠΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ: ΑΚΡ. ΚΑΤΑΚΟΛΟ - ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ	11.042,19
220	GR2330009	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ - ΑΛΥΚΗ ΛΕΧΑΙΝΩΝ	2.337,83

			24 ΣΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ	
			ΒΟΙΩΤΙΑ	
221	GR2410001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΙΜΝΕΣ ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ - ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ - ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ ΑΛΙΑΡΤΟΥ	12.131,50
222	GR2410002	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	34.384,00
			ΕΥΒΟΙΑ	
223	GR2420001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΟΧΗ - ΚΑΜΠΙΟΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ- ΠΟΤΑΜΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΦΗΡΕΥΣ - ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	29.942,13
224	GR2420002	ΕΖΔ	ΔΙΡΦΗΣ: ΔΑΣΟΣ ΣΤΕΝΗΣ - ΔΕΛΦΟΙ	1.297,73
225	GR2420004	ΕΖΔ	ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ ΛΙΒΑΡΙ - ΔΕΛΤΑ ΞΕΡΙΑ - ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	482,19
226	GR2420006	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΣΚΥΡΟΣ: ΟΡΟΣ ΚΟΧΥΛΑΣ	4.088,91
227	GR2420007	ΖΕΠ	ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ ΛΙΒΑΡΙ - ΔΕΛΤΑ ΞΕΡΙΑ	1.040,84
228	GR2420008	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΔΥΣΤΟΣ	2.636,11
229	GR2420009	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	48.963,74
230	GR2420010	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΚΑΝΤΗΛΙ	6.243,38
231	GR242001 1	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	40.571,13
232	GR242001 2	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΧΗ, ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	33.385,47
233	GR242001 3	πΤΚΣ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΧΑΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	399,07
234	GR242001 4	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΥΦΑΛΟΙ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	8.572,00
235	GR242001 5	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΑΠΟ ΑΚΡΑ ΟΚΤΩΝΙΑ ΕΥΒΟΙΑΣ ΕΩΣ ΖΑΡΑΚΕΣ	5.768,00
236	GR242001 6	ΖΕΠ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΟΥ ΕΥΒΟΪΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	52.163,00
237	GR2420017	πΤΚΣ	ΠΟΤΑΜΟΣ ΜΑΝΙΚΙΑΤΗΣ	163,00
			ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	
238	GR2430001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ (ΒΕΛΟΥΧΙ)	3.465,86

239	GR2430002	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΓΡΑΦΑ	39.061,60
			ΦΘΙΩΤΙΑ	
240	GR2440002	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ - ΜΑΛΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ - ΜΕΣΟΧΩΡΙ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	47.682,07
241	GR2440003	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ	523,02
242	GR2440004	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΙΤΗΣ	7.020,86
243	GR2440005	ΖΕΠ	ΚΑΤΩ ΡΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ	10.969,51
244	GR2440006	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟ	6.684,85
245	GR2440007	ΖΕΠ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΙΤΗΣ - ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΣΩΠΟΥ	13.088,40
			ΦΩΚΙΑ	
246	GR2450001	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ	19.373,53
247	GR2450002	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΓΚΙΩΝΑ	21.879,82
248	GR2450004	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟ ΕΩΣ ΙΤΕΑ - ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΗΓΩΝ ΧΙΛΙΑΔΟΥ	10.637,68
249	GR2450005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ, ΣΠΗΛΑΙΟΒΑΡΑΘΡΟ ΠΟΛΥΔΡΟΣΟΥ	18.663,57
250	GR2450007	ΖΕΠ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΚΙΩΝΑ, ΧΑΡΑΔΡΑ ΡΕΚΑ, ΛΑΖΟΡΕΜΑ ΚΑΙ ΒΑΘΙΑ ΛΑΚΚΑ	10.399,14
251	GR2450008	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ	24.789,15
252	GR2450009	ΖΕΠ	ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ	12.157,27
			25 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	
			ΑΡΓΟΛΙΑ	
253	GR251 0003	ΕΖΔ	ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΜΙΔΙ	366,16
254	GR251 0004	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΡΤΕΜΗΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΡΚΕΙΟ	11.477,38
255	GR251 0005	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ - ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ	3.728,00
			ΑΡΚΑΔΙΑ	

256	GR2520001	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ	22.673,07
257	GR2520002	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΤΑΚΑ	1.033,15
258	GR2520003	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΟΥΣΤΟΥ	368,24
259	GR2520005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΜΟΝΗ ΕΛΟΝΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΔΡΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΓΑΛΑΖΙΑ ΛΙΜΝΗ	8.293,47
260	GR2520006	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΩΝΑΣ (ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΛΕΒΗΣ)	55.767,52
			ΚΟΡΙΝΘΙΑ	
261	GR2530001	ΕΖΔ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΥΛΛΗΝΗ (ΖΗΡΕΙΑ) ΚΑΙ ΧΑΡΑΔΡΑ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΤΣΑ	23.423,92
262	GR2530002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	1.308,91
263	GR2530003	ΕΖΔ	ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ	589,79
264	GR2530004	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΟΛΙΓΥΡΤΟΣ	8.630,65
265	GR2530005	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΓΕΡΑΝΕΙΑ	6.836,55
266	GR2530006	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΖΗΡΕΙΑ (ΚΥΛΛΗΝΗ)	20.479,08
267	GR2530007	πΤΚΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	236.354,00
			ΛΑΚΩΝΙΑ	
268	GR2540001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΗ ΓΙΔΟΒΟΥΝΙ, ΧΙΟΝΟΒΟΥΝΙ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΡΑΚΙΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΥΛΟΧΕΡΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΣΟΛΩΜΟΥ ΤΡΥΠΑ ΚΑΙ ΠΥΡΓΟΣ ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΕΩΣ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΜΗΛΙ	38.869,97
269	GR2540002	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ	5.493,74
270	GR2540003	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΡΩΤΑ, ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΡΟΝΤΑΜΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	10.632,61
271	GR2540005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΑΓΚΑΔΑΤΡΥΠΗΣ	1.669,52
272	GR2540006	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΤΑ	2.172,76
273	GR2540007	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	37.566,61
274	GR2540008	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΑ ΜΑΝΗ	31.659,31

275	GR2540009	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΝΟΤΙΑΣ ΜΑΝΗΣ	38.296,00
			ΜΕΣΣΗΝΙΑ	
276	GR2550001	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΝΕΔΩΝΑ (ΠΕΤΑΛΟΝ - ΧΑΝΙ)	1.241,86
277	GR2550003	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΙ ΣΑΠΠΕΝΤΖΑ ΚΑΙ ΣΧΙΖΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ	11.292,05
278	GR2550004	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΠΥΛΟΥ (ΔΙΒΑΡΙ) ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ, ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	3.551,97
279	GR2550005	ΕΖΔ	ΘΙΝΕΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ (ΝΕΟΧΩΡΙ - ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ)	1.342,86
280	GR2550006	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΡΑΧΗΛΑΣ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΒΑΤΣΙΝΙΔΗ	53.600,45
281	GR2550007	ΕΖΔ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΕΝΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ	972,24
282	GR2550008	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΓΙΑΛΟΒΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ	1.010,23
283	GR2550009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ - ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	48.785,87
284	GR2550010	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	122.893,00
3 ΑΤΤΙΚΗ				
285	GR3000001	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑ	14.902,43
286	GR3000003	ΕΖΔ	ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΣΧΙΝΙΑ - ΜΑΡΑΘΩΝΑ	1.322,26
287	GR3000004	ΕΖΔ	ΒΡΑΥΡΩΝΑ - ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	2.669,24
288	GR3000005	ΕΖΔ	ΣΟΥΝΙΟ - ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	5.374,32
289	GR3000006	ΕΖΔ	ΥΜΗΤΤΟΣ - ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	8.819,21
290	GR3000008	ΕΖΔ	ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ - ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ	7.172,14
291	GR3000010	ΕΖΔ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ	989,13
292	GR3000011	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	2.116,19
293	GR3000012	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ, ΠΛΑΚΟΥΛΗΘΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΩΝΙΕΣ	2.009,73
294	GR3000013	ΖΕΠ	ΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ,	5.392,46

			ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΥΓΟ, ΚΑΠΕΛΛΟ, ΚΟΥΦΟ ΚΑΙ ΦΙΔΟΝΗΣΙ	
295	GR3000014	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΓΓΡΑΙΝΩΝ - ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ	2.107,13
296	GR3000015	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΥΜΗΤΤΟΣ	8.319,47
297	GR3000016	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΣΧΙΝΙΑ	2.079,16
298	GR3000017	πΤΚΣ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ	3.678,00
299	GR3000018	ΖΕΠ	ΚΑΝΑΛΙ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ	4.412,00
300	GR3000019	ΖΕΠ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΥΘΗΡΩΝ	32.580,00
301	GR3000020	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	12.037,00
4 ΝΗΣΙΑ				
			41 Β. ΑΙΓΑΙΟ	
			ΛΕΣΒΟΣ	
302	GR4110001	ΕΖΔ	ΛΗΜΝΟΣ: ΧΟΡΤΑΡΟΛΙΜΝΗ - ΛΙΜΝΗ ΑΛΥΚΗ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	18.231,66
303	GR4110002	ΕΖΔ	ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	6.283,75
304	GR4110003	ΕΖΔ	ΛΕΣΒΟΣ: ΔΥΤΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ - ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ	20.817,04
305	GR4110004	ΕΖΔ	ΛΕΣΒΟΣ: ΚΟΛΠΟΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ ΚΑΙ ΧΕΡΣΑΙΑ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	18.311,04
306	GR4110005	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΕΣΒΟΣ ΚΟΛΠΟΣ ΓΕΡΑΣ, ΕΛΟΣ ΝΤΙΠΙ ΚΑΙ ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ - ΠΟΤΑΜΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑΣ	11.780,41
307	GR4110006	ΖΕΠ	ΛΗΜΝΟΣ ΛΙΜΝΕΣ ΧΟΡΤΑΡΟΛΙΜΝΗ ΚΑΙ ΑΛΥΚΗ, ΚΟΛΠΟΣ ΜΟΥΔΡΟΥ ΕΛΟΣ ΔΙΑΠΟΡΙ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΦΑΚΟΣ, ΝΗΣΟΣ ΣΕΡΓΙΤΣΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΙΑΒΑΤΕΣ ΚΟΜΠΙΟΚΑΣΤΡΙΑ, ΤΗΓΑΝΙ, ΚΑΡΚΑΛΑΣ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	42.983,81
308	GR4110007	ΖΕΠ	ΛΕΣΒΟΣ ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΚΟΛΠΟΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	14.825,05
309	GR4110008	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ ΛΗΜΝΟΥ: ΝΗΣΟΣ ΣΕΡΓΙΤΣΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΙΑΒΑΤΕΣ, ΚΟΜΠΙΟ, ΚΑΣΤΡΙΑ, ΤΗΓΑΝΙ, ΚΑΡΚΑΛΑΣ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ	125,25
310	GR4110009	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΕΣΒΟΥ (ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΤΟΜΑΡΟΝΗΣΙΟΝ, ΚΩΔΩΝΑΣ, ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΓΛΑΡΟΝΗΣΙ, ΚΛΙΠ) ΚΑΙ	8.364,15

			ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)	
311	GR4110010	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ, ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	28.819,44
312	GR4110011	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	14.787,89
313	GR4110012	ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΑ ΛΕΣΒΟΣ	9.347,95
314	GR4110013	ΖΕΠ	ΛΕΣΒΟΣ: ΚΟΛΠΟΣ ΓΕΡΑΣ, ΕΛΗ ΝΤΙΠΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΜΙΔΑ	5.104,87
315	GR4110014	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	11.299,12
316	GR4110015	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΙΔΩΝ ΤΟΚΜΑΚΙΑ	6.194,00
317	GR4110016	ΖΕΠ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΛΕΣΒΟΥ	21.179,00
			ΣΑΜΟΣ	
318	GR4120001	ΕΖΔ	ΣΑΜΟΣ: ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΛΥΚΗ	301,34
319	GR4120002	ΕΖΔ	ΣΑΜΟΣ: ΟΡΟΣ ΑΜΠΕΛΟΣ (ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ)	4.850,12
320	GR4120003	ΕΖΔ	ΣΑΜΟΣ: ΟΡΟΣ ΚΕΡΚΕΤΕΥΣ - ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΣΕΪΤΑΝΙ - ΔΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΚΚΑΣ, ΑΚΡ. ΚΑΤΑΒΑΣΗΣ - ΛΙΜΕΝΑΣ	6.683,42
321	GR4120004	ΕΖΔ	ΙΚΑΡΙΑ - ΦΟΥΡΝΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	12.909,00
322	GR4120005	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΙΚΑΡΙΑ (ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ)	7404,62
323	GR4120006	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΦΟΥΡΝΟΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΑΙΝΑ ΑΛΑΤΟΝΗΣΙ, ΘΥΜΑΙΝΑΚΙ, ΣΤΡΟΓΥΛΟ, ΠΛΑΚΑ, ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ, ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΣ, ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	24.090,16
324	GR4120007	ΖΕΠ	ΣΑΜΟΣ: ΑΛΥΚΗ ΨΙΛΗΣ ΑΜΜΟΥ	42,88
325	GR4120008	ΖΕΠ	ΣΑΜΟΣ: ΟΡΟΣ ΚΕΡΚΗΣ	9.136,84
			ΧΙΟΣ	
326	GR4130001	ΕΖΔ	ΒΟΡΕΙΑ ΧΙΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΙ ΟΙΝΟΥΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	34.409,93
327	GR4130002	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΑ ΑΝΤΙΨΑΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΑΣΚΑΛΙΟ, ΜΑΣΤΡΟΓΙΩΡΓΙ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΚΑΤΩ ΝΗΣΙ, ΜΕΣΙΑΚΟ, ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	10.685,76
328	GR4130003	ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΑ ΧΙΟΣ	32.568,76

329	GR4130004	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΑ ΒΕΝΕΤΙΚΟ	2,88
330	GR4130005	ΤΚΣ	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	1.739,10
			42 Ν. ΑΙΓΑΙΟ	
			ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ	
331	GR4210001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΚΑΣΟΝΗΣΙΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	21.487,70
332	GR4210002	ΕΖΔ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΠΑΘΟΣ: ΚΑΛΗ ΛΙΜΝΗ - ΛΑΣΤΟΣ - ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	9.321,90
333	GR4210003	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΣ ΚΑΙ ΣΑΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	11.297,98
334	GR4210004	ΕΖΔ	ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΡΩ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	1.769,64
335	GR4210005	ΕΖΔ	ΡΟΔΟΣ: ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΑΡΜΕΝΙΣΤΗΣ, ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ, ΡΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ (ΚΑΡΑΒΟΛΑ - ΟΡΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑ)	27.696,27
336	GR4210006	ΕΖΔ	ΡΟΔΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ - ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ - ΡΕΜΑΤΑ	11.414,26
337	GR4210007	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΝΟΤΙΑ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΗΦΑΙΣΤΙΑΚΟ ΠΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	17.847,82
338	GR4210008	ΕΖΔ	ΚΩΣ: ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΟΥΡΟΣ - ΛΙΜΝΗ ΨΑΛΙΔΑ - ΟΡΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ - ΑΛΥΚΗ - ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	10.138,28
339	GR4210009	ΕΖΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑ: ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΟΦΙΔΟΥΣΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ (ΑΚΡ. ΛΑΝΤΡΑ - ΑΚΡ. ΒΡΥΣΗ)	7.027,22
340	GR4210010	ΕΖΔ	ΑΡΚΟΙ, ΛΕΙΨΟΙ, ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ	12.407,54
341	GR4210011	ΕΖΔ	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ - ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	4.568,43
342	GR4210014	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΤΜΟΥ: ΠΕΤΡΟΚΑΡΑΒΟ, ΑΝΥΔΡΟΣ	61,97
343	GR4210019	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ: ΕΠΑΝΩ ΝΕΡΑ, ΣΑΡΙ, ΤΕΛΕΝΔΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	18.847,26
344	GR4210020	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΙ ΚΙΝΑΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΒΙΘΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΑΔΙΑ, ΠΛΑΚΑ, ΓΛΑΡΟΣ, ΜΑΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	10.730,97

345	GR4210021	ΖΕΠ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙ, ΦΤΕΝΟ, ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟ, ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΜΟΝΗ, ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΤΗΓΑΝΙ, ΧΟΝΔΡΙ, ΛΙΓΝΟ, ΦΩΚΙΟΝΗΣΙΑ, ΚΑΤΣΑΓΡΕΛΙ, ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ, ΦΙΔΟΥΣΣΑ, ΚΤΕΝΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	28.328,07
346	GR4210022	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΣΥΡΝΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΜΙΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΚΑΤΣΙΚΑΣ, ΜΕΣΟΝΗΣΙ, ΠΛΑΚΙΔΑ, ΣΤΕΦΑΝΙΑ, ΝΑΥΑΓΙΟ	941,84
347	GR4210023	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΣΟΦΡΑΝΟ, ΣΟΧΑΣ, ΜΙΚΡΟ ΣΟΡΦΑΝΟ, ΑΥΓΟ, ΔΙΒΟΥΝΙΑ, ΧΑΜΗΛΗ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ	351,32
348	GR4210024	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΤΗΛΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΑΝΤΙΤΗΛΟΣ, ΠΕΛΕΚΟΥΣΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ, ΆΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	17.774,71
349	GR4210025	ΖΕΠ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΛΟΥΝΔΡΟΣ ΣΕΣΚΛΙ, ΤΡΟΥΜΠΕΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΑΣ, ΚΑΡΑΒΑΛΟΝΗΣΙ, ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΛΕΣΙΝΟ, ΘΞΕΙΑ, ΧΟΝΔΡΟΣ, ΠΛΑΤΥ, ΝΙΜΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ	9.879,10
350	GR4210026	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΚΟΛΟΦΩΝΑ, ΠΑΝΩ ΠΡΑΣΣΟΥΔΑ, ΤΡΑΓΟΥΣΑ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΆΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΜΑΕΛΟΝΗΣΙ ΑΛΙΜΙΑ, ΚΡΕΒΒΑΤΙ, ΝΗΣΑΚΙ, ΜΑΚΡΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	35.278,88
351	GR4210027	ΖΕΠ	ΚΩΣ: ΛΙΜΝΗ ΨΑΛΙΔΙ - ΑΛΥΚΗ	435,59
352	GR4210028	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΚΑΣΟΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	15.929,16
353	GR4210029	ΖΕΠ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΟΔΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ - ΕΚΒΟΛΗ ΛΟΥΤΑΝΗ - ΚΑΤΕΡΓΟ, ΡΕΜΑ ΓΑΔΟΥΡΑ - ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΛΙΝΔΟΥ - ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΕΝΤΑΝΗΣΑ ΚΑΙ ΤΕΤΡΑΠΟΛΙΣ, ΛΟΦΟΣ ΨΑΛΙΔΙ	13.441,91
354	GR4210030	ΖΕΠ	ΔΥΤΙΚΗ ΡΟΔΟΣ: ΟΡΗ ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΠΟΛΑΚΚΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΓΕΟΡΓΙΟΥ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΧΤΕΝΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΒΟΛΑΣ	13.103,17
355	GR4210031	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΟ ΑΚΡΟ ΡΟΔΟΥ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΛΙΒΑΔΙ ΚΑΤΤΑΒΙΑΣ	2.923,39
356	GR4210032	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	4.730,82
357	GR4210033	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΑΣ ΠΑΤΜΟΥ	4.414,00

358	GR4210034	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΒΟΡΕΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	47.118,06
			ΚΥΚΛΑΔΕΣ	
359	GR4220001	ΕΖΔ	ΑΝΔΡΟΣ: ΟΡΜΟΣ ΒΙΤΑΛΙ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ	7.315,31
360	GR4220002	ΕΖΔ	ΑΝΑΦΗ: ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΑΛΑΜΟΣ - ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ	1.144,38
361	GR4220003	ΕΖΔ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΙ: ΝΕΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΚΑΜΜΕΝΗ - ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	1.264,25
362	GR4220004	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΗ ΣΙΚΙΝΟ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	7.011,23
363	GR4220005	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΗΛΟΥ	5.328,25
364	GR4220006	ΕΖΔ	ΝΗΣΙΣ ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ - ΚΙΜΩΛΟΣ	13.897,73
365	GR4220007	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ - ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	1.260,76
366	GR4220008	ΕΖΔ	ΣΙΦΝΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	2.067,35
367	GR4220009	ΕΖΔ	ΝΟΤΙΑ ΣΕΡΙΦΟΣ	4.530,84
368	GR4220010	ΕΖΔ	ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΚΥΘΝΟΣ: ΟΡΟΣ ΑΘΕΡΑΣ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	2.855,19
369	GR4220011	ΕΖΔ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΕΑ	7.155,10
370	GR4220012	ΕΖΔ	ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΟΡΓΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΑΡΟΣ, ΛΕΒΙΘΑ, ΜΑΥΡΑ, ΓΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	6.062,45
371	GR4220013	ΕΖΔ	ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ: ΗΡΑΚΛΕΙΑ, ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ, ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ, ΚΕΡΟΣ, ΑΝΤΙΚΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	12.580,72
372	GR4220014	ΕΖΔ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΝΑΞΟΣ: ΖΑΣ ΚΑΙ ΒΙΓΛΑ ΕΩΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ (ΟΡΜΟΣ ΚΑΡΑΔΕΣ - ΟΡΜΟΣ ΜΟΥΤΣΟΥΝΑΣ)	8.721,71
373	GR4220016	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΟΣ: ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	97,69
374	GR4220017	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	1.858,34
375	GR4220018	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΣΥΡΟΣ: ΟΡΟΣ ΣΥΡΙΓΓΑΣ ΕΩΣ ΠΑΡΑΛΙΑ	783,98
376	GR4220019	ΕΖΔ	ΤΗΝΟΣ: ΜΥΡΣΙΝΗ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΙΒΑΔΑ	1.949,10
377	GR4220020	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΜΗΛΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	5.271,34

378	GR4220021	ΖΕΠ	ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ, ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΜΟΡΓΟΣ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΔΟΝΟΥΣΑΣ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	56.159,79
379	GR4220022	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ	148,79
380	GR4220023	ΖΕΠ	ΑΝΑΦΗ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	10.013,62
381	GR4220025	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	25.681,31
382	GR4220026	ΖΕΠ	ΝΑΞΟΣ: ΟΡΗ ΑΝΑΘΕΜΑΤΗΣΤΡΑ, ΚΟΡΩΝΟΣ, ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ, ΖΑΣ, ΒΙΓΛΑΤΟΥΡΙ	11.948,81
383	GR4220027	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΚΟΝΟΥ: ΡΗΝΕΙΑ, ΧΤΑΠΟΔΙΑ, ΤΡΑΓΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	18.526,41
384	GR4220028	ΖΕΠ	ΑΝΔΡΟΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	2.2036,80
385	GR4220029	ΖΕΠ	ΣΕΡΙΦΟΣ: ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΕΡΙΦΟΠΟΥΛΑ, ΠΙΠΕΡΙ ΚΑΙ ΒΟΥΣ	5.330,89
386	GR4220030	ΖΕΠ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΗΛΟΣ, ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ, ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	9.253,52
387	GR4220031	ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΤΗΝΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	5.055,95
388	GR4220032	ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΑ ΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	2.906,00
389	GR4220033	ΤΚΣ - ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΓΥΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	26.114,31
390	GR4220034	πΤΚΣ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΝΑΦΗΣ	1.407,00
391	GR4220035	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΔΡΟΥ	30.020,00
392	GR4220036	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΟΥΜΒΟ	5.010,00
			43 ΚΡΗΤΗ	
			ΗΡΑΚΛΕΙΟ	
393	GR4310002	ΕΖΔ	ΓΙΟΥΧΤΑΣ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	716,05
394	GR4310003	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΔΙΑ	1.188,02
395	GR4310004	ΕΖΔ	ΔΥΤΙΚΑ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΑΠΟ ΑΓΙΟΦΑΡΑΓΓΟ ΕΩΣ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΥΡΓΟ)	2.650,79

396	GR4310005	ΕΖΔ	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	16.173,89
397	GR4310006	ΕΖΔ	ΔΙΚΤΗ: ΟΜΑΛΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ (ΣΥΜΗ - ΟΜΑΛΟΣ)	3.939,68
398	GR4310009	ΖΕΠ	ΚΡΟΥΣΩΝΑΣ - ΒΡΩΜΟΝΕΡΟ ΙΔΗΣ	7.877,02
399	GR4310010	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΓΙΟΥΧΤΑΣ	411,94
400	GR4310011	ΖΕΠ	ΚΟΥΡΥΦΗ ΚΟΥΠΙΑ (ΔΥΤΙΚΗ ΚΡΗΤΗ)	1.993,16
401	GR4310012	ΖΕΠ	ΕΚΒΟΛΗ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ ΜΕΣΑΡΑΣ	684,52
402	GR4310013	ΖΕΠ	ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ ΟΡΗ (ΚΟΦΙΝΑΣ)	28.648,47
			ΛΑΣΙΘΙ	
403	GR4320002	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΔΙΚΤΗ: ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ, ΚΑΘΑΡΟ, ΣΕΛΕΝΑ, ΚΡΑΣΙ, ΣΕΛΑΚΑΝΟΣ, ΧΑΛΑΣΜΕΝΗ ΚΟΥΡΥΦΗ	34.364,16
404	GR4320003	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΧΡΥΣΗ	546,54
405	GR4320004	ΕΖΔ	ΜΟΝΗ ΚΑΨΑ (ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΑΨΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗ)	974,43
406	GR4320005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΘΡΥΠΤΗΣ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗ	8.528,56
407	GR4320006	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΑΚΡΟ ΚΡΗΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ, ΕΛΑΣΑ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΣΙΔΕΡΟ (ΑΚΡΑ ΜΑΥΡΟ ΜΟΥΡΙ - ΒΑΪ - ΑΚΡΑ ΠΛΑΚΑΣ) ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	39.300,70
408	GR4320008	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	804,94
409	GR4320009	ΖΕΠ	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΑΚΡΟ ΚΡΗΤΗΣ	3.760,36
410	GR4320010	ΖΕΠ	ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΡΥΦΗ - ΜΑΔΑΡΑ ΔΙΚΤΗΣ	13.157,93
411	GR4320011	ΖΕΠ	ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	17.482,22
412	GR4320013	ΖΕΠ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΗΝΑΡΙ - ΒΡΑΧΑΣΙ	2.313,50
413	GR4320014	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΘΡΥΠΤΗ (ΚΟΥΦΩΤΟ)	1.617,29
414	GR4320016	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΖΑΚΡΟΥ	3.914,00
415	GR4320017	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΒΑΛΛΟΙ	480,16
			ΡΕΘΥΜΝΟ	

416	GR4330002	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΚΕΔΡΟΣ	4.700,27
417	GR4330003	ΕΖΔ	ΚΟΥΡΤΑΛΙΩΤΙΚΟ ΦΑΡΑΓΓΙ - ΜΟΝΗ ΠΡΕΒΕΛΗ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	3.642,73
418	GR4330004	ΕΖΔ	ΠΡΑΣΣΑΝΟ ΦΑΡΑΓΓΙ - ΠΑΤΣΟΣ - ΣΦΑΚΟΥΡΥΑΚΟ ΡΕΜΑ - ΠΑΡΑΛΙΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ, ΑΚΡ. ΛΙΑΝΟΣ ΚΑΒΟΣ - ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ	13.121,42
419	GR4330005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΙΔΗ (ΒΟΡΙΖΙΑ, ΓΕΡΑΝΟΙ, ΚΑΛΗ ΜΑΔΑΡΑ)	39.913,06
420	GR4330006	ΖΕΠ	ΣΩΡΟΣ - ΑΓΚΑΘΙ - ΚΕΔΡΟΣ	8.128,93
421	GR4330007	ΖΕΠ	ΚΟΥΡΤΑΛΙΩΤΙΚΟ ΦΑΡΑΓΓΙ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΠΡΕΒΕΛΗ	7.595,21
422	GR4330008	ΖΕΠ	ΠΡΑΣΣΑΝΟ ΦΑΡΑΓΓΙ	1.121,50
423	GR4330009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ (ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ)	1.0632,24
			ΧΑΝΙΑ	
424	GR4340001	ΕΖΔ	ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ - ΤΗΓΑΝΙ ΚΑΙ ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ - ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ, ΟΡΜΟΣ ΛΙΒΑΔΙ - ΒΙΓΛΑ	5.781,32
425	GR4340002	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	271,75
426	GR4340003	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ - ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΑΛΕΜΕ - ΚΟΛΠΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	16.140,27
427	GR4340004	ΕΖΔ	ΕΛΟΣ - ΤΟΠΟΛΙΑ - ΣΑΣΑΛΟΣ - ΑΓΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ	7.351,95
428	GR4340005	ΕΖΔ	ΟΡΜΟΣ ΣΟΥΓΙΑΣ - ΒΑΡΔΙΑ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΛΙΣΣΟΥ ΜΕΧΡΙ ΑΝΥΔΡΟΥΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	3.039,87
429	GR4340006	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΙΜΝΗ ΑΓΙΑΣ - ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΡΕΜΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΚΕΡΙΤΗ - ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΑΣΑ	1.314,83
430	GR4340007	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΘΕΡΙΣΣΟΥ	497,73
431	GR4340008	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	55.306,64
432	GR4340010	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΔΡΑΠΙΑΝΟ (ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ) - ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΨΙΜΑΚΙ	5.137,13
433	GR4340011	ΕΖΔ	ΦΡΕ - ΤΖΙΤΖΙΦΕΣ - ΝΙΠΟΣ	1.217,60
434	GR4340012	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΑΣΦΕΝΔΟΥ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	14.023,04

435	GR4340013	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΙ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ	6.290,57
436	GR4340014	ΖΕΠ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ - ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΡΥΠΗΤΗΣ - ΨΙΛΑΦΙ - ΚΟΥΣΤΟΓΕΡΑΚΟ	13.979,76
437	GR4340015	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΟΣΚΑΛΙΤΙΣΣΑ ΜΕΧΡΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΡΙΟΣ	2.202,53
438	GR4340016	ΖΕΠ	ΜΕΤΕΡΙΖΙΑ ΑΓΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ - ΤΣΟΥΝΑΡΑ - ΒΙΤΣΙΛΙΑ ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ	6.875,01
439	GR4340017	ΖΕΠ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	12.694,56
440	GR4340018	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΑ ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ	81,52
441	GR4340019	ΖΕΠ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ - ΑΡΓΟΥΛΙΑΝΟ ΦΑΡΑΓΓΙ - ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΜΑΝΙΚΑ	4.232,53
442	GR4340020	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΑΓΙΑΣ (ΧΑΝΙΑ)	66,71
443	GR4340021	ΖΕΠ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ	2.920,24
444	GR4340022	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΑΛΜΥΡΟΥ	199,70
445	GR4340023	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	9.693,73
446	GR4340024	πΤΚΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	164.200,00

Πίνακας 2: Νέες Προστατευόμενες Περιοχές Natura2000

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ χερσαία (ha)	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ θαλάσσια (ha)	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ						
		11 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ				
		ΕΒΡΟΣ				
1	GR1110013	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΡΑΚΗΣ		75.759	πΤΚΣ	75.759
		ΚΑΒΑΛΑ				
2	GR1150013	ΠΕΡΙΧΩΡΑ ΛΙΜΕΝΑ ΘΑΣΟΥ	11		πΤΚΣ	11
3	GR1150014	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΒΑΛΑΣ - ΘΑΣΟΥ		75.686	ΖΕΠ-ΤΚΣ	75.686
		12 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ				
		ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ				
4	GR1270015	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΘΩΝΑ		20.084	πΤΚΣ	20.084
5	GR1270016	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΘΩΝΑ		17.091	ΖΕΠ	17.091
		13 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ				
		ΦΛΩΡΙΝΑ				
6	GR1340009	ΟΡΗ ΒΑΡΝΟΥΝΤΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	1.505		πΤΚΣ	1.505
7	GR1340010	ΔΡΥΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	7.683		πΤΚΣ	7.683
2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ						
		14 ΘΕΣΣΑΛΙΑ				
		ΜΑΓΝΗΣΙΑ				
8	GR1430009	ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΣΠΡΟΝΗΣΟΣ, ΑΡΙΚΟΣ, ΜΑΡΑΓΚΟΣ, ΡΕΠΙ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑΚΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΩΝ ΣΚΙΑΘΟΥ ΚΑΙ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	209	20.271	ΖΕΠ	20.480
		22 ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ				
		ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ				
9	GR2220007	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΡΙΟΣΤΟΛΙ ΕΩΣ ΟΡΜΟ ΜΟΥΝΤΑ		9.459	πΤΚΣ	9.459
		ΚΕΡΚΥΡΑ				
10	GR2230009	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΑΝΤΙΝΙΩΤΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΟΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ (ΚΕΡΚΥΡΑ)	81		πΤΚΣ	81
11	GR2230010	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ		15.327	πΤΚΣ	15.327
		24 ΣΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ				
		ΕΥΒΟΙΑ				
12	GR2420013	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΧΑΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	0,0645	399	πΤΚΣ	399,0645
13	GR2420014	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΥΦΑΛΟΙ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ		8572	πΤΚΣ	8.572
14	GR2420015	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΑΠΟ ΑΚΡΑ ΟΚΤΩΝΙΑ ΕΥΒΟΙΑΣ ΕΩΣ ΖΑΡΑΚΕΣ		5.768	πΤΚΣ	5.768
15	GR2420016	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΟΥ ΕΥΒΟΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ		52.163	ΖΕΠ	52.163
16	GR2420017	ΠΟΤΑΜΟΣ ΜΑΝΙΚΙΑΤΗΣ	1.63		πΤΚΣ	1.63
		25 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ				
		ΑΡΓΟΛΙΔΑ				

17	GR2510005	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ - ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ		3.728	πTKΣ	3.728
		ΚΟΡΙΝΘΙΑ				
18	GR2530007	ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣΚΟΛΠΟΣ		236.354	πTKΣ	236.354
		ΛΑΚΩΝΙΑ				
19	GR2540009	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΝΟΤΙΑΣ ΜΑΝΗΣ		38.296	πTKΣ	38.296
		ΜΕΣΣΗΝΙΑ				
20	GR2550010	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		122.893	πTKΣ	122.893
3 ΑΤΤΙΚΗ						
21	GR3000017	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ	499	3.179	πTKΣ	3.678
22	GR3000018	ΚΑΝΑΛΙ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ		4.412	ZEΠ	4.412
23	GR3000019	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΥΘΗΡΩΝ		32.580	ZEΠ	32.580
24	GR3000020	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	355	11.682	ZEΠ	12.037
4 ΝΗΣΙΑ						
		41 Β. ΑΙΓΑΙΟ				
		ΛΕΣΒΟΣ				
25	GR4110015	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΙΔΩΝ ΤΟΚΜΑΚΙΑ		6.194	πTKΣ	6.194
26	GR4110016	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΛΕΣΒΟΥ		21.179	ZEΠ	21.179
		42 Ν. ΑΙΓΑΙΟ				
		ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ				
27	GR4210033	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΑΣ ΠΙΑΤΜΟΥ		4.414	πTKΣ	4.414
28	GR4210034	ΝΗΣΙΔΕΣ ΒΟΡΕΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	2.877,06	44.241	ZEΠ	47.118,06
		ΚΥΚΛΑΔΕΣ				
29	GR4220034	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΝΑΦΗΣ	1	1.406	πTKΣ	1.407
30	GR4220035	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΝΔΡΟΥ		30.020	πTKΣ	30.020
31	GR4220036	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΟΥΜΒΟ		5.010	πTKΣ	5.010
		43 ΚΡΗΤΗ				
		ΧΑΝΙΑ				
32	GR4340024	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ		164.200	πTKΣ	164.200

Πίνακας 3: Τροποποίηση Υφιστάμενων Προστατευόμενων Περιοχών Natura2000

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ Χερσαία (ha)	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ θαλάσσια (ha)	ΚΑΤΗ ΓΟΡΙΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ							
		11 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ					
		ΕΒΡΟΣ					
1	GR1110005	ΒΟΥΝΑ ΕΒΡΟΥ	ΒΟΥΝΑ ΕΒΡΟΥ	- 961		πTKΣ	43.333,50

			ΠΟΤΑΜΟΣ ΛΥΡΑΣ ΣΠΗΛΛΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΦΑΛΟΒΟΥΝΟΥ				
		ΔΡΑΜΑ					
2	GR1140001	ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ	-	6.273		πTKΣ	7.363,05
		ΚΑΒΑΛΑ					
3	GR1150005	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΓΓΑΙΟ - ΠΗΓΑΙΑ ΝΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΡΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΩΝ - ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΑΡΚΟΥΔΟΣΠΗΛΙΑ	1.188		πTKΣ	11.533,47
		12ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
		ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ					
4	GR1220001	ΛΙΜΝΕΣ ΒΟΛΒΗ ΚΑΙ ΛΑΓΚΑΔΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	-	2.374		πTKΣ	29.321,81
5	GR1220002	ΔΕΛΤΑ ΑΕΙΟΥ - ΛΟΥΔΙΑ - ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΑΞΙΟΥΠΟΛΗ	-	9.374		πTKΣ	43.050,35
6	GR1220003	ΣΤΕΝΑ ΡΕΝΤΙΝΑΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΤΕΝΑ ΡΕΝΤΙΝΑΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΔΡΑΚΟΤΡΥΠΑ - ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΛΑΚΚΙΑ ΚΑΙ ΡΕΜΑ ΝΕΡΟΜΑΝΑ	3.179		πTKΣ	6.084,16
		ΣΕΡΡΕΣ					
7	GR1260004	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΜΕΝΟΙΚΙΟΝ - ΟΡΟΣ ΚΟΥΣΚΟΥΡΑΣ - ΥΨΩΜΑ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΜΕΝΟΙΚΙΟΝ - ΟΡΟΣ ΚΟΥΣΚΟΥΡΑΣ - ΥΨΩΜΑ - ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΠΕΛΛΑΔΕ	723		πTKΣ	24.011,69
8	GR1260007	ΟΡΗ ΒΡΟΝΤΟΥΣ - ΛΑΪΛΙΑΣ - ΕΠΙΜΗΚΕΣ	ΟΡΗ ΒΡΟΝΤΟΥΣ - ΛΑΪΛΙΑΣ - ΕΠΙΜΗΚΕΣ - ΣΠΗΛΛΑΙΑ - ΖΕΣΤΑ ΝΕΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΩΝ	865		πTKΣ	7.664,47
		ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ					
9	GR1270008	ΠΑΛΙΟΥΡΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙ	ΠΑΛΙΟΥΡΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		15.850	πTKΣ	16.136,11
		14 ΘΕΣΣΑΛΙΑ					
		ΛΑΡΙΣΑ					
10	GR1420004	ΚΑΡΛΑ - ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ - ΦΑΛΟΒΡΥΣΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ - ΝΕΟΧΩΡΙ	-	3.615		πTKΣ	47.050,50
		ΜΑΓΝΗΣΙΑ					
11	GR1430001	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ - ΣΠΗΛΛΑΙΑ ΜΑΛΑΚΙ ΚΑΙ ΣΚΕΠΟΝΙ	357		πTKΣ	31.469,16

12	GR1430004*	ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ - ΒΟΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΚΟΠΕΛΟΣ	-			ΖΕΠ	249.145,6
		ΤΡΙΚΑΛΑ					
13	GR1440003	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕΛΙΣΣΟΤΡΥΠΑ	376		πΤΚΣ	61.001,02
2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ							
		21 ΗΠΕΙΡΟΣ					
		ΑΡΤΑ					
14	GR2110001	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΔΕΛΤΑ ΛΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΑΧΘΟΥ (ΠΕΤΡΑ, ΜΥΤΙΚΑΣ, ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ)	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΔΕΛΤΑ ΛΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΑΧΘΟΥ (ΠΕΤΡΑ, ΜΥΤΙΚΑΣ, ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΚΑΤΩ ΡΟΥΣ ΑΡΑΧΘΟΥ, ΚΑΜΠΗ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ)	318	30.998	πΤΚΣ	60.103,56
		ΙΩΑΝΝΙΝΑ					
15	GR2130009	ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΗ (ΓΚΑΜΗΛΑ)	-	229		ΖΕΠ	27.645,44
		22 ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ					
		ΖΑΚΥΝΘΟΣ					
16	GR2210004	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΤΑΜΦΑΝΙ ΚΑΙ ΑΡΙΠΥΙΑ (ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ)	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΤΑΜΦΑΝΙ ΚΑΙ ΑΡΙΠΥΙΑ (ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		11.501	ΖΕΠ	11.637,01
		ΚΕΡΚΥΡΑ					
17	GR2230004	ΝΗΣΟΙ ΠΑΞΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΞΟΙ	ΝΗΣΟΙ ΠΑΞΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΞΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		129.878	πΤΚΣ	135.527,66
		23 ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ					
		ΑΧΑΪΑ					
18	GR2320007	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟ	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟ - ΣΥΡΑΓΓΕΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΑΣ	500		πΤΚΣ	12.719,51
		24 ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ					
		ΒΟΙΩΤΙΑ					
19	GR2410001	ΛΙΜΝΕΣ ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ - ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ	ΛΙΜΝΕΣ ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ - ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΟΙΩΤΙΚΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ - ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ ΑΛΙΑΡΤΟΥ	525		πΤΚΣ	12131,5
		ΕΥΒΟΙΑ					
20	GR2420001	ΟΡΟΣ ΟΧΗ - ΚΑΜΠΟΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ - ΠΟΤΑΜΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΦΗΡΕΥΣ- ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	-		13.994	πΤΚΣ	29.942,13

21	GR2420009	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΚΥΡΟΥ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	115	48.382	ΖΕΠ	48.963,74
22	GR2420011	ΟΡΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	-		1.263	ΖΕΠ	40.571,13
		ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ					
23	GR2430001	ΟΡΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ (ΒΕΛΟΥΧΙ)	-	58		πΤΚΣ	3.465,86
		ΦΘΙΩΤΙΔΑ					
24	GR2440002	ΚΟΙΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ - ΜΑΛΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ - ΜΑΛΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ - ΜΕΣΟΧΩΡΙ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	135		πΤΚΣ	47.682,07
25	GR2440004	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΙΤΗΣ	-	40		πΤΚΣ	7.020,86
		ΦΩΚΙΔΑ					
26	GR2450004	ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟ ΕΩΣ ΙΤΕΑ	ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟ ΕΩΣ ΙΤΕΑ - ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΗΓΩΝ ΧΙΛΙΑΔΟΥ	19		πΤΚΣ	10.637,68
27	GR2450005	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ, ΣΠΗΛΛΙΟΒΑΡΑΘΡΟ ΠΟΛΥΔΡΟΣΟΥ	241		πΤΚΣ	18.663,57
		25 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ					
		ΑΡΚΑΔΙΑ					
28	GR2520005	ΜΟΝΗ ΕΛΟΝΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΔΡΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ	ΜΟΝΗ ΕΛΟΝΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΔΡΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ - ΣΠΗΛΛΙΟ ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΓΑΛΑΖΙΑ ΛΙΜΝΗ	1.308		πΤΚΣ	8.293,47
		ΛΑΚΩΝΙΑ					
29	GR2540001	ΟΡΗ ΓΙΔΟΒΟΥΝΙ, ΧΙΟΝΟΒΟΥΝΙ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΡΑΚΙΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΥΛΟΧΕΡΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΟΡΗ ΓΙΔΟΒΟΥΝΙ, ΧΙΟΝΟΒΟΥΝΙ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΡΑΚΙΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΥΛΟΧΕΡΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ - ΣΠΗΛΛΙΟ ΣΟΛΩΜΟΥ - ΤΡΥΠΑ ΚΑΙ ΠΥΡΓΟΣ ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΕΩΣ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΜΗΛΙ	529	9.543	πΤΚΣ	38.869,97
30	GR2540003	ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΡΩΤΑ	ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΡΩΤΑ, ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΡΟΝΤΑΜΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	1.622	3.641	πΤΚΣ	10.632,61

31	GR2540005	ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	-	81		πTKΣ	1.669,52
		ΜΕΣΣΗΝΙΑ					
32	GR2550006	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΡΑΧΗΛΑΣ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΒΑΤΣΙΝΙΔΗ	233		πTKΣ	53.600,45
3 ΑΤΤΙΚΗ							
33	GR3000011	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		1.823	ΖΕΠ	2.116,19
4 ΝΗΣΙΑ							
		41 Β. ΑΙΓΑΙΟ					
		ΛΕΣΒΟΣ					
34	GR4110005	ΛΕΣΒΟΣ: ΚΟΛΠΟΣ ΓΕΡΑΣ, ΕΛΟΣ ΝΤΙΠΙ ΚΑΙ ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ	ΛΕΣΒΟΣ: ΚΟΛΠΟΣ ΓΕΡΑΣ, ΕΛΟΣ ΝΤΙΠΙ ΚΑΙ ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ - ΠΟΤΑΜΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑΣ	580		πTKΣ	11.780,41
35	GR4110006	ΛΗΜΝΟΣ: ΛΙΜΝΕΣ ΧΟΡΤΑΡΟΛΙΜΝΗ ΚΑΙ ΑΛΥΚΗ, ΚΟΛΠΟΣ ΜΟΥΔΡΟΥ ΕΛΟΣ ΔΙΑΠΟΡΙ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΦΑΚΟΣ	ΛΗΜΝΟΣ: ΛΙΜΝΕΣ ΧΟΡΤΑΡΟΛΙΜΝΗ ΚΑΙ ΑΛΥΚΗ, ΚΟΛΠΟΣ ΜΟΥΔΡΟΥ, ΕΛΟΣ ΔΙΑΠΟΡΙ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΦΑΚΟΣ, ΝΗΣΟΣ ΣΕΡΓΙΤΣΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΙΑΒΑΤΕΣ ΚΟ- ΜΠΙΟΚΑΣΤΡΙΑ, ΤΗΓΑΝΙ, ΚΑΡΚΑΛΑΣ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		26.691	ΖΕΠ	42.983,81
36	GR4110007	ΛΕΣΒΟΣ: ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΛΕΣΒΟΣ: ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΚΟΛΠΟΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ		11.312	ΖΕΠ	14.825,05
37	GR4110009	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΕΣΒΟΥ (ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΤΟΜΑΡΟΝΗΣΙ- ΟΝ, ΚΩΔΩΝΑΣ, ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΓΛΑΡΟΝΗΣΙ, ΚΛΠ)	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΕΣΒΟΥ (ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΤΟΜΑΡΟΝΗΣΙΟΝ, ΚΩΔΩΝΑΣ, ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΓΛΑΡΟΝΗΣΙ, ΚΛΠ) ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ)		8.261	ΖΕΠ	8.364,15
		ΣΑΜΟΣ					
38	GR4120006	ΝΗΣΟΣ ΦΟΥΡΝΟΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΑΙΝΑ ΑΛΑΤΟΝΗΣΙ, ΘΥΜΑΙΝΑΚΙ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ, ΠΛΑΚΑ, ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ, ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΣ,	ΝΗΣΟΣ ΦΟΥΡΝΟΙ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΑΙΝΑ ΑΛΑΤΟΝΗΣΙ, ΘΥΜΑΙΝΑΚΙ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ, ΠΛΑΚΑ, ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ, ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΣ,		19.503	ΖΕΠ	24.090,16

		ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ	ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ				
		ΧΙΟΣ					
39	GR4130002	ΝΗΣΙΑ ΑΝΤΙΨΑΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΑΣΚΑΛΙΟ, ΜΑΣΤΡΟΓΙΩΡΓΙ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΚΑΤΩ ΝΗΣΙ, ΜΕΣΙΑΚΟ, ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΑ	ΝΗΣΙΑ ΑΝΤΙΨΑΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΔΑΣΚΑΛΙΟ, ΜΑΣΤΡΟΓΙΩΡΓΙ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΚΑΤΩ ΝΗΣΙ, ΜΕΣΙΑΚΟ, ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		10.216	ΖΕΠ	10.685,76
		42 Ν. ΑΙΓΑΙΟ					
		ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ					
40	GR4210001	ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΚΑΣΟΝΗΣΙΑ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	-		8.034	πΤΚΣ	21.487,7
41	GR4210007	ΝΟΤΙΑ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	ΝΟΤΙΑ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΗΦΑΙΣΤΙΑΚΟ ΠΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		13.802	πΤΚΣ	17.847,82
42	GR4210019	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ: ΕΠΙΛΩ ΝΕΡΑ, ΣΑΡΙ, ΤΕΛΕΝΔΟΣ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ: ΕΠΙΛΩ ΝΕΡΑ, ΣΑΡΙ, ΤΕΛΕΝΔΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		18.319	ΖΕΠ	18.847,26
43	GR4210020	ΝΗΣΟΙ ΚΙΝΑΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΒΙΘΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΑΔΙΑ, ΠΛΑΚΑ, ΓΛΑΡΟΣ, ΜΑΥΡΑ	ΝΗΣΟΙ ΚΙΝΑΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΒΙΘΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΑΔΙΑ, ΠΛΑΚΑ, ΓΛΑΡΟΣ, ΜΑΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		9.274	ΖΕΠ	10.730,97
44	GR4210021	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΝΟΥΠΟΙ, ΦΤΕΝΟ, ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟ, ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΜΟΝΗ, ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΤΗΓΑΝΙ, ΧΟΝΔΡΙ, ΛΙΓΝΟ, ΦΩΚΙΟΝΗΣΙΑ, ΚΑΤΣΑΓΡΕΛΙ, ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΦΙΔΟΥΣΣΑ, ΚΤΕΝΙΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΝΟΥΠΟΙ, ΦΤΕΝΟ, ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟ, ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΜΟΝΗ, ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΤΗΓΑΝΙ, ΧΟΝΔΡΙ, ΛΙΓΝΟ, ΦΩΚΙΟΝΗΣΙΑ, ΚΑΤΣΑΓΡΕΛΙ, ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΦΙΔΟΥΣΣΑ, ΚΤΕΝΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		26.869	ΖΕΠ	28.328,07
45	GR4210024	ΝΗΣΟΣΤΗΛΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΑΝΤΙΤΗΛΟΣ, ΠΕΛΕΚΟΥΣΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ, ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΝΗΣΙ	ΝΗΣΟΣΤΗΛΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΑΝΤΙΤΗΛΟΣ, ΠΕΛΕΚΟΥΣΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ, ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		11.440	ΖΕΠ	17.774,71
46	GR4210025	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ		7.575	ΖΕΠ	9.879,1

		ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΛΟΥΝΔΡΟΣ ΣΕΣΚΛΙ, ΤΡΟΥΜΠΕΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΑΣ, ΚΑΡΑΒΑΛΟΝΗΣΙ, ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΛΕΣΙΝΟ, ΟΞΕΙΑ, ΧΟΝΔΡΟΣ, ΠΛΑΤΥ, ΝΙΜΟΣ	ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΛΟΥΝΔΡΟΣ ΣΕΣΚΛΙ, ΤΡΟΥΜΠΕΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΑΣ, ΚΑΡΑΒΑΛΟΝΗΣΙ, ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΛΕΣΙΝΟ, ΟΞΕΙΑ, ΧΟΝΔΡΟΣ, ΠΛΑΤΥ, ΝΙΜΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ				
47	GR4210026	ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΚΟΛΟΦΩΝΑ, ΠΑΝΩ ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΤΡΑΓΟΥΣΑ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΜΑΕΛΟΝΗΣΙ ΑΛΙΜΙΑ, ΚΡΕΒΒΑΤΙ, ΝΗΣΑΚΙ	ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΚΟΛΟΦΩΝΑ, ΠΑΝΩ ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΤΡΑΓΟΥΣΑ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΜΑΕΛΟΝΗΣΙ ΑΛΙΜΙΑ, ΚΡΕΒΒΑΤΙ, ΝΗΣΑΚΙ, ΜΑΚΡΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	58	31.598	ΖΕΠ	35.278,88
48	GR4210028	ΝΗΣΟΣ ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΚΑΣΟΝΗΣΙΩΝ	ΝΗΣΟΣ ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΚΑΣΟΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		9.958	ΖΕΠ	15.929,16
		ΚΥΚΛΑΔΕΣ					
49	GR4220018	ΣΥΡΟΣ: ΟΡΟΣ ΣΥΡΙΓΓΑΣ ΕΩΣ ΠΑΡΑΛΙΑ		0,46		πΤΚΣ	783,98
50	GR4220021 **	ΝΗΣΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑ, ΝΗΣΟΙ ΜΑΚΑΡΕΣ, ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΒΕΛΑΣ, ΝΗΣΙΔΑ ΒΕΝΕΤΙΚΟ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΝΗΣΟΣ ΑΜΟΡΓΟΣ (ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ) ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΨΑΛΙΔΑΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΝΙΚΟΥΡΙΑ, ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΒΙΟΚΑΣΤΡΟ, ΚΡΑΜΒΟΝΗΣΙ, ΠΕΤΑΛΙΔΙ	ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ, ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΜΟΡΓΟΣ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΔΟΝΟΥΣΑΣ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	5.425,35	48.748	ΖΕΠ	56.159,79
51	GR4220023	ΑΝΑΦΗ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ	ΑΝΑΦΗ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		9.429	ΖΕΠ	10.013,62
52	GR4220025	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		23.267	ΖΕΠ	25.681,31
53	GR4220027	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΚΟΝΟΥ (ΡΗΝΕΙΑ, ΧΤΑΠΟΔΙΑ,	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΚΟΝΟΥ: ΡΗΝΕΙΑ, ΧΤΑΠΟΔΙΑ,		16.928	ΖΕΠ	18.526,41

		ΤΡΑΓΟΝΗΣΙ)	ΤΡΑΓΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ				
		43 ΚΡΗΤΗ					
		ΛΑΣΙΘΙ					
54	GR4320002	ΔΙΚΤΗ: ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ, ΚΑΘΑΡΟ, ΣΕΛΕΝΑ, ΚΡΑΣΙ, ΣΕΛΑΚΑΝΟΣ, ΧΑΛΑΣΜΕΝΗ ΚΟΡΥΦΗ	-	357		πTKΣ	34.364,16
55	GR4320006	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΑΚΡΟ ΚΡΗΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ, ΕΛΑΣΑ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΣΙΔΕΡΟ (ΑΚΡΑ ΜΑΥΡΟ ΜΟΥΡΙ - ΒΑΪ - ΑΚΡΑ ΠΛΑΚΑΣ) ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	-		26.228	πTKΣ	39.300,70
56	GR4320011	ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ	ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		16.950	ZEΠ	17.482,22
		ΧΑΝΙΑ					
57	GR4340003	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ - ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΑΛΕΜΕ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥ - ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΑΛΕΜΕ - ΚΟΛΠΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	7.343		πTKΣ	16.140,27
58	GR4340006	ΛΙΜΝΗ ΑΓΙΑΣ - ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΡΕΜΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΚΕΡΙΤΗ - ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΑΣΑ	-	103		πTKΣ	1.314,83
59	GR4340008	ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	-	1.943		πTKΣ	55.306,64
60	GR4340010	ΔΡΑΠΑΝΟ (ΒΟΡΕΙΟ- ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ) - ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ	ΔΡΑΠΑΝΟ (ΒΟΡΕΙΟ- ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ) - ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ - ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΨΙΜΑΚΙ	626		πTKΣ	5.137,13
61	GR4340012	ΑΣΦΕΝΔΟΥ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ	-	0,5		πTKΣ	14.023,04
62	GR4340017	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		9.855	ZEΠ	12.694,56
63	GR4340023	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		8.130	ZEΠ	9.693,73

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Πίνακας Μονάδων Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών

1. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Δέλτα Έβρου, Δαδιάς και Π.Π. Ανατολικής Θράκης
2. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Δέλτα Νέστου – Βιστωνίδας – Ισμαρίδας και Ροδόπης
3. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Κορώνειας – Βόλβης, Κερκίνης, Θερμαϊκού & Π.Π. Κ. Μακεδονίας
4. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Πρεσπών και Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Μακεδονίας
5. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Ολύμπου
6. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου
7. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Ηπείρου
8. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Θεσσαλίας
9. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Αλοννήσου – Βορείων Σποράδων και Π.Π. Ανατολικής Θεσσαλίας
10. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Κοιλιάδας Αχελώου και Αμβρακικού Κόλπου
11. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Ζακύνθου, Αίνου και Π.Π. Ιονίων Νήσων
12. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Μεσολογγίου και Π.Π. Δυτικής Στερεάς Ελλάδας
13. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Παρνασσού, Οίτης και Π.Π. Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας
14. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Σκύρου και Ευβοίας
15. Μ.Δ Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Π.Π. Σαρωνικού Κόλπου
16. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικού Αιγαίου
17. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Σαμαριάς και Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Κρήτης
18. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Ανατολικής Κρήτης
19. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Νοτιο-Ανατολικού Αιγαίου
20. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Βορειο-Ανατολικού Αιγαίου
21. Μ.Δ Κορινθιακού Κόλπου
22. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Χελμού – Βουραϊκού και Π.Π. Βόρειας Πελοποννήσου
23. Μ.Δ Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς και Π.Π. Δυτικής Πελοποννήσου
24. Μ.Δ Προστατευόμενων Περιοχών Νότιας Πελοποννήσου

Χάρτης Μονάδων Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών

Χάρτης Μονάδων Διαχείρισης Π.Π.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία.

- Γιαννακούρου, Γ.**, (2011). *Χωροταξικός & Πολεοδομικός Σχεδιασμός*. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Δημόπουλος Π. & Κόκκορης Ι.**, (2017). *Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους*. Πανεπιστήμιο Πατρών: Τμήμα Βιολογίας. Εκδόσεις Καταγράμμα. .
- Ευθυμίου, Γ.**, (2015). Η διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα, *Περιβαλλοντική πολιτική: Θεωρία και Πράξη*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Ορεστιάδα, σελ. 64-75.
- Καράκωστας, Ι.**,(2007). *Περιβάλλον και Δίκαιο*, Εκδόσεις: Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή.
- Κατή, Β.**, (2018). Φύση-Βιοποικιλότητα. *Ελλάδα- Έκθεση Κατάστασης Περιβάλλοντος 2018*. Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΕΚΠΑΑ.
- Κόκκορης, Γ., Δημητρακόπουλος, Π. & Ντάλιας Π.**, (2009), *Βιολογική Ποικιλότητα*, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (Πύλη Παιδαγωγικού Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Αθήνα.
- Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε.**, (2008), *Δίκαιο του Περιβάλλοντος*. Εκδόσεις: Σάκκουλα. Αθήνα.
- Κρεμλή, Γ.**,(1998). *Η ευρωπαϊκή πολιτική και το δίκαιο του περιβάλλοντος –Το κοινοτικό κεκτημένο*. Εκδόσεις: Νόμος και Φύση.
- Μαραγκού, Π., & Χριστοπούλου, Ι.**, (2012). Προστατευόμενες περιοχές: βασικές έννοιες και η αποτελεσματικότητά τους στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα. Στο Παπαγεωργίου, Α., Καρέτσος Γ. & Κατσαδωράκης, Γ., (2012) *Το Δάσος: Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση*, 155-171. WWFEλλάς, Αθήνα.
- Μαριά, Ε.Α.**,(2010), *Δασική νομοθεσία*. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Μυταράς, Δ.**, (2001), *Το μοντέλο της Οικολογίας*. Εκδόσεις: Καστανιώτη.
- Παπαγιάννης, Γ.**,(2011), *Η Δασική Ιδιοκτησία*. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.
- Σιούτη, Γ.**,(2007), *Δίκαιο Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις: Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή.
- Σκούλλος, Μ.Μ.**, (2009), Η εξέλιξη της προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων, και Προστατευόμενων Περιοχών, και η σχέση τους με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την ΕΑΑ. *Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον, τον Πολιτισμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη (MIO-ECSDE)*, 1-14.
- Σωτηρόπουλος, Δ. & Χριστόπουλος, Λ.**,(2016). *Πολυνομία, Κακονομία και Γραφειοκρατία στην Ελλάδα. Ανάλυση Αποτυχιών του Παρελθόντος και Προτάσεις Βελτιωτικών Παρεμβάσεων*, διαΝΕΟσις Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, Ιούλιος 2016.
- Τάχος, Α.**,(2007), *Βασικές διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος*, Εκδόσεις: Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη.

Τριάντης, Κ., Γεωργίου, Κ., Βαρελίδης, Γ., Κακογιάννης, Ν., Μακαντάση, Φ., Σκόκου, Ν. & Καραουλάνης, Θ., (2017). *Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000. Ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο για την Προστασία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξή τους*. διαΝΕΟσις Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, Νοέμβριος 2017.

Τσάλτας, Γ., (2010) *Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον, Ανατομία μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής*. Εκδόσεις: Ι. Σιδέρης, Αθήνα.

Διεθνής Βιβλιογραφία

Apostolopoulou, E., Drakou E. G., & PEDIADITI K. (2012). Participation in the management of Greek Natura 2000 sites: evidence from a cross-level analysis. *Journal of Environmental Management*.

MacCay, F., (1996). *Δραστηριότητες για το περιβάλλον*. Εκδόσεις: Πατάκης, Αθήνα.

Ulrich, S., FLUVIUS, “Floodplain Ecology and River Basin Management”, Vienna, Austria. Ανακτήθηκε από: <http://www.fluvius.com/>

Κλάγκες, Λ., (2020). *Ο άνθρωπος και η γη*. Εκδόσεις: Μάγμα.

Επιστημονικές – Πανεπιστημιακές Παραδόσεις και Σημειώσεις.

Σκουλικίδης, Ν., (2020). Η Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ, (Εκπ. Περίοδος 2020-2021), *Σημειώσεις μαθήματος*.

Σκουλικίδης, Ν., (2020). Ανθρωπογενείς Πιέσεις στο Χερσαίο Περιβάλλον. Παγκόσμια κατανομή ανθρωπογενών πιέσεων. Σχετικοί Δείκτες: πυκνότητα πληθυσμού, δομημένο περιβάλλον, αυτοκινητόδρομοι, καλλιέργειες, βοσκότοποι. *Σημειώσεις μαθήματος*.

Μπαριτάκη, Χ., (2020) *Σημειώσεις μαθήματος*.

Ευθυμίου, Γ., Περιβάλλον και Σύγχρονες Προκλήσεις - Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, *Ηλεκτρονικά Πρακτικά Ημερίδας* (e-book), Τμήμα Δασοπονίας και Δ.Φ.Π. (Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας).

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος. **ΤΕΙ Καβάλας.**

Δημοσιεύσεις - Περιοδικά - Εγκυκλοπαίδειες – Κατάλογοι.

HuffingtonPost, <https://www.huffingtonpost.gr/> Ειδήσεις και Απόψεις από την Ελλάδα και τον Κόσμο.

Βικιπαίδεια, Ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Wikipedia.

Ελλάδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/Ελλάδα/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1>

Δρυάδες:<https://el.wikipedia.org/wiki/Δρυάδες/%CE%94%CF%81%CF%85%CE%AC%CE%B4%CE%B5%CF%82>

Βαλκάνια:<https://el.wikipedia.org/wiki/Βαλκάνια/%CE%92%CE%B1%CE%BB%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CE%B1>

Σύμβαση Ράμσαρ:

https://el.wikipedia.org/wiki/Σύμβαση_Ραμσάρ/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%A1%CE%B1%CE%BC%CF%83%CE%AC%CF%81

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή. Ανακτήθηκε από: <http://www.biodiversity-info.gr> > index.php > contact/

Κοινοτική Οδηγία SEVESO «Θέματα ασφάλειας των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και τα Βιομηχανικά Ατυχήματα Μεγάλης Έκτασης (BAME)». Ανακτήθηκε από: <https://www.ggb.gr> > node/

Καραουλάνης,Θ., (2013). *ΠράσινηΑτζέντα*. Ανακτήθηκε από: <http://greenagenda.gr> > ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Περιοδικό«Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία». Ανακτήθηκε από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr> > enveducation

National Geographic—«Ελλάδα, μέρος Β' (τόμος 2)», Παγκόσμια Γεωγραφία, Εκδότης: NG. Ανακτήθηκε από: <https://www.angpaper.gr> > world-geographyκαι<https://www.politeianet.gr> > books

Εθνικός Κατάλογος περιοχών του δικτύου NATURA 2000. Ανακτήθηκε από: <https://ypen.gov.gr> > Περιβάλλον > Βιοποικιλότητα και <https://www.ekby.gr> > ekby > EKBY_Natura2000_el

Ιστοσελίδες

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

www.ypeka.gr

Εθν. Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης.

www.ekpaa.gr

Εθν. Ινστιτούτο Υγιεινής & Ασφάλειας Εργασίας.

www.elinyae.gr/el/index.jsp

Συνήγορος του πολίτη, ανεξάρτητη Αρχή.

www.synigoros.gr

Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

www.europa.eu

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.	www.europarl.europa.eu
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).	www.curia.europa.eu
Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	www.consilium.europa.eu
Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΕΑ).	www.eea.europa.eu
Οργ. Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.	www.oecd.org
Διεθνής Σύμβαση της Βασιλείας για τα απόβλητα.	www.basel.int
Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος (ΕΕΒ).	www.eeb.org
Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (ΕΚΒΥ).	www.ekby.gr
Birdlife International.	www.birdlife.org
Wwf.	www.wwf.gr
Greenpeace.	www.greenpeace.gr
Υπαιθρος Χώρα (εφημ. αγροτικής ανάπτυξης).	http://ypaithros.gr
Econews.gr - Περιβάλλον, Ενέργεια, Οικολογία.	http://econews.gr
Ευρ. Κέντρο Περιβ/ντικής Έρευνας & Κατάρτισης.	http://www.ekepek.gr
Ανοικτή Διακυβέρνηση.	http://www.opengov.gr
UNESCOΕΛΛΑΣ.	http://unescohellas2

Νομοθεσία

Εθνικό Τυπογραφείο, ΦΕΚ. ΤΕΥΧΟΙ Α & Β, (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Έτη 1930 - 2021).

Βουλή των Ελλήνων,<https://www.hellenicparliament.gr>.

Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ),<http://www.adjustice.gr>.

Νομοτέλεια, Ηλεκτρονική Νομική Βιβλιοθήκη.

e-nomothesia.gr, Ψηφιακή Πλατφόρμα Ελληνικής Νομοθεσίας.

kodiko.gr, Μηχανή Αναζήτησης Ελληνικής Νομοθεσίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ. Ολόκληροι παράγραφοι με κείμενα σε πλάγια γραφή χωρίς άλλη αναφορά σε βιβλιογραφία που εμπεριέχονται στα Κεφάλαια 1 μέχρι 7 έχουν αντληθεί από σχετικές με το αντικείμενο του θέματος δημοσιεύσεις ή δημόσιες αναρτήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επίσης από την ελληνική νομοθεσία και των Αποφάσεων του ΣτΕ..